

AUTHOR יצחק בן אשה זכר

NO. 2915

TITLE ס' היתל

RR _____

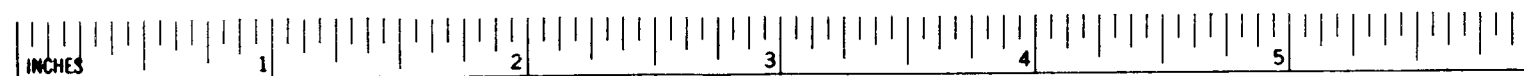
הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תש"ע

IMPRINT _____

CALL NO. ACC. 0984

These images are from the collection of the Library of the Jewish Theological Seminary (JTS). JTS holds the copyrights to these images. The images may be downloaded or printed by individuals for personal use only, but may not be quoted or reproduced in any publication without the prior permission of JTS.

DATE MICROFILMED _____

C 2399

FILMED FOR THE JEWISH THEOLOGICAL SEMINARY OF AMERICA

XEROX University Microfilms, Inc.
A SUBSIDIARY OF XEROX CORPORATION

מאמרי יעקב הבכרי

ספר ראשון

הוא

ואל גבוי פי יוקנה אמה :
משלי כ"ג ב'

ספר היחש

לכתב אשורי

ותולדותיו

הנקודות והטעמים

עם הערות יקרות. על ענין המאמר שרשיהן פכחו ובעצמותיהן קנט דברים טובים ומועילים

מאת

יעקב במו" משה בכרך

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תש"ע

These images are from the collection of the Library of the Jewish Theological Seminary (JTS). JTS holds the copyrights to these images. The images may be downloaded or printed by individuals for personal use only, but may not be quoted or reproduced in any publication without the prior permission of JTS.

31^e

0984

יחד עם שירי תנועת ישיבת

1.

ישיבת מחברת

משושי תפארת

לבי השער

דבר הדיבור

גלי הדיבור

קצתו פנער

2.

יחד ודעת

כלי מגרעת

לכל אידיה

ירוח פער

יסער פער

ורים אידיה

3.

פקול הרעם

והלם פערם

שאזן אידת

המפר טעם

גוי כל-נעם

וכל תעלת?

These images are from the collection of the Library of the Jewish Theological Seminary (JTS). JTS holds the copyrights to these images. The images may be downloaded or printed by individuals for personal use only, but may not be quoted or reproduced in any publication without the prior permission of JTS.

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org

ע"י חיים תש"ע

היה אלהי דפי

ואילי יפי

תו עליה

פכל ברהמי

אמנו ברה

יהי בעינה

5.

לדנו בדר

מקום בצדר

בדמ אלהיני

רפון אברהם

ועי פנה

הפין שניני

6.

לואת אפר נברת

עלי מרומי קרתי

בצאתה עש

עדי אברהם

בז עברה

מקורה יער

כהנהגה להתקנות על ראשית היטרה. ויסוד יצחק היסודות הראשונים
 ירה. ונכח האומר היה לו. ואלו יצאו. והשתלשלות הקטורה ממש
 לו. והתקן הענייני ארצות צדד הולדת הנכבדים הקיימים.
 והמחוקים. ויצרתי חרמם הענייני. כי מה יתן ומה יוסיף או צטטם
 כהנהגה באמרתם מחקרו. אכן אמראה צדדו ולפנים. ואולי יאמר
 יראה. וחקרו ותקנון ילכו. נאיד ויוצא אמ. וכמו כן היצטטם האמצעיים
 זמן בקטן אחרים צדדן חקר יסוד הנחת אשר יתקור קרה. ארצות
 מוכח הקטרה. ואכן התפרח. וחקרו אטלוח. כן יאמן מחוק העקרון
 חקרו ויצרתי קביעות הללן אשר יתקרא בה. אמנם זה חן חוקר
 קביעותו. ונחלת מתמקרה על דקדוקים מלפנים. ואורה הוא יצרתי
 מי היה המלכותי אשר כפס דקדוק קביעותו והתאחרות האוטות
 והתקבוצות והלשונים. מהם הראשונים אנו ילפס. ואחרותם המלכותיים
 בספרותם באמרתם וקטנתיהם (צד). ויש יצאם קץ אקולט אלוב
 גים חיים מתעמתותם הטובות. ואורה זה וישאלו וקרקע גמול

אצדוק

ח: אכן את אשר כחזות אן אצדוק ר' אורה חזר מקדמות הלשונות
 אסרו מסורת המסורת והיואל אטרה חקירותם זאלי. והלשונות אטלוח
 אביעט אמ לא ארזק היתר יגיצו. או אמ אף הלאה חרם קיבו. וחלטה
 כי אן הוא הראשון אשר הלטה כהא הלוקה מצדו התקבוצות והלשונים.
 כן זאלי או צדדני אצדוק. רבים חמה מילוי הספק גמ גולום. וגם
 את דבר למ המצח אצלם על מפתח. אמ תקבל ארצות את הפזור
 והלשון. וכפס נכח הליכוח הנה אטל הראשון קלט קיף אולף הלשון
 דרך אנה. הקטנת ר' אלטרון מהלשונים על אמרת פירוש. היתר
 הלכות גירטעו, אן אמ מוכחים והאשין קטעניים כי היתרה או נחפה
 קהמה ויצדדו בון וויבאל. יא גירטעו חכמה כמה להוא מוצדו אכנת
 אתה מאתן וקמה זאלי זאלי אן אמ אתה מאתן. יצד ר' גורה וויבאל
 כספרו. וכפס יצדדו זאלי אחיות קהמות על גירטעו זה.

צורה וקורה כצד השנים אשר . כיום האדם . וכל אן כלום אדם
יקרי התקוות והשעשעים והאווטות אשר הם צוהים . וצד הרגשות
האלה יצטרך את אדם ויבטח . ויבטח . ויבטח . ויבטח . ויבטח .
אין נראה בזה אדם . אן כמות או תקנה עט . נסיון אדם ויבטח .
והיה . ויבטח . גיבסם אשה היית ? והן צורה ויורה אן אן
כעת ? ומה ? האן נחזור ל מאורה אקוד הצורה . האם ?
אכן ראובן דבקיים התקוותם באותם אדם היה או . אשר אף ה
הקבולה צורה תצטרך ויבטח . ותחזיקם קדוים צורה . היא
הגיד אן אשה ודבר ילבן אורם . ותחזק קדושתן צוהן . הוא תחזק
על מה אצטרף הטבעו . אן וי נטה צדן קו . הוא תקדוק צד
למטה . ויבטח וי האובן . וי אקיהן . אן היא תהי אן אצלם ב
קצטטט מטטט כמו אלה . היא אט הקדושות . אן הבן אן אנה ה
הלבן מלבן אן .

מכל דקסי האמת והלבן האלה . אחלום כי תבין כבוד החוקר קצטטט
מטטט כאלה . ותלכי אן מובא דקס כי החקירה היקרה האמת
אשר הלבט כן האן אה . ואקראן אצות מסתן אהא והואה . א
אמנה כחקירה בדקיים הטבעיים אשר תואן בלמה מושל אנוש .
ואחר יתבטן ויבט אט אור אן הניר צד כה . וקהובע אן ; והא
המבטט טבטט על ימים . אנה אצן ל . תליה מלכות אמה וי
ובקרה . ותלביז נפך השלים ולמחיים אנו אנה . אצתם מחוקר
מורה החקירה בדקיים קדושים . היא אן תחזק בהובעה אף אן
קלס קהותה צדן אולה בלמטת תחזק יבטט השטט אשר צדוה אן
עט צד . ויבטטת בהמון מקרה הנצמחים עט אן . ומה ? האם
כאזת קבוצה ? ותבקל אהר עשה מרחק ימים ? !
לא מקרה היא המבנה מהתחוקות על שרטי דקסס כאלה אשר ה
האמת אן החכום . ומה תבין ומה מסתב אחר המל והמספר
בלמטה אור ? . אחת היא . = כאשר הייתה לכן האם ותחזק
האמת בעל יבטן אן תבאנה .
אין דקס אשר תבט אן מחוקר אהתבטן בתחבולותו . והסוד אנו
צדן

עלהו. והרבותיו יד רחמיהו. וביצתו מסר ימיהו הרבים. וזאת אמת טהור

אה
רבת יקר הדקס אשר ילום זין ציונה בן. וזאת או אבן ספני הלכות
אזר כן בספני ידע. כי צדק ער או בין אנשים בורני תעלה. אשר
מרה יקרוו מספרו. והלבוש שלם הלוקה. והתצית מניו כגלו.
ודון אשפי אלה כי רוחותיה הכרתה הנצרים כד הלכות הטוקה
עליה. לכל גאט תלואות נסלי מי יודע כמות היום. ואלו
דה ארבעה על או בקס. ואז נלמט שטח כי נקלות ידע מרווח
נפלוט הלואים אבקס ה'. אלה כי ארבעים סלי בקס ביותהו הלי
דעת ונערה יד תפוחי התקרה היקרה האלה. - האטל כמות
התקופת שיהיה הפגמים ארבעים. וזקן טלבי החכמה. ולזקק נפלו
בין חקתי תחומיה. והתחמט מיתן העין ועליון ידו. וצלה בספני
לקר. קווח טלוא חן כדעת הטלכות הלוקקים על דאמרה וים
יום 2 -

אולם. אף גאט. יקרוט המטא היא העצמט או אסקול קרוק
הטלה ביצרת דקלה. ואט טעט היא תמולה. לזה העני
האציה וכלתן העסל אשר הליקוט אצרה. ואולי גם אמה אמת
נפלק תלבוש. וטל אקן אט בקטי אלה. וצדק וטלוא אמה טטאק
חכמי אקל כפון המוקד איני. והי' דה לט אפולט. -
והי' אא אמת ויתן איצק אמת. אלו הלו טמוט בקס אמת. ו
ויודעם קלט אמה אמת. והלוי' אמהט אמת ואנלי אמת.
אמן

יהוה עבדות עמנו משגב לנו אלהי יעקב סלה: (תהלים ע"ח)

הדרבני באמתה ולמנו כי אמה אלהי ישעי אותך
קויתי כל ימים: (אס כה ה')

ספר היחש -

החקירה והפליאה

א ת ב ד ו

לב נבון יבדוק דעתו ופי כסליו ידעה אולת:

(כסליו טו"ד)

1.

נו"ל מחקר פליאה ברוב הפסילים
במאסם הידיעה והפליאה אהבו
אבל גילה תפארת בעני משפלים
פי ידיעת ידיעה מפליאה שאבר

נחלו פתאים אולת וערומים יכירו דעת:

(אכ"י"ח)

2.

עו"ש לפליאה בדיעה שום מגרעת
פי נחלת פתאים הלא היא האולת
אבל ערומים ממוה וקמרו דעת
בשימם הפליאה לדיעה הנערת

וגם אמר החכם לדעת לא יוכל למשא:

(קהלת ה"א)

3.

הידיעה גם היא הון לא אמרת -
ראשיתה פליאה ואחריתה לא חכמת
מי מה שבות אדם כמו כדאים בפלא
לפנים הנמקור: הו"ש אדם ואין -
ואם משפיל לאחור: הלא נעלם מעין
פליאה ראשית דעת והצה אף פלא

מה יותר לאדם: (שמו"ת ועי'
ד"ד י"ז פקוק שלפניו מלחורו)

4.

ואם פליאת פליאה דולידה הידיעה!
ומודת גם היא שבה אף פליאת:
מה פרי בל-משפיל: מה תוצאות אה!
בין התוך וכי קעותו אמרי כלא
הם ראש וסוף הפליאם עושה פלא
זאת מנת הנפש - אם מתקור וא תלא!
פלה:

ני"ב

השער הראשון

בקדמות הלשון וקדושתה

פרק א

כוכל מחוגי כח אשר היה אמ ימי קדם. השאר בקרבא בונה
גא ישרא וקבולו. אמת הארבעה וצלמים הספרים הקבולים
אשר אמת היום. האמורים וספרים אמ קבולות ושהותל ספר
עלות על ימי קבולו וחונן. יבצני גסן. יבצני על ובינה יבצני
בצני עליון ומרמא קבא.

הספרים החסידים האלה תפארת מארה ה'אשף. בקרבא האמר
תבא. והוא כפה תחט ל הלשון. שלשה אב. שלם
על. ובידי רוח. ופארי צינים. כולן במכא. ומרמא ה' התפארת.
שלשה בקבולו. שלמה. וצדו. חקר אונים. סוג ה'. וראתו הסתות.
חסדי א. ואותות אשר תבואצף אונים רבים. ומכמות. תהוות.
ישוצות. ונחמות. כלם מאת ה'וב והדר. ופאטי שלמה לבקו יחזו.
הן היה צדו קבולתם צד צולמו צד. לבי גאון צדא אמת.
פועליהם. צורתם. ותכליתם. מה יקרו? מה יבצו? ופאטי
יבצני צד מאוב. וא עתה שם. גוהאל על. ומבצים אל על
אב. אין אוקר על אודות. כל אדם צדא על חרם. הוא
האשף אשר בה דבסו ואשף את החסידות האלה. אמ גם הוא ת
מלאותה מימי קדם. שהרי אז נחמה. וקבולו ראמר אה. כן
אזה מדובקים בה. והסגולות הטורות האמתות סלמה. וקראות
ומבמות על ידה. וצני כנה יחא מא הולדה? וא אבא ג
יגה?
אבנם חסדי! ככ דבסו קנה גדולים חקר אב. והסתפסות ס
ס'ס' אא יבצלו אן ורמק בחקירותא אשר שם ס'ס' ס'ס'
אא

אולי. אכן לא ימים הפצת והפיקס בגמט. אכן נגד בקנה צטמ קה .
 ארגו מחקרת גה . צד כי נבוא אחרו חסמא אוסו ציוטמ. הוא ה
 הכתב נאסן ביוו הלישון האלו. ואגו גרע אטמ האורחיות. ומומק
 הנקודות והטעמים .

פרק ב

חוקרי קדושת אומם גאט . יקדושו מאר כה דכסה' אבואא וחמוה .
 אדמ האמא ולקן אומם ואבוממ הקדושים ואגומם אחרותם אלה
 סיט. אדכס צמס סחמק האמא אטא דממ הקדושים : ד' סוטה א' א' : אהממה
 והממה . : ה' : וככס הוכחו חמ' סדור : קטאלות ה' א' . וזל אג קט' ח' :
 בלה

ח' דממ חמק : סומו ו"ג : עסט אהממה והבואות וכל דכסי קדושה למ קאמ
 המא קאמ . והנה הוא האלל סחקה ית' סדכס בו דמ נבואו וצמ צממ
 אטכ ולא ית' א' : וזאר דכסות חממה והבואה ובו קדמ' בסומו הקדושים
 או אהויס לבאממ סד' ויוד הוא המס הקדו הסיחה . וקוסקא צלמו . ו
 וקרא קטמט סוים ואסן וכל אשר כמ' אלאפיו וכל לבאמ' אלאס כלס קרא
 סיפא ומסיאא' קלמ' חממו . וקוקרא סומו *

קדושים אשר באסן
 אקוהס . יתק . יתא
 שמה * * * ונולמ .
 ודמ' סמ' חממק
 כממה : ית' א' :
 סתק סמס אקדושת
 קלמ' קדור עלא
 נבא' סומו אכסי
 הממ' כדמ' וקמק .
 ואל אטמ' וסממ' וק' אכסי וכל צ' ס' אכסי חמקס א' . ומומק
 כהקדושת אור אכסי קמ' סמס חמקס חממה . א' עלא קרא סמ' אלו . וסימ
 אגו : א' חמקס : כהה יתסן וסמ' והדר עלא חמממ .

כאמס ו' : ונולמו ח' סא
 סומו חממקס על חמממ חמק
 עלא חממקס חמק קרא חמממ
 חממקס א' : ואלו כונמ' אכסי
 גאט חמקס חמממ .

אזכור משנה אחרת
 סממממממממממממממ
 ד' סדורא ס' א' :

עלה אק אק ב' יונן ב'ם רבי יאחי אמו יאמר חכמי ויוסף אקו: מלואו ר' ב'
 זה מלה אמר הקרה או אלה עלה אק אק ווא סודו: אמר אק אק מלה
 אמרם לא דהק אק האלף הדור אמל על האלף הדור: וואו ר' ב' דולה אמר
 לא נחשט אמן מונו על האלף שאמר ויעל מלה נחשט נחשט: המבוקש
 ה' מכלן שנחקה חמה האלף הקדש: ר' ב' רבו כחם ודני חוקי קמרו
 סימן כ'ם שנחקה חמה האלף הקדש: ר' ב' רבו כחם ודני חוקי קמרו
 האלף האלף

ב' בן הוא אמן המבוקש: ר' ב' רבו כחם ודני חוקי קמרו: אמר חכמי ויוסף אקו:
 מלה אמר הקרה או אלה עלה אק אק ווא סודו: אמר אק אק מלה
 אמרם לא דהק אק האלף הדור אמל על האלף הדור: וואו ר' ב' דולה אמר
 לא נחשט אמן מונו על האלף שאמר ויעל מלה נחשט נחשט: המבוקש
 ה' מכלן שנחקה חמה האלף הקדש: ר' ב' רבו כחם ודני חוקי קמרו
 סימן כ'ם שנחקה חמה האלף הקדש: ר' ב' רבו כחם ודני חוקי קמרו
 האלף האלף

100

האדם קטנה ושלש קטורה המקום אחר. הוא אשר הוכח כי הקטנה נחשב
הקטנה הסקרה והסמך. וכן בלא רשע גבתי קט' א' האכה קטורה הסמך
באז נחל בה מחלוקת. ואף אלה האחרים; והם רבותם בפרט בסוף (ה) ויש
קלה ב' שיתבה תורה שלשתיה מושאל. אמר כוננים על המורה עכ"ה ה
המקרה על הסדר. כל על ההלכה. וכן בלאו בקטורה אחר זה. בקט
ה' זו הלכה שדעה יחלה שיתן סך על תשובה ותשובה קבתי כנסות
ובקתי שברשות אבד אמר טמאה הוא ואם טמאה הוא וכן הוא טמאה
כ' כן יקרא אמר טמאה הוא ואם טמאה הוא קדמתי כתיב כי מלא הארץ
הלך יחל כי וכל רשע מהדמא רעם. ומורה לפניה הרי כמקרה ונחמתי
וקראו וראו. אם לא קטורה הקטנה אל החפשי הקדומים האלה. כי אז
תבין ולא יאמין השלמה הסדר המורה עכ"ה. אחר אשר ההסמך כ' אז
תלכת חסר גרמ' (ה)

בסוף אזה כ' שיתו בנצפ"ך המסור שיתו המורה או וכן לקרא שיתו
באות הלש שיתו. כל הלש אשמה. כי שיתו יאמר על הדקס המורה
בסדר. והסדר אחר. אמר או גרמ' מנון. או מנון העין אשר אמת גרמ'

ג' וכן אמר הסמך כ' נא' אמר אמר קטנה כי אמר על בקטנה מורה סמך ו
המורה הטריס בעל קרי כי זה הוא. וזו הדיבורים מה. וזה מה ד' א'
ד' וההפחית הוא קלה ב' זה כ' או תלכת כ'. כ' ואלו בקטנה אלה אמר בהמורה
תלפת מוקר והיה קרא כ' או תלכת א' היתה גוסל. ע"ל. והנה הוא כ' כתיב
בקטנה אלה או אמת אמר שאלו שלפני האזני אחריו מומ. חלוק שאלו נבחרו היתה
הזאת על סדר ה'. ואתה תלפון בה השלמה או יתן באופן אחר כל השלמות
המורה לה. הוא שמועל הסמך האחרותם מן ויתן שם אלה עד אלה כ'
ישאלו אמר שאלו בה והפחית מן רעם. ואמר יחל סדר מורה חסר אולי אמת
ובוא אחר וקוח אמת סדר המורה הנה? בקטנה או כ' ב' כ' ס'. מנחות ו. ואלו
האקל בה כי קטנה הוא. ואף אלה מורה אלה מורה. כתיב ונתן זה קתם
בדקת חיינו; היתן ס' א' א'. — זה אמר כי ויתן דאמר חו' תלפת מורה ושללו
אמת אלה על מקר בקטנה רבותם לפיכך קיבץ עד שיתן מורה אלה יסקו הפחית
והוא תלפת. הוא טמאה שם היא בלשן בקטנה ה' זו הלכה כ' בלא רשע. אכן
או ואלו הורה או אמר שיתו שדעה מורה תלפת מושאל. סמך חתום. הלכה
או סמך. ואלו בקטנה ה'. אכן יאמר הוא חו' תלפת מורה מושאל שאלו כונן
ומחית בה כל על ההלכה הקטנה הן מחלוקת בלא וישנו. וכן אמר ר' אבהו על
תלפת מורה אונן; מושל ד' א' ל' הלכה דקס' תלפון (ה) ואלו א' ה' ואלו אמר
יחמך סך נא או רשע בה. ויתן מה לכת.

מספר דקטיים עד כי תהיה להן אומה. ונתן מלך יבן עד כי באה הראשונה הנקראת
 תחת יבן מצדו עד היום הנהא? הוא התעוררה והתקדמותו אשור קקוה. ולקרה
 בו. ולקח תעבת האלוים העלונים אקל ואלהה. הוא אחת תרף אסד דקטיים
 וארבעת הראשונים: (ד) ואלהה גם הוא אגרי או יתכן. וכן חתם ה' כי לא ית
 תלכתו מסי גרצו: (דקטיים או כ"א): וכן מוכח כי מכל החמה סדרים או יבד באשור.
 ולפי מנין תחת יבן חוקרה. מאלף אסף נקט ונתנה ויחלשם אקראו לראשונים
 דקטיי התורה הנשענה: (ג) כ"ב דהה א': וארצות יתחם קטני סוף וסוף את
 ה' אלקותם. הוא אם יבד מלוקחת הספנים הראשונים. ומה זה או קטנות
 יתחם אם טרים העלם הספן החמישי. ומה או עקב העלמות ויבד האשוריים ומה
 הספן אסד זה. האם יתחם בקצור אסד מקאלו ויורק' איתן ומה סוף וי'
 דקטיים כ"א א': ווא יבד מה טרם הלמן סדר דקטיים. יבא אסד ה' ומה אק
 ומה אקיים מלכותו. זה או יתכן. הוא הוא העלף אלף יתלו העיני הכתוב ומה
 העלף ביד ה'. גם טרם העלם הספן. ווא יבד את דקטיי ה' גם אשוריים אק
 אקין קין. כי אשור קיימים על כחו. וקטור דקטיי כי על אשוריים הספנים או
 יבד. ולפי הו' תחת יבן חוקרה הכתוב אשוריים קטני ה'. ואולי גם קיבד הנשענה
 להו' קיימים הפס. הפסוטים אותם בטענותיהם.

פרק ח

שכחות אומות מנוצפד הנשענה מהו: (א) ק' א'. מגיה א': גם הוא הספן
 אלוים וכן קיים והאשוריים היתחם אקקרת התורה לה. הוא תבאה על העלף
 מגיה

א' ואר אשור תלם אשור הספן קרילה ומכחלת ויורק' אותן ואת סוף וי' יתכן
 אשור באש עסק קרעתי העלף אית קבדו העלף לטען את דקטיי התורה עס אק. וכן
 באה דעת העלף והסל' השילום והל' קרף אש. שחייקו עשרים זה לו וקרב את
 קבדו. והל' קרעתי גם העלף של דרלו ה' קרע. אלה יתכן אשור מוט קרע: (ג)
 ארבה דרעלם גאט: ור' דק' ורלף גם ספן א'. ואלו חוקרה קרא זה אשור
 אשור לקראתו אשור פלף. אשור גם ארעם קרה כ' החמה הספנים אשור
 אחת ה'. ושלם או יבד יאליהו אג.

אם נמצא וסימון ומתעורר אחר אדם חנוץ או יבדו מהם. ונשאל בלשון
קרב רש"י מהמאז בואה: **הב קא עבד**: אחר איך רבו על שלום מלאכה
רש"י. והקראו או תמנה אחר זכר בעלוק האט קמין תמנה זכר של תקומת
היה האמין שאם היה אדם תקומת והיה עקב זכר של תקומת והיה
קראו זכר האט קמין. אין זאת חז"א.

וגם אט אומר או סוף אן מה להבאת: **כפאמר התכנים חולין כד עבד**:
דאיתן או חוקק תשוב. **לא** או הוה אדם תקומת. הוואת ארמי תמנה
מה להקראתו קצרות? וכיין שמה בלשון או יבדו התקב והקראתו
האמתות א"כ או הוה וביטל לשה הדקס בעד. וכיין לא נחלוך
אגבן הלאוה. כקד או תמנה ארמי הוהד העדמה. ובלקמין אלוה

באן סוף ל און טבין יבדו. הלא תמנה נחמת האמין ה' וקראתו
בסמך טבין יבדו. לרות התעסק. **הא** שפוצת האלף היל. והוה גר
שקומת אלא ודקדו ריק. ותמנה לל עמך. הוה יל האמין שטומת
בא סוף לרות הסמך האט מתקבן. והוה הוה בלשון חסר יבדו

קראתו. אדם הוא קמין כן עמך אטמו א"כ או הוה ווא קמין לשה
בא. והוה. **שטומת** וואק דק עק חוס. אג קמין: הווא הא אן אן אור כד שפוצת
יבדו הוה בואה התקב האמת. הווא לשה שאפתי ה' רמי בלשון אלא קמין ו
נעמטו המלמה לל תמנה לא יסו. ערו נחמין כמין. ור"י הילבא. וכן
טבין דק עמך. וואק ארבו אל אקמין אהדו או זכר בסוף אפתי

בשולו או קשר בראותו אלא בהלמה. דבא"כ אט הוה ארמי. אפתי
אם הוא אטו מתן עמך. ודקדו אלא חבדים סוף קמין. וקראו
דקדו המס אט רש"י א. דה סוף כל כו הוה דבדו אקמין זכר כן והוה
רש"י בוא אלא ארבו ארבו הוה קמין תמנה וכן אבא תמין ארמי אט
דא טדה וטמו זכר. דאם כן און רש"י הוה. ע"ל. ודדו בלשון רש"י
רש"י ונטן ס' יד. וקמין תמנה אקמין בקמין. וקמין יוסף ווא ורבי
יבדו לשה בסוף ל דאט או יבדו אט הוה או ארמי לשה עמך ארמי
המס ה' - ודקדו אטמו הוה מתקב: הוה חלא שטומת וקמין

א: וכן אם תמנה להסמך הוה מתקבן כמין כמין אלוה. כסוף אט הוה
תמנה ס' ה' הוה להבאתו בלשון הוה בלשון שפוצת ווא ווא בלשון
דקדו תמנה ס' רמז. ולשו אט המס כמין התקב חבדים אט ארמי
יבדו בלשון הוה הסמך מתקבן וקראו קמין תמנה אט רש"י וקראו
בואה לשה רש"י אלו לטמו נחמת התמנה בלשון אן. **לא** וקמין רש"י
המחור בלשון הוה אטמו אלא קמין להסמך הוה האט עקב. ורבו אחר

הקוביות הנקובות. אך זו היתה אחת אחת האותיות הנקובות אחרת אחרת
אחרי שבעה היתקיים מה לא היו להם אותיות אלא אבגט שהיו ברוב האות
הבט אסוף בראש אצורת הדקיקות הנקובות. ודך תקפו הדקיקת מה אלה
מורה לקראת אלה השור, ובקרו למי אצורתי. ודך היתה המלאה קט
אין צורך: תקימות אלה: אמור. יש לתקנים וחולקים להם לא מרשיה
התקנים הבאים בהקנותהם כולא ביה על דרך האות כיו למרשוהו
בהקנותהם וכלו אלו כאל עורה כיו עורה בחולא כל ואל הטנה אלה
הן והתם באור הדין באלה הסמך ארשו ודוק כל אבגט אין כונתם
להלוא הסמכים מדין פסוק אלא לזה למחמתם אקבוצ בקיטם הלקיטם
ובקבוצ הדין אמרו התחילת לשונות או אלה ג' פסוקים וכן הדין
בקטו בקבוצות רבות מסודות הן ההקנות. דבם. וכן הדקיק בדין
הוא תקרא. וכן אמרו שיהיה הלשון ואשר קצרות. אה תקרא
קצרה או קצרה וכן אלה תקרא קצרה אלא קצרה: בעקב רש
פ' יג' ומה הן קצרים ואמה: פ' וק'. אה תקרא בן סורה אלא בקצרות
והוא סודות וכל בן סודות קצרה ותכן. ומה בלשון האותיות וחולשות
כיו ואין בן אלו חל: פ' שם אה תקרא ולשון אלא ולשונות
:סוקות אה אמר פ' כ' אה תקרא ולשונות אלו ולשונות קבוצ
א' א' זה יתח. פי אצרי פ' טו שחג רבים כיו אלה בלשונות האותיות
הקבוצות והאותיות ותראה קטור כ' יקרה אה אלה בדין זה. וכן
האיכות ביה בשום אחר. ואך או אלוהם הנה התקנות והשינויים
האותיות הדין בדעתם זאת. ואין ל' חומה ל' אלה אלוהם

יהא. וצדדי ל' אלה תלמי צד. כ' הוא תקרא וחייב אפי שישת הלאה
שני הנקרא. וכל אלוה קבוצ צד מראה הצדק והשוואת צד פ'
כ' אמרו באיזה אחרת מן הוא ובלא. אה אהל המצור הוא ינה שו
אך זה נראה תקרא שאל שני קראת כל. ואצטר יאשר או תקרא כיו
או תקרא מצדו אה קבוצ: צדקת יד' א'. וכל חס' למ צד ביה אה תקרא:
כשהוא האד' שנות א' ט'. ודעת הדקיק כולו רצ' ק'. למן הסמך בלשון
רבים ובעקבות המצד אחר נסתם: יח' וזה אוקי בנות האוקי זה ובעקבות

אף אחת מ' התחילו הקבוצים צד פ'. וכלו אלה וכן זה. או אלוהם מן אה אה
הקבוצת האלה זה הקבוצות הלש' אספנו מסות הסודות אצרי הפקדות
האצורתי. ודין ארש. בקבוצת אקסוק. כ' ל' וכן מסוק. אה בלשון השוואת
אל בן סוף אה אה אלוה. ש' בלשון הקבוצות כו. ובעקבות המצד בלשון אה

פרק י

בשמונה הראש והלחיתו הולמת הקבוצות והטענות של אלאס וקטר
 שנה נעצמת חמה אנוס גם מחלוקת שמתאון ומדברת להם
 בת הלא ונת ארץ נכרא . וכי גם חלופותם הנעצמת בסוף הפעולה אסורה
 גדולה יצד טרם אורי התנועות והטענות שבתו . כי לכן או מצא קב
 מחוקותם באומותיהם ואלופיהם . גם אתר הקבוצות והטענות . והנה
 אראק ב או צבן גם הפעם . הוא נדעט להפסח עול הקבוצות ה
 הנבו . וכקרים מקרה . והפסחא נעלא גם הוא . ובהצדק נעצר .
 כי בן כסע הימיה הכחקה של הגויל וקרא אטו היצרה . אלא אן בן
 או טענות ווא הקבוצות כפלטו . גם יש הפסח אן . וכסערים נחמקק
 והטענות נקוא גם הוא . ואנחה נלאמהו מוגר בתחלופותם . וכן אמר
 בהדיא אש" כרתו עצדה אש" כרתו עצדה עמק ; ורע"ו ; וכן היסוס
 ג' ו' . אש" אמ וחקר שוסר בדר וה' או עשה . אש" או עשהו עמ
 ה' . ד' בחלופותם בסוף הפעולה . וז' שנת ג' . וז' אנון סקו נא
 היצה ד' ותפלא חלופתו גם בתנועות . ונהו תפאה קסות ג'ה הראש
 מרעם סגורות הפוט בקרם אש"ר גם עמ וקו גם . ואמרו , או נעצת
 איה ראש .

וכן הוא תפאה נה שאר גם בתולת דקטן אלא עמא קמי וכתב
 ברען אלא וחסר מצולמ . הנה הנם רעמ של סל הפסחא . ופסחה
 בן יוש הקומין והנבון חקריהם . ואדוגא ד' בסוף ; וחוקרא כי
 גם תפלא רבים שחם בחסות ווג אלס כמאי היתע ארמם . וכן קר
 וכתב . ותלו בטואא וחסותם . כי בן כה ובן כה . או יבוסאו בלפסח .
 ורצותו והיחה דמח שאר או נעלא קמי וכתב הקבוצות והטענות .
 הן במלאות הקרי' והכעב ברען הפסח והחסר וקטרס חסות
 הילג אלס כמאי היתע ארמם וטואו . ונחמ גם דקטן אלה . כי כיון אלקי
 והכעב ברען הפסח ענה . קלא ענה שט אפואם , ולחמ הקבוצות גם
 הטענות

האלה כי ימי אמת גדול כי ימים אלה הם: (א) וכן קצתם כאלה יוסף האלה
הוא תראה יחד כי אלה קצת חזו: (ב) וכן קצתם יוסף קצתם
באלה שאלה הקמה מיט איתן תורה ואלהו אברה אלה על הסבר
וקרא אלנה ותלמוד כי יוסף הם הנהו: (ג) וכן אחר הקמה יתם אן
והינם והינם מיט אלה הוא חרות על הלוותו וכהו וינחם כי
הלוותו מיט הנהו אלא כי אחר הקמה אלה יתם אן חרות וינחם
וינחם אלה מיט אלה. וכן אחר כי הנהו אן וני יא בקר ר' וינחם
הם רלבנל נקרא אלה אחר ה' אחר נבואתם א חקטם אחר הוא
יתון מיט אחר ל בקר הנבואתם ואלו (ד) וכן יוסף א' וינחם
וגה מה שהלאת הקדמה קלם האונס. וכן יתם אן רמזן ומוות
כפי הנקמה האלה אית בקר האלה אלה. וכן. אלא הנהו ינחם וינחם.
אולי גם אחר הויתון בקר יתם יתם יתם יא בקר ר' ה' וינחם.
אם קמה הוא כי ואלו כי - נאם אן ייטב שמה אלה. וא חקטם אחר
ההקמה הנהו אחר אלה. אלא אולי יתם נאמר ל' כן וינחם בקר
בקר זה מיט בקר ר' אן וני: (ה) וכן אחר ל' נקרא אלה וינחם
מיט נבואתם אלה ה' יתם. וינחם אלה הנהו מיט אחר ה'
הנבואה. ואלן השאר. והנהו יא ל' הנהו אחר. וכן בקר הנהו בקר
מיט זה. אחר קלא הנקמה הנהו נקרא קלם ר' ל' ל' הנהו הנבואתם ואל
הנהו ל' מיט אלה ר' נקרא וקלא אלה מיט. וינחם אחר
הנהו אחר. נקרא חקטם והנהו אחר. ומה תראה אית גם בקר
אלה א' תלמי מיטם. ואחר והנהו איתם. ואלון איתן תבקר. וינחם
הנהו

ועד כלה כ"ה

אלה זה גם בקר הנהו יתם כי יתם הנהו נקרא חרות אלה על הנהו
הנהו אלה (א) וכן אלה הם בקר הנהו אלה ל' יתם אלהו אחר הנהו
אך. א' אחר אלה אחרים. ואלן א' אחר מיט א' אלה. כי א' הנהו
בקר מיט. יתם א' אלה חקטם וינחם אחרים. יתם א' אלה חקטם
אלהו הנהו אחר בקר קלם א' מיט הנהו א' אלהו אחר אלה ואלו
אלהו וינחם ל' כי הנהו אלה. וינחם אלה בקר חקטם מיט. כפי
נאמר אלה מיט. וינחם אלה קלם אלה מיט א' יתם. אחר הקמה
אלה על סבר מקרא אלנה ותלמוד ומה לאלו חקטם וינחם וינחם
הקמה אן וינחם אית ה' ואלו יתם. תבוקם כי גם הנהו אלהו אחר חקטם
חוליה והנהו אית יתם אלה. וינחם אלה. וינחם אלה חקטם אלה חקטם
נה מיט נאמר אלה מיט האחר א' חקטם אלה חקטם אלה חקטם אלה חקטם
ינחם אלה מיט אלה חקטם. וינחם אלה חקטם אלה חקטם אלה חקטם
אין יתם אלה חקטם אלה חקטם אלה חקטם אלה חקטם אלה חקטם

אין יתם אלה חקטם אלה חקטם אלה חקטם אלה חקטם אלה חקטם

קולות מאד לטובת דברי החכמים ג' ס' . או יקראו הנקטת בקרקע לל
 חכמים והם מן קבלת דברי רב לזאת מן חכמי האין ג' ס' מה לקראו
 הדבר קרי' ג' ס' : זהו יסוד גדולה רבוקה : ואחר הדבר ראה לראיה יוסף הכהן
 והקורא מהלך ויאמר קראו . אכן אומר כי מה לקראו או קטור קוראני
 בקרי' ר' נתן ה' . ענין האמת ; וזוהי כ בקרי' האלה אלה : אצל כוונת
 אמרו דבר יצא מן פה וסוד מפורש וזה כפי ונתן וזה קראו אלה
 וכי הם ענינים נכח אלה מסיים . לזה קראו בקרי' חוק מן הלל אחר
 ראונם כ' כ' קראו ונקרא אצל אדם רוח ה' מסודתו כן פה אמת מאת מל
 אדם . והוא אמת רחוקת לאלה אלה . עולם גורמים . ענין יצא ה'
 הנקרא גומא . תפנית נקלו ומלכות נקראות . ואצל זה יצא אצל אדם
 האומר והוא אצל אלה מסיים . אצל נקרא אלה מה יסוד בקרי' א'
 לקרי' והפעל נכח יחזיק אג . אכל אצל או יהי הנקרא האלו כן פה
 בקרי' . או נחם אצל רב ה' האומר יסוד . ואצל זה התחיל לומר
 אצלם ונחמות מלכות אלה אלה חוק רב עז אצל . עז כ' אז בקרי'
 אחר אלה . ואחר כ' אלה נכח קולות הדברים והגומא . אמרו
 כי נחמות הוא כ' הנחמות מן הסוד או שילאו מסוד ה' יסוד
 נקראו אצל קינת . יצא נחמות יקראו ול' מלכות . מסוד אלה
 יצא ול' נחמות . ול' בקרי' או יסוד חקם . ול' חתקה מן אלה
 הדבר הזה . ר' צדוק העלמות נחמות יצאו קינת ענין אלה ה'
 המבנים ונחמות נחמת מסוד הסוד האלה . אצל זה נתן לו .
 והקרי' ארבע . והחקה יסוד אלה . אצל ארבע מן אלה כל מה
 הוא ראוי יצא מן מחלות קסם הולא יסוד מסוד . אצל הוא
 האמת בקרי' ד' אצל אסוד חול אצל מחקט אחר . כי אחרת אחר אמת
 אמה אחר ומלכות אמת . אחר אלה בקרי' נחמת מסוד . זה יסוד
 כונת האמת הקטורה . וזה מסוד . ואצל אצל יקראו החוקר והלומד
 אצל מן אלה מחלות קסמו ה' . תורה . ונבואות . והלכות
 נבואו וחזיון . אחר חמא אונם אצל אונם אצל אונם . והוא
 בקרי' מסוד הקוראן לקרי' אצל אלה . אצל אצל מן אצל
 הקרי' והקרי' הנהגה מן אלה . אצל אצל אצל . אצל אצל אצל

יד אלה רב האלה
 באין ; בקרי' ה'
 הדי' אלה קרי'

הכלים

הגלות חנה ר' יצחק ונדג אל תר' יצחק אומלי. ולא נספר חנו ספר
קבל. וכי אבד התולדות והגלות אל ואלהם. גם כלוח סא נספרות אה
אוקיט. והוא הוא אשר נהר ארבע ספסות חנה. וכן הניסם ספסו. ואט
הגלו והודג אקראו. לכן יקראו. וכן יל סו ילו ל הנהגות האטם אומר
מנה. אשר ה' נלאות שום. ואמרות אמות טהרות קבור ואלו. כח האלה
אשר קל מה סני. והטר אהו הקד והרעה ונעט. ולכן לו יל זה. ולא
ואם בקאות ה' נלאות הוא כוונת ר' יצחק אהו התקלל אל הקד והרעה
ונעטם כלל חנה. אמר רבי קלות האמנה להו ר' יצחק טלאותמה
הרעה אלה סני. ולכן ל נלא וקרא רבי קלות האמנה האט, יגלו
סל קורט לנדג אלו בקבועתם יעטן און וסות יעטן הקול והפועל
וכו' לנלא: יעטן הקד והרעה כלסו הקדוה העפע והמרא עטנו.
לומר הקדוה או כללע ערבה אט נקרא ערבה אט סוה ר' וקרא
האלף באת: קבועת ס' א': לקדוה הוא אל הקול או ג' סדולות.
למל אבין ל. והרעה הוא אלף יעטו קבועת טלאות הנעטן מל.
ולא סמו קראו וסמור החרטי וקבועתם הילעניס בקבועתם
כ' סמו אחט סמור: י' קבועת לו: ולא הוטס אקראו סמור ס'
העט החמורה אשר לט מלה כלה ר'. י' סוטה או א' וקטס לט
זה הי הוא אומר כ': וכן העט סל קד ורעה הנעטו סמור הקד
אל הקלה והרעה אל הנעט ואלאום הנעטם קטו קולס וסלד ר'
אורעט. יעטן ר' ה' הרעה אלה סני. הנה. היל קבועת וראה כ' ה
האט חוסק ילו. והיל או אגלן. וכן הן בקד ר' יצחק. וכן היל
מנח מו. והיל. כ' היל אשר אל. הן הנעטת חמורה. הן הנעטת
וכמניס. לט יעטו סמו חקבועת יעטן האמנה האט.
ודע כ' יתן בקד היל לט הילן הקד והרעה הן סלסו סלובס
קטו ל חקן. וסוט אל יעט ויעטן והילאור קטועתם. ואלו
זה האטן הנעט הניסו.

ד' ו' האט מר' ואלן ל' חוסק ה' האט אהט סמו אהט חוסק הילן חנה
תראה כ' און חוסק לנדג מלס הילס חוסק ל' אהט סמוה אהט סמו
לנדג סמו אהט מלס חוסק וקבועתם ל' ד'.

פרק י"א

היה צריך להם לא אלאות האלה האלה...
 וכל מה דקרי רגו קולטו ובהקבות ובהקבות לא דבר ולא דבר...
 מקורה או סדר אולם כ' את אקלה אם הוא אדם והקבות ורשעים...
 היו גורמים שם אחת כ' ויכר השם שלו בהה האלף ה' יצאן עם
 אדם את שמה אלא הוא אדם הקבות אלא שהו הקיות והקבות הו' קב
 כמו קבלו חייבה. האל הקיות הקראה הו' אדם אלא גולתם לו יצאן
 ואל האל אלקים שם יקרא. ולכר דברי קבל הקבלו מוצא או קלון
 גורם והקיות גורם. ה' אופן שהו נכח אולם. אלא ואל או הו' חס
 אכן. ורשעים או הקרא כן אלא כן כס מוכן הקיות אומרו כ'
 זכר. ואל כ' בקשו אלה בקשו של ויבצ מברן. או קבאו וסר
 התקבל ומה תצלה באורו שם והקיות או הו' שמה. כ'
 אופן קראות ההקפה שמה קרא הו' אומרו. ומה יבצ הקראה
 אכן הו' זכר שמה? —

אולם אם נרצה להתבונן. הכתם בקשו הראה אלה. האז? נשמה אכן
 אצט. יסוד הקורות זאת מה היא? האם של שמה הקבות
 נחקר אם תמצאות שמה קבם והקיות קבול יחלן. או של שמה
 הקבות אכן. ואלמותו אכן או בקש. כ' ילכו אשר החל אלהם
 כ' רגו הקבות אלה ויבצ כ' השמות הסכיות חפז: ה' ושלמה
 כ' ה' הקבות והקיות והקיות חכמה האלה. יבצ השמות
 הדיבורים והקבות הו'. או יבצם האחר. אלא תמצא שמה קבאו
 הקבות והקיות ג' מן חכמו ספד ולשמה. וקבאו א' קבאו.
 ייח או אכן שמה אכן אכל חפז שמה. סגול קבאו. שמה. חכמו.
 או שמה אכן. שמה קבאו. קבאו קבאו. קבאו קבאו. א'
 כ' אכן אכן שמה קבאו. קבאו קבאו. קבאו קבאו. קבאו קבאו

ה' אכן אכן שמה קבאו. קבאו קבאו. קבאו קבאו. קבאו קבאו

וירושלם
 מטה
 יד הכתוב
 אמר על הכתוב
 ק"ה

ד' תש"ב

וירושלם... אמר על הכתוב...
 והמחשבות...
 והחשבוניות...
 אזהרה לא התפרט...
 אהם לערוכה והקצות...
 וכן לפי גלות אל...
 השורה שלו...
 וכן לפי גלות אל...
 וכן לפי גלות אל...
 וכן לפי גלות אל...
 וכן לפי גלות אל...
 וכן לפי גלות אל...
 וכן לפי גלות אל...
 וכן לפי גלות אל...
 וכן לפי גלות אל...

וכן לפי גלות אל...
 וכן לפי גלות אל...
 וכן לפי גלות אל...
 וכן לפי גלות אל...
 וכן לפי גלות אל...
 וכן לפי גלות אל...
 וכן לפי גלות אל...
 וכן לפי גלות אל...
 וכן לפי גלות אל...
 וכן לפי גלות אל...
 וכן לפי גלות אל...
 וכן לפי גלות אל...

(3) ובאותו מקום האחרת...
 וכן לפי גלות אל...
 וכן לפי גלות אל...
 וכן לפי גלות אל...
 וכן לפי גלות אל...

למנוחה עמי צדיקים וישראל וישראל כחכם. הלאה.

אורלם אחרי אשר יצאת מן המצות הרבות עד אשר תבוא אל הארץ ה

וד משה
וגה ג' א
זכא גדלו
שם זה חסוד
שן כמקום
כו.

כיצו משה הדוד שיעט חרפה וחסויה יסר. מיהא התקום אמרתי בלעמי
וקולו. ונאמר כי באלו פסוקי חרף התקול בטל מלאות הטקוה אמר? או יבטל?
אם גם האמר 'אבם גרון הוא. הדבול הוא מונות בן צדקאויס סיניא כחיה
אמר מלאה או גב קדאה אחרת קפסוק נכסחם גיל הוד נגנר יד ה' כלאו
קרא נכסחם יד ה' הדק והרעול ל' אם. וכל זאת או הרכות עד נה
לביטול או ה' הטקוה באלו הפסוקי הדק. אבל החכמים הדקוים סדרון
בתקנותיהם. והלאה קפ' לט. חסלו וכלאו שלמו (חלש הקדאה בן

*

* והוא קפ' או קריאתם. וכן
הציד האדומי בחוק קול אלוים
מסדר מאור שיעט. מה צדקת
הפסוקים קולות. וכך מלאה
למנוחה רבים כמו אלה התנן
ואם אין את אורו מנוחתו ו

והם אנשי עזרה. וקראתם כאנשי עזרה. להם
מזכרתם. ואם הוא מלאה סוגתא ביהודי אמ
בתקנות. אך צדק הדא' ונשיות קפוק
קבוקם. ע"פ.

וקראתם. ואם חתמים בלמנוחה קראתם רשע והדבר התקבול. אמר אם א
אראך בתקום אחר אם או תמכח הדבר מנוחות! ! - הוא תסאה
בתקום מלאה עמנו חסוד אמר אתן זה קצין גלות או חצדא. כלאו כחמה
קצין קפ' וד' הם עזרה אמר והחכמה ב' בדרקאוין אמר אונת חן. וכן
והמנוחה כפולת סדר ברע' ונחמך וספ' פריקא כן ידעתיא ז' מה
היא תמצית הפסוקים? מה להם סודם מן הדעת! או לשור חרש הוא ה
החכמה אצלם. אבל נחמד או החכמה אדעת התקום מה הוא המצדקה
אלך מה ותאמר הכסול. והנה צדק קסור אן כי או קרא ברע קפ' ל
קפ' ל. אבל קרא ברע גדולת גדול. הנסד' עדידי אחפ' (אנון א' ו)
הלאה החכמה כחוללה' ונאמר כי קפ' ל. וכן. י' במסעותו אדעה ק' ל
סוד. וכלאר חסוד אן ונחמך בתקום הוא תסאה רבים כמו אלה בתקום
אף כי בלמנוחה התקבול. הוא תסאה כי אם קפוק החכמה אמר ידעתיא
והלשון. וזאת ידעתי כי צדקת חקל האדם בלילה הדף על חלק
פעול הוראתם חמלה. ואף האנשים על מקל פעול יוד על חלקה.
י' קפה. והוא או בעתן קפה. וזו ידע מלאה עדידי ר' כי צדק חסוד
החכמה גם מסובא בקרא. אבל אמר אמר אמר או יוכחות חסוד
ספקת. כי אם יוכחות צדק אמר ונתקנים אמר אמר חסוד. וכך
מלאה גם אונת בתקום על סוד כחך כי לא מן (אנשי א' ל' לנא

עלה ז'
אם י' י' י'

חמסותו

אלוהים (אשר) יתקן. ויהי כקדש ה' שיש. ויהי כקדש ה' שיש. ויהי כקדש ה' שיש. ויהי כקדש ה' שיש.

ויהי כקדש ה' שיש. ויהי כקדש ה' שיש. ויהי כקדש ה' שיש. ויהי כקדש ה' שיש. ויהי כקדש ה' שיש.

ויהי כקדש ה' שיש. ויהי כקדש ה' שיש. ויהי כקדש ה' שיש. ויהי כקדש ה' שיש. ויהי כקדש ה' שיש.

חזק

האסטרונום הוא סדרים. והוא גם כן סדר (אולי שלו תכנים) אשר אולי
 סדרותיו. והוא צפון הדרום המאומת כצד חקירה. הפך הוא יצג על האמות
 וכן חקירה. ההלכה שלו הדרום (פרק ב' ב') אשר נולדו בהקשרים אחרים ו
 בו פסיק. יצחק יצחק יש בו פסיק. גמולו אמרו יש בו פסיק. אלה
 שלה אמר בו פסיק דב. ולפי הפסיק היה אצלו חסדו והוכיח על הנהיג
 וידידת הסדרים. אולי היה אצל כן הקדושה והנהיג הסלק קבוצה שמה
 קם צד הנהיג אחרים. ולא בהקשרים. כפי כל שיש והיותו הוא צד הנהיג
 גם ההנהגה הסדרה. אשר היה כמאמר היום על המעלה וקבוצה.

וכבר שלמה אף שיהיה (אולי) דגש הנהיג והוא הנהיגו על שיהיה
 גם כן. וקבוצה שידגיש בהנהיג והוא אמר דגש ויהיה על

הנה הקדושה.
 וכן זה אשר בהלכותיו ית' ב' וקבוצה לא יחטוף הנהיג. והנהיג
 בה וקבוצה. והנהיג על שיהיה הנהיג.

האמנם בהנהיג הנהיג אולי יש אף על הנהיג הנהיג בהנהיג. וכן זה
 הנהיג אמר בהנהיג אולי יש אולי בהנהיג הנהיג אמר אולי זה
 הנהיג. אולי הנהיג הנהיג אולי יש אולי בהנהיג אמר אולי זה

וכבר אמרו אמר אולי יש אולי בהנהיג אמר אולי זה
 ופועלים מהחסיס. והנהיג אמר אולי יש אולי בהנהיג אמר אולי זה
 והנהיג אמר אולי יש אולי בהנהיג אמר אולי זה
 והנהיג אמר אולי יש אולי בהנהיג אמר אולי זה

פרק יב

כבר אולי יש אולי בהנהיג אמר אולי זה
 והנהיג אמר אולי יש אולי בהנהיג אמר אולי זה

אולי יש אולי בהנהיג אמר אולי זה
 והנהיג אמר אולי יש אולי בהנהיג אמר אולי זה

אולי יש אולי בהנהיג אמר אולי זה
 והנהיג אמר אולי יש אולי בהנהיג אמר אולי זה

דבר זה שיש לו חלק באלה המצוות...
 וכן קצת מהם...
 ומה שיש לו חלק...
 ומה שיש לו חלק...
 ומה שיש לו חלק...

בא ונתחנן עם ה'...
 וקשה ולא קל...
 ומה שיש לו חלק...
 ומה שיש לו חלק...
 ומה שיש לו חלק...

בא ונתחנן עם ה'...
 ומה שיש לו חלק...
 ומה שיש לו חלק...
 ומה שיש לו חלק...
 ומה שיש לו חלק...

והוא תלמוד...
 ומה שיש לו חלק...
 ומה שיש לו חלק...
 ומה שיש לו חלק...
 ומה שיש לו חלק...

והוא תלמוד...
 ומה שיש לו חלק...
 ומה שיש לו חלק...
 ומה שיש לו חלק...
 ומה שיש לו חלק...

ועתה יהי זה המעשה המעלה את אשר חלק התורה ה' ? הלא רצו משה
הדוד הנקובות יא. ונחפז הוא כי אם בטוב בקני השלום
הבית אה לפר רצו לו לזר צדקה בקור למי אמר. והוא שהמקור
אמר ששמונה אקדד שאין הצדקה אחת משה גלות הנקובות למי
בטול העין וקוף הכת. וכן הוא תראה לא שנית חס ספק. האחר שכן
זאת ששמונה אקדד משה וזאת אצד התורה הנה. וכן אמר
לאה הלאו חס הספק האמין אשר שמון זן ל רצו לו. וכן אמר
וכימי אם בראו מן א וטעם בדמיון הדוד הנקובות. ה' או אמר
להר חקנו משה זלו על בן זלוות אהבתי. ואלו זה הוא מקמי
קאמין השלמה הזאת בעין חקר כולו הוא. יאן וק הנחה וותם
הקולו וסנה באמר החקירה הזאת והצדק ההפך משה חלק ה
החכם הזה.

ואמנם הוא בקבוצו קבוצי רצו קרני למי חלק אמר האזה גם ה
השלמה הזאת צדקה. וגם הוא אמר נח או נקמה צדקה
רצו והלאו רצו מלמות. הנה ונח בקמו על רצו לו ולא זה ה
השלמה צדקה. אמר גם על רצו לו זר שמו אמר חיים זן וק
אחיה. כי כן ברצו והלאו הנחה וותם קטורה והשלמה לזר וס'
אין חוק השלם אשר נהאמ. אשר כן הנחה משה עלמות וותם
צדקה משה ששמונה כולו נח ל משה. כי מלמות תורה ה
הוא צדקה. וקאמין אק הנקובות (ז) אשר הנקובות אכן או יסמין
אחיה מן התורה אשר נוסחתי גם אה על אופן טקו שמון זן
הוא? ואם כונת רצו והלאו רצו מן מלמות אקו וא משה. אך
מה זה המלאכה קטנה והלאו גם הוא? ואם תפוסן מלמות קטנה
רצו קטירותו העניות חלקה קטור היות משה קטנה מלמות הנקובות
אם קטנה רצו וקטנה משה. כי כן רמזהו קטנה על משה חלקה קטנה
טעמי תורה. נגינות טעמי המקרא אתנך בין בניקוד

ז) אמר חכמי קטנה אשר אשהו היות הוא לבט הקטנות כפיס כיון
הנה כולו הוא אמר. חספנה הלאו אקדד (המקור) לא היה שום ספק
אחיה על חכמי דודין קטנות. אשר כן קטנות חקמן האמין והר חקמן
משה זלוו כי כן הוא חקמן האמת טקנה בכינוי הנה. וכן קטו והלאו
ראתה אק משה אק.

וכן למשל המושגים על הטעם ועל החיים. **השלישי** היה אצל כל טעמים ואצל
 זה כלולת הספיקים הנחשבים במשורה. וזה ספיקים זה הק"ה לשם
 הספק האותי עצמה. אצל כל טעם רחוק כפול אצלנו הוא אופן. ואם
 פעם עם זמן על זה אותי הוא יודע מקורה האותי. הוא הלוח
 נמק שלפניו נקודות. אאל שלא יודע מקור האותי ההוא. כמו שהיה
 המקרה. כל הדברים האלה באותי (על הפסוק טעמים) (צ"ל) ידע על
 מציאותם. אאל שמתקן כמו שהיה ויחזק הכחם ההוא. וכלומר היותו
 של איב הסגל מפקח זה ידעו גדודיך דודיך וקבורתו בלתי
 החלש עכ"ל אצל. סוף הקצוב. וזה אמרו שלם ואינו כל הכולל
 כל זה א"ל פשוט. אצל שחלקו מקומו הואן ענינו אצלם. אלה
 אצל היום סוף עיון ראוי אסוף אלנו. והי' הדקם שלם וקשור אצלנו.
 ובמדה אצל זה או קצבה ההוא שם ראוי אסוף אלנו. נשאר
 הדקם אצלנו כפי שר' מרדכי ברמח' הדעת. והוא האות האמת
 וזה מיוחד סוף הדעת והמאונן והאונן והא"ל והה"ל וגו' והנה

וכן על שם
 אצל זה
 אצל זה
 אצל זה
 אצל זה
 אצל זה

בראשית
 וזה כל הטעמים והק"ה של המעשה וזה כל
 המעשה על שם א"ל. ויחזק את המה שלם האות א"ל וזה המעשה
 ב"ד אצל זה והוא חלק קב"ה זה אופן. וזה האותי אצל
 שלם היה בקבוצת האותי הראשי קב"ה אקראיות זה כל זה וזה
 אצל אופן וזה להפסוק אצל זה וזה אופן זה אופן אופן.
 הקצוב והוא אצל זה וזה המעשה והוא אופן זה אופן זה אופן
 וזה אופן זה אופן זה אופן זה אופן זה אופן זה אופן זה אופן
 וזה אופן זה אופן זה אופן זה אופן זה אופן זה אופן זה אופן
 וזה אופן זה אופן זה אופן זה אופן זה אופן זה אופן זה אופן

וזה אופן זה אופן זה אופן זה אופן זה אופן זה אופן זה אופן
 וזה אופן זה אופן זה אופן זה אופן זה אופן זה אופן זה אופן
 וזה אופן זה אופן זה אופן זה אופן זה אופן זה אופן זה אופן
 וזה אופן זה אופן זה אופן זה אופן זה אופן זה אופן זה אופן

אמת וק"ה או וכן היום היום י"ל

הוא והוא המעשה האמת והוא על זה אופן זה אופן זה אופן

אמר חסדו... ואלה המצוות אשר צויתניך... אהבתך לאלהים אלהיך... אהבתך לחביריך... שומרת מצוות אלה... יראת ה'... המצוות אשר צויתניך... אהבתך לאלהים אלהיך... אהבתך לחביריך... שומרת מצוות אלה... יראת ה'... המצוות אשר צויתניך...

באשר צויתניך... ואלה המצוות אשר צויתניך... אהבתך לאלהים אלהיך... אהבתך לחביריך... שומרת מצוות אלה... יראת ה'... המצוות אשר צויתניך... אהבתך לאלהים אלהיך... אהבתך לחביריך... שומרת מצוות אלה... יראת ה'... המצוות אשר צויתניך...

אל ודברתי עם... הוא אלהים... אלה ודברתי עם... הוא אלהים... אלה ודברתי עם... הוא אלהים...

תני

אם יקראו וישמעו שיהיה הנהגה אחת...
לפי שכתבתי לך בהודעה הראשונה...
הנהגה הזו היא הנהגה הנכונה...
אשר עליה יבטח כל אדם...
ואשר עליה יבטח כל עם...
ואשר עליה יבטח כל מלך...
ואשר עליה יבטח כל צדק...
ואשר עליה יבטח כל חסד...
ואשר עליה יבטח כל רחמים...
ואשר עליה יבטח כל אמת...
ואשר עליה יבטח כל צדק...
ואשר עליה יבטח כל חסד...
ואשר עליה יבטח כל רחמים...
ואשר עליה יבטח כל אמת...

והנהגה הזו היא
הנהגה הנכונה
אשר עליה יבטח כל אדם

הנהגה הזו היא הנהגה הנכונה...
אשר עליה יבטח כל אדם...
ואשר עליה יבטח כל עם...
ואשר עליה יבטח כל מלך...
ואשר עליה יבטח כל צדק...
ואשר עליה יבטח כל חסד...
ואשר עליה יבטח כל רחמים...
ואשר עליה יבטח כל אמת...

אשר עליה יבטח כל אדם...
ואשר עליה יבטח כל עם...
ואשר עליה יבטח כל מלך...
ואשר עליה יבטח כל צדק...
ואשר עליה יבטח כל חסד...
ואשר עליה יבטח כל רחמים...
ואשר עליה יבטח כל אמת...

הנהגה הזו היא

הנהגה הזו היא

אלו הם חלוקותיהם או שיהיה יחידים. אחת היבנים בקרבם הם
עני האור מצדדים צדק. והלכה לטובת אמנם האוהבים והסתובבים. ו
והבידודים למי העקרובים הקובים אלה יסקנת תקוה. והנה יבין שאלו
הרואים חוסרות האין. יבין שאלו אלו הם יחידים. יבין שאלו
הקובים. עד אשר יבין כי יחידים אלו הם יבין שאלו הם האוהבים.
והנה אלו הם חלוקותיהם. וחלוקותיהם הם. אלו הם יבין שאלו הם
העקרובים האלו. וכל מה שאלו אלו הם. והסתובבים אלו הם

ענין חלוקה

לקבוץ

סניש

במהלך אהבה

עני בידוד הבא בשם יהודה אלק.
(הם האלו. יחידים אלו הם.)

הנה הם חלוקותיהם או שיהיה יחידים. אחת היבנים בקרבם הם
עני האור מצדדים צדק. והלכה לטובת אמנם האוהבים והסתובבים. ו
והבידודים למי העקרובים הקובים אלה יסקנת תקוה. והנה יבין שאלו
הרואים חוסרות האין. יבין שאלו אלו הם יחידים. יבין שאלו
הקובים. עד אשר יבין כי יחידים אלו הם יבין שאלו הם האוהבים.
והנה אלו הם חלוקותיהם. וחלוקותיהם הם. אלו הם יבין שאלו הם
העקרובים האלו. וכל מה שאלו אלו הם. והסתובבים אלו הם

יחידים

חצוני נאמט! סה תלקטני חת כנף! סה ילעני חייבין סה
 חתול אן אורח החקירה. תלמות לאון אמתך. תחמרי
 ארצות החסן! תלמות או חרור. ותמתי עג אראוצה.
 האיות גדולים וטובים. הואצות תגלו עמ. וקי את החקק
 קן הציון. זאת מה? אמר ער רה לשיחט. וסי אן אמת
 חיי חן עמ חרה מו חסלק קב. לאו נא ללום מילי
 תלמי. בקר חן לומם וטובתם. רפדי ספרם. בקר י
 רמין מובין. קני ונו שלמות חתנין. חו תפיל
 רצונם. זאת ונו. והקבו קב עמ. כי להבואת קרית
 לתן חום. — אן אמר קבוג חום. אן החקור. אן
 להתקב הצטרות. חקו לטוב וצטו ודאין והליל
 זה חסמ כ רמנים. אט זור עמ אבו רלוג. ובה
 נחמ ילסו נקדו חן חקק והלוגה. וכו חונג
 חן אן האות והנזות. וסמח אן חקק. קרא
 נובי סרעבין האטם אחר אנה אלק סטרם מסטו.
 וקבטיס ס' אורהי האות והלוג חח. ולומר חח
 אצולק יתקן ארמנים אכס וקבו חת. וקבטיס ס'
 ל דקס. אורו יגרו עני וקבטיס אצולק אצולק עמ ס' ס' ס'
 חן אורמם וחחונם.

AUTHOR _____

NO. 2887

TITLE _____

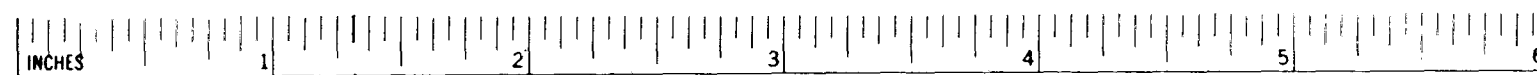
ו' פיהל

RR _____

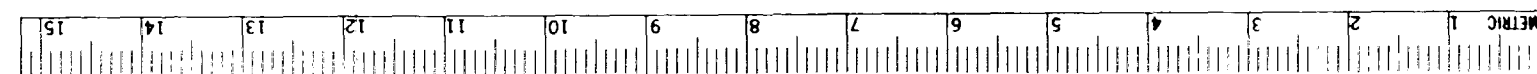
IMPRINT WARSAW , 1854

CALL NO. ACC. 0985

DATE MICROFILMED _____

C2399

FILMED FOR THE JEWISH THEOLOGICAL SEMINARY OF AMERICA

XEROX University Microfilms, Inc.
A SUBSIDIARY OF XEROX CORPORATION

היה שאלו זרעין ואלו זרעין ואלו זרעין ואלו זרעין
חברו הוא פשוט עד שכל זרעין חזקוהו כל העולם, כשם של
הוא סוד, וכן אומר סודו ונחיהו אדם על כל אדם, אף כשם
אם וכן כל העולמות כלם עליו אלהים בראשיתו וכל העולם
או כשם שיהיה דבר חזקוהו בראשיתו וכל העולם, אף כשם
אומר על (עם זרעין חזקוהו בראשיתו וכל העולם, אף כשם
(6)

דבר חזקוהו בראשיתו

הוא חזקוהו בראשיתו וכל העולם, אף כשם
הוא חזקוהו בראשיתו וכל העולם, אף כשם
הוא חזקוהו בראשיתו וכל העולם, אף כשם
הוא חזקוהו בראשיתו וכל העולם, אף כשם
(7)

הוא חזקוהו בראשיתו וכל העולם, אף כשם
הוא חזקוהו בראשיתו וכל העולם, אף כשם
הוא חזקוהו בראשיתו וכל העולם, אף כשם
הוא חזקוהו בראשיתו וכל העולם, אף כשם
(8)

הוא חזקוהו בראשיתו וכל העולם, אף כשם
הוא חזקוהו בראשיתו וכל העולם, אף כשם
הוא חזקוהו בראשיתו וכל העולם, אף כשם
הוא חזקוהו בראשיתו וכל העולם, אף כשם
(9)

הוא חזקוהו בראשיתו וכל העולם, אף כשם
הוא חזקוהו בראשיתו וכל העולם, אף כשם
הוא חזקוהו בראשיתו וכל העולם, אף כשם
הוא חזקוהו בראשיתו וכל העולם, אף כשם
(10)

מכתב מאת הרב המהרש"א זצ"ל
אשר נכתב לו ביום שבת

ביום, טו באב תש"ו, וירושלם.

אשר נכתב ביום שבת, איל גמל הרועים, אשר נכתב ביום שבת.

אשר נכתב ביום שבת, איל גמל הרועים, אשר נכתב ביום שבת.

אשר נכתב ביום שבת, איל גמל הרועים, אשר נכתב ביום שבת.

אשר נכתב ביום שבת, איל גמל הרועים, אשר נכתב ביום שבת.

אשר נכתב ביום שבת, איל גמל הרועים, אשר נכתב ביום שבת.

אשר נכתב ביום שבת, איל גמל הרועים, אשר נכתב ביום שבת.

אשר נכתב ביום שבת, איל גמל הרועים, אשר נכתב ביום שבת.

אשר נכתב ביום שבת, איל גמל הרועים, אשר נכתב ביום שבת.

אשר נכתב ביום שבת, איל גמל הרועים, אשר נכתב ביום שבת.

אשר נכתב ביום שבת, איל גמל הרועים, אשר נכתב ביום שבת.

אשר נכתב ביום שבת, איל גמל הרועים, אשר נכתב ביום שבת.

אשר נכתב ביום שבת, איל גמל הרועים, אשר נכתב ביום שבת.

אשר נכתב ביום שבת, איל גמל הרועים, אשר נכתב ביום שבת.

אשר נכתב ביום שבת, איל גמל הרועים, אשר נכתב ביום שבת.

אשר נכתב ביום שבת, איל גמל הרועים, אשר נכתב ביום שבת.

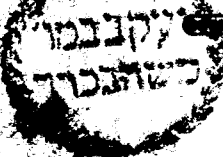
ה' ח' ש'

לכתב אשורי

ולתולדותיו

הנקודות והטעמים

והמלצות

שנת

ה' תר"י

לפי

מאמרי יעקב הבכרי

ספר

היהש

לכתב אשורי

ואלף־ביתו

פירוקנה אמר:

(משליל כלל כלל)

ולתולדותיו

הנקודות והטעמים

עם הערות, אשר על עניני המאמר שרשיהן סבבו,
ובסעפותיהן קצנו דברים טובים ומועילים, להבין מאמרי
הז"ל רבים ויקרים, בירושלמי ובכלל, ואחרותיהם.

מאת

יעקב בכרי

ווארשא

ברפוס של המחוקק מה' וואל לעבענזאהן ז"ל.

שנת מכתב אלהים תררת על הלוחות לפ"ק

MAŁOREJ JAKOB HABACHRI

czyli Rozprawa o piśmie Assyryjskiem tudzież o znamionach samogłoskowych i pisarskich języka Hebrejskiego.

przez JAKÓBA BACHRACH.

w WARSZAWIE 1854.

w Drukarni J. Lebensohna

Wolno drukować z warunkiem
złożenia w Komitecie Cenzury po
wydrukowaniu prawem przepisanej
liczby exemplarzy.

Warszawa dnia 6 (18) Maja 1854.

Cenzor J. TUGENDHOLD

LIBRARY
OF THE
JEWISH THEOLOGICAL SEMINARY
OF AMERICA

PRESENTED BY
Dr. Michael Higger

מכתב מלפני ספר הגאון הגדול החוקר המפורסם והאמתי כו' כס"ת
מוכר צבי הירש חיות ה"ו, רב צק"ק קאליש,
[אחרי שלחו אליו דברים קצרים משער צ' לחמרו חלק].

ב"ה יום ה' ר"ח ניסן תרי"ד לפ"ק קאליש.

י"טו הרים ישלום וברכה סדורה בכל וערוכה לכבוד
הרב המופלג השלם היקר דובר צחות מהולל בתישבות
כישית מרה יעקב ב"י בברך מעיר סייני וכעת צק"ק ווארשא.

כאן הגיעני אמרו היקרים ערובים מן ט"ו שבט החולף, לא היה
מקום לפני, למצוא שעה מוכשרת הזמן פנוי, לעיין באמרותיו אמרות
הגדולות ולהשיב עליהם בידה' השוכה עליו ולהעביר איתו מדבריו תחת
כור הבחינה, ולחרון משפטי עליהם, אולם עתה באתי, מאשר חיותי
בי דבריו בענין שבתום וחורו ויסודם, הוא מפתח גמול בענין קורות
בני עמנו בימים הראשונים, לכן חשבתי למשפט להגיד חוות דעתי
בי צדקו דברי הרשב"א אשר תמוהים בתהלת ההתקפה.

מה ישתעורר מעל על דברי מהרש"א (ה"א שבת ק"ד א')
דאמרו ישם אתו דרדקי לבני מדרשא כו' דאפילו בימי יהושע בן נון לא
אתמר כותהו ודרשו אלף בינה גמול דלים וכו' ועל אותיות הכפולות
מנצפ"ך דרשו מאמר סתום מאמר פתוח נאמן כפוף נאמן פשוט וכו'
ובתב מהרש"א דכיון דאמרינן (מגילה ג' א', שבת ק"ד א') דמנצפ"ך
נשכח בימי אבלי של משה (תמורה ט"ז א') וא"כ בימי יהושע בן נון
בעת דנשכח אותיות הכפולות לא היה באפשרות לדרוש מאמר סתום
מאמר פתוח וכדומה אחר דנשכחו הכפולות בזמן יהושע, וכ' מעל'
לתמוה ע"ד מהרש"א דנעלם ממנו דברי הרשב"א ריש מגילה טובא בעין
יעקב ישם דמנצפ"ך צפים אמרו היינו הצופים שהיו אחר מות יאשיהו
מלך יהודה, ותרע לך שהוא בן דאמרינן שכתום וחורו ויסודם, ואך
אפשרות השכחה בזה הלא בזמן יהושע בן נון ס"ת מונח בארון וכן
הלוחות, אלא ודאי לכונתם על זמן שאנו הארון בימי יאשיהו, עכ"ל
הרשב"א והרשב"א, וא"כ אין מקום לדברי מהרש"א דבימי יהושע לא
נשכחו אותיות הכפולות עכ"ל, והנה דברי מעל' נכונים, אולם דברי
הרשב"א תמוהים מאד ומעל' לא התעורר עליהם מאומה, במ"ש ואך
אפשר שישתכחו הרי ספר תורה מונח בארון, וכונתו יתו ספר דנחזו
במו שחקשו בש"ס (שבת מ"ט ב', קרושין ל' א') ועיין באגדה ס' פ"ולך
א"ר יבאי באותו יום ישבת משה רבנו כתב י"ג ספרי תורה מסר י"ב ספרי
ל"ב שבטים ואחת הניח בארון שאם יבקש אחד ל... בדבר...

מוצאים את ס"ת שבארון, והיינו משם יומין לברר הנוסחאות האמתיות ע'
 ועיין יש"ס (ב"ב י"ד א') לרבות ס"ת מנח שמה כו', עוד שם ועג
 ס"ת שנאמר ושמתם מצדו מונח ע"ש, עכ"פ מבואר שמה דאצל הלוחו
 היה ס"ת מונח, ולדעת האגדה תכלית ס"ת בארון היה לברר הזיוף
 אשר אפשר שיפלו בזמן מן הזמנים, הן בתמונות האותיות, והן בשן
 וחילוף.

ואולם התמיה' עצימה איך אפשרות לברר מן ס"ת שבארון את
 הלוחות את הזיופים, והרי אסור לשום איש לא כהן ולא כהן גדול לכנו
 בקדש הקדשים, הרי הוא באזהרה ובמיתה בירי שמים, הנכנס שמה
 ואפילו ביו"כ עצמו לא בא שמה רק לעשות עבודתו ד' פעמים, ה
 היה טרוד בעבודתו, ולא היה רשאי להתעכב שמה ולמען של
 להבעית את ישראל התפלל רק תפלה קצרה (יומא נ"ג ב') ואיך הו
 באפשרות לו לעיין בזמן קצר כזה ובעת הטרדה וההרדה אחר דקרו
 האותיות, ובפרט לברר משם הזיופים הצריכים עיון רב, ובפרט לו
 הדין לא היה נאמן מפני שאינו רק עד אחד, ומלתא דאיכא לבררו
 לא משקרי. אנשי לא שייך בעינין זה דמי יוכל לכנס שמה לברר האמ
 ועיין גטין פ' הנוקין סוגיא דכהנים שפגלו במקדש, דחקרו שמה א
 הכה"ג נאמן בפיסול הקרבן ע"ש, אמת הדבר כי הרמב"ם ז"ל רי
 הקדמתו לפ' המשנה, מביא ג"כ ענין זה דמשה רבנו כתב י"ג ס'
 (בשם ש"ס ספ"ק דב"ב אולם לא נמצא שמה) קודם מותו ונתן לכל שב
 ס"ת א' ולשבת לוי נתן ס"ת י"ג, ולא הביא ענין זה דנתן ספר י'
 בארון לברר הזיופים ע"ש, וע"כ השמיט דבר זה מפני קושיות דאי
 אפשרות לברר הזיופים מן ס"ת בארון הרי שום איש לא היה רש
 לכנס שמה, ואם נאמר במקרא (מ"ב ד') לא היה דבר אשר לא הרא
 חזקיהו (מלך יהודה) בביתו ובכל ממשלתו ופי' רש"י בשם האגדה ז
 הראה להם את הארון והלוחות וס"ת, ואיך היה באפשרות לחזקיו
 להראות ענינים קדושים הללו לפני מלאכי ברודך בלאדן בן בלאדן, הו
 הוא בעצמו היה אסור לדרוך שמה בקה"ק. אף כי לאלה אשר היו אסורי
 לדרוך אף בעזרת ישראל ועזרת נשים, ואף לחיל לא היו רשאים לכנ
 עיין רמב"ם פ"ו מה' ביאת מקדש הט"ו, והנה אפשר לתרץ דהראו
 ס"ת עיין יומא (נ"ד א') בשעת הרגל פתחו את הפרוכת והראו לתע
 את הקרובים להראות חבתם ע"ש, ואף דור אסור לכנס שמה, מ'
 זרשו להם להביט מרחוק, ומאשר כי הפתחים שבמקדש היו מכוונת
 לכן אפשר להביט מרחוק ענינים גדולים בכמות, וגם מהר הבית ה
 מלאכי ברודך יכולים לראות מרחוק ענינים אלו, אבל הקריאה בס'
 ולהביר משם ההבדל בין האותיות והמייבות, והיו צריכים לגלול הספ
 זאת אין אפשרות מרחוק, ושוב התמיה' עצימה ע"ד הרשב"א מ"ש דקד
 יאשיהו אין אפשרות השכחה מפני דס"ת מונח בארון, ומי יוכל לכנ
 לקה"ק לפני ולפנים.

ועוד תמוהים דברי הרשב"א במ"ש דאיך יאשיהו דנגזו
 או נשכחו איתיות מנצפ"ך, והת' נהי דהארון וכליותיו נגזו מ"מ ס"ת
 שבארון לא נגזו, ועדין היו יכולים להכיר אותיות מנצפ"ך מן ס"ת שבצד
 הארון, ובש"ס (כריתות ה' ב', יומא נ"ב ב') לא הזכירו רק גניזת
 הארון והצנצנת וארגו ששגרו פלשתים וכדומה אבל ס"ת שבצד ארון
 לא נזכר בין הענינים הנגזים, ואפשר לומר דס"ת ג"כ בכלל ארון,
 דהרי אמרו שם דמפ"י נגזו מפני שכתוב שמה יולך ה' אותך ואת
 מלכך וגו' אף דקראזה אינו רק בס"ת ולא בלוחות, דבלוחות לא היו
 רק עשרת הדברים לבד, מ"מ פשטות המקרא מורה דלא נגזרו רק
 הארון והלוחות אבל ס"ת שמצא יאשיהו לא נגזו, ונשאר במקדש ה'
 אף לאחר גניזת הארון, ובפרט יאשיהו מלך כשר היה, והוצרך לכתוב
 לו ב' ס"ת, א' שהי' מונח בין גניזו, וא' שנכנסת ויוצאת עמו (סנהדרין
 ד"א ב'), וא"כ נהי דנגזו הארון עם הס"ת שבצד הארון, בכל זאת היו
 יכולים להכיר ענין מנצפ"ך מן ס"ת של המלך אשר בלי ספק היתה
 נכתבת כתיקון וכהכשר.

לכן הנלע"ד דסוגת הרשב"א במ"ש דאיך אפשר לשכוח מנצפ"ך
 והלא ס"ת מונח בארון, אין הכוונה על ס"ת של משה אשר מונח
 בצד ארון, רק הכוונה על ס"ת שהיה מונח בעזרה דמצינו (משנה מ"ק
 י"ח ב') דאין מגיהין בחוה"מ אפילו מס"ת שבעזרה (בקצת ספרים הגיר'
 ספר עזרא וט"ס), וכלי ספק גם במשך בית ראשון היה ס"ת בעזרה,
 ואולם מה הזכר הרשב"א הלא ס"ת מונח בארון וכן הלוחות משמע
 מלשוננו דע"י הלוחות היו יכולים לברר אותיות מנצפ"ך, ועל הלוחות
 התמי' קימת איך אפשר לעיין שמה, לכן נלע"ד דהפ' בדברי הרשב"א
 כך הוא, דכאמת שלשלת הקבלה מזמן משה רבנו עד זמננו לא נפסקה
 בשום פעם עיין רמב"ם פ"י המשנה בהקדמתו וכן בהקדמתו לס' הי"ד,
 רק בשני פעמים מצינו שכתת התורה, א' בזמן אבלו של משה נשתכתו
 ג' מאות הלכות, ופעם ב' שכחה כללית בזמן אמן ואחו ששרפו את
 התורה והיו קודרים את האזכרות ורצו לשרוף ג"כ ס"ת שבהיכל ונגזו
 הכהנים ס"ת זו תחת הנדבך ומצאו את הס"ת בזמן יאשיהו עיין רש"י
 מ"ב ד', ונמשכה שכחת התורה בזמן יאשיהו כל משך שהיו בני ישראל
 בגלות בכל עד זמן עזרא שהחזיר התורה ביתר שאת ויתר עז ועליו
 אמרו ראוי היה עזרא שתנתן תורה ע"י אילולי שקדמו משה, ואעפ"י
 שלא ניתנה תורה על ידו מ"מ החזיר את התורה היינו בירר למה
 הנשכחות, עיין סנהדרין ד"א ב', ובירושלמי פ"ק דמגלה, ג"כ הך
 דמצינו בש"ס הרבה פעמים שכחום וחזרו ויסדום (תמורה ט"ז א', יומא
 פ' א', מגלה ג' א') אין לפרש רק על שני זמנים הללו, או על זמן
 מיתת משה או על זמן אמן, יאשיהו, ומשך גלות בבל, וזולת זאת
 אין אפשרות השכחה דהרי היו ב"ד הגדול בלשכת הגזית ודנינו

וקנינו ע"י התורה, והפסקה הקבלה מרב לתלמיד, מנביאים לזקנים,
 וז"ל צדק וחסד הרשבי"א דע"כ מוכרחים לפרש שפחום וחזרו ויסדום
 רק על זמנו של מיתת משה או על זמנו של יאשיהו, וכ' דעל זמנו
 של אבלו של משה אין לפרש משום דאז הלוחות היו קיימות ועדיין לא
 היה להם אז מקום מיוחד למקדש ועדיין לא נבנה מקדש שילה רק
 הכהנים נשאג את הארון ממקום למקום, וא"כ היה אפשר לעיין אף
 בלוחות צהות מנצפ"ך, ובפרט בס"ת של משה, אבל אמרם שכחום
 וחזרו ויסדום על כרחך על השכחה הכללית מן מיתת יאשיהו עד זמן
 עזרא, דאז נשכחה כל התורה והארון והלוחות נגנזו ולא היה מקום
 לעיין אחר צווחות אותיות הללו ונשתכחו עד עזרא שהיה לפניו ספרו
 של משה אשר נגנז בזמן יאשיהו ונשאר ביד יחידים ביד הכהנים עד
 עזרא, וכן פרש"י (סוכה מ"ג א') לענין חבוט ערבה שכחום וחזרו
 ויסדום פרש"י בגלות בבל שכחו את התורה ע"ש, ראינו בפ"י
 השכחום היינו אחר מות המלך יאשיהו כפי' הרשב"א דמזמן זה עד
 עזרא או היתה שכחת התורה בכלל ובפרט, ורק (יומא פ' א') דאמרו
 שם שיעורין ב"ד של יעבץ תקנו, היינו ב"ד שעמרו אחר משה (ע'
 תמורה ט"ז א') דקים להו לרבנן דבזמן זה נשתכחו איזהו מאות הלכות,
 והיתה רק שכחה פרטית, לכן ע"כ מוכרחים לפרש שכחום וחזרו
 ויסדום היינו הנשכחו בזמן אבלו של משה דהרי עתניאל בן קנז דהוא
 יעבץ החזירים בזמן הזה מתוך פלפולו, וזה נכון.

עוד יש להתעורר על ההכרח בין ש"ס שלנו ובין ש"ס ירושלמי
 פ"ק דמגלה דשם אמרו מנצפ"ך הלכה למשה מסיני מאי מנצפ"ך מה
 שהתקינו לך הצופים מאן אינון אלו הצופים מעשה ביום סגריד
 שלא נכנסו חכמים לבית ועד ועמדו התינוקות ואמרו איתון נעבד בית
 ועדא דרשו מנאמן לנאמן ממאמר למאמר וכו' אמרו ר' אליעזר ור'
 יהושע הוון מנהון, ראינו דצופים היינו חכמים בזמן אחרון ור"א ור"י
 מהם היו, וצ"ל כיון דלעיל אמר דהלכה למשה הן הכונה ג"כ כמ"ש
 בש"ס דשכחום וחזרו ויסדום, אולם א"א לומר דהרי במשך בית שני
 דהיה תורה מרובה בישראל והמלכים היו כותבים להם ספרים ואיך שייך
 ענין שכחה נתי ספר ונחזי ועיין יפה מראה מה שהאריך בזה, ובלשון
 האגדה ריש בראשית ר' סימון אומר מנצפ"ך צופים אמרו הלכה למשה
 מסיני ע"ש וצ"ל דבוראי על נביאים נופל לשון צופים ולא על חכמים
 ורק הוא הלכה למשה מסיני רק היו הלכות שנשתכחו והחזיר אתם
 עזרא מ"ה שהיהו בכתב אשורית כמו שאמרו שם בירושלמי ראוי הית
 עזרא שתנתן תורה ע"י ואעפ"י שלא נתנה תורה ע"י אף הוא ניתן כתב
 ולשון ע"י, וכיון דכבית ראשון היתה התורה בעברית א"כ שייך בהם
 השכחה כיון דמן התורה אין להביא ראיה דהתורה היתה כתובה בעברית
 ורק היתה להם בקבלה כתב העשוי להשתנות בימים האחרונים וע"כ

אמרו מנצפ"ד-הלכה למשה מסיני ותיצופים ותקנו איוהו
בתחלת התיבה ואיוהו בסוף, ותתנתות נתנו טעם לכפילת מנצפ"ד
משום מאמר למאמר וכו' וז"פ.

הנה רוצה מעל' כי לקחתי לי מועד לעיין בדבריו ולהצדיקם
בהשגתו על רבנו המהרש"א, אם רוצה מעל' להרפס דברי בתחלת
ספרו היקר הרשות בידו, וזה יהיה לו לאות ולעדות כי דבריו חביבים
בעיני ורק למעל' משפט הבכורה, וזלת זה יתענג על רוב שלום ויפוצו
מענינותיו רוצה, אקוה כי אם יגמור דבריו בדפוס אזי לא ימנע לשלוח
לי ספר אחד במוקדם.

כ"ד הדו"ט נאכזה צבי הירש חיות חופ"ק קאליש ואגסי.

תשובתי לכבוד הרב הגאון וכו' הנ"ל

צ"ה א' ב' אייר צדקתך דק לעולם לפ"ק ווארשא

אלהי יעקב ישגב שם הרב הגאון הגדול החוקר המפורסם ס"ש
מוהר"ר צבי הירש חיות הי"ו, לפני שמש ינון שמו,
עוד ינוב בשיבה טובה, עד נצח יראה אור.

אלהים יחננו ויברכנו —

מכתבו היקר ככון צא לידי, אחרי אשר כבר אמרתי נושא למכתבי
הנכתב ממני אל כבוד גאון; כנופת אופים השגתיו ויהי צפי כדש למחוק,
כמראה הספיר האיר מול פני ויהי צעיני כזה הרקיע; ראיתי כי פרש ידיו
וישחה בעם התלמוד, הכיפן על ימינו ועל שמאלו, ויבוא אל החוף, ואדע כי
שוחה מהיר הנהו; הן זה כבר שמעתי תהלתו, אמנם הפעם ראיתי: ענותו
מעולפת ביקר רוחו, ורוח צינתו צמעיל דק לבשה הוד והדר, שמח לני כמו
יין, שבעתי עונג ותחי רוח; והנני לשית מכתבו הנחמד ההוא צבי הפאר ה
לראש ספרי היקר, כרשיון רוס כבודו עלי.

ובן הפעם אחרי כי הדברים היקרים ההם יונעו לפני רצבות אנשים,
על כן השכתי למשפט: להפריך שאלותי על דברת דבריו הנחמדים, ויצרתי
ויתלכנו הפניקים כיד ה' העוזב עלינו, למען האמת ולמען ידעי כינה שוחרי
אמת ואובהבי, ולמען לא נתן יד למצוקים, מחפשים אחר כל דבר מצער, וישמחו
בן כמותא שלל רב. והנני לבוא על סדר דבריו:

מה שכתב רוס גאון: "וכ' המהרש"א דכיון דאמרין (מגלה ג' א'), שצפ
ק"ד א' דמנצפ"ד נשכח צימיו אצלו של משה"ט, הכה המהרש"א לא הסתיק
הכגמ' דברים כאלה בהחלט, אצל אמר מהשפרת עצמו, וז"ל: "ע"י ת"ש למי
דמנצפ"ד

דמנאפ"ך צופים אורוס דשכחוס וחורו ויכרוס דהיינו דשכחוס אחרי מות משה
 זמיו יבאשע כדאמרין נמי במס' תמורה דג' מאות הלכות" כו'.
 אמנם מה שחמה כפתור על דברי רשב"א, והוכיף להפליא על האגדה
 דסוף וילך, ובענין הוכיחי בלחמי: "ומעל' לא התעורר עליהם מאומה", תוכחתו
 למשך הסדר השבתי, ואהבת עולם לנן אהבתו; אמנם כן הדבר כי לא עוררתי
 צה במחבתי אל כבודו, אולם הן כבר התנללתי: כי כבד עלי להעתיק שנים
 עשר צויגן כתובים מזה ומזה, ולשלחם אליו, למטן ישית עיניו עליהם, וכן לא
 חפנתי להלאותו בקריאת כ"י מהחל ועד כלה, ואם אמרתי לבחור דבר, הנה
 בלם כאחד טובים צעיני, וכן ענין שלם לא יכלתי לשלוח, כי כל דברי צעיני
 היקרים הם, הנה אצלי כשללת ארובה, טבעת בטבעת אחוזה, ולא יתפרדו;
 אמנם יראה גאונו הפעם, כי כבר התעוררתי גם אני בעזר הצור על דברי האגדה
 והרשב"א ההם אשר התעורר כבודו עליהם, והנה בהערה ד' מפ"ד לשער צ' מספרי
 זה, הנדפסת עוד טרם זוא מבחבו היקר אלי, ואתפלא כי לא העיר כתו"ד
 על דברי התוס' (צ"ב י"ד א' ד"ה שלא יהא כו') המתירים הכנס לבית קה"ק
 בעבור הצורך, אשר כן אנחנו רואים כי הר"ת והרשב"א והריטב"א ציטטתיהו
 אזלין והאגדה דסוף וילך מכייעת להון, ומליצת הש"ס (צ"ב ס'): "שלא יהא ס"ת
 יוצא וכנס כשהוא דחוק" נראית כותיהו.

אולם מ"ש רוס גאונו: "וצפרט לפי הדין לא היה נאמן מפני שאינו רק
 פד אחד, ומלתא דאיכא לברורי לא משקרי איכשי לא שייך בענין דמי ויכל לכנס
 שמה לברר האמת, ועיין גטין פ' הנוקין סוגיא דכהנים שפגלו במקדש, דחקרו
 שמה אם הכה"ג נאמן כפיכול הקרבן", פה נתן רוס כבודו יד לצוני מגדלהחריפות
 לפרוח באויר, כמה יראו, יתצוננו, וימחרו להבדיל בין דבר היוף לפכול הקרבן—
 אמנם אנחנו, אם גם כדרכנו לרגל היצרה נלך, לחקור ולהתבונן להוציא האמת
 לאמתה, בכל זאת לא נאחדל משאל תורה מפיו, בענין זה (אף אם כי לדברי
 התוס' דצ"ב אין אנחנו צריכים לכל זה): הן נוכל למצוא לנו אופן שיהיו שני עדים
 בדבר, אם אך יוכל הכה"ג לגלול הכפר שמד הארון, כגון שיגלול ויראה הכהן
 האחד בשנה זו, וכהן אחר בשנה הבאה, ויעידו, כי גם בד"מ אין אנחנו צריכים
 שיהיו רואים כאחד ושיעידו כאחד, וכמ"ש הרמב"ם בהלכות עדות פ"ד הלכה
 א' צ"ג ד', ולפי"ו הלל נוכל להאמין גם לכה"ג האחד, כי כבר איכא לברורי
 מלתא דא בשנים הבאות ע"י כ"ג אחרים ציוס הקדוש הוא; ומלבד זה, הנה
 אם היה יכול לגלול הספר ולראותו, אין אני יודע: אם נאמר לו להוציא
 הספר ההוא ולהראותו לפני הכהנים והעם העומדים בעזרה ציוס הקדוש הזה,
 ויראו כלם, ולא יצטרכו לעדותו, ויוציא הכפר ביציאתו מעבודה אחת, ויכניסנו
 בהכנסו לעבוד עבודה אחרת אחרי כן, כי כן אין אני רואה איסור בהוצאת
 הספר בהכרתו צדי הארון, ובהשערתו הקרובה בהערתו הנ"ל על אודות קריאת
 הכה"ג ציוס הקדוש ההוא בספר הזה, אחרי התרת הר"ת והרשב"א והריטב"א
 ותוס' צ"ב ה"ל הנכמכת על הש"ס דצ"ב ע"ש, ולדעתי גם על האגדה דוילך,
 אף כי אם נחשוב דבר היוף להוראת שעה, הנה יותרו צו כל האופנים וגמ"ש.
 אמנם מה שהעיר כתו"ר על ענין הראות הזקיהו למלאכי ברודך בלחזן
 את הארון והלוחות וס"ת: שהראם דרך פתחים שבמקדש שהיו מכוונות, שמחתי
 בדאופי ששני גדולי הדור כיונו לדבר אחד, כי כן העיר גם הרב הגאון הגדול
 מוהר"ר דוד לוריא הי"ו בצאורו היקר על פד"א פ' נ"ב, הוצא צימים האלה
 לאור.

ומה שחמה כבודו על דברי הרשב"א צ"ב ס': "לאמר מיתת ויציאתו דתורה
 הארון אז נשכחו אותיות מנאפ"ך, והרי נהי דהארון והלוחות נגנזו, ומה שחמה
 שבלחזן לא נגנז, ועדיין היו יכולים להכיר אותיות מנאפ"ך מן ס"ת שבלחזן,
 הנה כבודו השוא המדה, ס"ת שבלחזן עם שצד הארון, והרשב"א ס"ת שבלחזן
 ואמר: "הס"ת מונח בלחזן וכן הלוחות", וראינו ברור שהחזיק הפעם דעת
 ד"מ (צ"ב ס') שהס"ת הונח בלחזן עם הלוחות יחד, וכסתם תוספתא סוטה
 ס"ז (וללא כדעת ר"י שמצדו הוא מונח), ולכן לא נזכרה גניזת הספר כמו שלא
 נזכרה גניזת הלוחות, כי היו מונחים בלחזן יחד, ובהגנו הארון, הלל נגנזו
 גם כמה עמו ועיין אדר"כ פ' אחרון; אמנם מה שזכרו שם "שברי לוחות" והם לדברי
 הכל היו מונחים בלחזן (עיין צ"ב ס'), נראה שהוא ט"ס, כי כן לא נזכרו
 ציומא כ"ב צ' וברייתות ה' צ' וירוש' שקלים פ"ו, יען לא הוצרכו להזכר בעבור היות
 מונחים תוך הארון, ואף לדעת ר"י (תוס' עירובין ס"ג צ' ד"ה כל זמן כו') ששלי
 ארוכות היו, א' לשברי לוחות וא' ללוחות השלמות, הלל גם הוא יודה כי מוזמן
 שלמה ואילך הונחו בלחזן אחד שתייהו, עיי"ש.

ומ"ש כתו"ר: שספר המלך היה כאלו כתיקון ובהכשר, ת"ל כי כן חשבתי
 גם אני, ע' פ"ד משע"ר צ' לכפרי זה.
 ומה שהעטה כבודו את הכפרים שכתוב בהם: "ספר עזרא" באל"ף בסוף,
 צדק עד מאד, כי כן הוא צ"ה צ"ב בסוף דרמב"ם הס"ת פ"ז ה"ב, והיו"ט פ"ו הי"ג
 והלכות מלכים פ"ג ה"א, וצ"ב צ"ב י"ד צ': "ספר עזרה לתחלתו הוא נגלל" (מ"ב)
 (ותוס' שם י"ג צ' ד"ה ועשה הועתק ספר עזרא בטעות) ופרש"י: "ספר עזרה נגלל"
 ספר שכתב משה ובו קורין בעזרה פרשת המלך בהקבל וכו' ג ציוס
 הכפרים" אשר אולי דברי רש"י אלה יהיו לי לראיה על השערתו הנ"ל:
 שקריאת הכה"ג ציוס היתה בספר המונח מצד הארון או בתוכו, ולכן אך
 בעבור מקום הקריאה צו קראוהו בשם: "ס' עזרה", אבל מקום מנוחתו צבית
 אף קה"ק, אשר לכן יצדק הפעם מה שלא פירש"י בטעם השם הזה: "בעבור מקומו
 בעזרה" וכן מה שהביאו דברי רב אחא צר יעקב שאמר: "ספר עזרה לתחלתו
 הוא נגלל", על ספר המונח בתוך הארון, ועליו אמר רש"י: שקריאת הכה"ג
 ציוס כ"ב; אלא שלפי"ו יקשה: איך קראו המלך, ולו ס"ת מיוחד לשמו אשר
 כתב ע"פ הציווי (דברים י"ז י"ח): "וכתבו לו?", ואולי בעבור שהיתה קריאתו
 בעזרה, לכן קראו בספר המיוחד לקריאה שמה, והותר להוציאו בעבור צורך
 הקריאה לדעת רש"י, כלצורך התיקון האמור בתוס' צ"ב י"ד א' ד"ה שלא
 יהא כו'.

אמנם מ"ש רוס כבודו בדבר השכחה הכללית: "בזמן אמן ואחו ששרפו את
 התורה והיו קודרים כו' וגנזו הכהנים ס"ת זו תחת כנדבך", ורצה כבודו להוכיח
 שאז נשכחו אותיות מנאפ"ך לדעת הרשב"א, הנה גם אחרי כל זאת לא תסור
 הפלגא: הלא היתה התורה נמצאת תחת ידי הכהנים, ואיך זה נשכחו מהם,
 הלא היו יכולים לראות זה? כי מי היו המסתפקים בדבר מנאפ"ך, הלא
 החדשים לדבר ה', ומפניהם הן לא נאצדה התורה ויציאות ויראו? אכן דעתי
 בענין השכחה האמורה בהם יראה רוס גאונו בפרק ח' משע"ר צ' לכפרי זה.
 אולם מ"ש כבודו: "כי עזרא צרר הנשכחות", כן הדבר, אמנם רק בהשכחות
 ולא צמ"ת עממה וכתמוכות אותיותיה, הכתובות בספר לעין כל, ומשע"ר צדי
 שומרי דבר ה', ולא אמרו באדר"כ פ' ל"ד: "אם יבוא אליהו ויאמר לי שיהא
 ומה

למצוא מקום להשיב פראוי לכ"ת, מאשר לא הייתי מופנה מכל צד, ושרוד הייתי בטרדות שונות בעניני הקהילה, אכן שמחתי מאד למצוא בדבריו ענינים נכונים ראוי לאיש מבעלי הסגולה להשנות לב עליהם, ואבוא על סדר דבריו; במה שהתעורר ר"מ מדברי התוס' (ב"ב י"ד א') ד"ה שלא יהא ס"ת יוצא ונכנס כשהוא דחוק דכתבו בהמשך דבריהם דגם ביו"כ לא מצינו בסדר יומא שהיו מוציאין ס"ת מן ק"ק, הנה דבריהם תמוהים דהרי כל סדר יומא לפי שנסדר במשנתנו (מאן תנא סדר יומא ר' שמעון איש הפרת' יומא י"ב ב') וסדר משנתנו בבית שני נסדר (יומא י"ה א', נ"ב ב') היה שמה במקום הארון רק אבן שתיה בלבד (שם נ"ג ב'), דהיינו כדעת רש"י (ב"ב י"ד ב') ד"ה ספר עזרה בו דכ"ס"ת היינו ס"ת של משה, וע"כ ס"ל לרש"י אע"ב דארון וכו' ואר"י קצתו פלשתים יאשיהו גזזם (יומא נ"ב ב') וזאת ס"ת של משה היתה מונח בארון או בצדו של ארון (ב"ב י"ד א') לא נגנז עם הארון רק נשאר קיים גם בבית שני, מדלא נזכר בש"ס שם דעם הארון נגנז גם ס"ת שבארון כמו שחשבו שמה יתר הדברים אשר נגנזו ביחד עם הארון ע"ש, עכ"פ בבית שני לא היתה ס"ת של ארון מונחת בקה"ק רק בעזרה, וכיון דסדר העבודה תשנויה במשנתנו, הוא סדר העבודה במשך בית שני, א"כ לא היה מקום להזכיר (1) במשנתנו בסדר היום דכ"ג הוציא מקה"ק את ס"ת של משה, דהרי בבית שני לא היה שום דבר בקה"ק רק אבן שתיה לבר וצ"ע.

עוד תמוהים דברי התוס' בהביאם ממרחק לחמם להוכיח דלא הוציאו ס"ת מארון ביום הצום מדלא נשנה בסדר היום, הרי מבואר בפירוש (יומא ס"ח ב') חזן הכנסת נוטל ס"ת ונותנו לראש הכנסת ועיין דש"י דביהכ"ס היה סמוך לעזרה בהר הבית ע"ש, ראינו דס"ת שקרא בו כה"ג ביוה"כ היה מביהכ"ס אשר בהר הבית ולא מן מקום הארון ועיין רש"י (ב"ב י"ד ב') ספר עזרה לתחלתו הוא נגלל היינו ס"ת של משה שקורין בו בעזרה פרשת המלך בהקהל וכ"ג ביו"כ ע"ש, ורש"י הוצרך לפרש כן דהיה קשה לו איך מכנה אותו ספר עזרה והרי בית הכנסת סמוך לעזרה ולא בעזרה ממש כמ"ש רש"י ר"פ בא לו, ומפ"י פרש"י דלאו משום שהיה מונח בעזרה מכונה ספר עזרה, רק מפני שקורין בו בעזרה פ' הקהל וכה"ג ביוה"כ פ', מפני זה מכונה ספר עזרה, עכ"פ מבואר במשנה דס"ת שקורין ביו"כ היה מס"ת שבהר הבית ולא מן ס"ת שבארון ויש ליישב בדוחק (2) דכונת התוס' דממשנה דר"פ בא לו

(1) לדעתי כונת התוס': שהיה להם להזכיר: "משניטל הארון היה קורא בספר שבזרה", דאיכא למשמע מני: שנעת היות הארון במקומו דקכ"ק היה מוציא ס"ת שבארון לקראו בו, וכמו שהזכירו: "משניטל הארון אכן היתה שם בו וצ"ל היה נותן" (יומא ס"ח מ"ב).
(2) אין זה דוחק כלל, אבל השערה קרובה ונכונה היא, עיין במשנה ז' בערה * (וככה כתבתי במכתבי אל כבוד מיוס א' ז' אייר תש"ג) ובאשר נשכיל היטב נראה כי דברי כניס עד מאלו, כי כן אמר דס"ת

ע"כ כבודו: "וכיון דנצית ראשון היתה התורה בעברית, א"כ שייך בו השכחה, כיון דמן התורה אין להניח ראיה דהתורה היתה כתובה בעברית, אשאלה: לפי"ו מה נעשה לדעת ר"א המודעי (סנהדרין כ"ב א') שכתב זה לא נשתנה כל עיקר? ולאנחנו רואים כי על מנפ"ד לופים אמרוס האמור מר' ירמיה וזויתומא רחב"א (שבת ק"ד א', מגלה ז' ב') ומפי ריב"ל (אגלה ריש בראשית) אין כל חולק כלל, כי לא ימלט שאם היתה מחלוקת שלא היתה נזכרת, (וכמ"ש דענין מ"ס ומנ"ד שבמותיק נכנס היו עומדין, האמור מפני רב חסדא דבערה ד' לפ"ג ס), ואם לדעת ר"א המודעי לא נשתכחו כל עיקר, מדוע לא תרצו דש"ס (שבת ומגלה ס): רב חסדא כר"א המודעי ס"ל, ותשובת הגאונים רב שרירא ורב האי בנו ידעתי, וכבר הרחבתי מעט את דברי בהם בשער ז' עיי"ש.

את כל אלה רציתי להעיר הפעם, ואקוה כי לדבר הזה יסלח לי אלוני, כי תורה הוא ולבירור הדברים אנחנו צריכים, אחרי כי הדברים שבין רומע"ת וזיוני ושמעו בין החיים בעזר שדי ממעל, ודבריו היקרים יאירו לפני ספרי חדש ע"ש דברי, ועוז כי יהיו הדברים צרורים ובהירים.
וכן עתה הכני משיב לו תודות אלף, על מכתבו הראשון אשר כדני בו, וזהני מחכה גם על השני, אשר יקדים רוס גאונו לשלמחו אלו מהר; ובטובו יכלה לי הפעם אם דברי לעו, ומצלי סדרים, כי ראשי כדד עלי, וה' יחלימוני.
והיה זה שלום מאדון השלום, כהפטו וחפן אוהב אמת ודורסה, שותה בצמח דברי חכמים

י"עקב בכרך

המכתב השני

מאת כבוד הרב הגאון וכ"ה הנ"ל *

ב"ה יום ו' עש"ק ל"ו למב"י תרי"ד לפ"ק קאליש
ישאו הרים שלום וברכה לכבוד הרב המופלג החכם השלם חוקר לכל תכלית המשכיל והדובר צחות כש"ת מוהר"ר יעקב נ"י בכרך יקרתו הגיעתני ושמתני זה עשרה ימים, ועד כה לא יכלתי לפצוא

המכתב היקר הזה אשר לפניך קורא נעים, בא אלו ביום ה' מ"ב למב"י, אחרי אשר נכנס בשלום הספר כלו ברכוס, ולא הספיקה לי עוד העת להשיב אחרים אמת אל כבוד הרב הגאון ז"ל ולתקנת על תשובתו הרמה, לכן שמתי את דברי בתור הערות בשלי מכתבו הנשמד הזה, ונשאלתי על ג"ה ס' דק, בנעמי: כי אין האמת חלקו בחיים, וכנה הננה מנת גרולי על הארץ.

למצוא מקום להשיב פראוי לכ"ת, מאשר לא הייתי מופנה מכל צד, ושרוד הייתי בטרדות שונות בעניני הקהילה, אכן שמחתי מאד למצוא בדבריו ענינים נכונים ראוי לאיש מבעלי הסגולה להשנות לב עליהם, ואבוא על סדר דבריו; במה שהתעורר ר"מ מדברי התוס' (ב"ב י"ד א') ד"ה שלא יהא ס"ת יוצא ונכנס כשהוא דחוק דכתבו בהמשך דבריהם דגם ביו"כ לא מצינו בסדר יומא שהיו מוציאין ס"ת מן ק"ק, הנה דבריהם תמוהים דהרי כל סדר יומא לפי שנסדר במשנתנו (מאן תנא סדר יומא ר' שמעון איש הפרת' יומא י"ב ב') וסדר משנתנו בבית שני נסדר (יומא י"ה א', נ"ב ב') היה שמה במקום הארון רק אבן שתיה בלבד (שם נ"ג ב'), דהיינו כדעת רש"י (ב"ב י"ד ב') ד"ה ספר עזרה בו דכ"ס"ת היינו ס"ת של משה, וע"כ ס"ל לרש"י אע"ב דארון וכו' ואר"י קצתו פלשתים יאשיהו גזזם (יומא נ"ב ב') וזאת ס"ת של משה היתה מונח בארון או בצדו של ארון (ב"ב י"ד א') לא נגנז עם הארון רק נשאר קיים גם בבית שני, מדלא נזכר בש"ס שם דעם הארון נגנז גם ס"ת שבארון כמו שחשבו שמה יתר הדברים אשר נגנזו ביחד עם הארון ע"ש, עכ"פ בבית שני לא היתה ס"ת של ארון מונחת בקה"ק רק בעזרה, וכיון דסדר העבודה תשנויה במשנתנו, הוא סדר העבודה במשך בית שני, א"כ לא היה מקום להזכיר (1) במשנתנו בסדר היום דכ"ג הוציא מקה"ק את ס"ת של משה, דהרי בבית שני לא היה שום דבר בקה"ק רק אבן שתיה לבר וצ"ע.

עוד תמוהים דברי התוס' בהביאם ממרחק לחמם להוכיח דלא הוציאו ס"ת מארון ביום הצום מדלא נשנה בסדר היום, הרי מבואר בפירוש (יומא ס"ח ב') חזן הכנסת נוטל ס"ת ונותנו לראש הכנסת ועיין דש"י דביהכ"ס היה סמוך לעזרה בהר הבית ע"ש, ראינו דס"ת שקרא בו כה"ג ביוה"כ היה מביהכ"ס אשר בהר הבית ולא מן מקום הארון ועיין רש"י (ב"ב י"ד ב') ספר עזרה לתחלתו הוא נגלל היינו ס"ת של משה שקורין בו בעזרה פרשת המלך בהקהל וכ"ג ביו"כ ע"ש, ורש"י הוצרך לפרש כן דהיה קשה לו איך מכנה אותו ספר עזרה והרי בית הכנסת סמוך לעזרה ולא בעזרה ממש כמ"ש רש"י ר"פ בא לו, ומפ"י פרש"י דלאו משום שהיה מונח בעזרה מכונה ספר עזרה, רק מפני שקורין בו בעזרה פ' הקהל וכה"ג ביוה"כ פ', מפני זה מכונה ספר עזרה, עכ"פ מבואר במשנה דס"ת שקורין ביו"כ היה מס"ת שבהר הבית ולא מן ס"ת שבארון ויש ליישב בדוחק (2) דכונת התוס' דממשנה דר"פ בא לו

(1) לדעתי כונת התוס': שהיה להם להזכיר: "משניטל הארון היה קורא בספר שבזרה", דאיכא למשמע מני: שנעת היות הארון במקומו דקכ"ק היה מוציא ס"ת שבארון לקראו בו, וכמו שהזכירו: "משניטל הארון אכן היתה שם בו וצ"ל היה נותן" (יומא ס"ח מ"ב).
(2) אין זה דוחק כלל, אבל השערה קרובה ונכונה היא, עיין במשנה ז' בערה * (וככה כתבתי במכתבי אל כבוד מיוס א' ז' אייר תש"ג) ובאשר נשכיל היטב נראה כי דברי כניס עד מאלו, כי כן אמר דס"ת

ע"כ כבודו: "וכיון דנצית ראשון היתה התורה בעברית, א"כ שייך בו השכחה, כיון דמן התורה אין להניח ראיה דהתורה היתה כתובה בעברית, אשאלה: לפי"ו מה נעשה לדעת ר"א המודעי (סנהדרין כ"ב א') שכתב זה לא נשתנה כל עיקר? ולאנחנו רואים כי על מנפ"ד לופים אמרוס האמור מר' ירמיה וזויתומא רחב"א (שבת ק"ד א', מגלה ז' ב') ומפי ריב"ל (אגלה ריש בראשית) אין כל חולק כלל, כי לא ימלט שאם היתה מחלוקת שלא היתה נזכרת, (וכמ"ש דענין מ"ס ומנ"ד שבמותיק נכנס היו עומדין, האמור מפני רב חסדא דבערה ד' לפ"ג ס), ואם לדעת ר"א המודעי לא נשתכחו כל עיקר, מדוע לא תרצו דש"ס (שבת ומגלה ס): רב חסדא כר"א המודעי ס"ל, ותשובת הגאונים רב שרירא ורב האי בנו ידעתי, וכבר הרחבתי מעט את דברי בהם בשער ז' עיי"ש.

לו אין ראיה די"ל דהך ס"ת שבהיכל הביא אתו לז"ג מקה"ק ונתנו לא"י
אחד במשך-עבודה , ובשעה שהוצרך כה"ג לקרות בסדר היום נטל חו
הכנסת מא"י אשר היה הס"ת בידו עד כה ונתנו לראש הכנסת
ומפ"ז הכריחו התוס' לומר דלא אשכחן בסדר היום שכהן גדול הוצי
עמו ביציאתו מקה"ק את ס"ת שבארון, אולם דברי התוס' בתירוץ המ
מוקשים שכ' דלצורך כדי לתקן שרי לפנס למקום ק"ק כמ"ש עירובי
ק"ה א', הנה שם לא נמצא רק הכל נכנסין להיכל לבנות ולתק
ע"ש אבל במקום קה"ק אין שמה שום זכר ור"מ, והתוס' יכולים להבי
ראיה יותר מבוררת ממ"ה פ"ד דמדות ולולין היו פתוחין בעלי' לק'
שכהן היו משלשלין את האומנין בתיבות וכו', עכ"פ דאף בבית קה'
היו מותרין לכנס לצורך תיקון, עיין רמב"ם ספ"ז מה' בית הבחיר
ומרן כ"מ שם, ואפשר לומר דגם לעיין בס"ת לברר הזיופים כמו שנוס
באגדה ס"פ וילך היו יכולים לכנס שם ע"י תיבות כעצמות, ועכ"פ
דאית התוס' מעירובין אינה ראיה דשמה לא נזכר רק היכל ולא קה'
ועיין מרן הכ"מ ספ"ז מה' בית הבחירה מה שתמחה על רבנו בכיוצא ב
דאין ללמוד ענין קה"ק מענין הכניסה להיכל, ואולם שמחתי מאד
הרמב"ם פ"ד דמדות בפ"י המשנה שמה מביא תוספתא דכלים הם
נכנסין לבנות ולתקן ולהוציא הטומאה וכו' (3) ראינו דבריתא זו לא הזכיר
דוקא הליכה להיכל רק בכל המקומות המקודשות אפילו בקה"ק מזה
לבגס ולתקן, ותוספתא ההיא היא בעצמה הבריתא דסוף עירובין ולפ
חתום' דב"ב היתה הגרסא לא כמו בש"ס שלפנינו הכל נכנסין להיכ

רק

עורה (כ"ב י"ד ז'): "ס"ת של משה שקורין זו בעזרה כו' וכי
גדול זיוס הכפורים", ומדלל אחר: "ס"ת של משה שהיה מוס
בעזרה, אשר יורה על היות מקומו בעזרה, אבל אחר: "שקורין
בעזרה", מראה פנים מסבירות שאך בעבור הקריאה זו בעזרה
בעבור מקום מנוחתו שמה נקרא בשם זה, אבל מקומו היה בקה"ק, וכו' הם
הי"ג שמסר משה ללוים להכניחו מצד ארון ה' שזכרה האגדה דס"פ וילך, ו
אין הדבר כ"א כמ"ש, ודברי רש"י פשוטים וקרובים מאד להצין מהם כדבר
אמנם מ"ש רש"י צרוש פרק בא לו, הכה לענ"ד אין כוונת רש"י שמה להו
לנו מקום בית הכנסת בעבור הספר שהיה מונח בו, אבל כוונתו לבאר דברי רמב
צמה שאמרו: "חזן הכנסת" כה"ל הידיעה, ובאר: מאינו כנסת היה חזן
ואחר: מבית זה אשר היה סמוך לעזרה כבר הבית, והיא הכנסת הידועה ש
ואין דעתו כלל להודיע לנו, מהמציא ספר משה בתוכו.

(3) כן העתיקו גם הר"ש והרא"ש, ואחריהם הפוי"ט, בספ"ק דכלים,
הוא מסודר להדיא בתוספתא (שם) שלפנינו: "הכל נכנסין לבנות ולתקן ולהוציא
הטומאה" כו', ושם נראה ברור: שכונתם על קה"ק עצמו, שכן סיימו שם: "ח
שיכנסו בתיבות אין שם תיבות נכנסין דרך פתחים" פו', והכניסה בתיב
לא מלאנו כ"א בק"ק עצמו וע"י הלולין הפתוחין בעלייתו שבהם היו משלשלין את ההל
(מדות ס"ד מ"ה), כי בהיכל לא היו צריכים להס כלל, א"כ אמרם: "הכל נכנסין
נכנסין דרך פתחים" סובב על קה"ק בהחלט, וע'.

היה י"ג
היה י"ג

היה י"ג
היה י"ג

היה י"ג
היה י"ג

דפינים אבאית רב"י, וסדר עזרה הוא הספר שארונ' או ע"זו כעבודת קמא' לפי
הוא אמר רב אחא ע"י י"ק שסדר עזרה אשתאית הוא כאלו וי"ז כע"ז סמיאלו, ואתמ

רק כגירסת הרמב"ם דמותר לכנס ולתקן-בסתם אפילו בקה"ק ומפ"ו הביאר
ראית לדבריהם דלצורך תיקון שרי . אולם מ"ש התוס' בסוף
דבריהם דבמשך הזמן משחרבה שילה עד בנין שלמה היו יכולים להוציא
ס"ת מן הארון ולעיין עכ"ל , הנה כתבו דבריהם בלי ראיה , וכשאני
לעצמי אומר אני הנס במשך זמן זה לאו דלא יבואו לראות כבלע את
הקדש היינו שלא יראו עת מכסין את הארון (ולדעת האגדה ס"פ במדבר
כבלע עין היינו כהרף עין את הקדש) . לאו זה במקומו עומד , וכיון
הלדעת רבנן פ"ק דב"ב ס"ת של משה היה מונח בארון ביחד עם
הלוחות שוב קו' התוס' במקומה איך היה אפשרות להוציא את ס"ת דע"כ
ראו עי"ן את הלוחות בארון ועיין ירושלמי רפ"ו דשקלים תני ר"י בן
לקיש שני ארונות מהלכות היו במדבר א' שהיתה התורה נתונה בתוכו
וא' שהיו שברי לוחות נתונות בתוכו זה שהיה ס"ת (בתוכו היה) מונח באהל
מועד הה"ד וארון בחית ה' ומשה לא משו מתוך המחנה וזה שהיו
שברי לוחות נתונות בתוכו היה נכנס ויוצא עמהם , ואפילו לדעת רבנן
שארון אחד היה לא היה מתראה רק בימי עלי ע"ש , עכ"פ כיון דמונת
ס"ת עם הלוחות יחד בארון אין אפשרות לראות את ס"ת שבארון דהרי
אפילו בעת שהיו מכסין את הארון היה אסור לראות אותו ושני פעמים
מצינו דקרה מקרה באנשי בית שמש (ש"א ו') ובעוזה (ש"ב ו') . דראו
בית שמש את הלוחות והוכו מכה רבה ועיין אגדה ס"פ במדבר ולא
תכריתו את שבט הלוי מלמד בשהיו באין לטעון את הארון היו מפרקין
את הפרוכת והיו זנים עיניהם מן הארון וכו' ואיך עשה להם משה
רבנו תקלה וכו' אלא יהיו מכסין את הארון ובוה יהיה להם תקנה שלא
ימותו אם אינם מסתכלין הה"ד ולא יבואו לראות כבלע את הקדש ע"ש
הרי בכל משך מסעם היה הארון מכוסה ומכ"ש שלא פתחו את הארון
לראות שמה , ובלי ספק במשך נוב וגבעון היה הארון מכוסה ולא לקחו
את הס"ת אשר אצל הלוחות למען לא יבואו לראות כבלע , עכ"פ דברי
התוס' שהחליטו בלי ראיה נכונה דמוזמן חורבן שילה עד בנין שלמה
היו יכולים להוציא ס"ת מן הארון דבריהם צ"ע 4) ולא יתכנו רק למ"ד
דס"ת

4) ולענ"ד דברי התוס' נכונים, כי כן אחרי העיון הנחנו רואים : שהלאו
דולא יבאו לראות כבלע וגו' לא כלל אף במדבר כ"א הלויס ופישראלים , אכל
לכהנים הותר לראות אף בשעת הכנסת כלים לנרתק שלהם , וכן הם היו
המכניסים , ובעת הכניסה הלל ראוהו , וכאשר ברור אמרו באגדה שם : אמר
לו האלוקים בשעה שיהיו מפרקין את המשכן לא יהיו בני קהת (שהם לויס) מפרקין
את הפרכת מפני הארון אלא יהיו בני אהרן ככנסין ומפרקין אותה מפני
שהם כהנים כו' , וא"כ כבר היה הכהן יכול לכנס ולגלוץ הספר , ובי תעריק
וכאשר נעיון עוד (יומא ג"ד א') נראה : שהיה האויב אף בשעת הכנסת כלים
לנרתק וכדברי רב יהודה אמר רב , ואך במדבר וכחשל רב נחמן : לכלל שכל זמן

הוא שם זה אומר עם את המספר אמן יקרא הלאה ?

דס"ת של משה מונח בצדו של ארון אבן ר"י בן לקיש וחכמים חולקין ע"ז וע"ע .

נשאר עוד לנו לבאר דברי רש"י (ב"ב י"ד ב') ד"ה ספר עזרה לתחלתו נגלל דב' דס"ת של משה מכונה ספר עזרה מפני שקורין בו בהקהל וביום צום, ודבריו צ"ע דהרי לכל התנאים והאמוראים שמה זבירושלמי פ"ו דשקלים ס"ת של משה היה מונח בארון או בצדו של ארון ולא בעזרה וצ"ל דרש"י ס"ל דאף דנגזז הארון בימי יאשיהו מ"מ ס"ת של משה לא נגזז, ולא נזכר בש"ס (יומא נ"ב ב') רק הארון וצנצנת הזמן ומקלו של משה וארגו ששגרו פלשתים אבל מענין ס"ת של משה אין כאן זכר 5), ועוד בזמן אמון ראו הכהנים רשעתו כי קדר את האזכרות

שהיה צבית אציה נזועה מצעלה כיון שצאת לצית חמי' אינה נזועה מצעלה ע"ש זכרש"י : צבית אציה, באירוסין אף ישראל צמ ד צ ר לא היו גסין - צשכניה" גלא אמרו (סס) : נתגרסה חזרה לחצתה הראשונה ; כ"א צבית שני , עיין רש"י שם ד'ה נתגרסה כו' (אלא שצריכים אנחנו להוסיף : שצחורתם לחצתם הראשונה הורע כחס יותר עד שגם הכהן, ואף צעת שהיה הארון מכוסה תחת הרצפה, לא היה יכול לראות בו, וע'), א"כ צדקו דברי התוס' : שמסחרב שילה עד בנין שלמה היו יכולים לראות בו, שצכבר סר הללו דולא יצואו לראות כצלע וגו' צהכנסס לצדד, ולא נשאר כ"א הללו דכניסת קה"ק, וצאין היכל משחרב שילה, א"כ גם הללו הזה איננו, וכ"לס היו יכולים לראות בארון ; אמנם אנשי צית שמש לא ראו את הלוחות, כ"א הארון, אולם חטאס לא היה : ראותס אותו (אשר כן חשצ גם הרב החכם ר' מרדכי שמואל גירונדו רב דק"ק פאדובה צמכתה ה' לכ"ח צ"י) כי כן נראה הקשות צש"ס (סוטה ל"ה א') : משום דראו וידן אלהים ? ותרגו דרבי אבהו ורבי אלעזר ח"א שהיו קוצרים ומשתחווים, וח"א מילי נמי אמור" עיי"ש ולא הביא ר' לוי (באגדה דסוף צמדבר) ראי' מאנשי צית שמש (באמרו : "אס רואים צארון כצלע הזה שהוא נופל מן העין מיד הם מתים, תדע מאנשי צית שמש) כ"א על תיכף לחטא' (הצא מענין הארון) מיתה, שכן ראינו צאנשי צית שמש, תיכף לראייתם עונש הכאתם, תדע שכן הביאו אחרי זה טעם חטא אנשי צית שמש (פ' באגדה שס) : "מהו כי ראו צארון ה' ? רבי אבהו ור"א ח"א כו', כמו צש"ס סוטה שס, א"כ גם האגדה ההיא תחזיק כמו צש"ס : שלא היה דבר הראיה חטאס, וכאשר צרור ראינו (צש"ס שס) : שלא היה הללו הזה נוהג כלל צעת צבתם צארון עד צית שני ; וכן גם עונש עוזא לא היה צעבור ראותו צארון כ"א צעבור ששלה ידו לצחו צו, וכאמרס (סוטה שס) : "אמר לו הקצ"ב עוזא נושא עמנו לא כ"א (ועיין דעות ר"י ור"א שס צענין חטאו), וכאשר נראה פשט הכתוב (ט"ז שס) שלא הוזכר רק שלחו ידו צארון, ולא ראותו כלל, וע' .

האמור / רבתי

5) כבר כתבתי (צמכתני ה"ל) שלא היו צריכים להזכיר גניזת הספר המונח צארון, כמו שלא הזכירו גניזת צברי לוחות ; אמנם כאשר נשים עיינו אל דברי צש"ס (צ"ז י"ד צ) צמה שאמר רב אחא צר יעקב : "ספר עזרה לצחלתו הוא נגלל" סכונתו : לצרר דברי ר"מ שאמר : "צשתיירו שס שני טפחים שסס ס"ת מונח" (עיין רש"י שס ד"ה וצתרי פושכי כו') אשר דעתו : שהספר הונח תוך הארון ועליהם

האזכרות מן הספרים , לכן הפרישו את ס"ת מן הלוחות וזה לצורך גדול , ונגזו את הס"ת הלזו במקדש וזו בעצמה הס"ת שמצא חלקיהו בימי יאשיהו ועיין רש"י במלכים ובר"ה ב' , וס"ת זו לא נגנזה ונשארה ביד עזרא הסופר ואח"ז אצל המקדש לברר הזיופים על ידה , ואין להקשות דהרי מעלין בקדש ולא מורדין ואיך התירו להנתן בהר הבית והרי מקומה היה בארון או בצד הארון במקום קה"ק והר הכית היה מעלה פחותה גר קה"ק , ועיין ירושלמי שבת פ' הבונה דדרשו והקמות את המשכן במשפטו וכי יש משפט לעצים אלא איזהו קדש וכה להנתן בצפון ינתן בצפון בדרום ונתן בדרום ע"ש , וצ"ל כיון דבבית שני לא היו ארון ולוחות א"כ לא אפשר לס"ת של משה להיות בקדושתה הראשונה מפני דנחסר הארון וכפורת א"כ לא רצו להחזירה למקומה הראשון דס"ס אפי' אם תהיה ס"ת בקה"ק לא תהיה בתוך או אצל הארון בצדו וכיון דאשתני אשתני , ועיין מגלה ר' א"א היכי דלא אפשר שאני דאלת"ה מדרך היכי מכרכינן הא יתיב דפא על חבריה אלא לא אפשר שאני ע"ש , וז"ב .

ועל הקו' הראשית איך היה אפשרות לעיין בס"ת שבהיכל במקום קה"ק הרי לא הותרה הכניסה בו רק כה"ג ביו"כ לכה , יש להתעורר מדברי האגדה פ' אחרי דסבר אהרן שנדחה ממחיצתו של הקב"ה וא"ל הקב"ה יש עת לשעה ויש עת לשנה וכו' . וכאן בכל שעה שרוצה לכנס רק שיכנס בסדר הזה ע"ש . וכבר שמעתי בן בשם הגאון החסיד רבנו אליהו מוויילנא ז"ל דהוכיח כי דעת האומר זה ס"ל דיו"כ הוא חובה שיכנס יעשה סדר זה אבל בכל השנה רשות לכה"ג אם עושה כסדר של יו"כ מותר לכנס בק"ק , אולם הרבה מאמרים בש"ס רובם וכן כלם סותרים יעה זו 6) וס"ל דגם בסדר כל עבודת יו"כ לא הותר לכה"ג לכנס לק"ק רק בעשרה בתשרי דוקא ע' ריש יומא (ב' ב') דנין דנוהג פעם אחת בשנה כו' , וקודם לזה אמר דנין דבר שקבוע לו זמן , עכ"פ יו"כ מקרי קבוע לו זמן ונוהג פעם אחת בשנה , ולשיטת האגדה נהי דקבוע לו

עליהם וסודו דברי רב אחא בר יעקב, א"כ לא ידבר עתה כ"א מענין הארון טרם נגזרו ועליהם וסודו דברי רש"י: "ספר עזרה ספר שכתב משה וכו' קורין בעזרה כו' וכהן גדול ציוס הכפורים", המורים בהחלט על ספר המונח תוך הארון , וכדעתי שהוציאו הכה"ג ציוס"כ לקראו בו , הנותן מקום וזמן לצד ממנו גם הזיופים אם יקרו (אף אם לא נחזיק הפעם ענין הזיופים כהוראת עשה , אשר הותרו זה כל האופנים) , א"כ נכונים הדברים שכתבתי: שצעת הוציאו הכה"ג את הספר מקה"ק היו יכולים לברר הזיופים , וע' כי אין להאריך . 6) והיא משנה מסורשת (כלים פ"א מ"ט) : קה"ק מקודש מהם שאין נכנס לשם אלא כה"ג ציוס"כ ששעת עבודת ה' , ועפ"י המשנה הזאת דרשו בספרי : "ואל יבואו בכל עת זה יו"כ , אל הקדש לרבות שאר ימות השנה" , עפ"י וילכו כל שיטות הס"ס הידועים , וכן פסק הרמז"ס דה' ציוס מקדש פ"כ ה"א : אין כ"ג נכנס לקה"ק אלא מיום הכפורים ליום הכפורים" וסומץ (שם

לו זמן מקרי דפ"א בשנה חובה, אבל נוהג פעם אחת בשנה לא מקרי, דהרי אם עושה כסדר יו"כ איזו פעמים בשנה ג"כ יכול לכתוב לק"ק, עכ"פ ביוה"כ לא הוציא ס"ת ממקום ק"ק לברר הזיופים. ומפני פרדות שונות אין מקום לפני לבוא בארובה, ועוד חזון למועד שמור.

ידידו נצח דוש"ת באהבה

צבי הירש חיות חופ"ק קאליש ואגפ"א

ס"ג): כהן שכנס לקה"ק בשאר ימות-השנה צין כהן הדיוט צין כה"ג, או כהן גדול שכנס לו ציוס הכפורים שלא נשעת עבודה חייב מיתה בידי שמים, וע"ע פסחים פ"ו א'.

וזאראש ו' לסדר וזאת עשו להם וחיו וגו' ולא יבואו לראות כבלע וגו'

שנת אך טוב וחסד ירדפוני כל ימי חיי לפ"ק

מוקירו ומכברו יעקב בברך

מכתב

מאת הרב הגאון הגדול המפורסם לשם ולתהלה כס"ת מוה"ר יצחק אביגדור הי"ו, רב בק"ק קאוונא, [אחרי ראותו מאמרי אלה, בהיותו בסויני]

צ"ה צ' כ' אד"ר תרי"ג לפ"ק סניס

יקירי!

עיינתי במאמריך, והנה אמת והנה נכון, נאמנו דבריך עד מאד. חזק והתחזק לגמור הענין הזה בכי טוב, ויהי נועם ה' עליך כרצונך ורצון ידידך הרוש"ת באהבה

יצחק אביגדור חופ"ק סניס

לשד השמן

אגרת רבז החכם כולל, המוקר היקר, המפורסם לתורה ולתפארת
 כבוד מו"ה "שמואל" דוד "לוצאטו" הי"ו, רב ומורה
 לבית מדרש הרבנים בק"ק פאדובה, אחרי שלחי אליו הגסה
 ה' להערה א' מפרק ה' לשער ב' מספרי זה, והערה א' לפרק ו'
 משער ה"ל, למטן תגדל האמת, ותרצה הדעת.

לכבוד החכם המפוראר מיהו יעקב בכרך נ"י ברכה ושלום.

היום מלאו שלשים יום למיתת בני בכורי החכם המפורסם אוהב
 גר ז"ל, אשר מת בחולי הסרטן מקץ ששה ירחים אשר היה חליו
 מפאוביו הולכים ומתגברים, עד כי כחות גופי וכחות רוחי כבר החלו
 בהים ונחלשים, ואם היו תחלואיו נמשכים עוד ירחים אחרים, הייתה
 מת או יוצא מדעתי.

ועתה איך תהיה דעתי צלולה לצלול בים התלמוד ובמעמקי
 חקירותיך, להשיבך מענה על מה שטענת עלי בספרך. והנני
 מודה לך על אשר הואלת לערוך טענותיך לפני, ולשמוע תשובתי
 גשרם תפיץ אותן ברחבות; ואתה תסלה אם יהיו דברי קצרים כפי
 קוצר כחותי, ולא כפי יקר תפארת מכתבך המלא
 חכמה וכליל יופי.

ועתה ידוע יהיה לך החכם הנכבד, כי כבר חזרתני בי ממה
 שהאמנתי בימי עלומי (כאמנת כל העולם 1) כי עזרא וסיעתו התקינו
 שיהיו

1) כן האמין גם הרמב"ם הלכות תפלה פי"ב הי"ב, והוא ממקור הירושלמי
 ש"ק דמגלה שאמרו: "מנין לתרגום? שנא' ויקראו בספר זה מקרא כו' מפורש זה
 תרגום", וכשיטתם זאת אול רב איקא בר אבין אמר מנאל אמר רב (גדרים
 ג'ו' ב', מגלה ג' א'), ועס'י הדברים האלה סמך מר זוטרא ואיתומא מר עוקבא
 דעתו ככנהדרין כ"א ב', והוצרכו לתרגום בעבור צנייהם חזי מדבר אשדודית
 כלשון עס ועס ואינוס מכירים לדבר יהודית (וע"ל שער ג' פרק כ"א הערה ג'),
 אם היתה היהודית שפה מדברת צפי האצות, היתכן כי צנייהם לא הכירו לדבר
 זה? אמנם צרור הדבר כי גם רוב ההמון היו מדברים ארמית לשון הארץ אשר
 בגלגל שמה, כאשר כן מצאנו חותמות המקדש היו כתובים ארמית לדעת בן עזאי,
 וי"ג שופרות כסף הקדשים השומים לפני כל מתנדב, לדעת הכל היו מצווינים
 ארמית (עיין שקלים פ"ה מ"ג, וע"ל בשער ה"ל פרק ה"ל הערה ו'), למטן
 דעוס כל נדיב לב; לכן להבין לכלס, פרשו התורה לפניהם ותרגמוה ארמית,
 לשון המכרת לכל; אמנם בוידויים אשר התודו לה', דברו בלשון הקדושה המיושנת
 לעדתם, ואשר בה דבר אלהים מני אז, כי בוידויים ההם אך לה' המה, ואם
 מצאנו רבים אשר לא יבגו, מה לבס ולמו? אולם נבואות סגי זכרית ומלאכי,

שיהיו מתרגמין התורה בצבור, כאמרם ז"ל מפורש זה תרגום, וכבר
 זה י"ח שנים כתבתי בספרי האיטלקי הנקרא Prolegomeni כי מפורש
 אין ענינו תרגום, אלא קריאה מפורשת, כלומר ברורה ותמה, לא
 בחפזון או בקול נמוך או בגמגום, אלא קריאה נשמעת ומובנת; וכן
 מפורש

לא ידענו אם בלשון ההיא ולא בלשון אחרת דברו אל העם, ואם גם השמיעו
 בלש"ק, אם לא ע"י מתורגמן דברו עליהם, ומה נעשה לנבואות שאר הנביאים
 אשר נבאו לעמי זמניהם, כמו: משא בבל — דמשק — מצרים — דומה — פרץ
 — צור, אשר הטיף למו ישעיהו בעוז נעים לשונו, וככה ירמיהו ויחזקאל ושאר
 נביאי ה', אשר שלחם אלהים לבשר בעמים כבדו וגאווו, ולהשיבם אל ה'. הנחשו
 כי יונה בן אמתי בקראו הקריאה אל נינוה: "עוד ארבעים יום ונינוה נהפכת",
 יהודית דבר אליהם?; וכבר מצאנו כי זה הענותתי, בשלחו דבריו אל הגוים,
 ויצו להורותם כי צבאי השמים מהבזל המה, איך צוה לאמר עליהם ארמית:
 כדבה תאמרין להם אלהים די שמיא וארקא לא עבדו יאבדו מארעא ומן תחות
 שמיא אלה" (ירמיהו י' י"א), לשון אלה אשר דבריו אמורים למו, אף כי הנבואות
 בארוכות אשר נבאו למו, כל משכיל יודה כי הריקוס אל לשונם הנדברת צפיהם;
 וכבר הודיעתנו התורה שם גל האכזבים אשר אמר יעקב לאחיו לעשות, אשר לבן
 קראה בשם: "יגר שהדותא" ויעקב קרא לו: "גלעד", הגה זה דבר ארמית וזה
 יהודית, ואשר דברו חד את אחד לא ידענו; ודברי פרעה כתובים אתנו יהודית,
 וזה נדברו בפיו מצרים, אשר בן קרא שם יוסף: "צפנת פענח"; וכן דברי בלק
 ובלעם, הנדברו יהודית?; אולם ברור הדבר כי מלשון ספרי הקדש אשר אתנו,
 אין ללמוד כלל, על הלשון אשר דברו בה כותביהם בין איש לרעהו, ואשר שמו
 צפי אלה אשר הזכירום בספריהם ההם, כי הספרים הקדושים האלה אשר השאירו
 אחריהם ברכה לשם ולתפארת, לעמם חדרום, לבן הלשון הכתובה בם יהודית
 הכנה, לשון המיוחדת לעדתם, אשר בן יתכן גם בענין הוידוויים הנ"ל, אשר
 השאירו לדור אחרון. ואחרי כל אלה, אם גם יהודית הטיפו חגי זכריה ומלאכי
 אלה, הגה לא בדברי התורה, הנבואות והתוכחות והאותיות אשר תבואנה, והם
 אם ישמעו ויבינו כל פרטי מליצותיהם, ויטיבו, ואף אם לא, ועוד תשארגנה למו
 בין מאה מלות עשר בלתי מובנות, לא ירעו למו, כאשר לא ירעו גם לנו למראה
 עינינו המקומות אשר עוד נעלמים מעינינו; לא בן דברי התורה, אשר יעשה
 אותם האדם וחי בהם, אף פרט אחד כי יסתר ויעלם ברורו, ישחית וירע לנו
 עד מאד, לבן בשפה ברורה ובלשון ידועה ומכרת דברו אל העם הזה, ויבארוה
 למו; וכבר ראינו בין הנכבדים לשמוע את דבר ה' גם הכסים, וכן אמר שם:
 ויבא עזרא הכהן את התורה לפני הקהל מאיש ועד אשה וגו' ויקרא בו לפני
 הרחוב וגו' נגד האנשים והנשים וגו' ואזני כל העם אל ספר התורה (נחמיה
 ח' ב' ג'), ואחרי הקריאה עוד הצטרפו להבינם את אשר לא ידעו וכאמור שם:
 וכלוים מבינים את העם לתורה (שם שם ז'), ובפסוק שאחריו באר איך הבינום:
 ויקראו בספר בתורת אלהים מפורש", והוא מתרגמם לפניהם את כל הדברים
 הנקראים בלשון אשר הכירוה וידעוה, אשר זה הוא ענין ההבנה הנזכר בפסוק שלפניו
 אשר בן רחוק הדבר בעיני, אשר אך על הקריאה המפורשת בלי גמגום תסוב
 ההבנה ההיא, וכן רחוק ממני, כי יצטרך הכותב להודיענו, שקראו: "קריאה מפורשת
 ומובנת"

מפרש קרי קדמי (עזרא ד' י"ח) אין ענינו מתורגם, אלא קריאה תמה ומובנת; וכן באנקלוס (שמות כ"ח י"א) כתב מפרש, אין ענינו אלא בתיבה תמה ומובנת. אבל בימי עזרא ונחמיה רוב העם היו מבינים לה"ק, וחגי זכריה ומלאכי השמיעו אל העם נבואותיהם בלה"ק בלי תורגמן

ומובנת, ברורה ותמה, לא בהפון או בקול נמוך או בגמגום, אשר הדבר הזה הוא מחק כל קורא, ולא יאות להזכר לתהלה או חף לספור מקרה שקרה. אולם מעמד הקריאה הזאת היה צעוד לא נדלו העם מנשיהם, כי בן הקריאה לפני הקהל מאיש ועד אשה היתה ציוס אחד לחדש השביעי (שס שס ז'), וציוס עשרים וארבעה לחדש הזה נאספו בני ישראל צווס וצסקיס ואדמה עליהם וינדלו זרע ושראל מכל וגו' (שס ט' א' ז'), ועוד לא נדלו מהנשים, אמנם נקצצו כל אנשי יהודה ו בנימין בחדש השביעי בעשרים לחדש ויועצו להאריך הזמן כי המלאכה לא ליוס אחד ולא לשנים כי הרצו לפשוע בדבר הזה (עיין עזרא י' ט' י"ג), וינדלו עזרא הכהן ואנשים ראשי האצות וישבו ציוס אחד לחדש העשירי לדריוש הדבר, ויכלו בכל עד יוס אחד לחדש הראשון (שס שס ט"ו י"ז), וא"כ מעמד הקריאה קדום לבלות דבר ההדל ששה חדשים מיוס ליוס, והוא מיוס אחד לחדש השביעי עד יוס אחד לחדש הראשון, ולפי"ז הנה צמעמד ההוא הלא היו כל הגולה כאחד מצלי הדל מעמי הארץ ונשיהם, א"כ מי לא יתן עדין להצדיק כי הצטרכו לתרגום אז; ואחרי כל אלה, הלא גם אחרי ההדלס מצאנו כי השפה הנדברת צפיהם היתה ארמית כעדות ציוני החותמות וי"ג שופרות המקדש, חף כי צהשיבס ארתחשסתא לאדמתס, ועוד הרגל לשון ארמית, לשון העם אשר הגלו ציניהם, לא מש משפתותיהם. אמנם המצויים צעס, המה לא שכחו שפתס, וידעו לשמש צשתי הלשונות יחד (וע"ל עטר ה"ל), וכן מצאנו לדניאל חזון הראשון (דניאל ז') כתוב ארמית, והאחרונים כתוצים יהודית, אשר ישים רגליס לדבר, כי צשתי הלשונות דברו אל העם, למצויים ולבלתי מצויים, איש איש כלשונו. ואחרי כל אלה לא אחשוב גם אני, כי אלה אשר לא הבינו לשון הקדש לא ידעו מכל, כי לא יאומן הדבר שבמשך ע' שנה ההם תשכח מפייהם, ורבים נמצאים ציניהם המכירים ומדברים צה (וכאמור (אסתר ח' ט') ואל היהודים ככתבם וכלשונם, ר"ל הלשון המיוחדת לעדתם (עיין כנהדרין כ"ז א'), חף כי לא יכירו לדבר צה כן, כי כן הממשלה בכתבה דברים אל עם ועס כלשונו, הביטה אל הלשון המיוחדת לעם ההוא, ולא חששה אם ישכילו לדבר צה עפ"י האופן היותר המוכשר, או לא), אולם אדמה כי לא השכילו לדבר צה כן, אבל דברו צה בצבוס, אשר לכן חוקי אלהים ותורותיו, תרגמוס לפניהם בלשון המורגלת צפיהם, למען ידעוסי וישכילוסי עד היסוד צס, ולכן צדברים שצינס לבין קונס, כמו צרכות תפלות קדושות והבדלות צרו להם בלשון הקדושה הזאת לשפוך שיחס צה לפני אציהם שצשמים, ויעמדו ויתקנו למו י"ח צרכות על הסדר (כאמרוס צרכות ל"ג א' מגלה ט"ו ז'). בלשון צמה ונקיה, חף כי תפלה רחמי היא וכל היכי דצעי מצלי (סוטה ל"ג א'). ודברי הרמב"ם בהלכות תפלה פ"א ה"ד סמוכים על הפסוק, ואינס מכירים לדבר יהודית, ועל טעם צורך התקנה לעזרא וסיעתו, וכדברינו צה, ותכלית כוונתו להזכר מדברי שבוש צתפלה ושיחה לפני אלהים, הוא לשיטתו צהלכות

(* * *)

תורגמו, ובעזרת ט' ובנחמיה ט' מצאנו וידויים שנאמרו באוני הקהל ולא נזכר שתרגמו אותם. זה הוא מה שמונע אותי מלקבל שעזרא כתב התרגום. ואף אם תמצא לומר כי מר זוטרא אמר כי עזרא כתב התרגום, ושהראיה שהבאתי באוהב גר ממאמרם זיל קרי בי רב, איננה ראיה, בכל זאת לא אוכל לעזוב מה שהוא ברור אצלי, והוא שבימי עזרא לא היו צריכים לתרגום, כי רוב הקהל לא היו ח"ו בני אשורודיות, ועזרא ונחמיה הכריחו בעלי הנכריות לגרש אותן, ומה צורך לתרגום? ודברי הרמב"ם בהלכות תפלה פרק א' הלכה ד' לא ידעתי על מה נסמכו.

ואמנם ממה שאמרו בי יהושע כתב התורה בשבעים לשון אין אני רואה מקום ללמוד מכאן היתר כתיבת התורה בכל לשון. ובי מה שהותר ליהושע משרת משה, וגם הוא נביא ה', יהיה מותר לכל אדם? (2) ודי בזה לענין התרגום.

ואמנם

בהלכות ק"ט פ"ג ה"י, והקורא בכל לשון צריך להזכר מדברי שבו שנאמרו לשון, אשר כן ראינו שהשנו מו"ל לדבר הזה בענין התרגום, באמרם: גדקו ומלאו שאין החורה יכולה להתרגם כל צרכה אלא ונית (וע"ל שער ג' פרק ו' הערה א'), והוא לתרגם בלשון צרורה ונחה, נקיה מכל שבו ומסרון, והקורא בכל לשון הכה יקרא תרגום, והתרגום הזה הלא הגנו צריך להיות נקי כל צרכו, ותסור צוה השגת הרמב"ם מעל הרמב"ם, ועיין כ"מ ומ"ע שם.

(2) אנכי האומר כי לא נאמר תרגום התורה מעולם, והראיה, יהושע, כי לא באופן היתר תרגם, אמנם כן נצטווה, ומדוע? למען יודע שם ה' ותגול תכלתו בגוים, ועפ"י ההעפקה הזאת הלא התרגמו התרגומים על פני תבל והאחרו לכל; אמנם בעיקר הדבר, הלא כל משכיל יודע כי המחמר הזה דברים שכתב בכתב, ודברים שצפה צפה, הגנו אך מיוסד על קבלתם ועל דרשתם על פסוק כי על פי הדברים וגו', הנה הם אמרו, דברים שכתב בכתב, והם אמרו: כי נתן התרגום ע"י עזרא, ואיך זה נסמך על דעתנו לברוך דבריהם, ולכאן בקצה האחד אחרי קבלתם, ובקצה האחר נסור מעליה, ונלך אחרי הפסע בחפצנו? הן אחרי כי קבלנו את דבריהם על כי עפ"י הדברים האלה, להורות על דברים שכתב בכתב, דברים שצפה צפה, הלא ככה נקבל מה שאמרו על "מפורש, זה תרגום", וכבר כתבתי בעברתי (שם) כי אין אמתנו מציאים ראיה, ב"ל מדבריהם לדבריהם, אשר יודה לזה כל חוקר צעניויהם.

אמנם מה שיש לי לעורר עוד על דבר הענין הזה, הוא, מה שהעתיק רבי"ף (בפרק הקורא עומד) את המחמר הזה (אשר הבאת חכם נכבד) של רבי הגי בשם רבי שמעון בר רב יצחק, אחרי הדברים הנאמרים למתרגם בתורה עצמה (וא"כ יפרש: מן גו כפרא, "ספר התורה", ולא ספר אחר, שהוא מכתובים לדעתו), אשר על דברי הירושלמי הזה, יכד לו הרמב"ם צ"ל מהלכות תפלה ה"א: ולא יתרגם מתוך הכתב אלא על פה"; אולם בכל זאת, דעתי עודנה חוקה במקדס, כי כן לא יפרשו שני המאורות הגדולים האלה את מושיע תרגומא מן גו כפרא, שחדש לעשות לו תרגום. עתה, ויכתבו על כפר, ואשר לו רבי שמעון

(* * *)

ואמנם מה שטענת על מה שאמרתי במשתדל (האשית א' כ"ב) על נסח בצלם דמות תבניתו, ממה שמצאנו מלת תבנית ביהו"ק לענין הכרובים והחשמל, זה לא הבנתי כלל. וכי איך מודה כי יחזיק מספר המראה אשר ראה בחזיונו? התחשוב כי האישים הרוחניים נראו לו כמו שהם באמת? זה אי אפשר, אבל במראה הנבואה נדמה לו אור נברא (3) לשעתו (הזכירו הרמב"ם במידה כמה פעמים), והיה הענין ההוא

שמעון בר"י, משום דברים שצפה צפה, (כדעתך איש דעת), אמנם דעתם שהיה התרגום כבר כתוב בספר, והיה המתרגם (הוא הסופר המושיע) קורא התרגום בלוח הספר לפני הצבור (עיין ר"ן שם), וע"ז אמרו: "אכור לך, דברים שצפה צפה", כי כן היה הסופר הזה תורגמן לפני הקורא, אשר יבאר בתרגומו דברי הקורא, והביאור ההוא יאמר עפ"י ההלכה הנמסרה בלוח ענין, וכבר בהלכות הקד"ה היו מגלות ספרים בידי גדולי הדור (ע"ל שער ג' פרק ז' הערה א'), ולא לקרות קצת לפני הצבור, אשר יראו כי דברים שצפ"ס גם הם נכתבו על ספר, ונקראים מתוך הכתב, וכעין שהשנו בענין קרוב לזה, ואמר עולא: "מפני מה אמרו הקורא בתורה לא ישיע למתורגמן? כדי שלא יאמרו תרגום כתוב בתורה" (עיין ר"ף ורמב"ם שם), ועס הכל, למען ידעו כי יש תורה מקובלת ומבשרת את התורה הכתובה הזאת, והיא איננה בכתב, אצל מקובלת להכמים, ושמרו לעשות ככל אשר יורו, ועשו עפ"י הדבר אשר יגידו למו. ודע כי הטור דל"ח סי' קמ"ה השמיט האי דלא יתרגם מתוך הכתב שהביא הרמב"ם היותו ממקור הירושלמי שהביא רבי"ף, ואולי דעתו בענין באור מושיע תרגומא מן גו כפרא, כדעתי, וע'.

(3) אמת נכון הדבר, והאור הנברא הזה, כבר זכרו הרמב"ם גם בפרק האור עצמו (בשניעי משלשי) שזכרתי אני: שש חזר הרמב"ם ממה שגזר אומר על תבנית ג' מא', ואמר: "ובשגרה הזאת אשר צה שהיות הם כרובים השיב תחלה כנפים לבד ואח"כ כו' אמר וירא לכרובים תבנית יד אדם תחת כנפיהם אמרו תבנית דמות כו' אמרו דמות כו', והוסיף שם: "וראה איך בארו לנו שזה דמות האדם שעל הכסף כו' אינו משל עליו ית' מכל המרכבה אצל משל על דבר נברא, וכן אמר הנביא קול מראה דמות כבוד ה', וכבוד ה' אינו ה' כמו שצ"ל עמית רבות, וכל מה שהמשיל באלה ההשגות כלם הם כבוד ה' ר"ל המרכבה לא הרוכב, כי לא ימשילכו ית' והבן זה", (ועיין בס"ד מראשון שם, ובאמונות העות לרמ"ג, ובבאור יחזקאל לרד"ק, ועיין רמב"ן שמות י"ט כ', מסכים למה שאמר הכתוב (שם כ"ד ט"ז) אישכון כבוד ה', ופסוק י"ז ומראה כבוד ה', וכפי שתרגם אונקלוס בתרגומו היקר), אמנם גם האור הזה לא ראהו הנביא בעיני חושי בחזיונו, עד שיפול עליו ענין הצורה והתבנית, כי הצורה והתבנית אשר תהיה למו מציאות בפש, תוכרה להיות מציאותן אפשריות גם חוץ לפש, וזה לא יתכן באור ההוא, אולם ראהו אך בדמיון והשגה, והשמות האלה רק משלשים (הן משלש) בזה לו, וכאשר אמר הרמב"ם (בז' מג' שם): "והבן זה והשתכל כו' ואמתה דעו זה נפלא ד-מיוון ובהמשלה מאד, והוא בלא ספק בכתב נבד זה ובלילה", הוא הדבר אשר הכריח את הרמב"ם להשוות תבנית לדמות בלתי הדמיון

הוא המשלש
הוא המשלש
הוא המשלש

הנביא בחזיונו אין ללמוד מאומה על תכונת הרוחניים, כי המלבוש אשר הם מתראים בו לנביאים אין לו שום יחס עם תכונתם האמתית. ודי בזה, והדברים ארוכים ועמוקים, וכחתי חלשים, ואתה דוחק אותי למחר להשיבך דבר.

אגרתו זאת הרשות בידך להוציאה לאור, ולהשיב עליה כראונך.

אתה החכם היקר שלום, וכל אשר לך שלום. **ידידך שד"ל**

פארוכה ב"ה שבט תרי"ד.

מ"ט כ"ג ועל בן אמצת לך (תהלים פ' ע"ו) עקף היוצא מהעץ הדנוק בו, וכמוהו **התכונה** על הכנת דבר מתוך דבר, וכמו שחלחנו ב"ב וכלה ספיה (ישעי' כ"ז י') תאר לענף המתחלק מגזעו ומטברו, וכלאנוהו על הרעיון והמחשבה, כשעפ"ס (חייב ד' י"ג), וכן כשרש נד, ותעש נדיס (יחזקאל י"ז ו') ענפים, ואל כל בדיו (חייב י"ח י"ג) בניו, בדיק מפניס ימרישו (שס י"א ג) מחשבותיו ורעיונו, לא כן בדיו (ישעי' ט"ז ו') מחשבותיו ללא חמת, והנש עול, וע' ראב"ע סס כסס י"א.

זה אי אפשר, אמנם הם השאלה שכלית לבדה, וכן עתה אחרי ראיתו כי תבנית החזיונות כרוזים ובחשמה, והשאלת כלס דמות ותמונה חזריו בהשגה השכליות והחבוניות, בכדי לשבר האון צמה שהיא יכולה לשמוע, ככה כמוהם גם והדברים ארוכים ורחבים עמוקים וכשגבים, ואכמ"ל.

ועתה אתה זקן צות החכמה, הכחם מעצרך ומיגונך, וניסו יגון ואנחה, והשיגוך שזון ושמה, כל ימיד עד עולם, כחפנך וחפן ידידך ומוקיד **יעקב בכרך**

ווארשא כשטי עשורי לשנים העשר,

שנת על מהרת לכל קדש לפ"ק

זהו נופל רוח חושי הנביא בחזיונו, ובו היה תבנית יד ותבנית רגל ותבנית כנפים, ופני ארזה ופני שור, והכל אור נברא דק מכל דק, אבל בעל צורה ותבנית, מורגש במראה הנבואה לנביא; וממה שראה הנביא

הדמיון וההשאלה, וכל הכלים הגשמיים האלה גם הם אך יושאלו בהשאלת הדמיון והחזיון אף למלאכים כדבר הרמב"מ צמ"ע מראשון, וכמו שהושאלו לבעל מכל בעלם כאמור צמ"ו מא', לא שראם בהרגש, אמנם הכל בשכל ובדמיון ההשגה, וע"ע צמ"ב צמ"ג סס. וכבר אמר הרמב"ם צמ"אמר היחוד פרק ראשון: "והחלק הג' צורות נפרדות נקיות ממשיגי הגשמות ערומות מנמשכי הגופות והס המלאכים אחר שהתאמת שהם אינם גשמיים צשום פניס, ואולם מה שתרצה להגביאויס אומרים שהם בעלי כנפים ושקפתם מאש כו' אמנם תדע שהוא על דרך משל, וכבר בא כמו זה באמתת הבורא שהאל אש אוכלה הוא" (דברים ד' כ"ד); ובעניני אגדות חז"ל בכל כמו אלה, כבר הביא הרב הג' החוקר הכולל מוהרש"ל ראספורט בהערה 15 לתולדות ר"ה בן ר' חשיאל (בה"ע תקצ"ב) דברי הר"ם בראב"ן סי' קכ"ד, והערותו בלה, בהדרה היא כלולה.

ואחרי כל אלה, הנה צשום לב על מלת **תבנית** בהוראתה העקרית, אין אני רואה בה ענין גשמי, אשר ישלול את ההשאלה, יותר מצלם, הן אחרי כי ידענו כי צלם יורה על התמונה והתאר, כי כן יאמר צלמי (ש"א ו' ה'), ובהוראתו זאת (ביור) כן תורה גם מלת תבנית, כי כן יאמר וישלח המלך אחו אל אוריהו הכהן את דמות המזבח ואת תבניתו לכל מעשהו (מ"ב ט"ז ו') (אבריסס, אבב"ו:ג, פ"גור), וכמו שמאלנו מלת צלם על הצורה המלאכית, ועל הצורה המיניית אשר היא השכלית, לא התמונה והתאר, עיין צא' מראשון סס, ככה נשתמש גם צשם תבנית על שתיין; ובהשכילנו עוד הלא נראה כי דמות תורה על התמונה המשתוק בעצמים, ובהוראת שרש דמה, ועוד יותר ממנה שם תמונה על הצורה הכוללת כל המין, ובהוראת שרשו, אשר לכן יאמר הנביא ומה דמות תערכו לו (ישעיה מ' י"ח) ואל מי תדמיוני (שס סס כ"ה), והתורה הזהירה כי לא ראיתם כל תמונה (דברים ד' ט"ו), ובכל זאת יושאלו כלם בהשגת הנעלה מכל דמות ותמונה ית', וכאמרו בצלמנו כדמותנו (בראשית א' כ"ו), ותמונת ה' יביט (צמדבר י"ב ח'), ככה גם תבנית בענין ההשאלה לא תורה על התמונה והתאר המורגשית, אמנם על ההשגה השכלית. וכאשר כן תורה הוראתה העקרית, אחרי אשר נתבונן בתכונת שרש **בנה**, אשר עיקר אחד לו עס שרש **בין**, והאותיות העקריות צאלה שרי בשריסי, שנים, והס **בן**, וכמו שוג שגה, קון קנה, רון רזה, רוד רדה, (ע' מכלול לרד"ק (דפוס פיורדא) דף צ"ט א', ובחאורי שמה, אשר עודנו בכתובים עמדי), והוראת שתי האותיות **בן** האלה, העצמית, הונחה על הוציא דבר מדבר וחבור הדבר לדבר בענינים השכליים וההתבוננות, כי כן התבונה היא לבדן דבר מתוך דבר, וכן על התכונה המלאכותית, כקשור הדבר לדבר, ועל דבר מדבר *), ועל הוראתה

התבונה הזאת תושאל בענינים השכליים, בתחלה למלאכים, ואחר לאור הנצח, ואח"כ הלאה הלאה, בהשאלת הספולות הגשמיות

Handwritten marginal notes in Hebrew script, including phrases like 'על דרך משל' and 'כדבר הרמב"ם'.

עלי מחברת,
במו תפארת
מרומי שער!
הדר הודיק
גלי להודיק
פוקו פנער.

יקר ודעת
בלי מגרעת
לכל אוהביך;
ורוח סער
יסער פער
ועז אויביך.

פקול הרעם
והלם פעם,
שאון אולת;
המסר מעם
גבו פל נעם
וכל תועלת?

והוא אסדל
ואולי יפי
יתר עליך;
כמו קו תהו
ואבני בהו
יהי בעיניך.

תחוק פדק
מקום הצדק
בדת אלינו,
רצון אמריך
ועז פניך
וחפץ שינוי.

לואת מחברת,
במו תפארת
עלי השער!
עדי עדיך
יבו עדיך
מקורך יער.

מבוא

אלהים יחנה רעי היקר!

פרוח תפרח כחבצלת, ויהי כזית הודך.

מבתכך הנחמד נכון בא אלי, שש אנכי על אמרותיך, ועלו כי עודך חי, ועל כל היספת לתת שמחה בלבי, כי בכל עמלך ויגיעך, כשהיון החקירה לא נשית, וחפץ הידיעה הכה שרש בלבך, זכרם כיון לבנון; עוד רגשת נפשך היה כמקדם, עוד תתנון בקדמוניות, ולא תלך במו אוכל בדברים הנושנים; תרצה לדעת את כל, ותאבה להשכיל על כל, מבלי לגשש בעור קיר, וכנסיל לא יחפץ בתבינה, להאמין לכל דבר שוא נתעה, אף אם חזלה הנפש בו, והשכל יבין לו, ותושיה נדחה ממנו.

אכן אתה! תמים אתה עם ה' אלהי, תמים עם תורתו התמימה, תמים עם קבלתנו הנעימה, ובכל זאת יתורו לבבך ועיניך להבין ולהשכיל כל דבר בבר לבבך וזכות שכלך הישר; אשריך מחסדי! אשרי גורלך וחבלך הנעימים, יקרים המה דבריך, יקרים מפנינים, כי אבני חן, אבני צדק, שכל טוב, דעת ומזמה, מתנוססות בקרבם; לכן עוד כל ימי הארץ, לא יסוף, לא יתום, לא ישבות שמך נזכרך מקרב לבי.

אמנם רבה פליאתי עליך, וגדולה היא אלי; הלא גם לך לב מבין יודע, ולמה זה הריסותני כתור האדם המעלה, לשאל תורה מפי, וחקר ענין נכבד כזה ממני הדל באלפי, ממני עמוס התלאות, ממטוען מקרי הזמן כמוני היום? ולא השיבות אל לבבך, כי אף אם בעור שדי ממעל, חקר הלשון לא נעלם ממני, ויחנני אביר יעקב בידיעת נשיותיה, ואופן חקר תהליכותיה בכל עניניה, בכל זאת לא הייבתי לדעת ראשית יסוד הנתחה, כמו שאין מהברת החוקר הטבעי להתכבד על ראשית היצירה, ויסוד וערך היסודות הראשיות בה, וטבע התומר

החזילי

ההיול, ולבשו צורתו, והשתלשלות הבריאה מאין ליש; והתוכן השמיש
 לדעת עת הולדת הכוכבים הקיימים והמהלכים, ויריעת חמרם העצמי,
 כי מה יתן ומה יוסיף לו ענין עמוק זה באמת מחקרו, אכן למראה עיניו
 ישפוט, ואת אשר יראה, יחקור, יתבונן, וישכיל, ואחר יגיד ויודיע לנו; וכמו
 בענינים המלאכותיים, אין דבר לתופר עם חקר יסוד המחט אשר יתפר בו,
 לדעת מוצא הברזל, ואופן התכתו, ותקון לשישתו, (הן מחטו אתו
 ופעולתו לפניו, ופעול יעשה, מבלי שית לב על עיניהם בטרם בואם
 לידו); כן אין מחוב המדקדק לחקור ולדעת קדימת הלשון אשר ישתלם
 בה, אמנם זה חלק חוקר קדמוניות, ונחלת מתחקה על שרשי דברים
 נושנים; ואתה הלא ידעת מי המה המשכילים אשר כבר השכילו לדבר
 בקדימת והתאחרות האותיות הנקודות והטעמים, מהם הראשונים אנשי
 שם, ואחריהם הנבונים בספריהם במאמריהם ובמכתביהם (1), ומי יעצור
 בדך לבלתי שאוב מים חיים ממעינותיהם הטובות? ולמה זה תשאלני
 ותבקש ממני לערוך לך דבר ברור בתוצאות זמנם? הלא גם לך לב
 כמוני, ומדוע קטנת בעיניך ותרוממני על לא דבר? לכן יקירי! אמרתי
 לבלתי לדבר עוד בדבר הזה.

ענין אלה
 ענין הלב
 ענין אלה
 ענין אלה

אחרי רואי כי חזקו דבריך עלי עד מאד, ואירא אולי אחטא
 לאהבתך העזה הסוערת בקרבך, ואגרע חוק המוסר לעומתך,
 כי כן הרבית להעתיר הפצרתך בי, לכן לא יכלתי מלט נפשי ממך
 הפעם, והנני להשיב אך מפני הכבוד; ואעתיק לך את אשר כבר לפני
 תשע שנים (בירח זיו, לפי מלאות לי עשרים שנה), המליטה עמי
 בענין זה, והנם במכתבי אשר התרתי לי מני אז לחקור בענינים נושנים
 ומקובלים בערתנו הקדושה, לדעת מוצאם ומובאם, ולהתבונן עד תכלית
 שרשם ומקורם בעזר הצור ית', וכדבר הרלב"ג (משלי ל' כ"ח) שלא
 יירא החכם מחקור בדברים הגדולים אשר אפשר לו לעמוד על ברורן
 ואמתתם כו' עיי"ש, וכאמרם (חגיגה י"ג א') במה שהורשית התבונן,
 וכאשר התנצל אריסטוטלום ראש הפילוסופים שאין ראוי למעיין בספריו
 שיחסהו

(1) אכן את אשר נחרת לך את דברי ר' אליהו במר בהקדמתו הסלישית
 לספרו מסורת המסורת להיותם למטרה לחקירתנו זאת, ולספמיט למשפט לדעת
 אם לא לריק היה יגיעו, או אם אך העלה חרם בידו, וחשבת כי אך הוא
 הראשון אשר הפטיט כבוד הסבה משלי הנקודות והטעמים. כן זאת לא נדקת
 אצרך, כי אף אם הוא הראשון אשר אזר עוז צמתניו, ולא חרד מפניהם,
 ויתיצב על יס הקדמוניות, ויחמוס תורן הזקנה העומד לכם עליהן, מבלי השאיר
 לכן אף מפרט ומשוט, לרוח הזמן הכביר אשר יסוער בקרבן, בכל זאת רבים
 כמה מטילי הספק גם זולתו, וגם זכר כלס ת כרה לכשוא על שפתך, אם
 נזקק לדעת את הברור והבדק, וכבר זכר הויכוח הזה במרוצת הדברים נשנת
 קי"ג לאלף הששי, בספרו של ר"ש ווירגו.

בחן נתתיך הפעם, יען כי אוהב אמת הנך, ומוסר מדרך עקש, וחתך
ובחנת ובחרת באמון רוחך —

אל תיגע להצדיקני ללא אמת, אל בזרוע עוז תישר דברי, אם את
הישרה יעקשו, הן כל כמו זאת שנאתי אני, ולמה זה תעמוק
לריק להיטיב עמדי על שקר? וכבר ידעת את אשר כתבתי באות
ממאמרי על כל כמו אלה:

ע"מ ט' הנועות
**לֹא לַחֲכָם לִבָּב הַצְדִּיק דָּבָר,
אִם לְנִגְהָ אֹזֶר אֱמֶת חֲמֹק עֵבֶר.
וְלֹא כִגְלַל זֶה יִקְרָא נָבֵר,
כִּי אִךְ פִּתִּי יֵאֱמִין לְכָל־דָּבָר.**

אבל אחי! בהתחברך לאמת, ותשימו כסא למבחן, שלח נא את
אהבתנו העזה מעל פניך עד הקימך מזימת לבך, עד תוציא
בנוגה הצדק; אל נא תעור עיניך זאת המקשרת לבותינו, זאת אשר
אחרה את נפשותינו, ותקשרן בחבלי עולם, וברתוקות נצח אסרתן;
הלא שמעת והבינות את אשר הזהיר החכם באמרו: „אהבתך הדבר
מעורר עיניך ומחרשת אזניך” (גורן נכון שער א' חלק ב'), נובע ממקור
משלי שלמה (י"ב) ועל כל פשעים תכסה אהבה; לכן אחת צויתך,
גרש עד מה, זאת אשר חדרה בלבבך ותקנן בנפשך, תלך נא מעט
קט מאתך; אל תירא! לא תהיה לאיש אחר, הן שוב תשוב אליך
עוד; ובעת ההיא תתעלם באמת, לבלתי כסות על שגגותי, אם תמצא 5;
שים כה אחי, אל תכחד ממני דבר, הן גם אנכי אמרתי לצדק אני
אתה, אמני ואחותי לאמת; ידעתי גם אני להוקיר את אפלטון, אבל האמת
יותר ממנו (ר' יונה אבן גאנח, ור' זרחיה הלוי בהקדמתו לספרו המאור).

וכן

הסס ויספיק לו מה שכזין, ואס לא ימצא בו דבר שיועילכו בשום נד יחשכו
כאלו לא חובר, ואס יראה לו בו שום הפסד כפי מחשבתו יפרשהו וידון אותו לזכות.
5) כי כל מי שיש בו טבע צדק ודס אי אפשר שלא יטעה (וע' בהקדמת
כרמז"ס לסי' המשניות ס' זרעים בטעם סדור הוריות אחר אבות) וכמו שאמר
החכם (קהלת ז' ב') כי אדם אין צדיק בלאו אשר יעשה טוב ולא יחטא, כי כן
צפשיית הטוב והמוטיל יתכן כי תתחנף גם השגגה לפשמים, ולא ירגיש בה
שושה הטוב, אבל המצדק היקר ימצאנה, ולכף זכות ודיננו. וכאמרס בלכות
דרבי נתן (פ' ט"ו) יהי כבוד חנך חניב עליך כשלך מלמד שכס שרואה את
כבודו כך יבא רואה את כבוד חנרו, ואמרו (סס פרק ח') וקנה לך חנר כו'
שכשיושנין ועוסקין צתורה וטעה אחד מהס כו' ומכרו מחורו כו' יש להס שכר
טוב בפמלס.

בן אבקשך לכל יתעללו בדברי עקשי לב הרחוקים מן האמת, וכבר דעת שגם ר' יהודא צוה לתלמידיו אל יכנסו תלמידי רבי מאיר לכאן מפני שקנתרים הם, ולא ללמוד תורה הם באים, אלא לקפחני בתלכות בו' (קדושין נ"ב ב), נזיר מ"ט ב); דרכי לא נסתר, וטבעי לא נעלם ממך, גדולות לא חפצתי, וגם רע לא ארצה —; הסתר, הטמן, בלע אמרי אלה מפני רועי רוח; צפון, צור, חתום תעודתי, אל תגע בה יד אויל, תועה מפי הדרך (6); אמנם רעיון חפצי קרבנתך המהיבטו, יראו ידעו, וישבילו, יבחנו, ואת כל אשר ישפטו, יענו ויגידו; הנה אזני קשובות, וידי פרושות, לקבל האמת מאת אומרה; כי כן לא ארצה במאמרי זה (אשר הליטותי במכתב הערוך לפניך) להתגדר או להתכבד בהשיגו על מי שקדמני, כי לא זו הדרך הישר אשר תפץ אור להגלי שוחר טוב ודורש אמת, וכאשר כתב הרמב"ם במאמרו היקר על תחיית המתים: "אבל כונתנו למקום התועלת המגיעת למתלמד לא למה שיתלה להגדלת איש ועזרתו, או בהשפלת אחר והקטנתו, ודרכי המחלוקת וההריסה מותרים למי שירצה ללכת בהם, והשם יסגור בעדנו זה הדרך ויבוצא בו, ע"כ; מה נאמנו דבריו אלה, אמרי נועם מרפא לנפש; ובספר הקלטי: "השכל מבלי התנכל, והסתלסל מבלי התגדל, ודע כי ההסתלסלות טעות, והגאווה שטות" (ר"ש י' גבירול, גורן נכון שער ב' חלק א').

אל נא תשים יקירי לבך אל הדובר בך, אבל שים עיניך אל הדברים הנדברים; הבן, השכל, ערכם לפניך, ובמועצות ודעת שפטם נא אחי! וידעת להזקיר הענינים בערך עצמותם, ולא לפי גודל או קוטן מולידיהם; ויאירו אל מול פניך אמרם ז"ל: "נתנו מרועה אחד (קהלת י"ב י"א), אמר הקב"ה אם שמעת דבר מפי קטן בו' והיניך, לא יהא בעיניך כשומעו מפי קטן אלא כשומעו מפי גדול, ולא כשומעו מפי

(6) והיה תומר הכס אחד אין צנני אדם מי שצריך לחמול עליו חמלה גדולה כהכס שספ"ל בין הספאים (גורן נכון שער ב' חלק א'). וצראש הספר הזה צדור הכס האלה ר"ש י' גבירול בחושים ואופני תועלתם לתקון מדות הנפש, אמר: "ומאלהים אשאל להצילני מן הטענות אשר טועני' עלינו (הסכלים) בסכלותם, ולחסוס פי מקניאיינו בצאולתם, כי אינני צוטה שלא תביאם קנאתם לדבר עלי, ועם כל זה לא אשוב מפניהם ולא אמנע בעבורם, וצאלהים לעזר וכו' אבטם והוא מגן לחוסים בו, כמו שנאמר טוב ה' לקונו לנפש תדרשנו. ואני נקי מטענותם אק ידברו, ומתחממותם אם יתגברו, כי אין צידי עול, אככול גאותם בעבורו, אלה אני תומר ישעוני תחת רדפי טוב. והאלהים יודע כי לא נתחברתי בעבור הזה צוולתי רעיוני וצכתיבתי, ולא נסמכתי צי צבלתי מחשבתי. ומי שהוא מחשבי הפעולות היקרות, והחממות היתרות, יבין וירוח דברנו מה שזרע על מה שיש בצננו, ואם יראה צו שגיאות או טעות ידיונו לזכות בחסדו, עכ"ל כעשומים. התכוון בדבריו, כי אותם העמדתי לפניך למען אסער מהקדמה —

ואר בסדרך כה שטת אורה: ועל אומר י' אגב אגב אגב אגב
 אלהיהם וחסוד האל האמריש את אלהים הרבים דברתם את
 והם בכונם, אלא שאני לא שפתי יה אגב אגב אגב אגב
 והביתותי כפי קולך יד ערלי:

מפי גדול אלא כשומעו מפי חכם, ולא כשומעו מפי חכם אלא כשומעו
מפי נביא, ולא כשומעו מפי נביא אלא כשומעו מפי רועה, ולא
כשומעו מפי רועה אלא כשומעו מפי הגבורה — נתנו מרועה אחד ואין
אחד אלא הקב"ה כמה דתימר שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד (ירושלמי
סנהדרין פרק עשירי, ונשנה המאמר הזה באגדת קהלת במקומו, וגם
על פסוק מה שהיה הוא שיהיה, וע"ע אגדת במדבר פ' י"ד, וספרי פ'
עקב, וילקוט שמעוני שם רמז תתס"ב). מה עמקו מחשבותיהם, ומה
רמו מוסריהם? ; התבונן נא, טעם וראה, אהבתם את האמת, והוקירם
את החכמה; הן המה לא בחנו את המוליד, אבל שמו לבם אל
התולדה; ידעו את החכמה, והתבוננו על גדרה; הוקירו את מקורה,
והביעו לנו מכוונה; מקור החכמה ומבוע הדעת, ה' אלהים צבאות
הנהו, לכן את אשר שם אלהים בפינו, ממקורו הקיר לנו, ונחלת
שדי הנהו; הוא אבי החכמה, הוא מקור הדעת, לכן הדברים האמתיים
בשכל ומושכל היוצאים מפינו, דברי ה' המה, ותוא השכילם; הוא
השכל והמשכיל והמושכל, הוא היורע והדעת והיודע, ואם דבר ה'
בפינו אמת, הנה ה' אתנו, והוא הדובר בנו; לכן נעים וזמירות אשר
רוח ה' דבר בו, הנה מלתו על לשונו, מכל מלמדי השכלתי כי עדותיך
שיחה לי (תהלים קי"ט צ"ט), לא הביט אל המשכיל, אבל שם לבו אל
המושכל, ובערך המושכל אל השכל הוקיר המשכיל; לכן רבנו הקדוש
בלמדו אותנו דעת: „איזהו חכם? כלל העינין הגבוה והעמוק הזה במלותיו
הקצרות והיקרות: „הלומד מכל אדם (אבות פרק ד' משנה א'); בינה נא
זאת!! — יודעת היום לקבל האמת מפי אומרה; וה' אלקים אמת,
יורנו דרך אמת, ויאיר עינינו, ולאורו נסע ונלך.

ואהר"י כל דברי האמת והצדק האלה, אבקשך מחמדי: לבלתי קוות
הציגי לפניך החקירה היקרה הזאת ערומה ובפרה כעצם
השמים לטוהר, כיום הולדה, ולפרש לך כשמלה את כל מקרי האותיות,
והנקודות והטעמים אשר הם עליהם; למען הראותך למראה עיניך את
אמם זו ילדתם, מכטן מי יצאו? ואיה ברכים אשר קדמום? ; אמן נפלא
כזה אינני, לכן כזאת אל תקוה ממני; צעיר אנכי לימים, והמה
ישישים, ביסדם איפה הייתי? והן עתה מי ירה אכן פנתם? ומתי?
באין מחסור כל מאומה, לקלוע השערה, האוכל? .

אכן כדברים המקובלים בעדתנו גם המה אלי, אשר אך הקבלה עצמה
תעמוד לימינם, ותחזיקם בזרוע עווה, היא תגיד לך איזה הדרך
ישכון אורם, ותפץ קרמותן עליהן, היא תראך על מה אדניהן הטבעי,
או מי נטה עליהן קו, היא תקריבך עד שנותיהן, וידעת מי הולידן,
ומי אביהן; אך היא תהיה לנו לעינים בעינים נושנים כמו אלה, היא
אם הקדמוניות, ואך בכנפיה אזה הצדק מושב לו.

הנהגות
הנהגות
הנהגות
הנהגות
הנהגות
הנהגות
הנהגות
הנהגות
הנהגות
הנהגות

הנהגות
הנהגות
הנהגות
הנהגות
הנהגות
הנהגות
הנהגות
הנהגות
הנהגות

בבל זאת יקירי! אחשוב כי תבין כובר המחקר בענינים קדמוניים במד
 אלה. ותשכיל מן מוצא דבר, כי החקירה היקרה הזאת אשר
 הציקותני להציג בך רגלי בה, ולקראך לעלות ממפתן אהלה והלאה,
 איננה כחקירה בדברים הטבעיים, אשר תוליך בעליה ממושכל למושכל,
 אחר יתבונן יודע את אשר לא הכיר עד כה, ובהודע לו, הלא
 התועלת נצבת על ימינו, גלויה לעין כל, תשיב משכורת לאמה זו
 ילדתה, ותשביע נפש הששים ושמחים אלי גילה — אמנם רחוקה
 ממנה החקירה בדברים קדמוניים, היא לא תתנשא בהודעה, אף לא
 תשפל בהיותה עדינה לומה בעלמט תהום שבת רבת השנים אשר עברו
 עליה מני עד, ומעולפת בהמון מקריה הנשכחים מני לב; ומה?
 האם כבודנו תדרוש, ותבקש להרר פניה מרוב ימים?! —

לא נקלה היא העבודה בהתחקות על שרשי דברים כאלה אשר רואיהם
 לא הכירים, ומה תתן ומה תוסיף אחרי העמל והיגיעה בצאתה
 לאור?; אחת היא — כאשר היתה כן היא — ותחת גדר המופת בכל
 יגיעך לא תביאנה.

אין דבר אשר יגיע לב החוקר להתהפך בתחבולותיו, להופיע אורו
 עליהן, להתבונן עד רחביהן, ולדעת מספר ימיהן הרבים, זולתי
 אחת משתי אלה: רבת יקר הדבר אשר ישום עין עיונו עליו, ויהי לו
 לאבן פנת השכלתו, או כי בנפשו ידע כי עוד ניר לו בין אנשים דורשי
 תושיה, אשר תורה יבקשו מפיהו, להשביע נפשם השוקקה, ולהתענג
 מזיו כבודה.

זהו אנכי אף כי רוממתי כיד הצחות הטובה עליך, ותגדל מכתבך
 הנעים להראותני כי עטך עט סופר מהיר — בכל זאת תוצאות
 נפשי מי יודע כמוני היום? ואיך זה אתהלל על לא דבר, ולא נעלם
 ממני כי נקלותי עוד מרוות נפשות הצמאים לדבר ה', אף כי להודיעם
 פשר דבר ביתרון הכשר דעת ומזמה עד תכלית החקירה היקרה הזאת?
 האיש כמוני המתמלט מהמון הפגעים לרגעים, לינק משדי החכמה,
 ולשובב נפשו בין בתרי תנחומותיה, להתנחם מיגון הזמן ועצבון ידיו (7),
 יעשה בנפשו שקר, קוות מצוא חן בעיני המשכילים השוקדים על
 הלתותיה יום יום — ?
 אולם

(7) וכאשר
 השלמות ההשכלה
 השלמות הראשון,
 האדם השלם כו'
 העיונות ושתקפו
 מה שכחו להשיג,
 אמר הרמז"ס כל"ד מראשון למורה בצאור הסנות המועטות
 העיוניות: „הסנה החמישית העסק בצרכי הגופות אשר הם
 ובלבד אם יחזיר אליהם העסק באזה ובזנים כו' שאפילו
 כשירצו עסקיו באלו הדברים הצריכים כו' יחלשו תשוקותיו
 ויהיו בקשו אליהם בהפסק וברסיון ומעט השגחה, ולא ישיג
 או ישיג השגה-מבולבלת מעורבת מן ההשגה והקצור כו', עכ"ל.

אולם אך זאת, יקרת הנושא היא הניעתני או לטבול בקצה המטה
ביערת דבשה, ואם מעט היא תגמולה, שוה הננה היגיעה
וכשרון העמל אשר השיגוני למענה; נאולי גם אתה את נפשך תשבוע,
ושש לבך את דברי אלה, ועוד ימצא אחד מני אלף חכם לבב התוקע
לידי, והיה זה שכר לפעולתי.

זה אל אמת, יתן ליעקב אמת, לבלי הצל מפיו דבר אמת,
זיודיענו קשט אמרי אמת, להשיב אמרים אמת, לאנשי אמת, אמן.

חבר ליראי ה' וחושבי שמו.

יעקב במו' משה זצ"ל בברך

סייני בחודש שנים עשר למען תחיה לפ"ק.

ה י ח ש
לכתב אשורי
ולנקודותיו ולמעמיו

עוֹרֵי עוֹרֵי בְּכִירְתִּי! עֲשֵׂי לְךָ כְּנָפִים,
עוֹפֵי! וְנָמִי שְׁלוֹם, עַל אֶרֶץ וְשָׁמַיִם,
שְׂאֵי שְׁלוֹם יָמִין אֵלַי שְׂמֹאל אֶתְקַדֵּם אֵלַי וְמֵה
עוֹרֵי עוֹרֵי בְּחִירְתִּי! פִּרְשֵׂי כְּנָפִים,
בְּקִנְשֵׁי הָאֲהָבָה, תַּחַת כָּל־הַשָּׁמַיִם,
אֲךְ הַצְּנִיעֵי נָא לָכֶת — הֵן יְהוּה שָׁמָּה —

השער הראשון

בקדמות הלשון וקדושתה

יהוה צבאות עמנו
 משגב לנו אלהי יעקב סלה:
 פרק א (תהלים מ"ו) וע' ירושלמי ברכות פ' ה')

כל מחמדי עין אשר היו לנו מינו קדם, השאיר בקרבנו צור ישראל וקדושו, את ארבעה ועשרים הספרים הקדושים אשר אתנו היום; אמורים ומסורים לנו בקדושתן וטהרתן מפי עליון על ידי נביאיו וחזויו, דעי שמו, יודעי שכל ובינה, יודעי דעת עליון ותורתו בלבם.

ספרים הנחמדים האלה, תהלתם מלאה הארץ, ברקיהם האירו תבל, והודם כסה תחת כל השמים; משמחי לב, משיבי פש, מעירי רוח, ומאירי עינים; כוללים בתוכם: תורת ה' התמימה, שפטיו, פקודיו, מצותיו, ועדותיו, חקר אלהים, סוד ה', קראתו טהורה, חסדיו העצומים, ואותיות אשר תבואנה לימים רבים; זכחות, תהלות, ישועות ונחמות; כלם מלאים הוד והדר, נפלאים עשיהם, צדקו יחדו; הן המה עדי תפארתנו עד עולמי עד, צבי גאון ונו לנצח; פועליהם, צורתם, ותכליתם, מה יקרו? מה נכברו? פשנו יודעת עד מאד, לא נכחדו ממנו, גלויים לעין כל, ונודעים לכל לב; אין לחוקר על אודותם, כי אם לשום עינו על חמרם, הוא לשון אשר בה הברו ואצרו את החמודות האלה, אם גם היא תוצאותיה ימי קדם, מהררי אל נחצבה, וקדוש יאמר לה, כמו אלח הדוברים ה, והסגולות היקרות האצורות בקרבה, ונקראות ונודעות על ידה? לדעת כמה ימיה מאז הולדה? ומי אביה זו ילדה?

אמנם מחמדי! כבר דברו בזה גדולים חקרי לב, והסתעפות סעפיה לא יועילו לך למרבה בחקירתנו אשר שמנו פנינו אליה; לכן א עלינו הפעם להאריך בואת, אבל נגע בקצה עטנו בה, לרגלי מחקרנו ה, עד כי נבוא למחוז חפצנו ויסוד עיוננו, הוא הכתב נאמן בית הלשון הלזו, וילדיו זרע אמת האותיות, ובנותיהן הנקודות השעמים.

פרק ב

זקרי קצושת לשוננו זאת, יקדישה, מאשר בה דבר ה' לנביאיו וחזויו, לאדם הראשון קין ונח, ולאבותינו הקדושים, ולזרעם אחריהם

סימון כשם שנתנה תורה בלשון הקדש כך העולם נברא בלשון הקדש
 (ר"ל שהלשון אשר בה דבר ה' בראשית היצירה, ואשר הודיעה ליציר
 כפיו, היתה לשון הקדש) שמעת מימך גיני גיניא, אנתרופי אנתרופיא,
 נברא נברתא, אלא איש אשה, למה? שהלשון הזה נופל על הלשון
 הזה, ע"כ; והחכם הכולל הרמב"ן באחד לנתיבה באר דבריהם, ואמר
 שהביאו ראיה ממה שאמר אדם לזאת יקרא אשה כי מאיש לקחה זאת
 (בראשית ב' כ"ג) כי אין שם האישה דומה במבטא כ"א בלשון
 הקדש, אבל בלשון יוון שם האישה אנתרופוס ושם האשה גיני, ולא
 נגזרו זה מזה, וכן בלשון ארמי שם האישה נברא ושם האשה אתתא,
 ומוכח שלא דבר אדם הראשון או בלשון יוון ולא בלשון ארמי (3); ומה
 שאמרו (בסנהדרין ל"ח): "אמר רב יהודה אמר רב אדה"ר בלשון ארמי
 ספר" ? הכונה שספר גם בלשון ארמי, וכן אהנו רואים בפסוק ההוא
 שהביאו ראיה ממנו אין בו כ"א מלה אחת ארמית ויתרו לשון הקדש,
 וכדרך גדולי בעלי הלשון לערב בצחות מליצותיהם מלות נעימות
 וידועות

תפישת הרמב"ן איננה חזקה, ותכור מאליה, כי כן דעת רש"י שאין שרף שם
 העצם לנחש, אבל הוא תאר לו כאמתת הנחתו בלשון, וכדעת אגדת במדבר פ'
 י"ט, וע' מזרחי במדבר כ"א ז', ומה שאמר רש"י: "הקב"ה קוראו נחש" ר"ל
 שמו העצמי, וכמו שאמר וישלח ה' בעם את הגחשים השרפים (שם שם ו')
 קראו נחש ושרף שם העצם והתאר, ואמרו עשה לך שרף כמו שיאמר: הידעת
 ששלמה חכם? ואח"כ כי יצוה לקראו אליו, יאמר: קרא לי את החכם.
 וזה את שלמה יקרא, בשכבר נודע לו כי הוא המתואר בתואר הזה וממנו דברו
 מקודם, ואין כינת רש"י כלל שהקב"ה צוה לו לעשות נחש, כ"א שאמר קרא
 שם ותברך שם העצמי למין השרף נחש בתחלת בריאתו (בהסכימו על ידי
 אדם בקראו שמות לכל נפש חיה) וצוה אחר עשה לך שרף וידענו שהשרף
 הוא הקרא בשם העצמי נחש, לכן עשאו של נחש בתעבור הלשון שתפול
 על הלשון, וכן הוא דרך רש"י ז"ל לקצר ולשנות לשון האגדות ללשונו, כאשר
 יבין כל מטיין בפירושו היקרים, והפלא שלא העירו מפרשו זה כלום!

(3) והביאו ראיה משתי לשונות אלה לא מזולתם? כי אין מקום לטעות
 משאר הלשונות בענין קדמתן כל כך עד יום צרוא ה' ארץ ושמים, או אף
 לנתינת התורה עכן, לכוונתן מאוחרות בזמן וצעירות לימים, אבל יוגית וארמית
 הם קדמות ומשובחות ווכל הטועה לטעות סגן היו גם עיקר הלשון כפי אדה"ר
 (ה' בהקדמת הרמב"ן שם) וצוה סתר קושית החוקר והדורש ר"י עראמה בעקדה
 אשר ט' פ' החבור; וכן בלשון דבריו נשער שהוא בענין זה הנס מהבל, הלא
 תראה מ"ש, שלא נדע כי השם נגזר מאחר שהוא ראשון לו כ"א שהשם נגזר ויהיה
 קולת שרשו כמו נח מן ינחבבו ושמואל מן שאול (ש"א א' כ"ד) מלבד ציקחה
 והסברה הפוכה, לא חקר ולא דרש ולא שת אל לבו את שיה מן כי שת
 (בראשית ד' כ"ה) פ"ג מן כי צימיו נשלגה הארץ (שם י' כ"ה) וכן שמות בני יעקב
 שנים עשר שבטי יה כלם שוים עם שרש השם שנגזרו ממנו מלבד ראובן, עד
 שם

נ"י ור"ל
 ר"ה ס"ו
 פ"א ה"ט
 צ"ה וק"ל
 ו"א ס"ה
 א"ר
 ציקחה
 נחל הוא
 וסיבתו
 עלת נחל
 הנתלת

ד"א

וידועות מלשונות אחרות, אשר כן מליצי העברים יבחרו למו מלות ארמיות לשומן בין העבריות, לפאר יקר מליצותיהם, ולתת נועם ודמיון נשגב לרעיונותיהם הסוערות בקרבם, ולהעיר עשתונות השומע אל חמדתן, (וע' מליצת ישורון להמליץ הנפלא ר"ש לעוויוואהן בדברו על מלות מליציות), ואולי כבר גם אז בפי אדה"ר מצאה קן לה מעט מעט השפה הארמית אחות העברית, ונולדת על ברכיה, והחלה להפרי לבנות לה בית, ולעשות לה שם, בפי בני האדם על הארץ.

והראיה היותר גדולה ונצחת שהיא הלשון שבה דבר ה' עם אדם וחיה, ובה דברו שניהם, היא מה שהביא הכוזרי בס"ס"ה

ממאמר

שגם עליו אמרו חז"ל (ברכות ז' ב') שגזרתו מאמרה ראו מה בין בני, ובפרד"ס פ' ל"ח שאמרה ראו בן *), וכן פרץ מן מה פרצת עליך פרץ (בראשית ל"ח כ"ט)

* והמתבונן בדברי חז"ל יתפלא מאין יצא להם הטעם, אשר לא ימצא לו רש במורה ? אבל להפך ברור מללו שפתי לאלה כי ראה ה' בעיניו (בראשית ל"ט ל"ב), אכן כאשר תבונן בקריאת שמותיהם וראה תראה כי לעולם טעם השם קודם ספור הקריאה להודות על קריאת השם שהוא צעור הטעם אשר גלה הקירוב עוד טרם קראו בשם ההוא כמו בשמעון כי שמע ה' וגו' ותקרא שמו שמעון, ולוי ילוי איושי וגו' קרא שמו לוי, ויהודה אודה את ה' על כן קראה שמו יהודה, וכן כלם, ופה השם קודם : ותקרא שמו ראובן ארמיה כי ראה ה' בעיני וגו', והיה ראוי להיות בהפך : ותאמר ראה ה' בעיני וגו', ותקרא שמו ראובן, ועוד תשיב לראות כי חלל יוסף מאלטו שני טעמים לשם אחד : ותאמר אסף חללים את חרפתי ותקרא שמו יוסף לחמר יוסף ה' לי בן אחר (שם ל' כ"ג כ"ד) הלז דבר הוא, אמנם חכמות נשים חלה ברומ הסכל עמד טעמים בס, ויש אשר היה לה טעם כמום אשר לא רצו לגלותו לפני כל, כענין רחל אשר לא רצתה לגלות כי לחרפה היפה בערם לדתה בגלל העדר הבנים ותאמר בלבה אסף חללים את חרפתי ולכן ותקרא את שמו יוסף (ואלף אסף נח בכה המולם כמו ויומר מן המושב (ש"ב כ' ה') מן אחר, כי נחפ"א ונחפ"י דרך אחד להם לפעמים כאשר בארנו בבארות היקר על המגילת להרד"ק בנרות נחפ"א, ע"ס) לאמר לשכנותיה אשר תשאלנה אותה טעם השם הזה, שכונתה להתפלל יוסף ה' לי בן אחר, לכן הטעם הכמוס שהוא העיקר בקריאת השם ההוא יבוא לפניו, להיותו סבת השם ההוא, וקודם לו בקדימת הסבת למסובב, והטעם אשר אף לכסות עיניו הנהו, למען לגלותו לכל, יבוא אחר השם, ומחל בראותם טעם ראובן כי ראה וגו' בן אחר השם ובי חיינו עולה יפה עם השם עצמו בשרש, התבוננו לדעת כי עוד טעם כמוס וחתום לה (אשר לא רצתה לגלותו) המסכים עם השם הוא מכלל זה והוא ראו מה בין בני וכו' או בדברי פרקי דר"א ראו בן אחר באמת היטיבה בהסתירה אותו לכלי לגלותו, לכלתי הכלים את חמיה שזה ילד, אמתו לבאים בסודה, ותקרא את שמו ראובן לטעם הכמוס עמה טרם קריאת השם הזה כי אמרה לכל הוצא לדעת טעם שמו כי ראה וגו' (מא"מ הרב המנוח במח"ר מהו' משה בדרך זללה"ה), ודברי פי חכם חן : אמנם עוד יש לך לדעת כי השם אשר הנחתו לזכרון היגון והעצב, לעולם יבוא אחר קריאת השם כמו ותקרא לנער בן כבוד לחמר גלה כבוד מישראל וגו' (ש"א ד' ב"ח) ואצו קראה שמו ועבד לחמר כי ילד בעצב (דה"א ד' ח'), כי חן המתאונן מגלה הטעם הסודי המורה על עצבותו, ובי חקק דאבון

ממאמר ב' וז"ל, כאשר יורה על זה (היות לה"ק הלשון הראשונה) הנהגה
 אדם מאדמה (ר"ל) ששם אדם נגזר מן שם אדמה וכמו שאמר
 הכתוב וייצר ה' אלהים את האדם עפר מן האדמה (בראשית ב' ח')
 ואשה מאיש וחוה מחי (ע' רש"י שם ג' ב') וקין מן קניתי (כי
 שרשי קון קנה עיקר אחד להם, ע' מבלול לרד"ק חלק הדקדוק
 דפוס פיורדא דף צ"ט א' ובבאורנו שם), ושת מן שת ונה מן
 נח מנו (ע' ראב"ע בראשית ה' כ"ט, ואולי דעת הכוזרי כדעת רש"י
 שם שמלת ינח מנו טעמה בטעם ינח מנו ע"ש) עם עדות התורה
 קבלת דור אחר דור עד עבר עד נח עד אדם, ושהיא היתה לשון
 עבר ובעבורו נקראת בשם עברית (4), מפני שנשאר עליה בעת
 ההפלגה (5) ובלבול הלשונות, וכבר היה אברהם מדבר בארמית באור
 כשדים

(ט) ודומיהם רבים, וכן לא הביט אל גחש הנחשת שהביא הוא עצמו,
 שרש אחד לשניהם, ע' בדבריו שם, כי אין להאריך בדברים יוצאים מגדר חקירתנו.
 (4) ע' ידים פ"ד מ"ה, וכן ראינו כי קרא שם בנו פלג מן כי צימיו
 פלגה הארץ (שם י' כ"ה), ודע כי השם עברית הזה לא לעולם הנחתו על
 סוגנו הקדושה, אבל יאמר ג"כ על לשון בני עבר הנכר (מגלה י"ח א') קראה
 פטית עברית עלמית כו' ופי' רש"י לשון עבר הנכר וכן על כתבם (שבת קט"ו
 ") היו כתובים גפטיית מדינת עברית וע' רש"י שם, וידיים שם, הודעתוך זאת,
 מ"ן לא תתבלבל עוד, לבוא לכלל טעות בשם המשותף הזה, במקומות אשר
 נכר. (וכתב בני עבר הנכר תראה להלן שער ב' פרק ט' בהערה ג').

(5) וכן הביא החכם ר' עזריה האדומי צפ' ל"ז מאמרי זונה בשם חכם
 צרי אבגוסטינו בעירו שפ' שמאדם ועד ההפלגה היה העולם עלו שפה אחת
 כמו שפי' רש"י ז"ל בראשית י"א א' שפה אחת לשון הקדש, והוא מירושלמי
 מגילה פ"א) ויהי כי חטאו פריצי הדור בלשון מדברת גדולות לאחר הבה נדרכ
 זו' (הוא מאמר ה', וט"ס וז"ל הבה נלכנה וגו' או הבה נבנה וגו' והאחרון נראה
 תר) הוכו כמו כן בלשון, אך עבר וביתו אשר לא משכו ידם את לוצצים נשארנו
 בלשונם

אזן נפש לזכרון, אחרי כי בהתאוננות רעה בעצם, וידענו כי עקב כל נגע עונג, וכענין
 סף עם אחיו: "ואתם חשבתם עלי רעה אלהים חשבה לטובה" (בראשית כ' כ') ותשובת איוב
 גמלה, הן יעמד אל חלום וירצהו, ומזהרים יקום חלד, אבל לשאלים חותו עעם השם
 הוא אחרי כי התפרסם, הלך יענה דברו. וענין הזה רזוני קדימת הטעם לפני השם כולל
 במקומות אשר תבוא לפני טעם השם מלת "לאחר" המורה על הדעת הטעם ההוא לשאלים
 יעו, אבל במקומות אשר תחסר המלה הזאת, מורה הענין שכבר נודע ונגלה הטעם
 הוא לכל, מבלי הצורך להודיעו בדבר החתום, וזה טעם פלג כי צימיו נפלגה הארץ (כס
 ב"ה) הודיעתו המורה הקדושה שכבר היה הטעם גלוי לכל, בדעתם כי נתיכו נפלגה
 ארץ, ואם חס כל מי ובניה יבוא טעם שם אחר קריאת השם, כי חס אין לו צורך
 גלות לו הטעם ולהודיעו לו טרם קראו בשם, אך המורה מגיד לנו את טעמם אשר נגללו
 דאוס הקוראים בשמותיהם השם, זה את אשת חיקו והיא את ילידיה, ויש עוד להאריך
 בללו הנכבד הזה אשר לפניך, ואין כאן מקום.

בשרים והיתה לו העברית לשון הקדש והארמית לשון חול (6) וכן נשאו
אותה ישמעאל אל הערב, והיו אלו שלוש לשונות משותפות מתמדות
הארמית והערבית והעברית (7) בשמותיהן ובהליכותיהן ובשימושיהן
והיתה לשון עברית לבדה המעולה שבהם כו' (8) עכ"ל; ודבריו היקרים
האלה

בלשונם הראשון, ולא בית עבר כלו רק זרעו הנמשך לאברהם, כי מאת האלהים
היתה נסבה שישאר הלשון הקדוש בזרעו עכ"ל.

(6) והכיר בשתי הלשונות (כמו אד"ר), ואולי השתמש בהם כדרך שנוהג
הראשונים גם בכתב המקודש, שספרי קדש כתבו אשורית, וספרי חול בכתב עבר
(כני עבר הנהר), ע' שו"ת מהר"מ אלסקר סי' ע"ד, ומה שהביא בשם תשובת
הרמב"מ המובאת באורחת חיים הלכות ת"ת ובב"י וו"ד סי' רפ"ג, ע"ש, אמר
לה"ק היתה לשונו הטבעית, וכבר נצאתו מהמטרה שהיה בה י"ג שנותיו הראשונות
דבר בלה"ק (ע' פרקי דר"א פ' כ"ו).

(7) וכ"כ הראב"ע בפ"י לבראשית ל' ל"ז: „והגאון אמר כי לזו שקדים
בעבור שנקרא כן בלשון ישמעאל כי הב' לשונות (ר"ל ישמעאלית ועברית) וארמית
מתשפחה אחת היו", וכן הביא באוצר נחמד בשם הראב"ע בתחלת ספרו שפה
ברורה (אנכי לא ראיתיו מעולם) „לשון הקדש וארמית ולשון קדר שפה אחת היתה".

ויתב כי
זכות אקמא
בית הול
לפי ג' ה'.

(8) וע' אוצר נחמד שם שפ"י דברי הכוזרי עפ"י דברי הראב"ע בספר
הג"ל, ואנחנו רואים כי דעת הראב"ע בזה בדעת הכוזרי בכל פרטיה, כי
גם הוא הוכיח קדמות הלשון משמות העצמים הפרטים כמו החדר למלך הכוזרי
ואמר בספרו ההוא: „וככל לדעת מהתורה כי לשון הקדש היא הראשונה והיוסד
ששם נקרא אדם הוא מגזרת אדמה (וכן אמרו באגדת בראשית פ' י"ג
„והיתה מה שמך? אל"ל אני כהא להקרא אדם שנבראתי מן האדמה) ול
כן בלשון כשדים וקדר, וכלם יודו כי אדם היה שמו". אמנם דע מהמדוי, כי
את אשר כתב וידיה האלככדרוני בכפרו השני מחיי משה סיפור ג' שתורתם
דימי קדם היתה פתובה לשון ארמית, ואמר עוד שם על תלמי שהוא היה המלך
אשר לקחו לבו להעתיק אותה מלשון ארמית ללשון יוונית, ואמרו עוד אין
הפליאו השבועים להתבונן בהעתקתם בשתי הלשונות כתורה שהיתה כתובה בלשון
ארמית וכתורה שהעתיקו אותה ללשון יוונית, אין כונתו על לשון כשדים,
אבל ככה יקרא את לשון הקדש לשון ארמית אף כי לשון העם היושבים בארץ
בנען הננה וכמו שאמר הכתוב מדברות שפת כנען (ישעיה י"ט ו"ה) בעבור שם
בני ישראל היושבים בארץ הזאת אז, כי כן יקרא גם הארץ ההיא עצמה בשם
ארם, והוא בספרו הג"ל סיפור י"ח בדברו צענין רוח הקדש אשר הלה על משה,
החל לספר ביציאת מצרים ואמר „כאשר יצא העם ממצרים כו' ויהיו נפש אחד
לצאת ממצרים אל ארץ ארם כו' „ והוא ארץ כנען, ארץ אשר נתנה ה'
ליהודים, ואתה רואה כי כן קראה בשם ארם, לכן לא עוד נתפלל אם שפתה
בשם ארמית או כשדית וככה, כי השפה לפעמים שם מקומה עליה,

הקדש
בשם ארם
הקדש
בשם ארם
הקדש
בשם ארם

הקדש בשם ארם ויהיו נפש אחד לציאת ממצרים אל ארץ ארם כו' והוא ארץ כנען, ארץ אשר נתנה ה' לישראל ואתה רואה כי כן קראה בשם ארם, לכן לא עוד נתפלל אם שפתה בשם ארמית או כשדית וככה, כי השפה לפעמים שם מקומה עליה, והיא

השער השני

בכתב אשורי . וכתב שנתנה בו התורה .

פרק א

אמנם הכתב המיוחד ללשון הקדושה , נדע מידיעת הכתב שבו נכתבו הספרים הקדושים ההם , וכתב שבו נתנה התורה , ומכתב אלהים החרות על הלוחות , כי כן הכרח כל לשון להיות לה כתב , כי כמו שהלשון יגיד תעלומות לב לשומע , כן הכתב יודיע חדשות ונצורות לכל רואיו ויודעיו , ונודו כח הכתב לפרוש כנפיו רחבי ארץ , ולשאת דע למרחוק , וידבר איש את רעהו רחוקים מקצה התבל עד קצהו בלי נשמע קולם , ועל ידו יעמדו הדברים למשמרת לדור אחרון , לכן בעת ברוא הלשון נוצר גם הכתב עמה כתאומים מבטן , אשר מפני זה מצאנו לחז"ל כי ימנו בין עשרת הדברים שנבראו בערב שבת ביה"ש (אבות פ"ה מ"ה) הכתב והמכתב , בין לדעת רש"י שפי' הכתב טף האותיות (1) ובין לדעת הרמב"ם שפירש המכתב הכתיבה שעל הלוחות , נראה ברור שהכתב נברא או , וכי הכתב ההוא הוא הכתב שעל הלוחות כאשר שפתי הרמב"ם ברור מללו , אשר כן נשכיל אם נעמיק גם בדברי רש"י שם , ובדבריו בפסחים דף נ"ד א' בד"ה המכתב כ" (2) לדעת עצמו שם , א"כ גם הכתב כמוהם מידי עליון יצא (3) , גע' בששים וששה מראשון למורה ; וראה תראה עוד מה שהוכיח הכוזרי (בסימן

(1) וכן מצאנו לחז"ל (מנחות כ"ח א') ששמו נשם כתב לצורות האותיות (וע"ש כ"ט א').

(2) ואשר שמע כי כתב הוא קריאת שם האותיות הוא דבר זר , וע' בדרך שייח להגאון מהר"ל מפראג בצאור המשנה אבות שם , ואשר התפלא המהרש"א על (פסחים סג) ופרש מדעתו , הוא רחוק מאוד , אכן התייחס הכתב להקצ"ה יח"כ מורה על החכמה העצומה והרבה בראשית הנחתו , כי ענינו נעצמו בכלל הוא דבר נכבד ונפלא באמת , ולא יוכר יקר ענינו נעצור הרגלו התמידי , כי סדגל התמידי יחליט הפלא (ע' ספר ראשון מחיי משה סוף סיפור י"ז) , והתייחסות יצירתו לע"ש פיה"ש , נעצור השתלמותו שאחר ראשית הנחתו התלוי בטן , והכן .

(3) והמאירי כתב כי אמר הכתב על מלאכת הכתיבה בין האנשים , והמכתב על תצורות הלשון שנקרא מכתב כו' (הביאו המדרש שמואל על אבות שם) , וכן כתב ר"י ו' נחמיאש בשם ר' דוד ו' שושן , מסכים לדעתנו שהלשון והכתב תאוקים

קשורם חוללה תבל ומלואה (עי' ס' יצירה מפ"א מ"ט והלאה) ; נבמך
 בן הסכימו גם חכמי האומות שהכתב הוא אחד מהדברים הקדמונים עם
 מאד, ובראשם הביא ר"ע האדומי בפ' נ"ח מאמרי בינה (שהכתב היותר
 קדום הוא כתב אשורי) בשם חכם אחד, הוא הסופר הגדול פליניאוס ספר
 ' מטבעיותי בפרק אחרון שאמר "האמנתי כי האותיות האשוריות היו
 לעולם" וכ"כ פילון היהודי בס' א' מחיי משה סיפור ג'. בדברו על
 חבמת משה. אמר : "מבני אשור קבל ידיעת כתיבתם". ואף כי
 מולדת הכתב הזה אצל האשוריים אך השערתי הנזה, ככל זאת הלא
 דאינו כי כבר קדם לפני משה, וע' בהערה ג'.

אמנם אנתנו לא אל קדמותן זמן כביר כזה נדרוף, די לנו כי נרע
 שגם ארונו משה איש אלהים ידע מהם, וכי התורה הקדושה
 הזאת התונה לנו למורשה על ידי נאמן בית ה', היתה כתובה
 באותיות ההם.

פרק ב

הרמב"מ בפ' למשניות (ידים פ"ד מ"ה) כתב : "והכתב אשר נכתוב
 בו אנתנו התורה הוא כתב אשורי והכתב אשר כתב ה'
 ית' התורה 1) נקראת אשורי מן הגדולה והתפארת כמו באשרי כי
 אשורני בנות (בראשית ל' י"ג) ותוא אמרם (דעת רבי סנהדרין כ"ב א')
 ותוספתא סנהדרין פ' ד' וירושלמי מגלה פ' א', וע' הערה ג' בפרק
 הקדום) אשורי שהוא מאושר שבכתב" כו' עיי"ש, א"כ הלא תראה
 שלדעתו הכתב ההוא שבו נכתבה התורה הוא כתב אשורי אשר אנתנו
 היום, וכי הוא הכתב עצמו שבו נתנה התורה לישראל ע"י נביא ה'
 ונאמן ביתו, (וכדבר הגאונים בהערה); ולכן נמצא בו ג"כ הדקדוקים
 הרבים בענין צורות האותיות אשר יחייבו אותנו להיות זהירים וזהירים
 בציווריהם, להיותו הכתב שבו כתב ה' לוחותיו, ועל ידי משה איש
 האלהים את תורתו, ועפ"י הדברים האלה הזהירונו רז"ל שתהא הכתיבה
 תמה (ק"ג ב'), וכן הקפידו במזוזה ותפילין אף בקוצה של יו"ד
 (מנחות כ"ט ל"ד א'), וכן מאי דאמר רבא שבעה אותיות צריכות
 שלושה

1) וכ"כ הגאונים רב שרירא רב האי בנו (כפי אשר הביא מהר"מ אלסקר
 בתשובתו סי' ע"ד) "והלכתא כרבי שכתב זה נתן ע"י משה כו', וע' חדושי הרשב"א
 רש' מגלה, וחדושו לזכרות י"ג א' בשם רבי האי גאון שכ' : "שלבן צדור
 שלא כתב משה התורה אלא כו' כמו שהיא צדינו בלא שינוי כו' ע"ש, והגאונים
 הסס בהתימס תשובתם ה"ל גלו לנו רחנת דעתם צדור למו ההלכה ונסקלם
 דך הישרה והכונה לפניהם, ואמרו : "אלא שאין הלכתא במומו (כרבי שזכרו)
 ס' נשתה כתב התורה מישראל כו' עיי"ש. וע' דבריו להלך נשער זה.

שלושה זיונין ואלו הן **ש ע מ נ ז ג ין** , וכן מאי דאמר רב אשי
 חזינא להו לספרי דוקני דחטרי להו לגגיה דחי"ת ותלו להו לכרעי דה"א
 (שם כ"ט ב') , וכן דרשו ע"ז רמזים נשגבים — כי ביה ה' צור עולמים —
 עה"ז בה"א ועה"ב ביו"ד (שם 2) , וכן בצורות האותיות בכרעיהו
 זבתגיהן (ע' שבת ק"ד א') , ועתה ראה היאמנו דברים כאלה בכתב
 בלתי מקודש ? ומה היא קדושתו אם לא נכתבה בו התורה ? , אכן
 ברור הדבר כדעת אלה הגדולים כי הוא הוא הכתב המקודש הנאות
 לתורה הקדושה אשר נתנה אלהים קדושים בקדושתו ע"י קדוש ; ואחר
 לא אלה תראה ברור כי כל דברי תשובת מהר"מ אלשקר לשואלו על
 דבר הכתב הזה דחויים מאליהם , כי אם היה הכתב הזה אך מולדת
 המלאך בה שעתא די נפקא אצבען די יד אנש וכתבן לקבל נברשתא
 על גירא די כתל היכלא , לא היו מחשיבים קדושתו כל כך , ולא עוד
 כי עבר מנגד עינו , שאף להאומר למה נקרא שמו אשורית שהעל
 בידם מאשור (יהיה פרושן של הדברים איך שיהיה) א"כ כבר היה
 הכתב ההוא גלוי ומפורסם בידי האשוריים , א"כ איך זה כל חכימאי
 צללין ולא כהלין כתבא למקרא ? ואם נאמר כי הכתב בזה הרגע נתן
 ע"י המלאך (3) , ומקודם לא ידעוהו , ומני אז קבלוהו , וישימהו עזרא
 לכתב מקיבל באומה , לכתוב בו הספרים הקדושים , הנה אתפלא
 הלא מארבעת המלות **מנא מנא תקל ופרסיין** לא נודעו כ"א
 שתים עשרה אותיות אלה **א ו י ל מ נ ז ס פ ד ק ת** ובכללן
 הנו"ן הכפופה והפשוטה אשר לאות אחת תחשבנה , ומאין זה ידעו
 יתר האותיות העשתי עשרה עם פשוטותיהן וכפופותיהן ? ואם יתרם
 פרי עשתונותיהם ומעשה אצבעותיהם המה , א"כ חזר הדין , איזה
 הקדושה הרבה החופפת על הכתב ההוא , אם מעשה ידי אנוש הנו"ן ?
 ולא עוד כי אם הכתב ההוא נתחדש אז ע"י המלאך , ומעולם לא
 נראה ולא נודע , איך זה צונו לקרוא לדניאל ואמרו : „כל קבל די
 רוח יתירא ומנדע ושבלתנו מפשר חלמין ואחיות אחידן ומשרא קמרין
 השתכחת ביה בדניאל וגו' כען דניאל יתקרי ופשרה יהחיה" (דניאל ה'
 י"ב) , האם לפותר חלומות ומגיד חידות לדעת את הכתב החדש היותר
 מן

(2) וע' זרכות כ"ה א' „אמר רב יכודא אמר רב יודע היה בצלאל לזרף
 אותיות כנצראו כהן שמים וארץ כו" , הכיר את צוראן וידע את שמו , אשר צור
 שולמים , והכחיל השתלשלות הכריאה מאת בלתי בעל תכלית ית"ס , וע' .
 (3) ודע כי את אשר מצאנו בקצת ספרי עין יעקב „מלמד שבאותו היום
 ה' הוא כוכב מהבארונים אשר חסבו לבאר דברייהו ז"ל , אבל בנוכחת הש"ס
 שלפנינו אינם , וכן מצאתי ארבעת המלות האלה בגורות בשני הצדי לצד בספרי
 מין יעקב הישנים להורות כי נוכפות המה , ודברי רש"י סוכדדין כ"ב א' ד"ה
 וכתב כנשתון אבא ח"י"ה במקום אחר , וע' צהקדמה הנפלאה להרמב"ן לתרגומו
 על סוכדדין .

דניאל
 ונפתרין
 . 97

מן השמים ? כתב כזה אשר לא שופתו עוד עין רואי , ולא נודע ולא
 ראה בתבל עד היום ההוא — ; הן פתרון חלומות אף כי לאלהים
 הוא , ואלה בשמיא גלה רוזן , בכל זאת הידיעה היא תלויה ג"כ ברבת
 זכמת הפותר להבין ולהשכיל על נפש החולם , ולדעת הענינים
 המחשבות אשר יקיפוהו בתקיץ , רעיונותיו וסעפיו ההם אשר יסיבבוהו
 (עודנו ער 4) , ושאון עשתונותיו והמאויים האלה אשר לא יעזבוהו גם
 כן בנפול תרדמה על אנשים , ולהתכוון כי כרובם כן יתגועשו בקרבו ,
 עד כי אף בסגור עפעפיו , והשנה תפרוש כנפיה על רחביהן , סעפיו
 והם לא יניחוהו , ובחזיונות לילה יראוהו ויציגו לפניו ענינים מבוהלים
 מעורבים באור ואופל , יקרות וקפאון יחד , והמראה הזאת הבלולת
 דברים זרים ויגעים , כאשר יכברנה הנבון בכברה אחרי אשר יתכוין על
 זכונת האיש החולם , והדברים אשר סביב שתו עליו בהעיר , יתכן
 כי ימצא בה ענינים יקרים , מגידיים האותיות לאחור , ואשר תבואנת
 בשרו , להיות נפש האדם האצולה ממרומים חפשיה או (בישון גבר)
 חגשת מעללי איש , בכל זאת יתערבו בה דברים רבים מרבים הבל ,
 כי כמו כן לא נקתה עוד משאון היום אשר חלף עבר , ולכן אך החכם
 גדול הוא היודע איך לברור הסולת מתוך הפסולת , בהתחקה על
 ראשי שרעפי החולם , וידע להשיב לו אמרים אמת כאשר עסלבו ,
 לקלוע השערה , וגם לזה יזכרח להעזר ברוח אלהים אשר עליו לדעת
 לעות הדבר כפי המקום העת והזמן , וערך האיש החולם , אבל לא
 קראו כתב אשר לא היה ולא נברא עדנה , ואך לשעתו נולד , ולא
 בקש זאת בלשאצר מאת דניאל (אשר גם נביא לא היה , ע' מגלה ג'
) ; אבל ברור הדבר כי ארבעת המלות ההן נכתבו או בכתב אשר
 רעוהו , אכן לא ידעו באר את הדברים הנכתבים , ויהיו כחלום בלא
 תרון , וכן הלא נראה כי תכונתם אך תכונת חידה , אשר כן הבינו גם
 ז"ל (סנהדרין כ"ב א') אם כדעת רב כי בנימטריא (והוא בחלוף א"ת
 ל"ש) נכתבו , או בחלוף הסדר כדעת שמואל ור' יוחנן ורב אשי ע"ש ,
 אשר לכל הרעות האלה יחד לא יצאו הדברים מגדר חידה , או אף לדרך
 חפשוט , אשר נכתבו על האופן הזה אשר הם לפנינו היום , לא יודע
 לאיש ברורם וכאורם , כי מי זה יגיד לנו ממלה אחת אשר תושם לפנינו
 ציין שלם באין מחסור כל דבר , ולקלוע השערה ? , אשר לכל אלה לא
 בשר ב"א דניאל המתואר בתאר הנכבד , מפשר חלמין ואחיות אחידן
 ומשרא

4) וכנהיה דאמר דבא מנין שאין מראין לו לאדם אלא מהרכורי לנו
 גאמר אנת מלכא רעיונך על משכנך סליקו (דניאל ז' כ"ל) ולכ"ל מהכח
 רעיוני לכנך תודע (שם שם ל'), וכספורי דר' יהושע בן חנניא ושמואל עם
 שאליהם מאי חזינא בחלמא כו' סהר כוליה יומא ולאורתא חזא , ע' ברכות
 ל"ב ב' .

ולשון הקדש והורה ונתנה להם בימי עזרא בכתב אשורי ולשון ארמי
בררו להם לישראל כתב אשורי ולשון הקדש והניחו להדיוטות
עברי ולשון ארמית, מאן הדיוטות? אמר רב חסדא כותא' כתיב
כתב עברי? אמר רב חסדא כתב לבונאה, ופי' רש"י ז"ל כתב עברי
של בני עבר הנחר: לבונאה. אותיות גדולות כעין אותן שכותבין
בקמיעות ומזוזות (3) ד"ת פי' לבונאה שם מקום שכותבין בה כתב
משונה, וכן כה נראה שהכתב שבו נתנה תורה לישראל להתיא
מימרא לא כתב אשורי, כ"א כתב עברי, וכן אמר ר' יוסי (שם,
ותוספתא סנהדרין ד' וירושלמי מגלה פ' א' בתר הלכה ט') ראי'
היה עזרא שתנתן תורה ע"י לישראל אלמלא קדמו משה כו' ואעפ"י
שלא נתנה תורה על ידו נשתנה על ידו הכתב כו' וכתב את
משנה התורה הזאת כתב הראוי להשתנות, וא"כ אחרי שהכתב ההוא
הניתן בימי עזרא היה אשורי, א"כ הכתב שנתנה בו התורה ע"י משה
היה אחר, וכדברי מר זוטרא ואיתימא מר עוקבא שהוא כתב עברי,
א"כ לפי' צפול היסוד יפול כל בנין החכמים שהבאנו עד כה, ויתנגד
ג"כ הרב דאודי להמקובל לנו מעדות רב חסדא, מ"ם וסמ"ך שבלוחות
בנס היו ע"פ ה"ן, ובכל הוכתי פריך מדרב חסדא בפשיטות כאילו הוא
דבר שאין חולק עליו (4), והרי מ"ז ואיתימא מ"ע ור"י דנימוקו עמו
ותנא תוספאי כלהו סבירי להו בכתב עברי נתנה תורה, וא"כ כל נס
דבר המ"ם והסמ"ך אין בהם?, וכבר הרבה להקשות ע"ז קושיות
אחרות גם הרב"ז בתשובותיו סי' תמ"ב מחלק ג' (5) דרשם משם, לכן
בעבור

אמרי
(1) ו
(2) ו
(3) ו
(4) ו
(5) ו

(3) לא ידעתי כוננו, האם המזוזות נכתבו בכתב כהוא שבקמיעות?
ואולי כוננו על מה שהיו כוכבים או לצניר אחורי המזוזות שמת או פסוקים בכתב
שבקמיעות, וכאופן שהיה הרמב"ם בהלכות מזוזות פ' ה' ד', ושאל עליהם כארי.

(4) זמור"ם אלסקר בתשובתו הכ"ל דחק לאמר, שרצ חסדא אליבא דמ"ד
בכתב אשורי נתנה תורה כו' דהכי סבירא, וע' מהרש"א ח"א סנהדרין כ"ג ב',
אבל כל משכיל צפון אמת יראה מפשיטות דברי רב חסדא (כאין חולק עליו
בשם מקום, ומכלי חותכי עליו מדעת אחרת) כי אליבא דכ"ע אמר למלתיה
וכפי עדותו, צדק צדק.

(5) אמנם מה שהקשה שם שלפי"ז הכתב שנתנה בו התורה כו' אינו מטמא את
הידים (כמו שטנינו פ"ד מ"ה ידדים כתב עברי אינו מטמא את הידים) והכתב
לכתב בו עזרא את התורה יש בו כל כך קדושה עד שמתמא את הידים? (כמו
שטנינו שם לעולם אינו מטמא עד שיכתבנו אשורית), אינה קושיא כל כך, כי
כל ענין של ספרים שמתמאין את הידים הוא מ"ה דברים שגורו בו זיום (שנת
ג"ב), ואמרו הטעם (שם י"ד א') שנתחלה היו מנייעין את האכלים של תרומה
מ"ה ואמרו האי קדש והאי קדש כיון דחזו דלחו לירי פסידא גזרו צדק
עומאה, א"כ בכתב שנהגו אז לכתוב ספריהם הוא כתב אשורי הניתן להם
אחרי

אמרי

בעבור זה כתב הריטב"א מגלה ג' א' , ודאי אין ספק שזה הכתב הנקרא
 אשורי הוא הכתב שבלוחות ועל שם כך נקרא קדש וכן לשון הקדש
 נמצולם לא נראה הכתב ההוא אלא בלוחות, אבל כו' ואעפ"כ מתוך
 תומת וקדושת הכתב ההוא באותן הימים (6) לא היו כותבין אפי' בספרים
 שהיו כותב המלך הישראלי או כל אחד ואחד לעצמו, אלא היו כותבין
 בכתב עברי, וזהו שכשנגזר הארון שכחום לאתיות מנצפ"ך, וכשגזר
 לאשור וידעו בני אשור כתב זה נטלוהו להם, או שהיה צלם קודם
 לכן שנודע להם מספר הקדש מלבד כתב שלהם, או שהיה להם וחסמו
 אותו ובני ישראל הורגלו בו עמהם משם ואילך והיו שעלה עמהם
 מאשור, ובימי עזרא ניתן להם לכתוב ספר תורה ושאר כתובים כו',
 ורבי היה אומר שמעולם לא נשתנה, ובכתב זה נתנה תורה לישראל
 גם בספרי הקדש ולמה נקרא שמו אשורי שמא אשר שבכתבים" כו' עיי"ש
 הפוך בדבריו כי עוד נשוב להתבונן בם, ודע כי בדבריו אלה כתב
 הרדב"ו בתשובתו הנ"ל, טרם ראותו האי דירושלמי פ"ק דמגלה, אולם
 אחרי אשר ראה דברי הירושלמי ההם, רוח אחרת היתה אתו, עיי"ש
 וכן תמך בידי הריטב"א גם הכותב בעין יעקב מגלה שם, אחרי שהרבה
 להשיב על דברי העקרים בפרק ט"ו משלישי שבאמת דבריו שם המה
 מהבל יחד, עד שהר"מ אלשקר בתשובתו הנ"ל הפריז על המדה לכתוב
 עליהם שאין בהם לא מלח ולא תבלין ולא ריח ולא טעם כעיקר ע"ש,
 וכבר התלונן עליו גם האדומי בפרק נ"ו מאמרי בינה, ע"ש; אבל גם
 בדברי האדומי הזה — בראותך יקירי פעם בפעם — אל תאמין, כי שבני
 דעות בלבן, פה יחזיק כה, ובפרק האחר ישוב יהפוך ידו להחזיק בדעת
 המנגדת, הלא תראה כי בפרק הנ"ל כתב שדעת העקרים מאמין
 ותהו, כבא בבירת עם אלה המחזיקים ומקדשים כתב אשורי להיות
 כתב הלוחות, ובסוף פרק נ"ח נער חצנו, ועשה עצמו כמסתפק,
 למען לא ילכד ברשת ההשגה מבל צד, ולא נהג בזה מנהג החכמים
 באמת, להחליט דעתם, אם כמסתפקים, או כמחליטים את האחד משני
 האופנים, אף כי באמת ראוי יהאיש הזה לכבוד, כי רב אשר קרא ושמע
 ורב אשר הודיע והתעורר עליהם, ולא כחד תחת לשונו את כל.

אחריו

אחריו כן ע"י עזרא, גזרו מפני הטעם, לא כן כתב עברי שלא השתמשו בו
 עוד בו בספרים הקדושים ליכא למיחש, ולא מטמאין דליכא למגזר, ואף אם
 קרה שכתב אחד את ספרו בכתב עברי, הנה' מלתא דלא שכיחא ומלתא דלא
 שכיחא לא גזרו ב' רבנן, (עירובין ס"ג ג' וט"ג).

(6) ועתה לא? האם מרוכ ימים לא עמד טעמו בו וריחו כמר?, ואלו
 בעבור כי שלטו בו ידי האשורים אחרי כן לדעתו.

ג) והריטב"א (ר"ה סוף א') כתב: קרוב הדין אף שרוממתי מן חיל הכתב אלא
 שלא היה נמשך אלא בקצת חזקתו וכו'. וכן נראה וייתכן
 ויחזיקו חכמינו (הריטב"א הל' שו"ת סוף פ"ק) שאלוהי הכתב מחזירי או גבאי אלוהי
 דבבב"א חז"ל.

פרק ד

אחרי קריאת דברי הריטב"א הנ"ל, הנך רואה שאך הלוחות עטר
 בכתב המקודש הזה, הוא כתב אשורי, וידעת היום כי אף
 חידו הדור וגם המלכים שהיו בימים ההם בקרב ישראל, לא הרחיבו
 בנפשם לכתוב ספריהם בכתב הזה, אבל כתבום בכתב עברי, ותשוב
 תראה כי הכותב בעין יעקב (מגלה פ' א') בהסכימו לדברי הריטב"א אלה
 לא הפריז על המדה יותר, כ"א במה שכלל גם ס"ת שבארזן שגם הוא
 כמו לוחות אלהים היה כתוב בכתב אשורי זה; והדבר נפלא, כי איך
 נוכל להאמין שהכתב הזה מעולם לא נראה אלא בלוחות (כדעת הריטב"א),
 והרי הירושלמי עומד ושואג "אשורי יש לו כתב ואין לו לשון כו' בחרו
 להם כתב אשורי ולשון עברי" (ירושלמי מגלה פרק א'), וענין בחרו
 להם כו' כטעם בחרו להם לישראל כתב אשורי ולשון הקדש האמור מפי
 מר זוטרא ואיתימא מר עוקבא (בבלי סנהדרין שם) שפי' בימי עזרא
 (ע"ל פרק א' הערה ג') משער זה, וא"כ גם קודם עזרא היה לאשורים
 הכתב הזה (זמן רב 1), ואיך א"כ נוכל לאמר שעני האשורים וידיהם
 שלטו בזה הכתב, ונסתר מעיני ראשי ישראל, ואף ממושל באדם
 צדיק, מלכם, ושריו נשיאי העדה (כדעת הריטב"א זאת), עד כי השיגו
 דשון מעזרא הסופר? לא תהא כהנת כפונדקית? — הלא תראה
 אמרו, וכשגלו לאשור וידעו בני אשור כתב זה וכו' באין ידעו? מי
 הגיד להם? ואיה העין אשר שזפתו?, הלא הלוחות מונחות בארון
 הכפורת עליו ומקום כבודם בבית קדש הקדשים, אשר לא יבוא בו איש
 זולת הכהן הגדול פעם אחת בשנה, וגם הוא לא התמהמה שם, כ"א
 נתן את המחתה בין שני הברדים, צבר את הקטרת ע"ג הגחלים, וימלא
 הבית עשן ויציא, וגם התפלה הקצרה אשר התפלל ביום הקדוש ההוא,
 ויום הכפורים, אחרי הקטירו הקטרת, לא התפלל בבית קדש הקדשים,
 אבל בבית החיצון הוא ההיכל, כי לא להתמהמה בקדש הקדשים אף
 רגע יתר מדי עבודת ה' אשר עליו בפעם ההיא (ע' יומא פ"ה מ"א),
 וכן בבואו פנימה לזרוק דם הפר ודם השעיר ולהוציא הכף והמחתה,
 לא אחר עד מה, כ"א עשה עבודתו ויציא. — הן גם פריפות שתי
 הפרכות המבדילות בין הקדש ובין קדש הקדשים (בבית השני), לא היו
 זו בנגד זו, כ"א החיצונה מן הדרום והפנימית מן הצפון, ומדוע?
 לבתי יזונו עיני הכהן הגדול אף בזמן הקצר ההוא בלכתו לאורך
 ההיכל לעומת הפריפה שכנגדו (ע' יומא שם ובתיו"ט) — נחמיה בן
 חבליה

(1) וא"כ כלל תראה כי אך למותר הסתפק הריטב"א בתשובתו כ"ל
 אמרו, או שיהיה אצלם קודם לכן שמוע להם כו' ואין זה ספק כ"ל ודאי, אך
 לא לענין דבריו, וע' .

אין
 (אין)
 (אין)
 (אין)

חכליה בבואו אל שמעיה בן דליה וייעץ לו למלט נפשו (מרעה) סבלט ורעיו הכאים להרגו לילה) אל בית אלהים אל תוך ההיכל, מה ענהו? ומי כמוני אשר יבוא אל תוך ההיכל (2) וחי? לא אבוא! (נחמיה ו' י"א) —; האומנים המחזקים את בדיק בית קדש הקדשים, אף הם משלשלין אותן בתיבות כדי שלא יזונו עיניהם (מדות פ"ד מ"ה, פסחים כ"ו א') (3), אף כי לנגוע בארון ולהרים הכפרת נועליו ולהתבונן בלוחות המינוחות בו עד כי להשכיל על כתבם החרות עליהם (4) מי זה איפוא יזיר לעשות כמו אלה? מי הוא אשר יהין לחרף נפשו עלות

(2) ומה שרצו (צעלי מנחה טהורה צמזוא לס' נחמיה) להוכיח מהפסוק הזה שלא היה נחמיה כהן, לא הרגישו צמזוא שמעיה שאמר "אל בית אלהים אל תוך ההיכל", אשר מתתו סימן צתוך כימן נראה שהיתה כונתו על קה"ק אשר לא יעלה על לב איש היותו נחזא שם אף אם כהן הננו, כי לא יבא גם ככהן אל קה"ק, והכנס שם הוא אך הכהן הגדול ציוס הכפורים ולצורך העבודה, ובזמן ובאופן אחר הננו באזכרת ולא ימות, ולכן אמר ומי וגו' ומי? אף אם הוא כהן, וכאשר מצאנוהו במספר הכהנים (נחמיה ו' י"ב), וע'.

(3) וגם התיבות ההם שלשת צדיקן היו סתומין ואך הרוח האחד נגד צורך מלאכתם היה פתוח, (נ" תוי"ט מדות שס"ד"ה צתיבות צסס הראצו"ה).

(4) ומה שאמרו צאגדת דברים סוף וילך: "י"ג ס"ת כתצ משה, י"ב ל"ב צצטוס ואחד הניה צארון" שאם יבקש לזיוף דבר שיהיו מוצאים אותה צצארון",

א"כ היה מותר להכנס לקה"ק ולעיין בו? כבר אמרו התוס' (צ"ב י"ד א') ד"ה שלא יבא ס"ת כו' שלצורך כדי לתקן שרי (מהאי דעירוצין דף ק"ה א'), והיו יכולים ליכנס שם כדי לתקן ס"ת כדי שלא יתעפש ויתקלקל, ואולי על הדברים האלה סמכו הו"ת והרשב"א דעתם צאמרס, נופיס המה הנציאים שלאחר יאשיהו, ותדע לך מדאסקינן שכתוס וחזרו ויכדוס איך אפשר ששכתוס והלא ס"ת מונח צצארון וכן הלוחות? (והריטצ"א אמר, הרי היו שם הארון והלוחות), וכונתם נתיימר אספר ונחזי, (וכאמרס צצ"ס צצת מ"ט צ' קדושין ל' א', וליתי ס"ת ולימני), ונחשבו צצעיניהם אותיות מנצפ"ך כדבר הזיוף אשר צגללו הותר להכנס גם צק"ק. ואתמה מדוע לא הביאו התוס' דצ"ב שם ראייה לדבריהם מהאגדה דסוף וילך שהבאנו שהצטרכו לבוא אל קה"ק ולהוציא הספר צגלל הזיוף אם יקרה, אשר כן אנחנו רואים שמה חשש לזה, ומצלי ספק לא יעשה הארון צלתי דחצ, עד שצקושי ווכלו להוציא הספר ממנו, והזיוף הוא דבר יותר נכבד להכנס צצצבורו; מכדי לתקן ס"ת כדי שלא יתעפש?, ועוד איך אפשר דאשתמע הש"ס מלהודיענו צצוס פעם, כי נכנסו לגלול הספר צגלל העיופוס, והבלילה צגלל זה צצספר חדש היה אחת לשלושים יוס וכדתנין צ"מ כ"ט צ'?, הן אחת כי פד צצצנה משכן שילב היו יכולים להוציאו, וכן משחרצ משכן שילב עד צצנה שלמה כמקדש (ע' תוס' צ"ב שס) ועד הימים הדצוס ההם צבר נושן הספר, אמנס הלא גם צצספר ישן אמרינן (צ"מ שס) "גוללה אחת לי"ב חדש" (וע' פלסולא חרוסתא דא"ש אלו מציאות צענין מציאה ופקדון צס"ת לדעת הרי"ף והרמב"ם), אולם דבר הזיוף הוא ענין שכל קיוס עמוד התורה נשמן עליו, ולא הצטרכו להודיענו

כ"ב
כ"ג
כ"ד
כ"ה
כ"ו
כ"ז
כ"ח
כ"ט
ל'
ל"א
ל"ב
ל"ג
ל"ד
ל"ה
ל"ו
ל"ז
ל"ח
ל"ט
מ'
מ"א
מ"ב
מ"ג
מ"ד
מ"ה
מ"ו
מ"ז
מ"ח
מ"ט
נ'
נ"א
נ"ב
נ"ג
נ"ד
נ"ה
נ"ו
נ"ז
נ"ח
נ"ט
ס'
ס"א
ס"ב
ס"ג
ס"ד
ס"ה
ס"ו
ס"ז
ס"ח
ס"ט
ע'
ע"א
ע"ב
ע"ג
ע"ד
ע"ה
ע"ו
ע"ז
ע"ח
ע"ט
פ'
פ"א
פ"ב
פ"ג
פ"ד
פ"ה
פ"ו
פ"ז
פ"ח
פ"ט
צ'
צ"א
צ"ב
צ"ג
צ"ד
צ"ה
צ"ו
צ"ז
צ"ח
צ"ט
ק'
ק"א
ק"ב
ק"ג
ק"ד
ק"ה
ק"ו
ק"ז
ק"ח
ק"ט
ר'
ר"א
ר"ב
ר"ג
ר"ד
ר"ה
ר"ו
ר"ז
ר"ח
ר"ט
ש'
ש"א
ש"ב
ש"ג
ש"ד
ש"ה
ש"ו
ש"ז
ש"ח
ש"ט
ת'
ת"א
ת"ב
ת"ג
ת"ד
ת"ה
ת"ו
ת"ז
ת"ח
ת"ט
י'
י"א
י"ב
י"ג
י"ד
י"ה
י"ו
י"ז
י"ח
י"ט
כ'
כ"א
כ"ב
כ"ג
כ"ד
כ"ה
כ"ו
כ"ז
כ"ח
כ"ט
ל'
ל"א
ל"ב
ל"ג
ל"ד
ל"ה
ל"ו
ל"ז
ל"ח
ל"ט
מ'
מ"א
מ"ב
מ"ג
מ"ד
מ"ה
מ"ו
מ"ז
מ"ח
מ"ט
נ'
נ"א
נ"ב
נ"ג
נ"ד
נ"ה
נ"ו
נ"ז
נ"ח
נ"ט
ס'
ס"א
ס"ב
ס"ג
ס"ד
ס"ה
ס"ו
ס"ז
ס"ח
ס"ט
ע'
ע"א
ע"ב
ע"ג
ע"ד
ע"ה
ע"ו
ע"ז
ע"ח
ע"ט
פ'
פ"א
פ"ב
פ"ג
פ"ד
פ"ה
פ"ו
פ"ז
פ"ח
פ"ט
צ'
צ"א
צ"ב
צ"ג
צ"ד
צ"ה
צ"ו
צ"ז
צ"ח
צ"ט
ק'
ק"א
ק"ב
ק"ג
ק"ד
ק"ה
ק"ו
ק"ז
ק"ח
ק"ט
ר'
ר"א
ר"ב
ר"ג
ר"ד
ר"ה
ר"ו
ר"ז
ר"ח
ר"ט
ש'
ש"א
ש"ב
ש"ג
ש"ד
ש"ה
ש"ו
ש"ז
ש"ח
ש"ט
ת'
ת"א
ת"ב
ת"ג
ת"ד
ת"ה
ת"ו
ת"ז
ת"ח
ת"ט
י'
י"א
י"ב
י"ג
י"ד
י"ה
י"ו
י"ז
י"ח
י"ט
כ'
כ"א
כ"ב
כ"ג
כ"ד
כ"ה
כ"ו
כ"ז
כ"ח
כ"ט
ל'
ל"א
ל"ב
ל"ג
ל"ד
ל"ה
ל"ו
ל"ז
ל"ח
ל"ט
מ'
מ"א
מ"ב
מ"ג
מ"ד
מ"ה
מ"ו
מ"ז
מ"ח
מ"ט
נ'
נ"א
נ"ב
נ"ג
נ"ד
נ"ה
נ"ו
נ"ז
נ"ח
נ"ט
ס'
ס"א
ס"ב
ס"ג
ס"ד
ס"ה
ס"ו
ס"ז
ס"ח
ס"ט
ע'
ע"א
ע"ב
ע"ג
ע"ד
ע"ה
ע"ו
ע"ז
ע"ח
ע"ט
פ'
פ"א
פ"ב
פ"ג
פ"ד
פ"ה
פ"ו
פ"ז
פ"ח
פ"ט
צ'
צ"א
צ"ב
צ"ג
צ"ד
צ"ה
צ"ו
צ"ז
צ"ח
צ"ט
ק'
ק"א
ק"ב
ק"ג
ק"ד
ק"ה
ק"ו
ק"ז
ק"ח
ק"ט
ר'
ר"א
ר"ב
ר"ג
ר"ד
ר"ה
ר"ו
ר"ז
ר"ח
ר"ט
ש'
ש"א
ש"ב
ש"ג
ש"ד
ש"ה
ש"ו
ש"ז
ש"ח
ש"ט
ת'
ת"א
ת"ב
ת"ג
ת"ד
ת"ה
ת"ו
ת"ז
ת"ח
ת"ט
י'
י"א
י"ב
י"ג
י"ד
י"ה
י"ו
י"ז
י"ח
י"ט
כ'
כ"א
כ"ב
כ"ג
כ"ד
כ"ה
כ"ו
כ"ז
כ"ח
כ"ט
ל'
ל"א
ל"ב
ל"ג
ל"ד
ל"ה
ל"ו
ל"ז
ל"ח
ל"ט
מ'
מ"א
מ"ב
מ"ג
מ"ד
מ"ה
מ"ו
מ"ז
מ"ח
מ"ט
נ'
נ"א
נ"ב
נ"ג
נ"ד
נ"ה
נ"ו
נ"ז
נ"ח
נ"ט
ס'
ס"א
ס"ב
ס"ג
ס"ד
ס"ה
ס"ו
ס"ז
ס"ח
ס"ט
ע'
ע"א
ע"ב
ע"ג
ע"ד
ע"ה
ע"ו
ע"ז
ע"ח
ע"ט
פ'
פ"א
פ"ב
פ"ג
פ"ד
פ"ה
פ"ו
פ"ז
פ"ח
פ"ט
צ'
צ"א
צ"ב
צ"ג
צ"ד
צ"ה
צ"ו
צ"ז
צ"ח
צ"ט
ק'
ק"א
ק"ב
ק"ג
ק"ד
ק"ה
ק"ו
ק"ז
ק"ח
ק"ט
ר'
ר"א
ר"ב
ר"ג
ר"ד
ר"ה
ר"ו
ר"ז
ר"ח
ר"ט
ש'
ש"א
ש"ב
ש"ג
ש"ד
ש"ה
ש"ו
ש"ז
ש"ח
ש"ט
ת'
ת"א
ת"ב
ת"ג
ת"ד
ת"ה
ת"ו
ת"ז
ת"ח
ת"ט
י'
י"א
י"ב
י"ג
י"ד
י"ה
י"ו
י"ז
י"ח
י"ט
כ'
כ"א
כ"ב
כ"ג
כ"ד
כ"ה
כ"ו
כ"ז
כ"ח
כ"ט
ל'
ל"א
ל"ב
ל"ג
ל"ד
ל"ה
ל"ו
ל"ז
ל"ח
ל"ט
מ'
מ"א
מ"ב
מ"ג
מ"ד
מ"ה
מ"ו
מ"ז
מ"ח
מ"ט
נ'
נ"א
נ"ב
נ"ג
נ"ד
נ"ה
נ"ו
נ"ז
נ"ח
נ"ט
ס'
ס"א
ס"ב
ס"ג
ס"ד
ס"ה
ס"ו
ס"ז
ס"ח
ס"ט
ע'
ע"א
ע"ב
ע"ג
ע"ד
ע"ה
ע"ו
ע"ז
ע"ח
ע"ט
פ'
פ"א
פ"ב
פ"ג
פ"ד
פ"ה
פ"ו
פ"ז
פ"ח
פ"ט
צ'
צ"א
צ"ב
צ"ג
צ"ד
צ"ה
צ"ו
צ"ז
צ"ח
צ"ט
ק'
ק"א
ק"ב
ק"ג
ק"ד
ק"ה
ק"ו
ק"ז
ק"ח
ק"ט
ר'
ר"א
ר"ב
ר"ג
ר"ד
ר"ה
ר"ו
ר"ז
ר"ח
ר"ט
ש'
ש"א
ש"ב
ש"ג
ש"ד
ש"ה
ש"ו
ש"ז
ש"ח
ש"ט
ת'
ת"א
ת"ב
ת"ג
ת"ד
ת"ה
ת"ו
ת"ז
ת"ח
ת"ט
י'
י"א
י"ב
י"ג
י"ד
י"ה
י"ו
י"ז
י"ח
י"ט
כ'
כ"א
כ"ב
כ"ג
כ"ד
כ"ה
כ"ו
כ"ז
כ"ח
כ"ט
ל'
ל"א
ל"ב
ל"ג
ל"ד
ל"ה
ל"ו
ל"ז
ל"ח
ל"ט
מ'
מ"א
מ"ב
מ"ג
מ"ד
מ"ה
מ"ו
מ"ז
מ"ח
מ"ט
נ'
נ"א
נ"ב
נ"ג
נ"ד
נ"ה
נ"ו
נ"ז
נ"ח
נ"ט
ס'
ס"א
ס"ב
ס"ג
ס"ד
ס"ה
ס"ו
ס"ז
ס"ח
ס"ט
ע'
ע"א
ע"ב
ע"ג
ע"ד
ע"ה
ע"ו
ע"ז
ע"ח
ע"ט
פ'
פ"א
פ"ב
פ"ג
פ"ד
פ"ה
פ"ו
פ"ז
פ"ח
פ"ט
צ'
צ"א
צ"ב
צ"ג
צ"ד
צ"ה
צ"ו
צ"ז
צ"ח
צ"ט
ק'
ק"א
ק"ב
ק"ג
ק"ד
ק"ה
ק"ו
ק"ז
ק"ח
ק"ט
ר'
ר"א
ר"ב
ר"ג
ר"ד
ר"ה
ר"ו
ר"ז
ר"ח
ר"ט
ש'
ש"א
ש"ב
ש"ג
ש"ד
ש"ה
ש"ו
ש"ז
ש"ח
ש"ט
ת'
ת"א
ת"ב
ת"ג
ת"ד
ת"ה
ת"ו
ת"ז
ת"ח
ת"ט
י'
י"א
י"ב
י"ג
י"ד
י"ה
י"ו
י"ז
י"ח
י"ט
כ'
כ"א
כ"ב
כ"ג
כ"ד
כ"ה
כ"ו
כ"ז
כ"ח
כ"ט
ל'
ל"א
ל"ב
ל"ג
ל"ד
ל"ה
ל"ו
ל"ז
ל"ח
ל"ט
מ'
מ"א
מ"ב
מ"ג
מ"ד
מ"ה
מ"ו
מ"ז
מ"ח
מ"ט
נ'
נ"א
נ"ב
נ"ג
נ"ד
נ"ה
נ"ו
נ"ז
נ"ח
נ"ט
ס'
ס"א
ס"ב
ס"ג
ס"ד
ס"ה
ס"ו
ס"ז
ס"ח
ס"ט
ע'
ע"א
ע"ב
ע"ג
ע"ד
ע"ה
ע"ו
ע"ז
ע"ח
ע"ט
פ'
פ"א
פ"ב
פ"ג
פ"ד
פ"ה
פ"ו
פ"ז
פ"ח
פ"ט
צ'
צ"א
צ"ב
צ"ג
צ"ד
צ"ה
צ"ו
צ"ז
צ"ח
צ"ט
ק'
ק"א
ק"ב
ק"ג
ק"ד
ק"ה
ק"ו
ק"ז
ק"ח
ק"ט
ר'
ר"א
ר"ב
ר"ג
ר"ד
ר"ה
ר"ו
ר"ז
ר"ח
ר"ט
ש'
ש"א
ש"ב
ש"ג
ש"ד
ש"ה
ש"ו
ש"ז
ש"ח
ש"ט
ת'
ת"א
ת"ב
ת"ג
ת"ד
ת"ה
ת"ו
ת"ז
ת"ח
ת"ט
י'
י"א
י"ב
י"ג
י"ד
י"ה
י"ו
י"ז
י"ח
י"ט
כ'
כ"א
כ"ב
כ"ג
כ"ד
כ"ה
כ"ו
כ"ז
כ"ח
כ"ט
ל'
ל"א
ל"ב
ל"ג
ל"ד
ל"ה
ל"ו
ל"ז
ל"ח
ל"ט
מ'
מ"א
מ"ב
מ"ג
מ"ד
מ"ה
מ"ו
מ"ז
מ"ח
מ"ט
נ'
נ"א
נ"ב
נ"ג
נ"ד
נ"ה
נ"ו
נ"ז
נ"ח
נ"ט
ס'
ס"א
ס"ב
ס"ג
ס"ד
ס"ה
ס"ו
ס"ז
ס"ח
ס"ט
ע'
ע"א
ע"ב
ע"ג
ע"ד
ע"ה
ע"ו
ע"ז
ע"ח
ע"ט
פ'
פ"א
פ"ב
פ"ג
פ"ד
פ"ה
פ"ו
פ"ז
פ"ח
פ"ט
צ'
צ"א
צ"ב
צ"ג
צ"ד
צ"ה
צ"ו
צ"ז
צ"ח
צ"ט
ק'
ק"א
ק"ב
ק"ג
ק"ד
ק"ה
ק"ו
ק"ז
ק"ח
ק"ט
ר'
ר"א
ר"ב
ר"ג
ר"ד
ר"ה
ר"ו
ר"ז
ר"ח
ר"ט
ש'
ש"א
ש"ב
ש"ג
ש"ד
ש"ה
ש"ו
ש"ז
ש"ח
ש"ט
ת'
ת"א
ת"ב
ת"ג
ת"ד
ת"ה
ת"ו
ת"ז
ת"ח
ת"ט
י'
י"א
י"ב
י"ג
י"ד
י"ה
י"ו
י"ז
י"ח
י"ט
כ'
כ"א
כ"ב
כ"ג
כ"ד
כ"ה
כ"ו
כ"ז
כ"ח
כ"ט
ל'
ל"א
ל"ב
ל"ג
ל"ד
ל"ה
ל"ו
ל"ז
ל"ח
ל"ט
מ'
מ"א
מ"ב
מ"ג
מ"ד
מ"ה
מ"ו
מ"ז
מ"ח
מ"ט
נ'
נ"א
נ"ב
נ"ג
נ"ד
נ"ה
נ"ו
נ"ז
נ"ח
נ"ט
ס'
ס"א
ס"ב
ס"ג
ס"ד
ס"ה
ס"ו
ס"ז
ס"ח
ס"ט
ע'
ע"א
ע"ב
ע"ג
ע"ד
ע"ה
ע"ו
ע"ז
ע"ח
ע"ט
פ'
פ"א
פ"ב
פ"ג
פ"ד
פ"ה
פ"ו
פ"ז
פ"ח
פ"ט
צ'
צ"א
צ"ב
צ"ג
צ"ד
צ"ה
צ"ו
צ"ז
צ"ח
צ"ט
ק'
ק"א
ק"ב
ק"ג
ק"ד
ק"ה
ק"ו
ק"ז
ק"ח
ק"ט
ר'
ר"א
ר"ב
ר"ג
ר"ד
ר"ה
ר"ו
ר"ז
ר"ח
ר"ט
ש'
ש"א
ש"ב
ש"ג
ש"ד
ש"ה
ש"ו
ש"ז
ש"ח
ש"ט
ת'
ת"א
ת"ב
ת"ג
ת"ד
ת"ה
ת"ו
ת"ז
ת"ח
ת"ט
י'
י"א
י"ב
י"ג
י"ד
י"ה
י"ו
י"ז
י"ח
י"ט
כ'
כ"א
כ"ב
כ"ג
כ"ד
כ"ה
כ"ו
כ"ז
כ"ח
כ"ט
ל'
ל"א
ל"ב
ל"ג
ל"ד
ל"ה
ל"ו
ל"ז
ל"ח
ל"ט
מ'
מ"א
מ"ב
מ"ג
מ"ד
מ"ה
מ"ו
מ"ז
מ"ח
מ"ט
נ'
נ"א
נ"ב
נ"ג
נ"ד
נ"ה
נ"ו
נ"ז
נ"ח
נ"ט
ס'
ס"א
ס"ב
ס"ג
ס"ד
ס"ה
ס"ו
ס"ז
ס"ח
ס"ט
ע'
ע"א
ע"ב
ע"ג
ע"ד
ע"ה
ע"ו
ע"ז
ע"ח
ע"ט
פ'
פ"א
פ"ב
פ"ג
פ"ד
פ"ה
פ"ו
פ"ז
פ"ח
פ"ט
צ'
צ"א
צ"ב
צ"ג
צ"ד
צ"ה
צ"ו
צ"ז
צ"ח
צ"ט
ק'
ק"א
ק"ב
ק"ג
ק"ד
ק"ה
ק"ו
ק"ז
ק"ח
ק"ט
ר'
ר"א
ר"ב
ר"ג
ר"ד
ר"ה
ר"ו
ר"ז
ר"ח
ר"ט
ש'
ש"א
ש"ב
ש"ג
ש"ד
ש"ה
ש"ו
ש"ז
ש"ח
ש"ט
ת'
ת"א
ת"ב
ת"ג
ת"ד
ת"ה
ת"ו
ת"ז
ת"ח
ת"ט
י'
י"א
י"ב
י"ג
י"ד
י"ה
י"ו
י"ז
י"ח
י"ט
כ'
כ"א
כ"ב
כ"ג
כ"ד
כ"ה
כ"ו
כ"ז
כ"ח
כ"ט
ל'
ל"א
ל"ב
ל"ג
ל"ד
ל"ה
ל"ו
ל"ז
ל"ח
ל"ט
מ'
מ"א
מ"ב
מ"ג
מ"ד
מ"ה
מ"ו
מ"ז
מ"ח
מ"ט
נ'
נ"א
נ"ב
נ"ג
נ"ד
נ"ה
נ"ו
נ"ז
נ"ח
נ"ט
ס'
ס"א
ס"ב
ס"ג
ס"ד
ס"ה
ס"ו
ס"ז
ס"ח
ס"ט
ע'
ע"א
ע"ב
ע"ג
ע"ד
ע"ה
ע"ו
ע"ז
ע"ח
ע"ט
פ'
פ"א
פ"ב
פ"ג
פ"ד
פ"ה
פ"ו
פ"ז
פ"ח
פ"ט
צ'
צ"א
צ"ב
צ"ג
צ"ד
צ"ה
צ"ו
צ"ז
צ"ח
צ"ט
ק'
ק"א
ק"ב
ק"ג
ק"ד
ק"ה
ק"ו
ק"ז
ק"ח
ק"ט
ר'
ר"א
ר"ב
ר"ג
ר"ד
ר"ה
ר"ו
ר"ז
ר"ח
ר"ט
ש'
ש"א
ש"ב
ש"ג
ש"ד
ש"ה
ש"ו
ש"ז
ש"ח
ש"ט
ת'
ת"א
ת"ב
ת"ג
ת"ד
ת"ה
ת"ו
ת"ז
ת"ח
ת"ט
י'
י"א
י"ב
י"ג
י"ד
י"ה
י"ו
י"ז
י"ח
י"ט
כ'
כ"א
כ"ב
כ"ג
כ"ד
כ"ה
כ"ו
כ"ז
כ"ח
כ"ט
ל'
ל"א
ל"ב
ל"ג
ל"ד
ל"ה
ל"ו
ל"ז
ל"ח
ל"ט
מ'
מ"א
מ"ב
מ"ג
מ"ד
מ"ה
מ"ו
מ"ז
מ"ח
מ"ט
נ'
נ"א
נ"ב
נ"ג
נ"ד
נ"ה
נ"ו
נ"ז
נ"ח
נ"ט
ס'
ס"א
ס"ב
ס"ג
ס"ד
ס"ה
ס"ו
ס"ז
ס"ח
ס"ט
ע'
ע"א
ע"ב
ע"ג
ע"ד
ע"ה
ע"ו
ע"ז
ע"ח
ע"ט
פ'
פ"א
פ"ב
פ"ג
פ"ד
פ"ה
פ"ו
פ"ז
פ"ח
פ"ט
צ'
צ"א
צ"ב
צ"ג
צ"ד
צ"ה
צ"ו
צ"ז
צ"ח
צ"ט
ק'
ק"א
ק"ב
ק"ג
ק"ד
ק"ה
ק"ו
ק"ז
ק"ח
ק"ט
ר'
ר"א
ר"ב
ר"ג
ר"ד
ר"ה
ר"ו
ר"ז
ר"ח
ר"ט
ש'
ש"א
ש"ב
ש"ג
ש"ד
ש"ה
ש"ו
ש"ז
ש"ח
ש"ט
ת'
ת"א
ת"ב
ת"ג
ת"ד
ת"ה
ת"ו
ת"ז
ת"ח
ת"ט
י'
י"א
י"ב
י"ג
י"ד
י"ה
י"ו
י"ז
י"ח
י"ט
כ'
כ"א
כ"ב
כ"ג
כ"ד
כ"ה
כ"ו
כ"ז
כ"ח
כ"ט
ל'
ל"א
ל"ב
ל"ג
ל"ד
ל"ה
ל"ו
ל"ז
ל"ח
ל"ט
מ'
מ"א
מ"ב
מ"ג
מ"ד
מ"ה
מ"ו
מ"ז
מ"ח
מ"ט
נ'
נ"א
נ"ב
נ"ג
נ"ד
נ"ה
נ"ו
נ"ז
נ"ח
נ"ט
ס'
ס"א
ס"ב
ס"ג
ס"ד
ס"ה
ס"ו
ס"ז
ס"ח
ס"ט
ע'
ע"א
ע"ב
ע"ג
ע"ד
ע"ה
ע"ו
ע"ז
ע"ח
ע"ט
פ'
פ"א
פ"ב
פ"ג
פ"ד
פ"ה
פ"ו
פ"ז
פ"ח
פ"ט
צ'
צ"א
צ"ב
צ"ג
צ"ד
צ"ה
צ"ו
צ"ז
צ"ח
צ"ט
ק'
ק"א
ק"ב
ק"ג
ק"ד
ק"ה
ק"ו
ק"ז
ק"ח
ק"ט
ר'
ר"א
ר"ב
ר"ג
ר"ד
ר"ה
ר"ו
ר"ז
ר"ח
ר"ט
ש'
ש"א
ש"ב
ש"ג
ש"ד
ש"ה
ש"ו
ש"ז
ש"ח
ש"ט
ת'
ת"א
ת"ב
ת"ג
ת"ד
ת"ה
ת"ו
ת"ז
ת"ח
ת"ט
י'
י"א
י"ב
י"ג
י"ד
י"ה
י"ו
י"ז
י"ח
י"ט
כ'
כ"א
כ"ב
כ"ג
כ"ד
כ"ה
כ"ו
כ"ז
כ"ח
כ"ט
ל'
ל"א
ל"ב
ל"ג
ל"ד
ל"ה
ל"ו
ל"ז
ל"ח
ל"ט
מ'
מ"א
מ"ב
מ"ג
מ"ד
מ"ה
מ"ו
מ"ז
מ"ח
מ"ט
נ'
נ"א
נ"ב
נ"ג
נ"ד
נ"ה
נ"ו
נ"ז
נ"ח
נ"ט
ס'
ס"א
ס"ב
ס"ג
ס"ד
ס"ה
ס"ו
ס"ז
ס"ח
ס"ט
ע'
ע"א
ע"ב
ע"ג
ע"ד
ע"ה
ע"ו
ע"ז
ע"ח
ע"ט
פ'
פ"א
פ"ב
פ"ג
פ"ד
פ"ה
פ"ו
פ"ז
פ"ח
פ"ט
צ'
צ"א
צ"ב
צ"ג
צ"ד
צ"ה
צ"ו
צ"ז
צ"ח
צ"ט
ק'
ק"א
ק"ב
ק"ג
ק"ד
ק"ה
ק"ו
ק"ז
ק"ח
ק"ט
ר'
ר"א
ר"ב
ר"ג
ר"ד
ר"ה
ר"ו
ר"ז
ר"ח
ר"ט
ש'
ש"א
ש"ב
ש"ג
ש"ד
ש"ה
ש"ו
ש"ז
ש"ח
ש"ט
ת'
ת"א
ת"ב
ת"ג
ת"ד
ת"ה
ת"ו
ת"ז
ת"ח
ת"ט
י'
י"א
י"ב
י"ג
י"ד
י"ה
י"ו
י"ז
י"ח
י"ט
כ'
כ"א
כ"ב
כ"ג
כ"ד
כ"ה
כ"ו
כ"ז
כ"ח
כ"ט
ל'
ל"א
ל"ב
ל"ג
ל"ד
ל"ה
ל"ו
ל"ז
ל"ח
ל"ט
מ'
מ"א
מ"ב
מ"ג
מ"ד
מ"ה
מ"ו
מ"ז
מ"ח
מ"ט
נ'
נ"א
נ"ב
נ"ג
נ"ד
נ"ה
נ"ו
נ"ז
נ"ח
נ"ט
ס'
ס"א
ס"ב
ס"ג
ס"ד
ס"ה
ס"ו
ס"ז
ס"ח
ס"ט
ע'
ע"א
ע"ב
ע"ג
ע"ד
ע"ה
ע"ו
ע"ז
ע"ח
ע"ט
פ'
פ"א
פ"ב
פ"ג
פ"ד
פ"ה
פ"ו
פ"ז
פ"ח
פ"ט
צ'
צ"א
צ"ב
צ"ג
צ"ד
צ"ה
צ"ו
צ"ז
צ"ח
צ"ט
ק'
ק"א
ק"ב
ק"ג
ק"ד
ק"ה
ק"ו
ק"ז
ק"ח
ק"ט
ר'
ר"א
ר"ב
ר"ג
ר"ד
ר"ה
ר"ו
ר"ז
ר"ח
ר"ט
ש'
ש"א
ש"ב
ש"ג
ש"ד
ש"ה
ש"ו
ש"ז
ש"ח
ש"ט
ת'
ת"א
ת"ב
ת"ג
ת"ד
ת"ה
ת"ו
ת"ז
ת"ח
ת"ט
י'
י"א
י"ב
י"ג
י"ד
י"ה
י"ו
י"ז
י"ח
י"ט
כ'
כ"א
כ"ב
כ"ג
כ"ד
כ"ה
כ"ו
כ"ז
כ"ח
כ"ט
ל'
ל"א
ל"ב
ל"ג
ל"ד
ל"ה
ל"ו
ל"ז
ל"ח
ל"ט
מ'
מ"א
מ"ב
מ"ג
מ"ד
מ"ה
מ"ו
מ"ז
מ"ח
מ"ט
נ'
נ"א
נ"ב
נ"ג
נ"ד
נ"ה
נ"ו
נ"ז
נ"ח
נ"ט
ס'
ס"א
ס"ב
ס"ג
ס"ד
ס"ה
ס"ו
ס"ז
ס"ח
ס"ט
ע'
ע"א
ע"ב
ע"ג
ע"ד
ע"ה
ע"ו
ע"ז
ע"ח
ע"ט
פ'
פ"א
פ"ב
פ"ג
פ"ד
פ"ה
פ"ו
פ"ז
פ"ח
פ"ט
צ'
צ"א
צ"ב
צ"ג
צ"ד
צ"ה
צ"ו
צ"ז
צ"ח
צ"ט
ק'
ק"א
ק"ב
ק"ג
ק"ד
ק"ה
ק"ו
ק"ז
ק"ח
ק"ט
ר'
ר"א
ר"ב
ר"ג
ר"ד
ר"ה
ר"ו
ר"ז
ר"ח
ר"ט
ש'
ש"א
ש"ב
ש"ג
ש"ד
ש"ה
ש"ו
ש"ז
ש"ח
ש"ט
ת'
ת"א
ת"ב
ת"ג
ת"ד
ת"ה
ת"ו
ת"ז
ת"ח
ת"ט
י'
י"א
י"ב
י"ג
י"ד
י"ה
י"ו
י"ז
י"ח
י"ט
כ'
כ"א
כ"ב
כ"ג
כ"ד
כ"ה
כ"ו
כ"ז
כ"ח
כ"ט
ל'
ל"א
ל"ב
ל"ג
ל"ד
ל"ה
ל"ו
ל"ז
ל"ח
ל"ט
מ'
מ"א
מ"ב
מ"ג
מ"ד
מ"ה
מ"ו
מ"ז
מ"ח
מ"ט
נ'
נ"א
נ"ב
נ"ג
נ"ד
נ"ה
נ"ו
נ"ז
נ"ח
נ"ט
ס'
ס"א
ס"ב
ס"ג
ס"ד
ס"ה
ס"ו
ס"ז
ס"ח
ס"ט
ע'
ע"א
ע"ב
ע"ג
ע"ד
ע"ה
ע"ו
ע"ז
ע"ח
ע"ט
פ'
פ"א
פ"ב
פ"ג
פ"ד
פ"ה
פ"ו
פ"ז
פ"ח
פ"ט
צ'
צ"א
צ"ב
צ"ג
צ"ד
צ"ה
צ"ו
צ"ז
צ"ח
צ"ט
ק'
ק"א
ק"ב
ק"ג
ק"ד
ק"ה
ק"ו
ק"ז
ק"ח
ק"ט
ר'
ר"א
ר"ב
ר"ג
ר"ד
ר"ה
ר"ו
ר"ז
ר"ח
ר"ט
ש'
ש"א
ש"ב
ש"ג
ש"ד
ש"ה
ש"ו
ש"ז
ש"ח
ש"ט
ת'
ת"א
ת"ב
ת"ג
ת"ד
ת"ה
ת"ו
ת"ז
ת"ח
ת"ט
י'
י"א
י"ב
י"ג
י"ד
י"ה
י

הארון עם הלוחות השבורות, או אף אם הוא זה אשר בו הלוחות השלמות (ע' תוס' עירובין דף ס"ג ב' ד"ה כל זמן כו', ורד"ק בפ' לש' ד' ד') לא שלטו בו ידו העמים אשר לחמו בסם אז, ואף בפעם האחר אשר נלקח מאת הפלשתים לא יכלו קום, כבדה יד ה' עליהם וישמם הכם מקטן ועד גדול וישתרו להם שחורים, עד כי שלחוהו למקומו וישיבו לו אשם (ע' ש"א ה' ו'); וברבת קדושתו זאת לא יתם כי ירהיבו בנפשם עון מי ומי, לפתחו בעבור למד האשוריים את כתב המקודש, דבר אשר לא נמסר ולא ידעוהו בני ישראל בימים ההם נמאין א"כ ידעו האשוריים מכתב הזה, עד כי החזיקו בו? הן האת במקומו נגזו לדעת ר' יהודא בן לקיש (תוספתא שקלים פרק ב', יום נ"ג ב') וע"י יאשיהו (תוספתא סוטה פ' י"ג) ומעשה רב מצאנו כותב (שקלים פ"ו מ"ב) וכן היא מסורת בית רבן גמליאל ובית ר' חנניה סת הכהנים מאבותיהם (שם שם מ"א) ותנא ברא תנא כותיה (יומא נ"ב ב' ושי"ג, וכן הוא באדר"ג פ' מ"א), ואף אם לדעת ר"א ור"ש (תוספתא יומא שם) שהארון גלה לבבל, מנין להם להבין בכתב המקודש מי ה', וחרות באצבע אלהים, הן בני ישראל לא ידעוהו, כי ספרות בכתב אחר, ולא הורשה להם הכתב הזה כי קדוש יאמר לו, ונגזר בלוחות אלהים, תוך ארון ה' בקה"ק, והאשורים ידעוהו? ואף אם שלחו ידם בארון אלהים, הלא היה בעיניהם כספר החתום; ואם נאמר שהיה מקובל הכתב עצמו ליחידיו הדור מפה לפה (והספר ששם הארון כתוב בו וכדברי הכותב בעין יעקב שם), הלא ידעו כי קדוש הוא, וכבוד ה' חופף עליו, ואלה לא ימסרוהו בידי אנשים, אשר ידעו את ה', ולא האמינו בתורתו, שלחו באש מקדשו ואת נוהו השם בשכבר ראינו איך מסרו הלויים את נפשם ולא רצו לשורר את שירי עד שקצצו ראשי אצבעותיהם, (אגדת שוחר טוב תהלים קל"ד', רש"י תהלים שם, וקדושין ס"ט ב' ד"ה ואבינה כו'), אף שאין הש קדוש כמו הכתב, כי השיר השתמשו בו הלויים (6), ושמעוהו ישראל, והכתב לא שזפתו עין רואי, ואיך זה לא יראו המה ללמד מעשה הכתב לאלה האשוריים, כאשר לא רצו בית גרמו ללמד מעשה לחם הפנים ובית אבטינס על מעשה הקטרת, בראותם את המה לימים רחוקים (ע' יומא ל"ח א')? ואם בן קמצר לא מצא תשוב לדבריהם, בעבור כי לא יחושו לכתוב את ארבעת האותיות כאחר בן נפלא (ע' תוי"ט יומא פ"ג מ"א בשם היפה מראה), אמנם את המה עצמו, איך לא יראו וחרדו עליו אולי ישתמשו בו בדבר נבזה ועצמו ולא

6) עד כי לדעת ר' מאיר (ערכין פ"ב מ"ד) גם עבדי הכהנים היו מסו
 לסיר בכלים על הדוכן, וע' גמ' שם, וגם הבבליים לא נקשו מהם כ"א
 בכליהם, אשר כן אמר קרא, על ערבים נחוכה תלינו כנורותינו, כי עס
 (גו"ס) (תהלים קל"ז ב' ג'), ולזה הועילה לנו קיצת אצבעותיהם.
 ויבדק התבארת ג"כ על קריאתם העליונה וס' המאמר על חן אמר היתב הספר
 ויבדקו על קריאתם המורה? ואולי היתב קבלת גיבש אמתת אלמ קלל תוים
 עליון מורא וס' המאמר על חן ויבדקו על קריאתם המורה, אלהים אלהי ישראל בראותם את

הגלין הפשט הבהור אלא לצנועין 8) , אבל הותר לכהנים ולסנהדרין
 היה היו אז מנהלי ושופטי עדת ישרון , ותורה יבקשו מפייהם , וכן אמר
 תוספתא (סנהדרין פ' ד) , וכתב לו שתהא כתובה לשמו ואין רשות להתיר
 הקרות בה , שנאמר וקרא בו הוא ולא הדיוט , ומניחין אותו בב"ד של
 בתים ובב"ד של לויים ובב"ד של ישראל המשיאין לכהונה , יוצא למלחמה
 הוא עמו נכנס הוא עמו , יושב בב"ד הוא אצלו כו' , (ומ"ש שם מלך
 ששתי תורות כו' א' שנכנסת ויוצאת עמו כו' (סנהדרין כ"ב א') עת
 נדבר מזה בע"ה להלן פ' ח' ע"ש)

פרק ה

אם כן לפי"ו איך נשכחו אותיות **מנצפך** אם תשאל ? והלא ספר
 כתוב אשורי היה ביד המלך והשרים והכהנים והנביאים , ויביאוהו
 ויראו ? אמנם יקירי ! כי תעמיק להתבונן בענין זה , לא לבד על סנין
 זה תחיה שאלתך , כ"א על כל הקבלה בכלל אם היא בדיניו היום
 כפי שיצאה מפי משה עבד ה' בלי תוספת או מגרעת ? , או לפחות
 טרם רבוין המחלוקת בישראל (בימי תלמידי הלל ושמואי) אז בימי עזרא
 ובנסייה הגדולה והקדושה , אם נמסרה בידם שלמה ותמימה בלי
 גרעון ותוספה , כאשר מסרה משה ליהושע משרתו , ויהושע לזקנים ? , הן
 לא נשאל על ההלכות המסורות על פה ונגזרות על פי י"ג מדות דרבי
 ישמעאל ול"ב דר' יוסי הגלילי באופן ומקום שמושיהו , כי כיון שהם
 מסורות ע"פ, א"כ תתכן בהם השכחה , וכמו שמצאנו שלוש מאות הלכות
 שנשתכחו בימי אבלו של משה , ושבע מאות ספקות שנולדו ליהושע ,
 או להעת רב יהודא אמר שמואל שלושת אלפים הלכות (תמורה ט"ז ב')
 ולדעת תנא דמתניתא (תמורה שם) אלף ושבע מאות קלין וחמורין
 וגזרות שוות ודקדוקי סופרים נעלמו בימי האבל הכבד הזה , יען כי הענין
 הזה מתלמד מפלפול וסברה , לכן בהמסרו על פה הננו עלול לשכחה
 בהשתכח הסברה יסוד הענין ההוא , ואעפ"כ גם התורה החיה לא תאבד
 מכל , כ"א בבוא איש רב שכל וחרוץ גם אחרי כן , ויעמיק בה , יתבונן ,
 ישכיל

8) ועוד גם בימי חז"ל לא גלו את הפשט הכרוך לרך צננים , וכונתם
 היתה למטן שתלס על מעינות הקבלה והמסורת , ואחרי אשר הסכילו צאלה , גלו
 למו גם הפשט , וככהיו דרז כהנא , כד הוינא בר תמיני סרי שנין ופ"ה גמירא
 ליה לכוליה ש"ס ולא הוה ידענא דחין מקרא יוצא מידי פשוטו עד השתא , מאי
 קמ"ל ? דלגמרי אינש וחדר לסבר" (שבת ס"ג א') , והטעם צעבור שההלכות הן
 מסורים על פה וצלתו כתובים בספר (ע"ל שער ג' פרק ה' הערה א') , לכן לא
 גלו להם הפשט הכרוך טרם הקצת ההלכות על סדר המקראות , ולכן לא עוד
 נתפגל אס אמרו לפעמים , כל דלא ידע פירושא דכתי קרא לאו גברא רב
 הוא" ? (מועד קטן ט"ז ב') , והדברים ארוכים .

ויגלה עמוקות **חשך** ; וכן אמר ה' אביו (שם ט"ז א') אעפ"כ
 יהיה עתניאל בן קני **מתוך מלילו** ; אבל שאלתנו תסוב על הכתוב
 ספר אם לא שלטו בו ידו זרים לדעת זאת שנשתכחה תורה מישראל ?
 כי בדבר הנשכח מני לב ואחר ימצא , מי יסכור פי הבלתי מאמין כי
 לא התנסח — א"כ לפי"ז באמרנו שנשתכחה התורה הלא נתן יד
 להפושעים לעמוד נגד המאמינים אמונה אומן בתורתנו הקדושה הזאת
 כי מן השמים הננה ? והרי זה כאוחז בקצה השלשלת ורוצה להוכיח
 מטבעת אחת מטבעותיה על ערך כלה , אשר יוכרח להוכיח מקודם כי
 בלם כאחד טובים , ולא נופלים המה זה מזה , מבלי המצא סיג אף באחד
 מהם , ובמה זה נדע זאת אם ח"ו נשתכחה תורה מישראל (1) בזמן
 מן הזמנים ? —

אמנם לדעתי כל משכיל דורש מעל ספר ה' וחרד אל דברו , מחוייב
 להאמין ולדעת ברור כי לא נשתכחה התורה הקדושה הזאת
 המסורה מפי ה' על ידי משה לקהלת יעקב , בשום זמן מהזמנים , ואף
 בעת עבוד ישראל לבעלים ולעשתרות ויזנחו את ה' אלהי אבותיהם המצא
 ה' נואל לתורתו זאת לשמרה מבלי יזון ידו מידה , לבל ידח ממנה נדח ,
 כמו שמואל הנביא השופט את ישראל ומורה אותם הדרך הטובה
 והישרה , ומזהירם לבלתי לכת אחרי התוהו אשר לא יועילו ולא יצילו ,
 להסיר את העשתרות ולעבוד את ה' בכל לבבם , וכן שאר הנביאים
 כמו אליהו בימי אחאב ואיזבל , ואלישע בימי יהורם בן אחאב ואחזיהו בן
 יהורם מלך יהודה , ועמו יהוידע הבהן בימי עתליהו המרשעת , וישעיהו
 בימי אחז , וירמיהו בימי יהויקים וצדקיהו בני יאשיהו , וכן יחזקאל בארץ
 הכשדים , ויתר הנביאים והכהנים הצדיקים (2) אשר לא לבד שמרו
 התורה והמצוה ככל אשר הורום אלה אשר היו לפניהם , כ"א היו ג"כ
 מחומה נשגבה בעד תורתנו זאת , לבלתי ישלחו שונאי דבר ה' ידיהם
 להללה מקדושת קבלתה , וכהבטחת אלהים טרם מות משה עבד
 ה' כי לא תשכח מפי זרעו" (דברים ל"א ב"א) , וכמו שאמר ר"ש בן
 יחאי (שבת קל"ח ב') "חס ושלום שתשכח תורה מישראל שנאמר כי
 לא תשכח מפי זרעו , אלא מה אני מקיים ישוטטו לבקש את דבר ה' ולא
 ימצאו

(1) לדעת הרשב"א מגלה ז' ז' נשתכחה אחר כנגנו הארון בימי יאשיהו ,
 וק דעת רבינו ט"א שם , ולדעת הר"ת ז"ל כי שר סו' של"ז בימי חמון שרף את
 האורה , ולדעת ר' שאול לוי די מורטירא צדקו ל"ד מספרו גבעת שאול , שתי
 פעמים נשתכחה , א' לפני יחזקיהו , ז' בימי מנשה חמון ויהויקים ושאר מלכי
 יהודה הרעים , וכן אמר כי דבריו שם מצלי יסוד ואך פרי בטנו המה , לכן הביאנו
 דעתו לפניך פה , אך למותר הוא .
 (2) וע' מערכת צבאי ה' וכתינו הצדוקים בימי המלכים אשר מלכו בזמניהם
 לחוקר המבאר בהקדמתו לבאורו מנחה טהורה למלכים אות ז' .

אבירה, כי שכחה יאמר רק על הדבר הכתוב בספר והספר אתנו, אך לא ידענו מקומו, או מקום הענין אשר אנחנו דורשים אותו והוא כתוב בו, או כי נאמר לנו דבר, ונעלם מזכרונו, וענין **מנצפך**, אם עוד אך ספר אחד נמצא אתנו, הלא בפתחנו אותו, תכף נמצא האותיות האלה בצורותיהן, כפופות ופשוטות, סגור ופתוח, ולא יתכן שלא נדע בהם אים? ואך הם? והערך ידיעתם לא יתכן כ"א בהעדר הספרים כלם, שלא ימצא אף אחד מהם כלל, וגם זה בעבור על ההעדר הזה זמן כביר מכלי המצא, עד כי יעברו מזכרון, וישתכחו מ"ל, והוא דבר שלא יתכן בשום אופן.

פרק ו

ידעתי כי תשאלני מה ענין לשון **מציאה** הנאמר אצל חלקיהו הכהן הגדול באמרו אל שפן הסופר, "ספר התורה **מציאתי** בבית ה'" (מ"ב כ"ב ח', דה"א ל"ד ט"ו), אשר ישעה כל קוראיו להאמין כי מוזמן כביר מקודם אברה התורה, ועתה עפ"י המקרה ההוא נמצאה אחת מזויות ההיכל?, לא אחי! כאשר תתבונן תשכיל כי **הענין** הזה עצמו יהיה לנו לישועה לכל אשר אמרנו עד כה, כי התורה הזאת נשמרה ממאבלת הזמן, ובכל עת אשר שטמוה מלכי יהודה וישראל הסרים מאחרי ה' לעבוד הבעלים ולקטר לאלהים אחרים, מציא ה' לה גואל וקרוב הפודה אותה מני צר, וישמרנה כבבת עינו; ו גם בזמן ההוא טרם המלך יאשיהו, מלך אמון אביו, ויעש הרע עיני ה', ויעבוד את הגלולים, לכן הכהן הגדול אשר אהבת תורה נוססה בו, ויראת ה' כאש עצורה בעצמותיו, ורא אולי יקרנה סוף, השמינה בבית ה', בדעתו שלא יבוא שם אדם זולתו וזולת אחיו כהנים החרדים לדברו, ויודעים את ה' אלהיהם, ומחזיקים בתורתו, אשר עשה יהוידע הכהן בהסתיר יהושבע בת המלך יודם את יואש אחויה, מאחיו המומתם, בבית ה' בעלית בית קדש הקדשים (1) קים בטוח אשר לא יבוא שם אדם ולא יודע לגבירה (ע' מ"ב י"א) וכן מצאהו אך חלקיהו לברו, ולא הוא ושפן יחד, כי לא יבוא שפן ל היכל ה', וענין **מציאה** לא יאמר על דבר האבר ונמצא, לבר, כל יאמר ג"כ על דבר יקר שלא נמצא אחר כמוהו, ואי אפשר להשיג דומה

(1) ועליית בית קה"ק תמורה מקה"ק, שאין נכנסין לה כ"א פעם אחת ביום, ואמר לה סעמיס בשבוע, ואחרי לה סעס אחת ציובל, לידע מה היא זכה (סעמיס פ"ו א'), ואין קדושתה חסני מעלתה, אבל חסני שלא היו יתכן לה, לכן לא חשכו כדאי עטר קדושות דמסכת כלים פ"א, ע' ר"ט סס ע' כ"ט כהמספתה, וע' תו"ט מ"ה פ"ד דמדות ד"ה וראשו כו' וטו"ט כלים ד"ה קדשי הקדשים וכו', לכן הותר למלך יואש ולמנקהו להסתיר שם.

דומה לו, כמו גם נביא' לא מצאו חזון מה' (איכה ב' ט') **מצאת**
 זה עמדי (תהלים פ"ט כ"א) שלא מצא אחר כמוהו, וכן בענין הס
 הנה, ידוע היה כי נמצא ספר תורת ה' אבל לא נודע אנה נטמן,
 לא גלה הכהן טרם בוא זמלך בשנים, ובראותו כי לבו שלם עם
 אלהיו לא כמצות אנשים מלומדה, כדרך ילד נער ורך בשנים, ועת
 הננו בן שמונה עשרה שנה*, ויחל רוח ה' לפעמו לחזק בדקי ב
 ה', נועץ הכהן הגדול לגלות חמדה גנוזה זאת גם לפני המלך והשרים
 אולי יהיה עם לבם לחזק גם בדקי הדת והתורה, לכן אמר "ס
 התורה" בה"א הידיעה, לאמר ספר הנדוע אשר נהה לבכם אחריו
 "מצאתי בבית ה'", ושם נשמר על ידי, אבל במקומות אחרים ה
 קשה להשיגו, כי יראו מפני המלך אמון אבי המלך הצדיק הזה יאשיהו
 ואם גם נמצא בידי אחר השרים הדבקים בה', גם השר ההוא ה
 גלהו מיראתו אותו, ולו גם גלה, לא נודע אם נשמר כראוי, א
 אשר מצאו בין מלכי ישראל ויהודה אשר עשו להכעים, כמו אחזיהו
 יורם שקדר את האזכרות וכתב ע"ג תחתיהן (סנהדרין ק"ב ב'), ומצ
 מעיו מלשה גם הוא כמוהו, קדר אותם, והרס המזבח (שם ק"ג ב'
 ושם את פסל הסמל בבית אלהים (מ"ב כ"א, דה"ב ל"ג), אמון ו
 אבי אביו שרפו את התורה והתירו את העריות (סנהדרין שם), ל
 רק הכהנים לבדם אשר לא נשאו פנים בתורה הנה התחזקו לעס
 בפרץ במקום שיכלו עד מקום שידם מגעת, כמו עזריהו כהן ה
 ועמו כהנים לה' שמונים בני חיל, אשר לא הניחו את עזריהו להק
 לה', וגם הוא נדחף לצאת כי נגעו ה' (דה"ב כ"ז), אבל במקום ש
 מצאו אנשי חיל כאלה את ידיהם, או במסתרים בכתה נפשם ותח
 רוחם, ויסתירו את האוצר הנחמד הזה, לכל יבולע בידי מחבלי
 ה' צבאות, מלכי ישראל ויהודה הרעים לה', ולא לחנם העיד מל
 (ב' ו' ז') **תורת אמת היתה בפייה וגו' כי שפתי כו
 ישמרו דעת וגו'**; ואם משפטיה מצוותיה וחקיה נעלמו מעיני הע
 יען כי לא למדו ולא הבינו בה, וכמו שמצאנו אצל עזרא בדבר הש
 (עזרא ט' י'), ועשיית הסוכות בחג בחדש השביעי (נחמיה ח'), וכת
 אמנה וחותמים (כעל דבר חדש), ובאים באלה ובשכועה ללכת בתח
 האלהים אשר נתנה ביד משה וגו' (שם י'), (ועל שער ג' פ' ה'
 בהערה ב'), בכל זאת התורה עצמה מצאה קן לה להיות נשמרת בידי ה
 והשרידים אשר ה' קורא — ; והוא אמון הרבה אשמה ובעד ת
 מישראל (סדר עולם רבא פ' כ"ד), לכן עמד בפרץ חלקיהו הכהן הג
 ויסתר התורה בהיכל ה', אשר לא יבוא אדם שם זולתו, והוא ה
 בה בסתר, ולא זו ירו מידה, וכדרך שעשה דניאל בתפלתו לא
 (דניאל ו' י"א) לבל יודע לאיש, ואצל חלקיהו לא היה דבר הת

(* מצאתי (ה"ב כ"ג) אמון לא שמר את התורה עצמה מצאה קן לה להיות נשמרת בידי הו
 און שרידים אשר ה' קורא — ; והוא אמון הרבה אשמה ובעד ת
 מישראל (סדר עולם רבא פ' כ"ד), לכן עמד בפרץ חלקיהו הכהן הג
 ויסתר התורה בהיכל ה', אשר לא יבוא אדם שם זולתו, והוא ה
 בה בסתר, ולא זו ירו מידה, וכדרך שעשה דניאל בתפלתו לא
 (דניאל ו' י"א) לבל יודע לאיש, ואצל חלקיהו לא היה דבר הת

יש כלל , כ"א אצל המלך והשרים ועמי הארץ (2) ; ודע כי שרש
 מצא יאמר ג"כ על השגת הדבר והחוק בו , כמו כל אשר תמצא
 לעשות בכחך עשה (קהלת ט"ו) כל אשר תשיג ידך , כי חיים הם
 מצאיהם (משלי ד' כ"ב) למשיגיהם ומחזיקיהם , כי מצאי מצא
 (שם ח' ל"ה) משיגו ומחזיק בו , השיג והחזיק בחיים , כשם עץ
 היא למחזיקים בה (שם ג' י"ח) , ויתכן היות גם מזה המין ענין
 מצאיה בזה , שהשיגה והחזיק בה , ונצרה כבבת עינו , וע' .

פרק ז

חכם רי"ב לעוונותיהן בהערה רביעית לפרק נ"ה מספרו בית יהודה ,
 להיות גם בעיניו זר' אבדת התורה כלה זמן מה מישראל , עשה
 דבר , שאך ספר דברים הוא משנה תורה לבר נאבד או , עיי"ש ,
 הוא לו העמיק להתבונן כי עתה ידע כי לא יתכנו דבריו הפעם ,
 לפי"ו מה מצא יאשיהו דבר חדש (ממצות אשר שב עליהן) בספר
 יום , ואיננו בספרים הקודמים ? , הלא הסרת הבעלים ושבירת
 בותם , ועשיית הפסח במועדו כהלכתו , ועבוד את ה' אלהי ישראל
 , הלא הנם כתובים על ארבעת הספרים הראשונים הקודמים לספר
 יום , ומה זה אשר קרע את בגדיו בשמעו מספר דברים , עד כי
 לבו אותו , יותר מאשר ידע עד כה מאלה הראשונים העצורים תחת
 מעורו ועד היום ההוא ? ; הלא ההתעוררות וההתפעלות לשמוע
 ל ה' ולדבקה בו , ולשקץ תועבות אכזריות העשויות למולך ולאשרה ,
 אחת הנה לס' דברים ולארבעת הספרים הראשונים (1) , ולהאבד גם

הוא

(2) שלא כדברי הרד"ק (מ"ב כ"ב ח') , אכן מה שהצוי בשם חז"ל שדרשו
 חזו שרף את התורה והטמנה מפניו תחת הכדוך , ועכשו מצא חלקיכו ספר
 זה הוא , ואמר שרחוק הדבר שחוקיכו המרצין תורה בישראל לא הוציא הספר
 האמת אגיד לך יקירי , כי לדעתי צ"ל אמון תחת חזו בדבריהם אלה ,
 כוא שרף את התורה כמו שהבאנו מגמ' דסנהדרין לעיל (וע"ל פ"ה הערה
 שער זה) , אכן לדעתי ברור הדבר כי חלקיכו הוציא הספר הזה אשר הוא בעצמו
 מדי מרעיס , וקרוז לדעתי דעת העקרי' בפרק כ"ב ממאמר ג' , שגם
 שרף לא שלא היה כמצא בודס ס"ת כו' שהרי ירמיהו היה קיים כו' עכ"ל ,
 שנסוף דבריו נטה מזה עיי"ש .

א"כ

(1) ואשר אמרו חז"ל שמצא הספר נגלל בפרשת תוכחות יולך ה' אותך
 מלך וגו' ? , יתכן שדרשו זאת מדבר קריעת המלך את בגדיו תכף כשמעו
 את התורה מפי שכן , וכן נראה דעת הרד"ק והפ"י המיוחס לרש"י בד"ה
 שבעתיקו דבריהם אלה על ויקרע את בגדיו , ורש"י במלכים שם העתיקס
 מ"ו ה' בעדי , אשר יתכן שגם מלת בעדו (מדבר בעדו) גרמה דרשתם זאת ,
 וע'

מירת

הוא מכל לא יתכן, כי בו חתם ה' "כי לא תשכח מפי זרעו" (דברים ל"א כ"א), וכן מוכח כי מכל הספרים ההמשה לא ידע יאשיהו עד היום החזק, וכי כלם נגנזו תחת יד חלקיהו, מאשר אסף זקני יהודה וירושלים לקרוא באזניהם דברי התורה הנמצאה (מ"ב כ"ג, דה"ב ל"ד), ולברות עמהם ברית עליה לעבוד את ה' אלהיהם, הלא אם ידע מארבעת הספרים הראשונים, מדוע זה לא כרת ברית עליהם גם טרם המצא הספר החמישי, ולמה לא שבר מצבות הבעל וגדע האשרים, ועשה הפסח, לפני זה? האם נאמר שבעבור ששמע קללת יולך ה' אותך ואת מלכך וגו' (דברים כ"ה ל"ו) ולא ידע מזאת טרם השיגו ספר דברים, ירא מפני ה' ופחד לבו, ויחל לקיים מצותיו? זה לא יתכן, הן הוא המלך אשר עליו העיד הכתוב "ויעש הישר בעיני ה'" (מ"ב כ"ב ב', דה"ג ל"ד ב'), גם טרם המצא הספר, ולו ידע את דבר ה' גם במצות שבינו ובין קונו, עד הימים ההם, כי עתה קיימם בכל כחו, לכן ברור הדבר כי מכל חמשת הספרים לא ידע, וכלם היו תחת יד חלקיהו הכהן למשמרת בבית ה', ואולי גם בידי הנביאים שהיו בימים ההם, המסתירים אותם במטמוניותיהם.

פרק ח

שכחת אותיות **מנצפך** הנשמעה בפי חז"ל (שבת ק"ד א', מגלה ג' א') גם היא הסבה לשלמים וכן רבים להאמין בשכחת ואברת התורה כלה, הלא תראה מ"ש הרשב"א (מגלה ב' ב') וז"ל "צופים הם הנביאים שלאחר יאשיהו ותדע לך מדאסקינן שכחום וחזרו ויסדרום האיך אפשר ששכחום והלא ס"ת מונח בארון וכן הלוחות? [1] אלא לאחר שנגנז הארון בימי יאשיהו דברים אמורים", ודעת ר"ח הלא

וע' רד"ק ורלב"ג שס פסוק י"א: "ואולי חלקיהו קרא זה אל שפן לסבב שיקראו לפני המלך", אמנם גם לדעתם מקרה כל החמשה הספרים כאחד, אחד היה, ומכלם לא ידע יאשיהו אז.

1. והמהרש"א בח"א (שבת ק"ד א') ד"ה אתו דרדקי כ', "ואמר דאפי' בימי יהושע כו' עפ"י מ"ש לעיל דמנצפך צופים אמרום דשכחום וחזרו ויסדרום כו' דהיינו דשכחו אחרי מות משה בימי יהושע כו' דג' מאות הלכות נשתכחו בימי יהושע וא"כ בני דרדקי כו' הרי בימי יהושע לא היה אפשר דאתמר כותיהו שהרי נשתכחו מהם הכפולים מנצפך כו' עכ"ל, לפי דברי הרשב"א אלה א"כ צ"ע דבריו, והלא בימי יהושע אי אפשר שתשלוט השכחה כי הס"ת מונח בארון ויחזו? ואולי תהיה דעתו כדברינו לעיל פרק ד' משער זה כי אין לפתוח הארון ולראות בלוחות למען הכריע הדבר, והספר המונח נצדו אולי לדעתו היה כתוב עברית, או שס אליו לא יגשו, וצ"ע כי לפי"ז הלא יקשו דברי האגדה דסוף וילך ודבר התום' דב"ב דף י"ד א' ד"ה שלא כו'. וע' הערה ד' מפרק ד' לשער זה.

הלא הראיתך לעיל פרק ה' הערה א' משער זה, ונש"ל ב"חוס' שם ד"ה ועוד כו', וע' ריטב"א שם, אמנם לעניננו ב"חוס' בין שרבעה השבחה קודם שנגנו הארון או אחרי כן, בימיהם יהוה או אמון אביו, רק כי מדע שכל התורה נשתכחה פעם אחת מישראל ועמה כל הספרים הכתובים בכתב אשורי נאבדו (2), וכבר ידעת כי הדעת הזאת הננה סלון ממאיר לכל בית הקבלה הנאמנה, וקוץ מכאוב גם לנו המחזיקים בה, לכן גם אנחנו ביד ה' הטובה עלינו נחפשה בשכחת **מנצפך** אלה, ונתבונן אם תכריח אותנו לשכחת ואבדת התורה כלה, או לא; וז"ל הגמ' שם, "ואמר רבי ירמיה ואיתימא רבי חייא בר אבא **מנצפך** צופים אמרום, ותסכרא והכתיב אלה המצות שאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה? ועוד האמר רב חסדא ז"ל שם וסמ"ך שבלוחות בנס היו עומדין? אין מהוה הוה ולא הוה ידעי הו באמצע תיבה הו בסוף תיבה, ואתו צופים ותקינו פתוחין באמצע תיבה וסתומין בסוף תיבה, סוף סוף אלה המצות שאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה? אלא שכחום וחזרו ויסדום, עכ"ל הגמ', התבונן נא יקירי! על אמרם, אין מהוה הוה ולא הוה ידעי הו באמצע התיבה הו בסוף תיבה? איה היו? איפוא? ואם נאמר שהיו בספר התורה אשר בארון ובלוחות שבתוכו, הלא תשוב קושית הרשב"א והריטב"א והלא ס"ת מונח בארון ניתי ונחוי"? ואיך זה נסתפק הו באמצע תיבה והו בסוף תיבה ואנחנו רואים הכתוב בספר? ואם גם נאמר כדברינו לעיל פרק ד' (מבלי הביט עוד לבל מש"ש בהערה ד'): שאין לבוא אל היכל ה' ולגלול הספר המונח תוך הארון, א"כ הלא אי אפשר לנו לדעת אם גם מהוה הוה, ואיך זה נכריע בדבר? וצופים כאשר תקנו, אם תקנו מדעתם כפשט הגמ', איך זה נוכל לדעת אם אין התקנה ההפך מכפי הנמצא כתוב בספר ובלוחות? אלא אין אופן אחר שכונת, מהוה הוה" כדברינו, רצוני שנמצא כתוב בספר התורה, אבל כונה אחרת במה שאמרו, "ולא הוה ידעי" כו', ורצונם שאף שראו בספר ההוא ומצאו שהפתוחים הם באמצע תיבה והסתומים בסוף, בכל זאת לא ידעו אם החיוב הוא כן, או שלאותיות האלה שתי תמונות, ובמקרה יצאו מתחת די הסופר להעמיד אלה באמצע ואלה בסוף, ולעולם אם נרצה נוכל להפוך הסדר, ואתו הצופים ותקינו להיות הדבר בחיוב: הפתוחין באמצע והסתומין בסוף, ולא להפוך הסדר בשום אופן, וגם התקנה הזאת

(2) וכן גם כל הספרים הכתובים בכתב עברי, שאחרי שהטעם בעבור שטרף ארון את התורה וידענו שכל חצו היתה לכלתי עזוב למצות ה' שרש וענף ח"ו, וכל נחל הזה יבדלו הספרים הכתובים בכתב עברי מהכתובים בכתב אשורי, וברו בכתב אשורי בעבור הכריכו לעניננו, ודע כי מה שזכר ר"ת את שריפת התורה ש"י אמון, ולא ש"י אחו, הוא ראיה למ"ש לעיל פרק ו' הערה א' שטרף זה, כהגהת דברי חז"ל בגלל קושית הרד"ק שם, ע"

הזאת נחשבת לחדוש , כי איך נוכל לחדש ולחייב דבר אשר לא
ידענו אולי הותרו בו כל האופנים, ובחייבנו אותו הלא חדוש הוא ?
וע"ז הקשה המקשן "סוף סוף אלה המצות שאין נביא רשאי לחדש
מעשה ? , ואף שאין החדוש עתה בנוף האותיות כאשר חשב בתחלה
מ"מ הרי גם זה חדוש בהלכתם , ע"ז השיב : "אלא שכחום וחזרו
ויסדרום" , לא ששכחו תמונת האותיות , כי מזה לא ידבר כלל ,
ספריהם אתם , אבל שכחו דינם , והוא שההלכה הזאת שתחייב הווי
הפתוחים לעולם בראש או באמצע התיבה , והסתומים לעולם בסוף
גם היא כבר נאמרה למשה מסיני , ונמסרה ע"פ ליהושע , ויהושע
לזקנים , וזקנים לצופים , ושכחום בעבור היותה הלכה מסורה ע"פ
כמ"ש לעיל פרק ה' משער זה, וכמו שנסתכחו ההלכות בימי אבלו של
משה , וחזרו ויסדרום ר"ל הדינים האלה בהלכה הזאת : שההכרח בא
להיותן בראש ובאמצע לא בסוף , ואלו רק בסוף לא באמצע ובראש
כלל , וכמו שסיימו בירושלמי פ"ק דמגילה בתר הלכה ט' , ואם ש
פסול" 8) , והדבר הזה לא היו יכולים ללמוד מס"ת שבידם , כמ"ש
שאולי תלוי הדבר ברצון הכותב ולא שכן החיוב , וזהו הדבר שאמר
בירושלמי שם "מנצפך הלכה למשה מסיני" , ר"ל דיניהם הלם
למשה מסיני להיות אלה בראש ובאמצע ואלה בסוף , אבל הם עצמ
הגם כיתר האותיות אשר נכתבו במ התורה , והלוחות חרותות בהן
ולא יפול עליהן שם הלכה , וחזרו ויסדרום ר"ל הדינים , וכשהיא
אבהו בענין השכחה שהיתה באבלו של משה שעתיאל בן קנז החיות
בפלפולו עמ"ש לעיל בפרק הנ"ל , הבן בדברים האלה כי נאמנו מאו
והגר

3) זולת אלה שנמכרו במסורה כמו ויהי איש מבנימין (ש"א ט' א') ש
בגו"ן פשוטה באמצע המלה , אבל לפי הכתיב הם שתי מלות , ולפי הקרי הו
בגו"ן כפופה , ולהפך מנהסערה (איוב ל"ח א') מנסערה (שם מ' ו') ש
בגו"ן כפופה בסוף המלה , והנס מן ט"ו מלין דכתיבין תיבה חדא וקריין ת
(מס"ג דה"א כ"ז י"ב) כמו לבני ימיני (שם) , אלא שלעולם לא מצאנו מלת
בשלמותה מחוברת אל המלה שאחריה , ונ"ע . וכן מ"ס פתוחה בסוף המלה ה
פרוצים (נחמיה ז' י"ג) , ומ"ס סתומה שבאמצע המלה לם-בה המשרה (ישעיה
ט' ז') . ומה שתמה ר' אליהו בחור במסורת המסורת מאמר א' מלוחות ש
מין ששי על דרשקט ז"ל על המלה הזאת במנהדרין צ"ד א' , ע' מנחת שי בישעיה
שם . אמנם מ"ס הבחור שם "ונוכל לפרש לס כמו להס" כו' , דברי הראש
בס' המאזנים הדיומוכו , ובכל זאת יראני תיבת לם בכל התנ"ך , ומה שה
מן אראלם בשלם ? ממ"ס הכנוי דרשו והלמדוין בהס"ד יחשבו גם הם לשרשיות אל
שדרשו דהכנוי על יחס שאליו , כמו שמצאנו כאלה רבים במקרא , שיוצא הכ
מחרות על יחס הפסול-להורות על יחוסים אחרים , וכמו ארץ כנגב נתתני (יח
ט"ו י"ט , שופטים א' ט"ו) במקום נתת לי , ודומיו ע' מכלול לרד"ק דפוס פיו
דף ל"ב א' .

נראה כי ספר המלך היה כתוב מלפני הכהנים והלויים (דברים י"ז)
 וכמ"ש הרמב"ם (הלכות ס"ת פ"ז ה' ב', והלכות מלכים פ"ג ה' א'
 ,ומגיהו מספר עזרה עפ"י ב"ד של ע"א" (והוא מהירושלמי) — ;
 לדעת ר"ש בן אלעזר משום ר"א בן פרטא שאמר משום ר' אליעזר
 המודעי ,בכתב זה (ר"ל כתב אשורי) נתנה תורה לישראל" כו' ר'
 אף להדיוטים ,א"כ לא היה הפרש כלל בכתב הספר בין ספרו של
 מלך לספריהם של ההדיוטים , לא הוציא עוד מן זקרא בו הוא ולי
 הדיוט כבראשית המאמר , אבל הצריכו לדרשא אחרת , וקרא בו במקו
 הראוי לקרות בו" , ע' תוספתא שם , והוציא את "משנה התורה" לש
 תורות , אהת שמניחה בבית גנזיו , ואחת שנכנסת ויוצאת עמו ;
 כה ובין כה ידענו ברור שכתב אשורי זה איננו בא לידינו מעזרא לבח
 אבל כבר מצא קן לו (אף להאומר שספרי ההדיוטים היו כתובים ענ
 בספרי המלך הצדיק , והכהנים והלויים והסנהדרין , וספריהם היו כתוב
אשורי על אופן שהם בידינו היום .

פרק ט

הרדב"ז אף כי גם הוא לב אחד היה לו עם הריטב"א בענין ס
 הלוחית ובאור מאמרם סנהדרין שם , כמ"ש לעיל פרק
 משער זה , בכל זאת בראותו (בסוף תשובתו שם) דברי הירושלמי
 דמגלה פרק א' בתר הלכה ט' : "אמר ר' לוי מאן דאמר ברעין נת
 תורה עי"ן מעשה נסים , ומאן דאמר אשורי נתנה תורה סמ"ך מע
 נסים" ע"כ , השיב אחר ימינו , ורוח אחרת היתה אתו , לתת ידו
 אלה

אין להשתמש בפרשנות חיצונית

אל המלכים (סס סס) והכל לכבודם לבלתי ישתמש איש אחר בכליהם , א"כ
 זה לא השמיטונו איך עושים עם ספרו ?
 לשרפו ח"ו לא יתכן * , לגנוזו הלא תנא
 (סנהדרין כ"ח ב') ובלבד שלא יתגלה בשל
 אבותיו (וע' תוספתא סנהדרין פ"ד)
 אלמא אין טעונו גניזה ** , מן כל
 זה נראה שאין הספר בכלל כלי תשמישיו,
 ומותר לקרות בו , אמנם לא פוסק אנכי
 ולא מורה , לכן אניח הענין הזה לגדולים
 ועוזים ממני , ואנכי לרגלי חקורתי אלך
 לי בלחה , והמה יראו וגידו . ודע כי
 סס הדיוט הוא מלשון יונית ורומית (כ"כ
 ר"כ מוכפית בערך הדיוט , וע"פ תשבי
 במלת הדיוט , והערת ר"ש בלאך לדרשת הגאון ר"ז אייגר הכוזב תקפ"ט זד
 והוראתו אחד מהמון הסס , וכן נפרש בתוספתא ה"ל עפ"י דברינו אלה ,
 יורה על אדם אחר זולת המלך לבד

אין להשתמש בפרשנות חיצונית

אין להשתמש בפרשנות חיצונית
 א"כ לא יתכן * , לגנוזו הלא תנא
 (סנהדרין כ"ח ב') ובלבד שלא יתגלה בשל
 אבותיו (וע' תוספתא סנהדרין פ"ד)
 אלמא אין טעונו גניזה ** , מן כל
 זה נראה שאין הספר בכלל כלי תשמישיו,
 ומותר לקרות בו , אמנם לא פוסק אנכי
 ולא מורה , לכן אניח הענין הזה לגדולים
 ועוזים ממני , ואנכי לרגלי חקורתי אלך
 לי בלחה , והמה יראו וגידו . ודע כי
 סס הדיוט הוא מלשון יונית ורומית (כ"כ
 ר"כ מוכפית בערך הדיוט , וע"פ תשבי
 במלת הדיוט , והערת ר"ש בלאך לדרשת הגאון ר"ז אייגר הכוזב תקפ"ט זד
 והוראתו אחד מהמון הסס , וכן נפרש בתוספתא ה"ל עפ"י דברינו אלה ,
 יורה על אדם אחר זולת המלך לבד

לה האומרים : כי לא כל החכמים יודו שבכתב אשורי נתנה תורה ,
 בל עוד נמצאו אומרים שגם הלוחות החרותיות באצבע אלהים כתבם
 היה עברי , והוא רעץ האמור בירושלמי שהרי העי"ן בנס היה עומר
 העי"ן בכתב עברי סתום מכל צדדיו כתבנית סמ"ך אשורי (ראה בצורות
 אותיות העבריות 1. § 1) , והרדב"ן שם הודה שלא ראה הירושלמי
 זה (אז בכתבו התשובה ההיא) , אפס שגם הכותב והריטב"א לא
 אזהרו , ע' בסוף תשובתו ההיא , ופלאות תראה איך הפך הגאון הזה
 את דבריו , כאלו הפך לו אלהים לב אחר , וילך לו לדרכו בדרך
 רמז , מבלי הביט עוד לכל קושיותיו אשר הרבה להקשות בראש
 תשובתו ההיא , לכן הפעם אין לחוקר הדרך הפשוט לקחת אבן למוסדות
 כל דבריו ההם ; ובעל מאור עינים (פרק נ"ח מאמרי בינה) בראיתו את
 ברי ירושלמי אלה חת"ת גם היא , והתהפך כחומר חותם מבלי הגיד דבר
 רור (1) , והרמב"ן בהקדמתו אור לנתיבה אף הוא נועץ להודות
 נמצאה דעת יחיד שבכתב עברי נתנו הלוחות ; ומכלם היטיב לראות
 גאון ר"י עמדין (מגדל עז , עליית הכתיבה) , שאחרי שהביא את
 ירושלמי הנ"ל (כפי העתקת המאור עינים , כי הגיד שם שלא ראהו
 מקומו) אמר : " שאין זה בדאי לקרות ערער (על כתיבת הלוחות בכתב
 אשורי) , כי האומר כך (למ"ד ברעץ נתנה תורה עי"ן מעשה נסים) לא
 תכון לכתב שבלוחות אלא לומר (לפי דעת ר' יוסי ומר זוטרא ואיתומא
 ד עוקבא שם"ת של החמון היו בכתב עברי) כשאמרו בו לישראל
 והודיעום

(1) ור' שאול לוי די מורטירא בספרו גצפת שאול דרוש ל"ד בהחוקק גם
 על צמטו הדעת שבכתב אשורי נתנה תורה לישראל , התר לו דרך חדש שבכתב
 ברי נתן להם בימי חזקיהו , ובהיות הירושלמי הזה לו לשטן , התפטר ממנו
 אמרו : " אין בכל האותיות העבריות והאשוריות אותיות דומות זו לזו אלא עי"ן
 ח"ך כו' אורה אחת להם , ועתה יאמר למ"ד דברעץ נכתבה תורה בימי חזקיהו
 כינה לכותיים כו' עי"ן מעשה נסים , ר"ל גם גדול היה שידעו לקרות העי"ן
 "ן האויל וזורתה כסמ"ך , ולא יקראוה לפעמים סמ"ך ויתחלף הענין כו' ולמ"ד
 ארית נחה כו' סמ"ך מעשה נסים לכותיים שיקראו הסמ"ך סמ"ך ולא יחליפו
 "ן ושתצט הענין כו' עכ"ל , אף כי דברים כאלה מהבל כמה יחד , ואין
 שום עליהם , בכל זאת אחרי כי יצאו מפי איש כזה , הנני לשאלך אם שמעת
 שום כאלה ? ונפלאות גדולות כמוהם הראת ? ואנכי מעשים כאלה הנני
 לה בכל יום , כי רבות הנה האותיות השוות בצורתן בכתב רוסיא ופולין
 החלפות בשמותן והברתן , והנחנו משתמשים בשתי הלשונות כאלה יחד , מבלי
 שום זבגה , בלתי גם ופלא , כמו B שהוא ך ברוסיא הננו ך בפולין , C הוא
 בלשון וצ' בשני , H הוא ך בראשון וצ' בשני , M בראשון וצ' בשני ,
 מיהם , שתי לשונות נדברות ככה , וכתבי שתיהן יכתבו בשתיהן , ואין איש
 עם בתי , ואין דבריו אלה כ"ף לחוק והכל במד .

והנה - ורש"י על סוף אל תהא אמתה עב"ך , והענין נכון מאד . אמרם גדוה
 ורש"י על אל תהא אמתה עב"ך , ואלה הן מוסדות הנוצרים ואיך יצאו . כי
 ורש"י על אל תהא אמתה עב"ך , ואלה הן מוסדות הנוצרים ואיך יצאו . כי
 ורש"י על אל תהא אמתה עב"ך , ואלה הן מוסדות הנוצרים ואיך יצאו . כי

הודיעים הם שבלוחות (2) שהיו בהן אותיות עומדות בנס, לא ימ
 :ומר להם סמ"ך בנס עמדה, מאחר שלא נודע (והתפרסם) להם צוה
 אות הסמ"ך באשורית שלא ידעו מה היא (כי בתבס לפי האומר ה
 היה עברי) שהיתה נעלמת מהם צורת הכתיבה האשורית, אלא הוצי
 לומר להם עי"ן שבלוחות (הנודעת להם שהיא סתומה בידם) בנס הית
 עומדת, והיינו הך כי עי"ן שברעץ הוא סמ"ך באשורית" עכ"ל, ודבר
 אלה אף כי לא הכריח חיובם בבאור המאמר הזה, ואינם אצלנו
 דברי השערה, בכל זאת אחרי רואי דברי הירושלמי ההם במקומם
 הזני רואה גם את דבריו אלה-נכונים וברורים ומחויבים באמתת דמ
 ר' לוי אשר לפניך, כי כן אחרי שקלך דבריו בפלס העיון, ה
 תראה אמרו: "למ"ד אשורית נתנה תורה סמ"ך מעשה נסים" נובע
 מדברי ר' חסדא (מגלה ג' א' שבת ק"ד א') "מ"ם וסמ"ך שבלוחות נ
 היו עומדין", וא"כ מדוע לא זכר גם המ"ם והיה לו לומר "למ
 אשורית בו" מ"ם וסמ"ך מעשה נסים"? וכן מה שאמר: "למ"ד בת
 נתנה תורה עי"ן מעשה נסים", אם כונתו שבכתב זה נתנה התור
 והלוחות, הלא גם החי"ת בכתב ההוא מעשה נסים, שהוא סת
 וסגור והאמצע ממנו אין לו חזוק בצדדיו, וכן הזי"ן לפי התמ
 הראשונה בכתב ההוא, וא"כ מדוע לא אמר "זי"ן חי"ת עי"ן מע
 נסים" (3), אלא ברור הדבר כמו שכתב הגאון הנ"ל, ולכן בעם
 שלא ידעו ההמון מכתב אשורי לא יכלו להודיעם נס המ"ם, כי אי
 יודעים מהסגור בכתב אשורי, ובכתב רעץ שהוא כתב עברי אשר עמ
 זננו פתוח, ואיך זה יודיעים?, גם לא הודיעים הזי"ן והחי"ת הסתומ
 רעץ, יען לא נכתבו הלוחות בכתב רעץ כלל, ב"א חת
 ההמון

(2) שכן היה דרכם להודיע הנסים הנעשים בסתר ולגלותם להמון, למ
 ידעו כי יושב שמים משקיף ומשגיח עליהם, ואוכזס, ומשדד הטבע בגללס
 שמאלנו בלחם הפנים, שמגזיכין את הכלחן ומרחין בו לפולי רגלים, ואומר לה
 ראו חצתכם לפני המקום כלוקו כסדורו", דאמר ר' יהושע בן לוי נס
 נעשה בלחם הפנים כסדורו כך כלוקו שנאמר לשום לחם חוס ציוס הלקחו
 כ"א ז') (מגיגה כ"ו ב', מנחות ל"ו ב'), וכן צטנין הכרובים אמר רב ק
 בשעה שהיו ישראל בוליס לרגל מגללין להם את הפרוכת ומרחין להם את הכת
 שהיו מעורין זה צוב ואומרים להם ראו חצתכם לפני המקום כחצת כ'
 כ"ד א'), וכן גם בלשון של זבורית שבראשונה היו קושרין על פתח האולם מ
 למען כשיצטין יהיו שמחים (שס ס"ו א'), למען ידעו וישטילו כי ה' עושה נ
 נסים ופלאות, ולעולם חסדו עמהם.

(3) וכבר התעורר ע"ז בעל גבעת שחול שס, אכן מה שזכר הר"י
 בסתומות בכתב עברי אינו אמת כי איננו מוקף מכל צדדיו, ובעבור הודיעין
 כל צדו, כנני להעתיק לך הכתב הסוף כפי מה שהציג המאור עינים צפת

מאמר
 ...
 ...

אם מהר"ם אלשקר בתשובותיו סימן ע"ד), וכדברי הרמב"ם במסכת
שהבאנו לעיל פ' ב' משער זה 6), וע' רבנו ירוחם חלק ב' לנתיב
מספר אדם, ונראה כי דבריו הסתומים שם לוקחו מדברי הרמב"ם
וונים האלה ז"ל.

פרק י

פרקי עתה — בחירי — מעל לשער הזה, לא יכלתי להעלים
ממך את אשר כתב הגאון ר"י עמרין (במגדל עז שם),
גבוהות במלך יאשיהו: שלא היה מכיר כתב אשורי ולא יודע
א בו, שלא נמסר אלא ליחידו סגולה בסופר שלו, ולכן קרא
בספר לפני המלך, וסרה התמיהה למה לא קרא המלך בעצמו?
לחשוד ידיעתו בקריאת הכתב הזה.

אחי! גם ראה, כי גם יאשיהו לא נמלט משבט עטו, וידבר
גבוהה גבוהה גם עליו, ובכל זאת נהג מנהג החכמים האמתיים,
לבלי

ועוד דקא מסתייע ממקומות אחרים דאמרי' „מ"ס וסמ"ך שכלוחות בנס היו
כו', ועוד ראי' ברורה כי הוא תומר בימי עזרא ואל היכודים ככתבס
ה' (אסתר ה' ט') לא נשתנה לא זה ולא זה, ועוד דמסקנא דשמעתא כר"א
זה קא מפרקי רבן ומגנין אליבני', ומאי דקאמרי' למה נקרא שמו
שמואל ינא משרשי' אוחז שמואל ונתוכו (ט"ס וז"ל בכתבו), ומאי דקאמר
זכתי לו את משנה התורה הזאת על ספר (דברים י"ז י"ח) מסקי' שתי
בתנין כו', ומאי דקאמרי' לענין ולא כהלין כתבא למקרא (דניאל ה' ה')
לא מסני שהוא כתב נכחי של ראוהו, אלא בגמרא מפרש רב טעמא
טעמא ור' יוחנן ורב אשי דהוא בתרא טעמא להודיעך דכולהו כר"א
סגורא להו" עכ"ל, סלו לחו המסלה עפ"י דעת ר"א המודעי, ואנחמו
לא לרחק ולא לקרב באנו, כ"א להתבונן ולהשכיל מעט מוסר כפי
גיד שכלנו, לכן מצנה הקירטנו הצעירה הזאת על דברי כלס יחד, ויהי
דו לדעת כי כן גם כלס יודו כי הכתב שנתנה זו תורה צהר הנצחר הוא
אשורי הזה אשר צידונו היום, ולא יחלקי כ"א בשמוש הכתב צדי ההמון
חור על דבריהם ודברינו, ואתה תבין ותצחר.

ובהתימי חקר הענין הנכבד הזה הנה עוד לי ראייה
לדעת חז"ל כתב התורה כפי מסירתה מידי משה איש
אשורי ולא כתב אחר, שכן אמרו (מגלה ה' ב') והתפלגן והמחזות
אלא אשורית ואמרו סטעס בגמרא (שם ט' א') „משום דכתיב צה"א
יחן יחן", ר"ל באותו הכתב שנתנה זו תורה צה"אית נתינתה, כי כן
התפלגן ובמחזות אינם כ"א בס"ת ולא בלוחות, ואתפלגא כי לא התעוררו
אחרי כי אין חולק על זה, ואולי משנת מגלה ה' צ' רבי הוא
שעתיא לוי, בכתלה בכתב זה נתנה תורה לישראל" (סנהדרין כ"ב א').

לבלי הכחיד תחת לשונם את אשר בלבבם, ולהגיד קבל עם את דעתם; אבל בכל זאת לא צדק הפעם, הן לא לבר כי לא יאומן כי מלך צדיק כמוהו אשר העיד עליו הכתוב: ויעש הישר בעיני ה' וילך בכל דרך דוד אביו ולא סר ימין ושמאלו (מ"ב כ"ב ב', דה"ב ל"ד ב') וכמוהו לא היה מלך אשר שב אל ה' בכל לבבו ובכל נפשו ובכל מאדו ככל תורת משה ואחריו לא קם כמוהו (מ"ב כ"ג כ"ה), האם מלך כזה בין יחידו סגולה לא יתחשב? האם הסופר אשר לו יגדל ממנו?, כזאת לא אאמין ואל תאמין גם אתה; אמנם תראה כי כן דרך כל הדברים המובאים לפני המלכים הקדמונים להיותם נקראים ע"י אחר ולא ע"י עצמו, ויתכן שהיה הדבר הזה לכבוד בימים ההם, לכן בשלוח יהויקים את יהודי לקחת את מגלת ירמיהו ולהביאה לפניו למען ישמע את משא ה', לא קראה יהויקים בעצמו, אבל קראה יהודי לפניו (ירמיה ל"ו כ"ג), וכן מצאנו בדתי פרס ומדי ומנהיגם שאמר אחשוורוש: להביא את ספר הזכרונות דברי הימים ויהיו נקראים לפני המלך (אסתר ו' א'), (מלבד מה שדרשו חז"ל ע"ז (מגלה י"ד ב'), אבל אנחנו לפרש פשוטו של מקרא באנו), וזהו טעם קרוא שפן הסופר את הספר לפני המלך יאשיהו, לא כאשר דמה החכם הנ"ל.

ולא עוד, לסברתו זאת מה יעשה לדעת ר"א המודעי שכתב אשור לא נשתנה כל עיקר? ואף לדעת רבי שבכתב אשורי נתנה תורה לישראל בתחלה, א"כ כבר ידע יאשיהו מכתב הזה, ומדוע לא קרא בעצמו בספר התורה? ולמה זה צוה לשפן לקרוא לפניו?, אין הדבר כ"א כמו שכתבנו; אולם מה לנו ולחקירה בזה? וכבר מצאנו מקרא מפורש שהמלך בעצמו קרא בספר ההוא לפני כל איש יהודה ויושבי ירושלים (מ"ב כ"ג ב', דה"ב ל"ד ל'), הלא הבין קרוא בספר ההוא, וכתבו לא נעלם ממנו, (ודברי חז"ל (סוכה ל"ח ב') שהוא שמע אבל לא קרא, הם על ראשית הקריאה ולא על האחרת שקרא לפני איש יהודה וירושלים, עיי"ש).

רבות התמהמהנו בחקירת הדברים הקודמים, אף שאינם נוגעים לעיקר שאלתך ממני בדבר הנקודות והטעמים, ככל זאת ידעתך רע יקר! כי לא יחשבו לך דברי אלה למעמסה, אף כי הלאיתך הפעם, כי יקרים המה גם הענינים האלה, ושונים אף המה לדבר על אודותם, ועל כל אלה הלא תבחן, כי אך לבלתי הלאותך לא השלמת יד החקירה וכשרונה בהם, ודברנתי כמו הנם פסוח ודלוג באין סדרים, אמנם אריכת החקירה בהם הנחתי לעת מצוא —

ולעת הזאת תדע התולדה מכל אלה: כי זאת התורה הקדושה היתה כתובה בכתב הקדש אשורי, ואף לדעת האומר שבכתב

עברי נתנה תורה, לא נתנה כ"א להדיוטות והם ההמון, אבל יחיד הדור
 והכהנים והלויים אף כי המלך הצדיק, ספריהם היו כתובים בכתב
 המאושר (הזה 1), ואף ספרי ההמון כתבם נשתנה בימי עזרא ועל ידו
 לכתב אשורי, כתב עיני העדה; וכזאת תהיה גם דעת איבסיביאו הקסרי
 בלוחות דברי הימים שלו (כפי מה שהעתיק דבריו האדומי בפרק ט'
 מאמרי בינה) „מפורסם הוא שעזרא און ותקן את כתבי הקדש ולעמוד
 בפרץ שהיהודים לא יתערבו בשומרונים החליף האותיות לבני עמו“,
 אכן לא נודה לו כי החליף האותיות ותקנם מדעתו, אבל נאמר: כי
 מקדם היו להמון ספרים באותיות אחרות והם כתב עברי, ועתה למען
 הרחיקם מהשומרונים (לדעת איבסיביאו) התיר גם להם להשתמש
 באותיות האשוריות אשר לא נכתבו בהן כ"א ספרי יקירי העם, וחייבם לזה
 ואסר עליהם הכתב האחר, ודברי ירמיה האליכסנדרוני שהביא בפרק
 ה' מפרקיו, נכונים המה עפ"י מ"ש לעיל פרק ב' הערה ח' משער א',
 ולא יאמנו דברי האדומי בפרק ה' מפרקיו בהם, בין במו —; וכן לא
 יאמנו עוד גם דברי החכם ריב"ל (בהערה א' לפרק נ"ו, ובהערה האחרונה
 לפרק צ' מבית יהודה) בדבר „מנצפ"ך צופים אמרום“, בשכבר היה
 הכתב גלוי מפורסם ומקובל ליחידים שכדור, מני דור ודור 2), גם
 לדעה הזאת.

א' וחסד רב
 קונטרס
 ספר
 יבגת האדם
 התאמת
 האומה
 הולת
 הנהגות
 א' חכם
 א' חכם
 יבגת האדם
 ומכל המורה וט' קלמס
 יבגת האדם

1) וכן כל הדברים הקדושים היו כתובים בכתב הקדוש הזה, שכן הביא רש"י וכו'
 האדומי בפרק כ"ח מאמרי בינה ממעתיק אחד לכוזרים שראה ציץ נור הקדש
 צדומי, ואותיות החקוקות עליו היו אשוריות, והוא אדומי הוסיף שאלם גם עשוקו
 מזה-צבית השמי' אף לאמין שיצאו מהכתב שהיה ציץ הראשון עיי"ש, (וכן
 ראשו לר"ח בר"י (סוקה ה' א') שהביא שאלם וזה אשה דאבו ברומי על כסא
 קדש לה' בשטה אחת ולפ' חשש אולי שינו צבית שני), וכן אריסטו"ה בדבר
 מן ככהן הגדול ובגדיו אחר „וממנה נמשך רקוע פה של זהב אשר עליו עס האלהים
 כתוב באותיות קדושות נורא מאד“ (ע' הדרת זקנים להאדומי), וכן העיד היוסיפון
 לחומים בפרק ח' ספר ג' מקדמוניותיו על דבר פתוח שמות בני ישראל על אבני
 הכהן בכתפות האפוד באותיות המיוחדות ללשון המסוגל לנו על אדמתנו (ע'
 בפרק מ"ט לא"ב), והם האותיות האשוריות המיוחדות ללשון הקדש וכדברי ר"ח
 המדעי על ככתבם וכלשונם (סנהדרין כ"ב א'), וכן נראה מדברי אגדת קבלת הא'
 על פסוק טוב שם משכן טוב, ואגדת שמואל פ' כ"ג, שהקפידו בחשן על האותיות
 אקדומיות, כדרך שהקפידו עליהם בהקמתן רבה, וכמו שמצאנו שהאותיות הכס'
 קדושים המה עד שיחדו חז"ל תקונם להקב"ה ואמרו ברמיוותם „שקושר כתיבם
 לאותיות“ (מנחות כ"ט ז'), ואמרו עוד (פרד"א פרק מ"ו) „שהארכזעים יוס שהיה
 משה נבר היה חוקר באותיות התורה“, וככה היתה קדושת הכתב נחשבת אזלם
 עד כי כשהשניעו את העם השביעוס בכתב שכלוחות וכתבם עס המפורש (ע' פרד"א א"ר יבגת
 פרק ל"ח ומ"ז), וע"ל פרק ב' משער זה.

2) וע' בפרקי דרבי אליעזר פרק מ"ח, שמאותיות מנצפ"ך כבר ידעו
 גלות העולם.

א' חכם
 א' חכם
 יבגת האדם
 יבגת האדם

ומכל אלה די לנו לדעת לענין שאלתך ממני : כי האותיות האשוריות היו כבר לפני ימים רבים וכבירים , ותוצאותן מימי קדם והאותיות והלשון תאומות הנה , ובזמן אחד נולדו , ומשתיהן נבנה חומר תורתנו הקדושה , ותרויח עוד לדעת : כי זאת התורה הקדושה היתה שמורה ונצורה מאז הנתנה למשה עבד ה' , וממנו לבא אחריו , ומהם אלינו עד היום הזה , מבלי שלוש ביה השכחה והאבדה בשום זמן מהזמנים עד כה (3) , וככה תשמר מהאבדון עוד כל ימי הארץ .

ואחרי דעתך את כל אלה , בוא ברוך ה' ! אל השער הפתוח לפניך התבונן על מוצאיו ומובאיו , נטה קו , מדוד את תאיו אל ואלמיו ; ודע כי השוער עומד הכן , משתחוה על מפתן השער לפני ה' , ומתפלל (ארמית , כרבי אבא ביצה ל"ח ב) :

„**יהא דעווא דאימא מלתא דתתקבל**“ .

(3) וע' פי' המשניות להרמב"מ (סנהדרין פ"ו) על משנת כל ישראל נוסח השמיני , ובהקדמתו לסדר זרעים , וכ"כ פילון היהודי בספר השני מחיי משה סיפור א': „אולם סיקודי ה' מונקיס וקיימים אינס מרופפס זיסודתס , לא יסודתס הפסק והשתנות לעולם , אבל יתמידו כאלו הס רשומים ברשמי הטבע , ומני אז עתה יעמוד חקוק כתב הדת , ויש תקוה שתשאר התורה כמו כן נכחית לעולמים כימי השמש על הארץ“ כו' , עי"ס . *וְיָצַא מִלִּפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲדָמָה אֲדָמָה*

השער השלישי

בקדמות והוצאות הנקודות והטעמים

פרק א

ל כתב מכתבי הלשונות הרבות הידועות עלי תבל, לא תתכן מציאותו בלתי אותיות, האותיות ההם יצטרפו זו עם זו והיו מלות, המלה ההיא לא תודע הברתה וקריאתה עד אשר יתחברו ליה סימנים או ציונים המונחים להורות אופן קריאת כל הברה והברה, ושר יחפוץ האדם לבטא אותן בשפתיו; וכבר העירו גדולי בעלי לשונות הרבות: שלא מוצאו בכל עמים רבים לשון יוצאה מזה הכלל.

אם מציאות האותיות האשוריות קדמה מדור ראשון (כאשר בררנו בשער השני), ומשה ארון הנביאים גם בהר האלהים ידע מהם, לא יתן עריו להצדיק כי גם הנקודות אשר היו לסימני הברותיהן אשר הם אתנו היום, גם המה זקנים לימים, ונולדו עם האותיות בזמן אחר, אחר אשר כבר ידענו כי לא תתכן ללשון מציאות האחר ולג-חברו, וכל הלשונות אותיותיהן גם סימני הברותיהן, בין שהם אים באמצע המלה בין האותיות, או סימני קוים או נקודות. מלמעלן ו מלמטן, אמנם ממקור אחר יצאו גם שתיהן (רצוני האותיות עם סימני הברותיהן) ובזמן אחר, עד שלא יתכן ההבדל בקדמותן אלה זאלה, כי כמו שלא תתכן מציאות סימני ההברות בלי אותיות, כן אי אפשר ללשון מציאות האותיות בלי הסימנים ההם, וכמו שהונחו האותיות לסימן לכל שינוי מוצא ומוצא, כן יחויב ג"כ להיות סימן לכל שינוי תנועה והברה, כי בלעדיהם לא נדע הברת האות מה היא?, ומה אמרו המליצים: "אותיות בלתי נקודות כגוף בלי נשמה", וע"י הם חיים ונדברים, וע' לקמן פרק י"א.

פרק ב

שלושת האנשים הבאים ממדינת פריס"י יאנ"ו אל האפיפיור ליאון העשירי, שהיו קוראים ספר ולשון ארמית מבלי נקודות, ושר חשב ר' אליהו בחור להעזר מהם עזר לא נועט (ע' הקדמתו השלישית

השלישית לספרו מסורת המסורת) על מציאות לשון בלי סימני תנועות
 והברות, ויכולת הלמוד והקריאה גם בהעדרם, בראותו שכן קרה
 ללשון ארמית אחות היהודית (ע"ל שער א' פרק ב', והערה ח' שם)
 וכי הם קראו מבלי נקודות בספריהם לא לחוסס על העמל והיגיוני
 להציב הסימנים בהם, כ"א שאין להם סימני הברות כלל; הנה אנה
 בשום לב נדע שאין רגלים לכל דבריו אלה, והנם ללא אמת, בשכס
 האדומי בפרק נ"ט מאמרי בינה הביא בשם פלמוני בעל דקדוק הארמי
 המכונן דבריו בהקדמתו להכחיש היות לשון פריט"י יאנ"ו ארמית בש
 אופן, והחכם ההוא צייר אותיותיהם והראה איך בנקודות הם נוט
 לדרכי כתבנו, היינו כי בשומם נקודה מימין האות באמצע יובן היות
 שורו"ק, ואם הנקודה תהיה בצד האות מלמטה הוא חירי"ק, וא
 מלמעלה הוא חול"ם, וכן על הדרכים האלה יש להם כל שיט
 הקריאה, עכ"ז כתיבתם נקראת לאחור ולא לפנים כאותה של איטל
 (תפש במשלו איטליא, להיותו איטליאני), ועוד תראה להם ש
 צורות אותיות מיוחדות אשר מבלי ניקוד אחר מבחינת הצורה לה
 יודע היותן נקראות זו קמ"ץ זו חול"ם וכדומה, ובכן הנם עוברות ק
 מאה, וספריהם הנכתבים בצורות האלה יקראו מבלי נקוד, רק לסי
 האית הנבלע ישימו נקודה תחתיה, ובכלל מדבריו הנראים לעין התנח
 שהבחור הנזכר כחש לנו באמרו היות לשונם וכתיבתם של אלו ארמית
 וכן אגב אורחא שמענו טעם היותם קוראים לפעמים בלי נקוד וטעם
 וכי אדרבא יש להם נקודות כעין שלנו (עכ"ל בקצור), להיות הנקודה
 מוכרחות עד מאד בלשון לקריאה הנכונה, ואם שאנחנו משתמש
 בספרינו באותיות בלתי נקודות, להיות בלשוננו, סימני התנועות
 נקודות רשומות מובדלות מעקרי האותיות וסדרי מערכתן, עד שיוש
 או מלמעלן או מלמטן (מלבד הדגש והמפיק והמלאפוס הבאים באמת
 האות), לא כלשוונת העמים אשר תנועות הברות לשונם בסימניה
 יצורפו בין מערכת אותיותיהם, אשר אך זה הוא הצור אשר ה
 למכשול ולאבן נגף לרגלי החושבים: כי האותיות עמדו זמן רב בישא
 בחסרון צורות תנועותיהם, ואך ההברות עצמן היו שמורות מפה לפ
 ממבין לתלמיד, בראותם ספרי תורתנו הכתובים על אופן היותר מונח
 לעמנו על הגויל ובדיו, ואך זה מיסודה להיות מבלי ניקוד וטעם
 לכן חשבו למשפט שכן הוא גם מקרה הלשון ככל החזיון הזה, היות
 בלתי רשום וצורת הברה.

אמנם לו חכמו ישכילו כי לא מפי סברה כזאת יתחיה לשון נעים
 וצחה בפי מדבריה, אבל תאומן מציאות ספרים מבלי נקוד
 אך בעבור המצא גם ספרים רבים אחרים השומרים את סימני הברות
 בפי משפטיהן, ובספרים הבלתי מנוקדים נצטרך בהכרח לבקי ומ
 יודע

דע ומכיר שמוש הלשון בכל אופני ידיעות גזרותיו ובניניו, והתבוננת
 קדוין לפי התחלקות עניניו ומשקליו, בפעלים ובשמות ובמלים,
 בדרך נטיות כנוייהם, והאופנים האחרים התלויים בהם, בשמוש
 הברות, בצרוף הטעמים, בידיעת קשורי המלות, וחבורי המאמרים,
 מעמידים המבין עד תכלית כונת הכותב בהעדר סימני הברות;
 בכל זאת לא נבטח כי לא יחטא גם המבין והמשביל הזה מרעיון
 כותב, כי רבות מחשבות בלב איש, ואת כלם יוכל להליט במלה
 אחת או משקל השם, ובנין הפעל, לפי רבות שינוייהן, אשר ישימנו
 מטרה במאמרו ההוא, ובהיות התיבה ההיא ערומה מבלי סימני
 ברותיה, מי יודע איפוא מה עמקו רעיונות הכותב, או מה גבהו?
 כי מאוד שפלו, ולא רץ הגיעו? ואיך זה ינקדם המנקד, אף
 לבוא עד תכונת הנביאים הקדושים, מליצי עליון, לדעת מה רמו
 לצינות בן אמוץ? להתהלל בתהלות בן ישי? מה רחבה תלונת אויב?
 מה נעלה תשובת רעיון? ואחריהם איך רדה הדבש בן ברכאל הבזוי?
 על כלהם איך הופיע אל נורא משמי מעל, וירעם בקול גאונו, ויצום
 התבנין בבחינת יצוריו, ולדעת מה רבו מעשיו, וכי אין חקר
 מפעליו? לקול יללת הענתותי, ידים תרפינה? ונחומי ישעיהו,
 דנים כורעות יאמצו? לשוא נתפאר כי באנו עד תכלית רעיוניהם
 עמוקים, ואך הכל נחשוב כי כונת הכותב לא נעלמה מאתנו,
 העדר הסימנים מחלקי הברות ומעוררי לב על מלותיהן ומאמריהן;
 גם עתה בהיות הנקודות והטעמים אתנו, אשר אך המה העמודים
 חלים אשר כל נטיות הלשון נשענות עליהם, עוד אל מקורם לא
 גענו, ואם תצויר מציאות הלשון בלי נקודות, גם מעט הזה הנודע
 גם הוא היה נסתר ונעלם מאתנו, ואך לשבעה דרכים יחלק
 דרך האחד הנכון והישר אשר אתנו היום, ותחת כי עתה במעט
 עתנו בה, נדע לתקירה, ולדעת כי רב אשר נעלם מאתנו
 קרת חמדתה, מאשר אתנו עומד היום אחר רבת היגיעה בחקירת
 לשון, הנה אז בלי נקודות לסימני הברות ואופני התחלקות הגזרות
 בנינים ונטיות המשקלים, אך שואה ומשואה, שמה ושואה, יקחו
 מלתה, ותחת היותה עתה בידינו לתהלה ולתפארת, אך כליון
 דיון, צלמות ולא סדרים; יקחו חלקה.

לשון הסורית, בת היהודית, ואחות הארמית, גם היא נעדרת סימני
 הברות באמצע מערכת אותיותיה, לכן גם בה ימצאו ספרים
 וקדים ובלתי מנוקדים, המנוקדים ימצאו להם חמשה סימנים לחמשה
 לות, אשר יוצגו למטה גם למעלה ולא בין האותיות, כיהודית, לכן
 קל עליהם או מטעם אחר הידוע להם יחסירום בספרים מעטים אשר

יקראו

יב

במקרה יצאה על אופן זה מידי חכם בעון משה נאמן בית ה' , ואך
 מטעם נכבד וכמוס עמו פעל כל זאת , אם כמו שהביא האדומי ואחריו
 הרמב"ן בהקדמתו הנכבדות , דעת הכוזרי מאמר ב' : שרצה שלא
 לתבון האדם במצותיה וזלת המסורות על פה , אף כי לדעת הרמב"ן
 בהקדמתו לפי התורה (בתחלת פ' בראשית) : "כי התורה כלה שמותיו
 של הקב"ה שהתיבות מתחלקות לשמות כו' ונראה שהתורה הכתובה
 באש שחורה על גבי איש לבנה כו' שהיתה הכתיבה רצופה בלי הפסק
 תיבות , והיה אפשר בקריאתה שתקרא על דרך השמות" כו' עכ"ל 1) ,
 וכן דעת הרדב"ן בתישבותיו ח"ג סי' תרמ"ג על שאלת "למה אין
 בותבין הנקודות והטעמים בס"ת כו' כיון שהכל נתן למשה מסיני כו' ?
 היתה תשבותו מכת המדרש : "שבקשו המלאכים כו' התורה כו' שהם
 היו קוראים בתורה קריאה אחרת על דרך שמותיו של הקב"ה בלי פיסוק
 תיבות והודיעם שיש לתורה קריאה אחרת כו' על דרך פיסוק תיבות
 כו' עכ"ל , קרוב למה שהבאנו בשם החבר לעיל פרק א' משער ב' ,
 על דבריו החבר עצמו כל הרוש שם ותבין .

ואת היא סבת התורה נעדרת הנקודות , הרצויה לקרוא בה קבל עם
 ולפני כלל העדה , אשר יאות היות קדושתה (לפי אופני סודותיה)
 או , על צד היותר נעלם לפי הקבלה המסורה על פה מאון לאון , מבלי
 פרוד כלל ; אבל הנקודות והטעמים תכונתן להפריד בין הדברים , ולגלות
 טו הנגלות לפי עימק הפשט הברור , ובהעדרם , רוח אלהים בסודותיה
 מרחפת עליה , ונכון הדבר , היותה על הציור הנכבד הזה , בעמוד העדה
 לשמוע דברי אלהים חיים מעל הספר , והן או "אלהים נצב
 עדרת אל" .

אמנם

קצת , אמר לו עמוד וקרא בתורה , אל לא עזרתי על הפרש , ושנחכו חכמים
 ע"ש , וע' ילקוט שמעוני שמואל ב' רמז קמ"ו שהעתיק דברי הילמדנו בשנוי קצת .
 1) ור' יעקב האבין (בקונטרס לגטין מהלכות קטנות סי' י"א) כתב :
 והיה מחמת הכורא ית' לקצר הלשון הקדש והתקין את הנקודות כו' לולא
 קצת רבותנו בקריאת ס"ת כמה היה יוצא לנו מן הטעות והשגשג , ומה שלא
 נתן נקודות הוא כדי לדרש מקרא ומסורת כו' ולשאר כונה אלהית כו' עיי"ש ,
 תבון לטעם הכוזרי ולטעם הרמב"ן כאחד , וכן כתב רבנו ירוחם בנתיב א' לחלק
 מספר אדם בטעם ס"ת המנוקדת שהיא פסולה , כ"א נקד אותה אין כלן
 מסורת , הפך מה שידענו שיש אם למקרא ולמסורת , וע' בשו"ת הרמב"ן סי'
 ל"ח , ובב"י טור יו"ד סי' רע"ד , ובתורת השלמים להגאון רחיד"א סימן כ"ב
 אות י"ג , ולכן אמרו במס' סופרים , ספר שנקדו או שפסקו ושנקד ראשי פסוקים
 וכו' אל יקרא כו' (פרק ג' הלכה ה') , וע"ל פרק כ' משער זה .

פרק ד

אמנם ברור הדבר באין ספק, שנמצאו ספרים רבים לישראל, ובפרט ליחידו הסגולה, ולמלמדי אופני הקריאה הנכונה ליחידו ההם, וכן למלמדי התינוקות כלם, לדעת ר' אליעזר המודעי שהכתב לא נשתנה כל עיקר, להורות וללמד אופן הקריאה בנקודות ודשעים, ככל הצורך המספיק למשפט לשוננו הקדושה, כי מכל סימנים ורשמי הברות, לא תצויר הקריאה בראשית ידיעתה בשום אופן.

וכן בהיות המצוה לכתוב על האבנים בעבר הירדן את כל דברי התורה הזאת, מבלי כל ספק היתה המצוה הזאת כוללת לנקוד גם נקודות וטעמים על האותיות ההם, המבינים את הקורא את הפשט הברות וכמ"ש וכתבת על האבנים וגו' **באר היטב** (דברים כ"ז ח') בלי שום ספק בקריאה, ובלתי הנקודות לא ידע החפץ להשכיל גם אף קרוא, אף כי לדעת ברור הדברים הכתובים; ויפה כתב הרב ר' לוי בר יוסף בס' הסמדר (הביאו הרא"ב בתקדמתו הישלישית לס' מסורת המסורת): "ואמר האומר מאין נדע שמפי הגבורה נאמרו הנקוד והטעמים? יש המשיב: מקרא מלא הוא דכתיב, וכתבת וגו' **באר היטב**", ואלו הנקוד והטעמים שמבארין הונויות אין אדם יכול להבין באורם, כגון

שְׁלֹמֹה שְׁלֹמֹה שְׁלֹמֹה שְׁלֹמֹה שְׁלֹמֹה שְׁלֹמֹה

ודברים דומיהן, והיא ראויה נכונה ראויה לסמוך עליה; ואף לדעת חז"ל (באגדת דברים יש, ובבלי סוטה ל"ב א', ול"ו א') שענין "באר היטב" בשבעים לשון, הלא היה כתב האשורי אחד מהם, בין שהחזיק בו ישראל, בין שהשתמשו בו האשורים או, הלא היה מן הצורך להבין את התורה לכותבים ומחזיקים בה בכתב ההוא, וכמו שלא תאמין בתיבת שאר הלשונות מבלי סימני הברות בכתביהן, אלא בעת צורך כתיבתם האותיות וסימני הברות יחד בסדר אחד, ואלה בעת שלא נמצאו בהעדר סימנים מכל, ככה גם כתב אשורי זה אשר אנחנו עוסקים בו לדעת ברורו, לא נוכל להפרידו ולהבדילו משאר יתר הלשונות, להיותו נכתב מבלי סימני הברות כמוהן; ומלפד ואף גם המלות האלה השונות באותיותיהן ומובדלות בקריאתן המוצגות לפניך, אשר לא יוכרו זה מזה זולת סימני הברות, אם היו כתובות על האבנים מבלי סימני הברות אלה, מי הוא אשר יבארם שם לקורא על שפת הנחל? ומי יבינהו שמה במורד הירדן? וכמו כן ספר היחידים, איך זה יבינו במקרא בשום שכל את הפשט הברור האחד, באין נקודות וטעמים, הלא זה יקרא כה, וזה כה, והיתה התורה הברות האחת נפרדת בפי המשכילים בעם לאלף תורות? ודברים דומים לאלה

אמר

אמר החבר (מאמר ג' סימן ל') אחרי הודיעו לנו : „ספר התורה שכתב משה לישראל אין ספק שהיה ספר פשוט מאין נקוד וטעמים כאשר אנחנו דואים ספר התורה היום בו“ , הוסיף עוד לאמר (בסי' ל"א) : „מבלי ספק שהיה שמור בלבבות בפתחא וקמץ ושבר והנטיה והשבא והטעמים בלב הבהנים מפני צרכם בו ולהורות את בני ישראל , ובלב מלכי בני ישראל אז מפני שנצטוו , והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו (דברים י"ד ט"ז) , ובלב השופטים מפני צרכם אליהם בדינים , ובלב הסנהדרין (ו' ובלב החסידים בו' 1) ובלב בו' , ושמו שבע המלכים (הם הנקודות השבע : קמץ חיריק חולם שורוק צירי סגול פתח) והטעמים אותות ותכונות ההם אשר העתיקים בקבלה ממשה , ומה תחשוב על אשר זקנו המקרא בפסוקים (2) ואחר כן בניקוד ואחר כן בטעמים בו' (3) , התראה

1) ההצוננת בדבריו ? , והנה הנס דברי התוספתא (סנהדרין פ"ד) :
 וכתב לו שתהא כתובה לשמו ואין רשות להדיוט לקרות בה שנאמר וקרא בו בו' ומניחין אותו בב"ד של בהנים
 בב"ד של לויים : ובב"ד של ישראל המשיאין לכהנה (עכ"ל) ,
 אלוים להיות בסנהדרין , כאמרס
 סנהדרין פ"ד מ"א) : „ואין הכל כשרין
 לא כהנים לויים וישראלים המשיאים
 בהנה“ , וע' רמב"מ הלכות סנהדרין
 י"ב ה"א , וא"כ אלה עיני העדה ידעו

הנקודות והטעמים , ואם ידעו אך צע"פ , ולא מהכתוב בספר , איזו ידיעה לא זו אשר תתיחד אך אליהם ? , הלא כידועה הזאת יודע כל הקורא בספר וזאת נקודות , כי כל הקורא ומוציא דבר מפיו , הצרות יקרא , ומה צניקה אין ההמון ? , ואם המה ידעו אופני הקריאה וההמון לא ? , הלא גם בקראת המון , קראו על אופן אשר למדס רבס עפ"י הקריאה הנכונה , הן לא יכשילום גאונס ללמדס קריאה אחרת ח"ו , אכן הוא הדבר : כי ספרי היחידים היו נוקדים לדעת הפשט הצרוך וההלכה הצרורה והמצובה היוצאת מפיו ה' ונדרשת לויס , אשר אין מגלין אלא לצנועין וליחידים אשר באו בשנים , וההמון קראו עבר הכלתי מנוקד (לדעת האומר שהכתב לא נשתנה כל עיקר) בעזר המורה עד למדוס , ולא הודיעוס דבר מכל, וזאת הנמסר עפ"י הזקנים והשופטים והסנהדרין מ"ט , ועוד נדבר מזה להלן .

2) כונתו על סימן ה' אין פסוק לפסוק והן שתי הנקודות שצניקה (2) , על המתג במקוס הנגיכה במלה האחרונה שנפסוק המורה על סוף פסוק , על פסוק הפסוקים עצמם משה פסקו , וכדאמרינן (ברכות י"ג ב' , תענית כ"ג , מגלה כ"ג א') : „כל פסוקי דלא פסקי' משה אכן לא פסקין ליה“ .

3) הנה לדעתו תראה : שהמלכים והכהנים והסנהדרין הם הולידוס , ומתס או צורות הנקודות והטעמים , והם יחסוס לתכונות ההם אשר העתיקוס ממשק , ופי כי קשה הדבר שעד הם לא היו לכתב אשורי סימני הצרות , בכל זאת הרוחצ לדעת

התראה שמעשיהם בזה לריק ולבטלה ? או השתדלות בדבר חובה ?
 עב"ל, הלא תראה איך גם דעתו שהספרים אשר ליחידו הסגולה
 בימים ההם היו מנוקדים, בין שנקדום מעצמם, או שקבלו גם הנקודות
 ממש מסיני, די לנו לדעת שהיו כמו הספרים שבידינו היום בנקודות
 וטעמים, ורק הספר הנתן ע"י משה רבנו ע"ה היה כספר החתום בלו
 בקודות וטעמים והפסק פסוקים, כאותו הספר אשר אתנו היום כתוב
 על הגויל ובדיו, לקרוא לפני הצבור כנתינתו מסיני.

פרק ה

הנקודות והטעמים האלה הכתובים על ספרי עיני העדה ההם, לא
 ימלטו : או שהם עצמם נתנו למשה מסיני, כתמונתן
 בצורתן, או שאך משפט דקדוק הנחתן הכללי בכל מלה ומלה, ע"י
 נמסרו, והצורות עצמן חדשו המלכים והסנהדרין או השופטים שהיו
 לפניהם עוד בימים הקדמונים ההם.

בכל זאת אל האמין : כי עשתונות גבר, רעיונות אדם לבדן, הולידו
 את כל אלה, כי עתה יוכלו להמצא בדורות הבאים אחריות
 עוד נכבדים כמו אלה, או אם אף צעירים מהם, ישענו באמרום : "יפתח
 בדורו כשמואל בדורו" (ר"ה כ"ב ב', וע' אנדת קהלת על פסוק דור
 הולך ודור בא), אשר ירצו להסב פני הדבר לענין אחר, ולשנות טעמם
 כמאזי נפשם, ואנחנו רואים שלא קבלו שום שינוי מאז נחקקו בספר
 ע"י היום, כי לא מצאנו ספר אחר המנוקד על אופן אחר, או זר
 נקודות אחרות שלא כדרך אלה אשר אתנו היום ; וראה תראה את
 אשר ענה הכוזב להחבר בס' ל"ב מהמאמר הנ"ל על שאלתו בס' ל"א
 באמרו : "אבל השתדלות בדבר (הניקוד והטעמים והמסורת) חובה עם
 שמירת התורה שלא יהיה צדך לשנותה עם החכמה המופלאה, כי נראה
 מקביעות הניקוד והטעמים סדר שלא יהיה אלא מחכמה נעזרת (מן
 השמים) איננה מערך חכמתנו בשום פנים, ולא יתכן שיהיה מקובל
 אצל ההמון (ענין בזה לדבר קדוש ונשמר) אלא מרבים רצויים או מיוחד
 רצויים (המלך) מיוחד רצוי (הנביא), ולא יתכן שיקבל ההמון מיוחד
 אלא

לדעת כי ממקום קדוש יהלכו, וכי לא צעירים המה לימים כאשר חשב הרא"ב,
 אצל עוד ישישים מעורר וסיעתו, ועוד נוכל לזעוד ולעלות הלאה מהגבול אשר
 הגביל הכוזבי, ונמצאם עוד קדומים מחזון הכוזב, ושרש אחד יהיה להם עם
 הכתב, וכבר הביא האדומי בפרק ל"ט לאמרי זיכה גי' אחרת מכוזבי כ"י :
 "לחכונות הכס אשר העתיקו חכמים ממשכ", באופן שנראה יותר להבין שהנקודות
 והטעמים עצמם הם אשר נעסקו, ולא החכונות לבד כאשר חשב הרא"ב, ו
 עוד לדבר בזה, ואפי' מקום להאריך, וע"ל פרק י"ט משער זה.

משמעות הרבה וצירופים שונים וקריאות הפניות, ולכן לא נתנו הנקודות

דרכי ישמעאל בהלכות, ויתרם עד ל"ב דרכי יוסי הגלילי באגדות ובצאורי המקראות
 זיונו להם ושימום בכלהם, לבלי שלוש בהם עיני אלה אשר לא השכילו למרבה,
 כי אולי ילמדו מדבריהם הפך כונתם הרצוי' מאתם, מבלי הבחין האמת לאמתו,
 לחלק בין דבר לדבר, כמשפט התורה והמדות הידועים. ומה המין היתה ג"כ
 גניזת ספר יחזקאל לפי חפצם (שבת י"ג ב'), בעבור שהיו דבריו סותרין דברי
 התורה בעיני התלמידים, וכן ספר קהלת (ע' שבת ל' ב'), ואגדת ויקרא פ"א
 כ"ח, ואגדת קהלת על פסוק מה יתרון לאדם, וע' בכ"ח מצ' למורה) וזהו
 ומשלי (ע' אדר"ג פ"א) בעבור כי דבריהם לא יודעו כ"א לגדולים חקרי לב המשכילים
 להבדיל בין עיון לעיון, ולדעת התולדה הכרוכה היוצאת מהקש השכל הישר, ואולי
 אלה אשר נפלאו מהם ענייניהם האמתיים, ושימו לבם אל הסתירות ולבארם אל
 ידעו, ונמצאם שם שמים מתחלל. וכן מזה המין גניזת ספר רפואות ע"י יחזקאל
 (פסחים פ"ד מ"ט וע"ש בגמרא כ"ו א' וברכות י' ב', ובפי' המשניות להרמב"ם פסחים
 טז וברע"ב ותו"ט טז טז), ובהקדמת הרמב"ן לפי' על התורה), והדברים כפשוטן:
 שאין מוסרים דברים כאלה כ"א לחכמים היודעים להבחין בין מחלה למחלה ובין
 חולה לתולה לפי פרטי פרטיה, ויגזמו מהמון ג), לבלי ישמשו בהם דברי
 זולת דבר, ובעת מבלי עת, ובמקום זולת מקום ד). ולא לבד בספרים שלמים
 שגזמו או שרצו לגזום, וסתירוק או בארום, כפי ענין הספר ההוא, כ"א גם
 בספרים הגלויים לעין כל, יש דברים הרבה אשר מצאנו כי בכל יכלתם לא גלו
 באוריהם ותרגומיהם לפני ההמון, יש דברים אשר חששו לגנות ראש היחש, כמו
 מעשה ראובן ומעשה דוד ואמנון הכלתי מתרגמים בעבור הגנות, וכן מעשה עובד
 הכהן, לכלתי יטעו לחשוב כי שיה וכי שיג לו לכן יצא מהאש, וילכו תושב לא דרך
 וברכת

לגדולי הדור ולא לדרדקי ויוקרי, וכן מצאנו שכן גם בימי ארזי עוד לא היתה דבר הלכה כמתנה
 ומסורה לכל (ע' עירובין ס"ב ב', ורש"י טז ד"ה מגלת תענית כ"ו) וכמ"ס לשיל, ולא התמסר
 ההתר מכל כ"א אחר חתימת התלמוד, וע' בהקדמת הסמ"ג לספרו, וע' מ"ש הרב האמן
 רז"ה היות כ"ו בהנהגותיו לש"ס ז"מ טז, שהסמנה לא נכתבה רק בזמן אחרון וחרת חתימת
 התלמוד" ע"ס, אבל לדעתי נכתבה ולא נמסרה כ"א ליחידים, ויש להאריך בזה, ואין כאן מקום.

ג) ולכן אמר ר' לוי על והטוב בעיניך עשיתי, שגנו ס' רפואות" (ע' ברכות טז),
 וצד דבר הזה מכל הג' דברים שגזמו והודו לו חכמים, בעבור כי עטם הדבר הזה לא ית
 כ"א לה', ואולי היה רע בעיני ההמון בעבור כי הסתירוהו וגטוהו מהם, לכן אמר: והטוב
 בעיניך עשיתי, ע"ס.

ד) וצירופיהם נדרים" פרק ששי ה"ס, גנו עטלף של רפואות", ולדעתי הטעם הוא
 כימה רשימה כוללת הדברים המיוחדים לחיים ידועים, בהכיר איכות העשותם והתרכבותם,
 אשר טען עד מאד לבלתי יודע להשתמש בהם; והן עתה משכיל מה שספרו גבי ר' ירמיה שכל
 דבר לבניה והוא חסיד ואמר קרא צביתי' וצבקי' ונפק, וקרא לקרא, מלמד מופת", ואלקו
 בין קרא רכיבו וסיאנו, ובין גופי' דקרא לבנוי' דקרא, דאמר ר"י לוינא דקרא בסילקא לילת
 דכתיבי. בנותם, וסייט טז: "דבר זה אסור לאמרו בפני עמי הארץ" (נדרים מ"ט א'), כותם
 אסור למסור להם ההפך הזה, כי אהרי ששמע כי הקרא בעם יצא לחלי ידע, ו
 נסח לבדיל בין חלי לחלי, ובין קרא לקרא, ויעשה להשתמש בו בבלי דעת ויסתכן,
 טז: דע כי הדברים האלה נזורים חללי מכלל הגמרא בהם, וע' ג"ו יהא אמונת ר"ן

הנקודות והטעמים לכתב בס"ת, ויכתבו בחומשים משום עת לעשות לה'

וצרכת כהנים, לבלתי יתעו ברצון ה' וטובו לאמר: הקב"ה וחתן ומושא פנים, ולא יחשו לתיקון מספרים, וכן האומר: אין מפטירין במרכבה, חרד לבו על דבר הספק אשר יוכל לפול בלב ההמון בדברים מופלאים ומכוסים (ע' מגלה כ"ה ח'). ולכן גם חכמינו ז"ל בדברים צנינים כאלה הלבישו בלבוש ספוריסק, ויגידו במליצות חידות, למען לא יודעו הדברים הגסתרים ההם כ"א לאלה אשר ידעו להשכיל להיטיב, בהסירה הבלבש ההוא, והלבש אותם מחלצות, ולשים הנניף הטבור בראשם, ומעין זה הנס כלל אגדות חז"ל צפני כל מבין דברי חכמים וחדותם, ומשכיל על כל דבר משל ומליצה, וע' בשבעים מראשון למורה, וכאשר בן השתמשו גם הפלוסופים הקדמונים בדברי השכלות פיוויסק, גם בחבמה האלהית, גם בחכמת הטבע, ובח"ס הרמז"ס צ"ו לא' ממורה: "לא תחשוב כי החכמה האלהית לבד היא הנמיעת מן ההמון, אבל רוב חכמת הטבע, וכבר נבפל (עיון בהקדמתו למורה) לך. אמרנו: "ולא במעשה בראשית צנינים", ואין זה הצל בעלי התורה לבד, אבל גם אצל הפלוסופים וחכמי האומות מקדם היו מסתירין הדברים בהשכלות, ומדברים בהם בחידות, ואפלטון ומי שקדם לו היה קורא החומר הנקבה והצורה הזכר כו', ואם הם כו' היו שואלים השמות ולוקחים הדמוינים בלמוד, כ"ס שראוי לנו לחננו קהל בעלי הדת, שלא נבאר דבר שיקשה על ההמון להבין כו' עכ"ל. ולא לבד לתקנת ההמון חשאו, אבל גם לתקנת התלמידים אשר לא השתלמו עוד לרעת הדברים ההם על צדורם, לכן חסרו לדרוש במעשה בראשית צנינים וצמרכה ביחיד, אח"כ היה חכם ומבין מדעתו, מבין ומשכיל זך הטבע ומרגיש הענין במעט רמו (וע"ע שם בל"ג מא'), כי מעט מוצר אשר ישכילו באמת, 'אולי ישמע הכסיל ותשתצצ אמונתו, ותוציאנו המחשבה אל השגיון ותמחון לבד, אלה אשר גדולות לא ידעו, ולא יבינו ולא ישכילו מציאות עצם בלתי נתפס במקום ובזמן, דק מכל דק, ולא יושג אף ברעיון, ותכלית ידיעתנו זו: כי לא ידעוהו ע' פרק כ"ט וס' מא' למורה, ופרק האחרון לשער היחוד מחובת הלצנות, ואמונות דעות לרס"ג, וכבר האריכו פיה הפילוסופים בספריהם הרבים ע' צס) ולא נשכילו, וזה כאשר נחקור במציאות זה אשר אין ערוך לו, לא נוכל לדמותו לדבר, ולא המשילו לדבר, וכל עיקר ותכלית ידיעתנו זו בשליה (ע' בנ"ח מא' למורה) וכאמור אל מי תדמוני ואזהב יאמר קדוש (ישעיה מ' כ"ה), והמה צור שולל לא ישיגו, כל הנבנת אך בחיוב (ע' במ"ו משס) לכן התירו לנו נביאנו הקדושים להמשיך עוד הכורא בכבראיו (ועיון בהקדמת הרמז"ס למאמר היחוד), למען ידעו כי יש ה' קדונו, לבעבור תהיה יראתו על פניהם, וזהו שהפליחו חז"ל את חכם זה באמרם: דול כחן של נביאים שמדמין הצורה ליוצרה" ד), וכל דבריהם בצדור היקר הזה, הנס

ה' וכאשר תשים לבך אל תליצתם הנשגבה הזאת, תסוד מעליך תלונת הכנס אש"ל (במשתדל, בראשית ח' כ"ו) על אחרים בצרכת חמנים (בסבות ח' ח'), אשר יצו אתם וס בללנו בללם דמות תבניתו, באמרו, "שחקרי כי פנבים הוא סס נאמר על מלקי הנוף, ח"כ יתמו קדמוניו לאל תבנית כתבנית חדם", אמנם ברור ידענו כי כך הם דרך הנביאים הלבו גם הם בפקביותיהם, חף כי לא ישכש בעל לשון העברית במלכות

זה או אלה אשר את צדור מהם בראשית ההקדמות האלו בצינת אין אלהותם חכם צור
 והוא צדור אמת כפי ה' באמת באמונתו היא בראשיתו היא. ודבר זה הצנינים הנבנתים הם
 שם אלו הבריות צדור (ע' בספרו הישעיה א' ח') תלונתו נהר (תול) שר יחסה ותחנת
 ותלונתו תדמוני) וכן כפי צדור אש"ל ח"כ יתמו קדמוניו לאל תבנית חדם", אמנם ברור ידענו כי כך
 ירבה אלו, ואל אלו תולדותיהם (ר"ת ב"ה ח') וכן כפי צדור אש"ל ח"כ יתמו קדמוניו לאל תבנית חדם", אמנם ברור ידענו כי כך
 ויפלין לבר עולם

לפי ככל הקירחנו זאת כי אם הדרך הפשוט והגלוי, או שתהיה דעת
הפזונו: שהמלכים והישרים בצירוף עדת הס:הדרין הקדושה עם כבוד
רוח

בלאה, יוכה בסמורים, ותאכלנו האש הגדולה, וזהו ענין הארבעה שנכנסו למדע
הגיגה י"ד ב', וע' בל"ב מא' לחורה, וגם החכם אשר יבין מדעתו, הכלית
במנו להבין: כי לא יבין, וכאשר באו בן ילך, ולא יכיר אף את מקום הידוע
זה, אשר אך הוא הידוע והדעת והידוע, וזהו טעם והחיות רצוף ואז (יחזקאל
י"ד) ושעור אמרם בדושה: "משרתיו שאלים זה לזה היה מקום כבודו"?
המנו להתקרב בהקירתם על העמם הנשגב הכלתי נתפש במקום, אבל הוא
המקום, והמקום הוא, והנה לעומתם ישבו אומר: ברוך כבוד ה' ממקומו (שם
י"ב), הידוע רק לו לבדו, ולא ישיגוהו כל כרתיו בשמים ובארץ, ולזה כיון
ולפניו באמרו ובמלאכיו תשים תהלה (איוב ד' י"ח) (שרשו ה"ה, ומשקלו תפעה,
וגינו כמו הלאה, וה"ה וה"ה לא אהד הוא, כי תחל"ה ונחל"ה יציאו זה"
תת זה, ע' מכלול לר"ק דפוס פיורדף דף קל"ח א', ובצאורנו שם, ולא
אשר חשבו בין הורים במשקל תפלה דף ר"ד ב', וע"ש בצאורנו), ר"ל כי ישים
יחוק גם במלאכי מרום השכלים" הנבדלים, וגם הם יעמדו הרחק הלאה מההגת
עם כבודו הנשגב והנעלה, אף כי שוכני בתי חומר וגו', ויתרון החכם מן
בטל, כי זה השיג: פי לא השיג ולא ישיג, וזה ידמה כי כבר ידע את כל,
את כי לא ידע אף כל, וההשגה הזאת: כי לא להשיג עוד, הנה רבת
השגה, ותכלית ידועת הנבדל, וצריכה נקיון הרעיון, ובר לבד, ואמונה תמה,
וכל אחתי, אשר לא ישתלמו בה כ"א השרידים אשר ה' קורא, וליתרם תאכל
עם ועד אשר, לכן נסתרה דרכה עד מאד, ולא ידברו בה קבל עם, אף לא
עו החקירה בה חד את אחד, כ"א לחכם המצין מדעתו, הארכתי בזה במקום
אמרו לקצר, למצן תשכיל ממוצא דבר דרכי והירות חז"ל בכל כמו אלה. ותשוב
יאה עוד כי בו בענין אשר אהבו לקצר בדבורו, נזכרו לדבר אך חד את אחד,
עין ישים לב לכל היוצא מפיו מצלי השנות וכפל אמרים, לכן בעריות אין דורשים
לושא, כי חולי בבקש האחד תורה מרבו, השנים לא ישימו לב, ולא יבינו המשפט
ער בסתריהן (ע' ריש סרק שני דחגיגה ובפי' המשניות להרמב"ם שם, ובקדמתו
ורה חלק א'). ועוד מלאכו בקצת עניני ההלכות אשר הזכירו לכלתי לגלות
ס הארץ כמו שאלמה ר' יוחנן משום רשב"י: "ודבר זה אסור לאמרו לפני עם
דו" (מנחות ז"ט ב'), וכן אמר ר' יצחק עוד אחרת היתה ולא רצו הכמים
אתה (בענין הולכת פחות פחות מד' אמות) וכו' משום כבוד חללים הסתר דבר
א יבואו לידי משאל לחתווי ד' אמות צרה"ר (שבת קנ"ג ב'), ולכן גם צדדשם
קח נזכרו לגדור בפני עם הארץ, למצן לא יכשל באיסור האחתי עצמו, ע'
ין ט"ו א', גבי משל בשבת: "כי תורי רבא לתלמידיו מורי לכו כר"מ, וכי
ש לכו בפרקא דריש כר' יהודה", וע' תוס' צ"ק ז"ט ב' ד"ה מעטך מספק
ורא כו', והיה רצ מחמיר עליו, לפי שהיה עם הארץ, שלא יבוא להקל בשאר
זאת" כו' ע"ש, כי זה אשר אין צידו קו המדה, להתוות על ידו הגבול האחתי,
עד פה יבוא, יוכל לגשת הלאה, להרום איסור התורה עצמו, וזהו הטעם
בנדרים (בזוהר) שתלמודי הכמים אינם צריכים שאלה עליהם, הנה ע"ס
ד שאלה לדעת רבא (דרים י"ד א'), הכולך לשיטתו (חולין סס) לגדור פתח

וי' א"י א"מ ח"ר
(אבשמוס, אב)
ג"ל קדקס
שמי השע"ה
ובקשה ראוי
הדעת א"מ ח"ר

וי' א"י א"מ ח"ר
הדעת א"מ ח"ר

הדעת א"מ ח"ר
הדעת א"מ ח"ר
הדעת א"מ ח"ר

יקר אשר עברו עליו שנים רבות ומפי קדושי עליון יצא, כאשר אנהג
 רואים מכותלי דברי חז"ל (מגלה ג' א', נדרים ל"ז ב'): אמר רב איקא
 בר אבין אמר רב הונאל אמר רב מאי דכתיב ויקראו בספר בתורת
 האלהים וגו'?, מפורש זה תרגום, ושום שכל אלו הפסוקים, ויבינו
 במקרא זה פיסוק טעמים, ואמרו לה אלו המסורות (ע' בפ') המפרשים
 (שם), מן הדברים האלה בצדק נשפוט שכבר היה לפני עזרא וסיעתו
 ספר מופסק בפסוקים ומנוקד בפיסוק טעמים, עד שעליו יאמרו: שבו
 קראו והבינו בשום שכל, אשר לא יובן על דבר חדש שנתחדש אז על
 דם כ"א על ענין נהוג ומקובל כבר באומה, על ידי יחיד הדור, או
 על ידי משה איש האלהים, והם הבינו והשכילו בו כמשפט, לתקננו ויבט קחו
 ולהעמידו על מכונו. (ג' א') *הוא המאמר הזה לחברה שהטעמים נכתב אסמ' המדויק על הנהג' כ'
 באמת אין באלו הוכחה רק לכנס אלם קצת וספירת נמצאו. אבל לא למכח
 ראיות מן הדין*

הראית יקירי דברי ר' אליהו בחור, בחשבו לאחר מוצא הנקודות
 והטעמים עד חכמי המסורת שהם ישיבת בן אשר ובן נפתלי?
 מה ענה על המאמר הזה? דחהו בהבל פיו, באמרו: שהמובן מן
 הדברים ההם אינו אלא שעזרא וחבריו כאשר קראו בספר התורה
 לישראל, תרגמוהו או בעל פה בלשון ארמי, בעבור שהיו מבינים אותו
 כל ההמון, והיו מפסיקין בין פסוק לפסוק כמו שהיתה קבלה בידם
 ממרע"ה, וכאמרם ז"ל: "כל פסוקי דלא פסקי" משה אמן לא פסקינן
 ליה" (ברכות י"ב ב'), תענית כ"ז ב', מגלה כ"ב א'), וכשהיו קוראים
 עשו להם הפסקות באמצע הפסוק לפי הענין, ולא שהיו להם צורות
 הטעמים.

אבן מחמדי, לאשר מצאנו בירושלמי דמגלה פרק ד', ושום שכל אלו
 הטעמים" בהעדר מלת "פסקין" הכתוב בבבלי, נכון ידענו שאין *וגבול חכמי
 הירושלמי אהרן
 הרמב"ם ספר
 האמון סוף
 ואלת הקורא
 הצותיק בקרו
 הפסוק עולה
 (אם) ויקרא
 קייקרא און
 הטעמים
 קמ הוא קתנא
 מות בסוף*
 כנתם בשום אופן על הפסקת הענין לבד כאשר חלם הרא"ב, כ"א על
 הטעמים בצורותיהם, ור"ל שעל פי צורות הטעמים הבינו בפשט הברור
 בגלל הפסקת המאמרים בפסוק החזק, ויגלה הירושלמי על הבבלי שגם
פסקי טעמים" האמור במאמר הזה, באורו על צורות הנגינות
 עצמן, ר"ל ההפסקות בענין אשר צורות הטעמים יורו עליהן; וכאשר
 בן הבין גם מאור ענינו רש"י ז"ל באמרו: **פסקי טעמים**
הנגינות קרויים טעמים (מגלה שם), וכן פירש הרא"ש בנדרים
 שם, הלא זה לבדו יספיק לעמוד לו לשטן בפ' הגמרא אשר ברה
 מלבו, ולפתרון הלזמו אשר שמח בו, ולא יתננו נשות ימין ושמאל
 וע"ע הוכחה נצחת לדברינו אלה, לקמן פרק י"ט הערה א'.

החכם הכולל הרמב"ם בהקדמתו שהזכרנו, אמר גם הוא: ואולם
 דבריו לא יתכנו, שהרי על התרגום אמרו רז"ל: שנתן להם
 לישראל

לשואל ע"י עזרא בכתב אשורי I, הרי שהיה התרגום או לפניהם
לא בעל פה, כאשר חשב רא"ב, ונראה שהוא הדין לנקודות
שכלם היו מצויינים ונרשמים לפניהם בכתב עכ"ל, כי כן
כלם

I לפי מה שאמרו מר זוטרא ואיתומא מר עוקבא (סנהדרין כ"א ב') :
"עברה ונתנה להם צימיו עזרא בכתב אשורי ולשון ארמית", ולפי מה שבאר ג"כ בדברי
ר' יוכי (בדברו שם על דבר המכתב) שנשתנה על ידו הכתב, לכתוב התורה בלשון
ארמית וכתב אשורי, ע"ש כי דבריו ארוכים, וא"כ מר זוטרא ואיתומא מר
עוקבא, בשיטת ר' יוכי קיימי, אבל אין הכרע לזה, כי יתכן היות דעת ר' יוכי
שנשתנה הכתב לדו, אבל הלשון נשארה בספריהם כמקדם (בלשון הקדש), כ"כ
גם הלשון נשתנה, לא היה לו לרבי יוכי למשתק, אבל היה לו לברר דבריו
בדרך שבררו דבריהם מ"ו ואיתומא מ"ע, ומ"ו ואיתומא מ"ע דעתא דנכסיוס
קאמרי, או בשיטת רבהון דלא ידעינן אכן, קא אזלי, וכן תבין מסתימת דבר
ר"י כדעתנו, ומהוכיחו על רשיון שינוי הכתב ממשנה התורה, כתב הראוי להשתנות,
נראה שהלשון היתה לשון הקדש, וא"כ הספר היה בקדושתו, ולפי"ז מי הרע
לשנות כתבו?, לכן הוכיח ממשנה: "כתב הראוי להשתנות", אבל אם היתה
הלשון ארמית, הגם אז לא נוכל לשנות הכתב?, האם כאשר נכתב הספר בלשון
יונית, ויהיה אסור לנו לכתבו בכתב המיוחד ללשון ההיא, ולכן מ"ו ואיתומא מר
עוקבא שאמרו: "חזרו ונתנה להם צימיו עזרא בכתב אשורי ולשון ארמית", לא
הביאו כלל רשיון על שינוי הכתב, כי בהיות הלשון ארמית, מותר לכתבו בלשון
כתב, אלא שהם צרנוס כתבו בכתב אשורי, והדברים ארוכים בהעמדת שיטת
הש"ס, לפי מה שהאריך החוקר הזה בהקדמתו ההיא, ולפי דעתנו בזה, ובענין
בבאר כל זה במקום אחר. ולעת הזאת הלא תראה ברור כי דבריו צודקים במ"ש
שהתרגום היה כתוב בספר (אף זולת דברי ר"י) מדברי מ"ו ואיתומא מר עוקבא
ואחרי כל אלה צריך אהיה לדעת כי דברי הרמב"ן שם נובעים ממקור האדוני
בפרקיו מאמרי צינה, וממנו שאז וישק את כל חלקת הקירתו שם, והחוקר הנכבד
רש"ד לוצאטו צראשית ספרו אובב גר, סתר את מוצא מימיו אלה, בהשיגו על
החכם המעולה ר' עוריה הכ"ל, ויחזה דעתו: כי התרגום לא נכתב על ספר צימיו
עזרא, רק כל איש מבין תרגם כפי הכרתו אשר השיגה יד שכלו, ותרגום אונקלוס
הגר גם הוא רק אמרו ולא כתבו, מטעם שהם מכלל תורה שבעל פה ואי אהיה
רשאי לכותבן בכתב, והביא עוד ראיה לדבריו מירושלמי דמגלה ר"ט הקורא עומד
(וכן החזיק צראשיתו זאת גם הגאון רצ"ה חיות בהגהותיו לש"ס שבת קט"ו א' ע"ש)
ר' חגי אמר ר' שמואל בר רב יצחק עאל לכשתא חמא חד ספר מושיט תרגומה
תנו ספרא, א"ל אסור לך דברים שנאמרו צפה צפה דברים שנאמרו בכתב
בכתב", ואם אסור היה התרגום להכתב על הספר, בהיותו מכלל דברים שבעל
פה עוד צימיו בר שמואל בר רב יצחק יתר מאתים שנה אחר החרבן, אף כי
צימיו אונקלוס וקודם לו, ובגלל הדבר הזה קבע לו זמן אחד לתרגום, עם הנקודות
והעממים צענין כתיבתם בספר, והוא אחר חתימת התלמוד, צפת שכבר הותח
גם המשנה והתלמוד והאגדות להכתב על ספר, משום עת לעשות לה' וגו', וגו'
כאן חסם, אחרי כל דבריו אלה, אף כי האמין גם בלא לב ולב, בכל זאת הסתפק

בלם נדרשו מפסוק אחד : "ויקראו בספר בתורת אלהים וגו' ואם החכם הזה בנה דבריו אך על דרך ההשערה , הנה אנכי אראך כי יסודו חזק בנינו" נכון כי כן בההיא דלא ילמדנו מקרא שחולקים בזה רב ורבי יוחנן (נדרים ל"ז א') שרב סיבר פיסוק טעמים דאורייתא , ר' יוחנן סיבר לאו דאורייתא והוא מרא דירושלמי , ומצאנו שם (ירושלמי

דנדרים

בסוף מאמרו השני מספרו הזה , מהמאז ראיה לסתור דעתו זאת , וכן הפעם הלא ראיה החכם הזה דורש האמת , מאמרו ז"ל בסנהדרין כ"א ב' : "הורה ונתנה להם בכתב אשורי ולשון ארמית" , מה היא זו , אם לא ספר תורה מתורגמת , כתובה בכתב אשורי ולשון ארמית ? , אשר תתואר אללנו בשם "תרגום ס" , כעין תרגום זונקלוס שבידינו היום , ומה לנו עוד ? , והתרגום הזה אשר יצא לנו מתחת ידו בסופר המהיר עזרא , מצא חן גם בעיני המלך , ליקר התפרסם טובו ויפיו , אשר כן קראו המלך ארתחשסתא "ספר דתא די אלה שמיא" (עזרא ז' י"ג) בעבור ועם ההעסקה הנכבדת , והתרגום היקר הזה , אשר תרגמו הכופר המהולל ההוא לשון המלך הזה , הוא בלשון ארמית , וגם היבדלים תארוהו בשם "ספר מהיר תורת ה' וגו' (סס ו') , בעבור טוב העתקתו , הכריכה להשתלמות יקרה , דיעה נמרצת בתורה , בעבור היות התרגום ענין שכל עמודי התורה נשענים ליו , ולא לחנם קנה לו שם טוב זה **ספר דתא די אלה שמיא** מפי מלך הזה , אבל תבינו כאשר תשים לבך אל מה שצריך המתרגם מלשון ללשון עין ולהשכיל , ואחר תשפוט תכונת המתרגם הנאמן , מה היא ? , שלושת הדברים אלה : "ידיעת הלשון אשר יתרגם ממנה , וידיעת הלשון אשר יתרגם אליה" והאחרון כניד : "ידיעת הדרך האחד הצרור הצדק והאמת , אשר כיון אליה כותב דברים האלה , אשר יפתיקם ויתרגמם" , לא נקלים המה , וע' בהקדמת המתרגם יקר ר"י אבן תבין לח"ה , ותדון משפט האיש הזה אשר הרכיב בנפשו עוז לתרגם תורה הזאת , אשר מפי עליון יצאה , ורוחו אותה , ודע וראה איך מצאה חן העתקה הזאת בעיני בני עמו , עד כי השבחו "כאלו קלע השערה עם העתקתו ת , אל התורה אשר נתנה ע"י משה , עד שאמרו חז"ל (סנהדרין סס) : "ראוי זה עזרא שתנתן התורה על ידו אלמלא קדמו משה" , ואחרי אשר ידעת מההעתקה זאת , הגה לפניך תרגום זה , וראה כי ככתב בספר , ומה לנו עוד ? .

אכן מה שהעיר החכם היקר הזה : שהוא מכלל דברים שבע"פ שאי אתה חייב לכתבן בכתב , הנה מצאנו סברה הפוכה צפי הרב פורת (שנת קט"ו ח' תוס' הלא נתנו כו') , ואין הדבר מוכרע (וע' מהרש"א שם , ותוס' צ"ק ג' ב' ד"ה כדמתרגם) , בין כה ובין כה , יש לנו להשכיל מן מוצא דבר ענין זה , אם הותר בכלל לא ? , ועל מי מהספרים תכוב ההלכה הידועה הזאת "דברים שכתב אי אתה , ודברים שבע"פ אי אתה רשאי לכתבן בכתב ? , ואתה הטע אונך ושמע .

כאשר תעיין ברש"י (שנת סס) ד"ה טעוין גניזה , תמצא שהביא בהם רבותיו מדי המשנה : "ואע"פ שכתובים בכל לשון" סובבים על כתובים לא על כתיבאים , וני שמאלנו ביונתן בן עוזיאל שתרגם כתיבאים , ורש"י חולק עליהם ואומר : ח"ו כתיבאים

ירושלמי
דנדרים

דברים פרק ד' ה' ג') : "יכול מקרא ותרגום בן בו' ? ואי אתה מלמד
מקרא ותרגום", הנך רואה שאצל ר' יוחנן המקרא והתרגום מקרא
אחד לחם, ואל מקום אחד ילכו, א"כ ככה להפך, תהיינה גם שתיה
על

צנזורים א) הם אמרו יונתן לא כתבו ע"ש, הלא תראה כי שכל רש"י אל
דבריו, ולא זכר "תורה" (ומה שפי' במשנה שם "תורה נביאים וכתובים"
הוא גלוס הס"ד דגמרא עיי"ש), כי תורה הותרה מכללה צימי עזרא, בהתקן
על ידו בכתב אשורי ולשון ארמית, א"כ ברור ראינו כתיבת התרגום ממנה, ופי'
קודם לו צימי משא ואחריו, צנזותו על פי ה': "וכתבת על האבנים
את כל דברי התורה הזאת באר הימב" (דברים כ"ז ה'), ולאחר
הז"ל (בוטה ל"ב א' ל"ו א') בשבעים לשון, רצונם בכתב של כל אונות
ואומה (ע' פי' הרמב"ם למשניות), וכל התורה נכתבה על האבנים או כפס
בכתוב "כל דברי התורה הזאת" (שם שם ג' ה'), וכנראה מבני
סוטה ל"ה ז', בשאלתם: "איך למדו אומות של איתו זמן תורה?" (ע"ש)
וצתוכפתא, וצירושלמי שם, וכמ"ש הרמב"ן בפ"י לתורה שם, וע' רבנו צהוי שם)
ולא המלות לבדן כאשר חשב הגאון, והעתיק דבריו הראש"ע בפ"י שם, כי כן
זכר בתורה כ"ה שם "תורה" ולא "מצודה", וכן בדברי חז"ל, והנה איתנו
נביאים ראיה מדבריהם לדבריהם, אף כי שכן נראה גם פשט הכתוב, ואם
פשים לבדן אל הכתוב ציבושע ה' ל"ב: "ויכתב שם על האבנים את משנה תורה
משנה אשר כתב לפני בני ישראל ל", הנה לא יקראו מכפר המזבח
לבדן כדעת ר' כעדיא גאון, או שנים העשר האחרים כדעת שפינאזא, כש
"משנה תורה", ובאמור הכתוב "אשר כתב לפני בני ישראל ל", יורה
על ספר שלה, שכתב לפניהם, כי לא מצאנו שיכתוב לפניהם, מניין המצא
לבדן, אבל מצאנו, ויהי ככלות משנה לכתוב את דברי התורה
הזאת על ספר עד תומם (דברים ל"א כ"ד), וכן נראה לי עוד, ש
מלות "בשנה תורה" לא תאמרנה (במקרא) על החלק החמישי מהתורה כלה
הוא ספר דברים (כפי הרגל באורם אצלנו), כ"א על העתק התורה מגוף הכתב, וענין
השנות הכפר, על הכפר הקודם לו, וסובב על כל התורה כלה, ומזה הו'
"משנה תורה" האמור אצל המלך (דברים י"ז י"ח) שמצותו לכתוב לו כל התורה
כלה, (וכאשר פי' הראש"ע שם "משנה, נוסחא שנית", ורצונו העתקה מגוף
הכתב, ועיין צחותו כ"ז ז' שכתב: "וכן משנה התורה הזאת, כי משנה כתב ספר
תורה אחד ונתנו לכהנים הלויים כאשר הוא כתוב בו' וזה שיכתוב ספר
במורה בו' למלך", ואולי לזה יכון אונקלוס בתרגומו "פסגן אורייתא" ונת
פסגן הכתב (אכתב ג' י"ד) לדעת המבאר שם, ולדעת רילב"ז באוצר השרשים
זכן "משנה תורה" האמור אצל יהושע, וסכים אל הגאמר בתורה "את כל
דברי התורה" (דברים כ"ז סס) כפשט הכתוב, וע' שרשים לדד"ק שם
שנה ואוצר השרשים להחכם בן זאב שרש זה. ואחרי כל אלה כדעתך כי
התורה

א) וטעם נפל צנז"מ כ"א מהלכות חפנין ה' י"ט, שהביא גרכת רש"י
מסדו יתכן ואונקלוס לא כתבו? כי דברי רש"י פה לת יסבו כ"ה על הצנזורים, ואין
סובב"ל"ם" מסוגם הערה ?

ל אופן אחד , גם לרב בר פלוגתיה דרבי יוחנן , שהוא מרא דמיארא
על ויקראו בספר בתורת אלקים מפורש זה תרגום , כי אינם
חולקים

תורה נכתבה או בשבעים לשון א"כ הלא ששים ותשע מהנה
תרגומים המה ? אמנם ברור הדבר שעל תרגום התורה לא היה האסור
ועולם , וכסף הוא , בזכר ראינו שהיה מרצון ה' , להעתיקה בלשונות רבים
הם , למצן יודע כבודו בלשונות , ויכירו כי רוח ה' נוססה בתורתו , וכבודו
זסף עלי לנצח , וכאמור : כי הוא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים אשר ישמעון
את כל החקים האלה ואמרו וגו' (ס' ד' ו') , ותמלא הארץ דעה את ה' , ויגדל
מו בניו (וע' חיי משה לפילון היהוד ספר שני סיפור ב' , מיקר חוקי תורת משה
עיני כל עמים רבים) , לא כן נביאים וכתובים שלא הותרו מעולם ב' , ונאלו
פי הנביאים והחזנים , ונכתבו בספר , לא הותרו עד כי נדרש הכתוב , עת לעשות
ה' , וכן הלא תראה רב הונא ורב חסדא במחלוקתם (שבת סס) אמרו : בין
קורין בהם נביאים , ובין שאין קורין בהם כתובים , ולא אמרו : בין שקורין בהם
(רה ונביאים) , כי התורה הותרה לכתבה תרגום , עוד מני אז , ובאמרם (מגלה
'ב') שהספרים נכתבים בכל לשון , אמר רב אשי (ס' ע' א') : דהיא דידים פ"ה
ה' מקרא שכתבו תרגום אינו מטמא את הידיו , הוא בשאר ספרים , ר"ל נביאים
גמורים , אבל תורה שכתבה תרגום היא בקדושתה , כי הותרה לכתבה בכל לשון
גמ' , ומה שאמר רבי יהודה : אף כשהתירו רבותינו יונת לא התירו ללא בספר
תורה ומשום מעשה דתלמי המלך וכדברי רבי שמעון ב גמליאל , הנה אמרו העם
ירושלמי דמגלה פרק א' : משום שדקו ומלאו שאין התורה יכולה להתרגם כל
יכה ללא יונת , ולעולם אם היו נמצאים יודעי בינה היכולים לתרגמה בלשון
חר ככל צרכה , היה מותר גם להם לתרגם בלשון ההוא , וכן נמצאו ליהוא בורגני
תרגמה ארמית מהיהא דיונות , עיין ירושלמי ס' , וכן הלא תמצא ר"א ור"י
אונקלוס תרגם לפי יהס התורה , ארמית , ועקילס תרגמה לפניהם בלשון יונת
ויין בבלי וירושלמי מגלה ס' , (והתרת רבותינו , היתה לעומת האיסור הנראה
זס , לבלתי לתרגמה בלשון גמומגמת , אשר לא תספיק לתרגמה כל צרכה ,
ן בזה , ועיין מלחמות ריש כל כתבי כדברי) וכמו שמצאנו מתורגמת ארמית
תורה אשורית ע"י עזרא , ובעדות הגמ' סנהדרין ס' , וזה הוא שאמרו (בבבדים
ז' ב' , ומגלה ג' א') , מפורש זה תרגום , הוא התרגום הארמי הנכתב על ספר
י עזרא , ונתנה העתקתו זאת לישראל שבימיו , ונשכחה אז כאשר החלה לשון
את להיות ללשון מדברת בפיהם , וחור ויסדה אונקלוס מפי ר"א ור"י הבקיאיים
מאלו בלשון ארמית , ולהם הותר לתרגם התורה בלשון ושפה ברורה , כאשר
תרה לתרגמה בס"ט לשונות העמים על האזניים , וכל הדברים הטובים והפנינים
קרים אשר עטר בס תרגומו זה : לתת כבוד לה' כנאות , בענין הרחקת הגשמיות
ופעולות

ב) ובחנו נבואותיהם בספר , לזרין לים אחרן , בלשון הקדש , להשאיר זכרם לבני
ס , הנה הדברים האלה נתנו בכתב פהס ואי אתה רשאי וכו' , ותרגומם הוא בע"פ ואי
ה רשאי וכו' , אמנם התיבחת אשר היינו לעמים רבים אשר היו בימיהם , אף שלח
ז בכתבם ובלשנים , או שאזרו להם בע"פ , ואינם בכלל , ואף אשר מסרו לנאים אחריהם
ס , כאשר נחקקו בספר , הם בכלל האיסור , כן נראה לי , וע' .

חולקים כ"א בסברא וטעם, ובסברו גם הוא: שמשפט אחד למקור ולתרגום

וסמכות גופניות, מאת אשר איננו גוף ולא כח צנוף (עיון ככ"ז מה' למורה). ולכלול בתרגומו באורים יקרים המסכימים עם ההלכה הצרורה והקבלה הנאמנה, על כל צמי האדירים האלה, וממעינס שאז, היוצאים ממקור נאמן: מעורר וביעור ועל זה נאמר, שכחו וחזרו ויסדו", ותאומן: השכחה בתרגום הוא, צעבור ש צררו להם לישראל, כתב אשורי ולשון הקדש והניחו העברית ולשון הארמית להדיוטות באמנם בסנהדרין שם, ולכן לא נודעוה ארץ ישראל על תרגומו, כאשר נודעוה על תרגום יונתן, בתרגום נביאים, צעבור כי כבר הותר התרגום על התורה. וכתב בספר מוזן כביר, ומפרשים מליה על פיהו מכבר, וכן ידעו הפירו המקובל ע"פ התרגום האמתי אף צעת שכבר נעלם התרגום מהם, יען כי הפירו הוא אשר יצא ממנו נתקבל באומה, כי דבריו התבארו ע"י הקבלה הנאמנה, לכן נביאים שלא נמצא אז עליהם תרגום כלל, יש דברים מפורשים, גם דברים סתומים בהם, וזהו כונת אמרם ז"ל: "דאורייתא מפרשא מלתא" כו' ולא ש צנביאים שלא היה תרגום עליהם מעולם עד יונתן, לכן זה אונקלוס ורבותיו לא עשו דבר איכור כלל, כי לתרגם התורה מותר ג', אבל יונתן תרגם נביאים ותרגומם בכלל דברים שצ"פ אי אתה רשאי לכתבן בכתב, ולא עשה זאת כ"ז מכה עת לעשות לה' וגו', לכן אף הוא נשאל: "מי גלה סתרי לבני אדם" (ד' ד') ולא אונקלוס ורבותיו בתרגומם על התורה, וכאשר ענה יונתן: "אני הוא שגלתי סתריך (ר"ל דברים הנחנין מפה אל פה), גלוי וידוע לפניך וכו', אלא לכבוד עשיתי, שלא ירבו מחלוקת בישראל", והוא טעם הכתוב "עת לעשות" וגו', שם תשתכח התורה ותתרבה המחלוקת, אבל תרגום כתובים, אף מטעם זה לא הניחוהו, משום דאית ביה קץ כו', ולכן לפני ההתר הזה היה האיסור שלא באומה, לבלתי לתרגם דבר מנביאים אף כי מכתובים (ד'). וזה הוא טעם הסיפור מרבן גמליאל: שהיה עומד על הבנין בהר הבית, והביאו לו ספר **איוב** כתרגום, ואמר לבנאי: לגנוז תחת הכניך (ירושלמי שבת פרק כל כתבי הלכה) וצבלי

ג) והפ"ב צפ"פ מה"ב שכתב: שנודעוה ארץ ישראל צעת העשות התרגומים, עת הדברים, ולא הבחין להבדיל בין תורה לנביאים צענין התרגומים, ובין יונתן לאונקלוס התרגומים, וככה גם דברי הרד"ב צפ"א דמגלה סיבן תשפ"ו נפלאו משני עיי"ש, ואתפלא על רבנו יוחנן בחלק ח' לנתיב ב' מספר אדם טב': "כתובים ונביאים ושאר סתרי יפגו ליכתב בכל כתב ולשון ותרגום וקורין בהם", ולא חלק בין זמן לזמן וספרים לספרים וכל יתכן היות אמרית דבריו טב' על התר ספרי הגדות והעברות, סובבני גם על דבר אלה, וכל ביננו: אף על הימים האחרונים, ולכן לא כלל גם תורה בראשית דבריו, התורה הותרה מני אז כמ"ס, אבל על נביאים וכתובים: קאמרו רואים האיסור מפורש מ"ל, עד דרשם ההתר משום עת לעשות וגו', לכן צענין בטעם שוים המה, וכללם יחד, ועל

ד) ומלאנס זה משמע שכתב תרגומו על ספר, ולכן נגלה תרגומו לפי סתרו לא אדם, ורבותיו דרש" (שבת קט"ו ח' ד"ה עשין וכו') אבל לא כטעמם, כי לדעתו ה ספור הדבר ולא התייר לעצמו כ"א משום עת לעשות וגו', וע'.
ה) ובעבור העדר התרגום על נביאים וכתובים, תאשיב כי נכונה השערתו, ש צענין לנביאים וכתובים: "דברי קבלה", כאמנם: דברי תורה מדברי קבלה לא יתכן (מגינה)

פרק ז

עוד זולת הסברה הרובצת לפתח דברי הרא"ב בבאור מאמרם הנ"ל, הוסיף להוביח שיטת דעתו מפאת החקירה, באמרו: שאם אמר הדבר שהנקודות נתנו למשה מסיני, לא ימנע מהחלוקה, או שהקב"ה הראה למשה רבע"ה צורות הטעמים והנקודות של אש שם בהר לאמר בזה (ז) הוא קמץ, וכזה (י) צירי, כזה (י) זרקא, וכזה (ט) פזר, בזה (ט) מהפך, וכזה (י) מרכא, וכן כלם, ומישה רעה"ש הראה תמונתה לישראל, ולא שם אותם עם התיבות, א"כ מה תועלת היתה בזה? ואם נאמר ששם אותם עם התיבות בספר מיוחד זולת ספר התורה המיוחד לקריאה בצבור, וקרא בספר ההוא עמהם עד שידעו על נכון וזה"כ כל מי שרצה העתיק לו ספר אחר מנוקד כמוהו, א"כ איך שייך שכתה בהם עד שנאמר: ששכתום וחזרו ויסרום בימי עזרא ועליהו

ואם

מפורש זה תרגום, ושכתו התרגום ההוא, וחזרו ויסדוהו בימי ר' אליעזר ויכוטע, ע"י אונקלוס שאין וחקר ותקן המקולקל, או הנשכח עד ימיו ההם וכדברי האדמוני במאור עינים פ"ט, ונאין ראה צרורה לנתינתו מסיני, יתכלל כל חוקר מה לו ולהר ההוא? ומה שדרשו מכסוק ויקראו וגו' מפורש זה תרגום, הלא גם מפורש זה עזרא כתבו, והוא תרגם, וע' בהערה הקודמת אולי כונתם להבנות את, שכתו וחזרו ויסדו" זה, עם הקודם לו הנאמר על זה **במצפך** א). אכן כדבר התלוי צעיקר הכתב לעיקר הספר, הדעת נותנת שכמו הכפר כן הדברים ההם קדומים כמוהו, כמו טעמים ופסוקים המובא במאמר ההוא, אחר שהם תלויים צעיקר הספר הכתיב אשורית, ואינם דברי גדולים ממנו כמו התרגום, הלא תראה כי רב זה בעל המימרא הזאת, האומר שם: "פיסוק טעמים דאשוריתא", וע', ואף כי הותרו שניהם ר"ל הנקודות גם התרגום ליחידים, כדברינו עד כה, בכל זאת הכפרים המנוקד לא הורשו להמון (לדעת האומר: כי כתב עברי נחנה להם התורה) לדעת המבוררת לעיל, ולא כן התרגום, כי אף אם יקרא בתרגום, בכל זאת ידע כי אך פתגם כתב הדת הננו, וכל מתרגם, מתרגם ככזרתו ודעתו, והעני הוא הכתוב בספר תורת ה' אשר צידי עיני העדה, אבל אם היו הנקודות גם ה' הכתוב אשורי ובלשון הקדש, הנה אז לא יהיה מקום להמסורת ויקל ללמוד מהקבלה והמסורת, על נקלה, ולכן גם שניהם: כפר מנוקד או ללא שון אחר, אסור להיות למקרא לפני העדה אז, וכאשר צררנו עד כה, והבן.

א) והפליאה היותר גדולה לפי הדעת הזאת: שהתרגום ניתן מסיני, א"כ למה ילמדנו תרגום? הלא גם הוא כמו חקים ומשפטים שנתנו מסיני, וה"כ יהיה בכלל מה צמח וכו' כמוהם? והירושלמי אומר: "ואי אתה כלמדו מקרא ותרגום", ואולי דבריהם לרב בעל המאמר הזה, ויהיה גם טעם התרגום: משום שכל שימור, והסברא דמיקה, ויטענה לומר: שלמדו התרגום, קטנים, כמ"ס הר"ן על מקרא (גדלים גס ח' ד"ה רב חמר) גם שיהלוקו רב ור' יוחנן אף צענין התרגום: אם הוא מדחוריתת או לא, כה שלא מלאנו ספר כ"ח על פיסוק טעמים, או שיסבור רב: שתרגום מותר ללמדו כמו מדרש והלכות, הכן דברי רבותי ודבר רמיק, ולגבי' הרמ"ש אלל שנים מקרא ואחד תרגום (ברכות ח' א) : שנענע במימרא ההיא ד' יוחנן, ואתה רואה: כי הגדולים האלה שכתבו דעתם זאת, מכה הימנעו היות, בראייתם: כי גם התרגום, עד שכן סוהר עליה, וה"כ תקשי דר"י אר"י לגבי' הרמ"ש הושת, וע'.

והוא שכתב הרמ"ש
בדומה לזה
הוא שכתב הרמ"ש
בדומה לזה
הוא שכתב הרמ"ש
בדומה לזה
הוא שכתב הרמ"ש
בדומה לזה
הוא שכתב הרמ"ש
בדומה לזה
הוא שכתב הרמ"ש
בדומה לזה

ואם נאמר שנאבדו כל הספרים עד תומם, הלא זה רחוק (עב"ל בקצרה, בשינוי לשון קצת).

בַּיְנָה נא מחמדי! וראה, למי משלנו הובח יוביח דבריו אלה, למקובלים או לחוקרים? להראשונים ממתיקי הסוד ואור הצפון נגה עליהם, הלא לא ישיבו דבריו הראשונים, כי כן באמת יתכן לדעתם: שהקב"ה הראה למשה צורות הטעמים והנקודות, אף שלא טעם בספר, אך למען הודיע סודם לחושבי שמו, כי סודות רבות פלילו בהם, ודברים נסתרים עד אין קץ, כאשר כבר האריך המקובל האלהי מהר"מ קורדוויירו בספרו פרדס רמונים, שער האותיות — הנקודות — הטעמים, והחליט בראש שער הנקודות כפי קבלתו: שנתנו משה מסיני, כי לא במחשבת אדם, מעשה ידי אנוש, יוכלו להתכלל זרות רבות ונצורות כמו אלה, וכן החייט במערכת אלקות מערכת השמות, והמקובל הגדול מהרח"ו בספר עין חיים שער ט"א, ושער חוש הנקודות, ובהר ברראשית, וביתר המקימות, ובתיקוניו רובו גלו, וזהר חדש, והבהיר, וביתר הספרים הנכבדים לקדושים האלה, כבר האריכו בזה (לגלות מצפוניהם) עד מאד.

אם מאלה האנשים אשר סר צל הסוד מעליהם יחפוץ קרבנו?, הלא כמוהם כמונו מחזיק בסברתו השנית: שהנקודות הושמו בספר יחיד ליחידי הדור, החפצים לדרוש אלהים מעל תורתו, וכדבר הכוזרי הבאנו, וקושייתו: אך שיך שכחה בהם, והגם כתובים ומפורשים ספר?, הגר נא אם ידעת אתה יקירי! שוקד על דלתות הידיעה וחקירה: אנה מצא עיניך, שכחום וחזרו ויסודום" על הנקודות והטעמים?, יבני לא מצאתיו כ"א על **מנצפך ותרנום** (מגילה ג' א', שבת י"ד א'), ומלבד זה, אם הוא הבין עיני השכחה היוצא ממליצה, שכחום וחזרו סודום" אברת הספרים כלם, א"כ ככה יהיו הדברים אמורים גם על מנצפך שב עליהם המליטו חז"ל המליצה הזאת, ואיך נאמין בהם השכחה?, לא אלה החמשה אותיות הן, וכבר נמצאו אז ספרים (בין שהם מנוקדים, לא) לפניהם, אשר יוכלו להוכיח מהן אופן מציאות האותיות האלה הן?, ובעל כרחו יענה אמן, לפי דבריו אלה, על הסברה: שנאבדו ספרים כלם, ולכן נשכח ענינם, כדבר הרשב"א והר"ת והריטב"א הבאנו לעיל שער ב' פרק ח'; ואם יתכן אבדן כל הספרים הכתובים גם אותיות **מנצפך** אלה, הלא בתוכם תאומן גם אברת הספרים מנוקדים אשר אך מעטים היו, ורק אצל יחידי הדור, ומי שיסד **מנצפך** אחרי שכחתן ואברתן מ:תינתן מסיני(1), הוא יסד גם הנקודות **הטעמים** האלה, אשר כמוהם כהאותיות בזמן אחד ומקום אחד באו

(1) ולולי ראית לו שחטת מה שכחז החכם ריב"ל בהשמטת לם' צ"י פרק י"ו סוף הערה א', נמחנת לפני מלואים סוף פירו זיהאל"ל בלבר "מנצפך" נוסף.

באו, כראשית דברנו בשער הזה, ומדוע זה יקשה עליו (אף לספר
שכחתי זאת) לאמר: שגם האיתיות (מונצפך) גם הנקודות הן
הקדושים האלה (עזרא וסיעתו), בימים ההם? אחרי שגם שתיהן נשתכחו
בשכחת ואבדת הספרים או, וככה גם שתיהן מפי ה' ע"י נביאו שמעון

אמנם כבר הרחבתי לך אמרי בשער הקודם, וגליתי לך ולעיני השמש
שלא תתכן בשום אופן אבדת התורה בכללה, וכבר נודע לך
את אשר בארנו על דבר שכחת **מונצפך** (לעיל פ"ח משער ב'), א'
לפי"ו הלא אין דבר להרא"ב עם הנקודות והטעמים מכל א'
הרבה לשפוך זעמו עליהן, בפעם הזה, ועזרא הסופר שהבין במקרה
הוא בספר המנוקד בנקודות וטעמים, אשר היה לפני
מדורות ראשונים, וכמו שבקראו בתורת אלהים זה מקרא, היה הספר
במציאותו ובמציאותו מני קדם, כן מה זה יכלאני לבלתי האמין: שהספר
ההוא בעצמו היה מנוקד, וכמו מקרא כן הנקודות והטעמים
החבונן עליהם מתוך הספר הכתוב ההוא, וגם השכל הישר מסכים לה
לבלי לחלק בררשתם, לאמר: שזה היה כתוב וזה הוציא מלבו, וזה
לא דבר; וכן באמת לא מצאנו גלגל אבן נגף זה לרגלי הרא"ב, וזה
הר"מ הנקדן בספרו שסביב מערכת המסורה הגדולה, באמרו "אמ
הוא שהנקוד נתן למשה מסיני אלא ששב חוהו עד שבא עזרא ונתן
בו" אך לא נתן להכתב כדון תורה שבע"פ", וא"כ כל דבריו ההם
יסובו כ"א על הנקדן הזה, ואם הוא חטא בסברתו, העל כל הענין
יצא הקצף, להוכיח שלא תאומן מציאותם? ומבלי חקור, אולי
בה ובין כה צדקו יחריו? וכמ"ש.

פרק ח

עוד לא שבעה נפש הרא"ב, בהרים צניף תפארת שבת הנקודות מי
קדמונים, גם מעזרא וסיעתו, ותתנשא לאמר: "שגם חכז"ל בע
התלמוד

זופים אמרו", הסערה חדשה, לא יוכלו המשכילים המתרפקים על דבריו
זכותם נלמא את דבריהם, כזרתו הכיח, אכן מי יבין הפעם להשיב על דבריו
זכוא קירא (כבערה סס) סורו! סורו! אל חגעו צי, הסגותיכם ידעתי, וכן
דברי לא נעלם ממני, ואם שגיתי אתי חלין משוגתי, לכן הכח לו הפעם
אולי יתעורר וישזב ויחם, כדרך משכיל נכדד כמוכו, וכדרך הכלמים אשר יא
בם נביחם השכל והאמת, הנוכעים ממקור הקבלה הנאמנה, ונזוליס מהררי
דברי רז"ל ועדוקם, אחרי אשר ישים אל לבו דרך חז"ל נכמו אלה, לנל
לשמוד על דעהם נראותם כי רחוק מהאמת, ולא בושו לכודות קבל עט
חטעה טעינא" (יבמות קכ"א א'), וכן בעמידו אמורא, ודרשו: "דברים שאמרו
ואוהבי", שלהם ממקום למקום, למען כודיעם לכל יודעיהם, ולהשיבם מטעות
דבריו, שנת כ"ג ב', וש"י, וכאמר (פדיות פ"א מ"ד): שלא יבא אדם עומד
על דבריו, שגרי אבות בעולם לא עמדו על דבריהם.

Handwritten notes in the bottom right corner, including the number 475.

התלמוד לא ידעו מהם, ונשען במשענת קנה רצוץ מההיא דיואב (ב"ב
ב"א ב'): שהרג את רבו על עשותו מלאכת ה' רמיה, והקרא לו:
תמחה את זכר בשני קמציין תחת זכר בשש נקודות, ואמר: היש
להאמין שאם היו להם הנקודות, והיה נקוד זכר בשש נקודות,
שהיה קורא זכר בשני קמציין? אין זאת, חי אני!—

וְגַם אני אומר לו: טול לך מה שהבאת (כמאמר החכמים, חולין פ"ד
מ"ד), וראיתו אל חיקו תשוב, כ"א לא היו להם נקודות, הזאת
לרמיה תחשב, מה שהקראהו בטעות?, וביון שהרב בעצמו לא ידע
הניקוד והקריאה האמתית, א"כ לא במרד ולא במעל עשה הדבר הזה,
וכמו שלא נחשוב לזדון השגיאה, ככה לא תחשב לרמיה, העדר הידיעה;
הלא בשמע נהמת הגאון ר"י עמדין (בספרו מגדל עז, עלית הכתיבה),
על שבועת הרא"ב הזאת, באמרו: "והרי זה שבועת שוא ודברי ריק,
ותמה על עצמך, הכי יש להאמין שטעותו באה מפני שהיו הספרים בלתי
מנוקדים והיה הרב בעצמו חסר ידיעה בקריאה, שגם הוא קיבל כך
מרבו שלמדו, א"כ לא במרד ולא במעל עשה זאת, ואיך ישפוך יואב
דם נקי חנם למ"ד קטליה?, אלא הא אין לך לומר כ"א שבוראי ידע
דביה דיואב הנקוד האמתי, אלא שעשה מלאכת ה' רמיה, בלמודו
שלא בדיוק, ומעוט ההשגחה על תלמידיו שלא יטעו, עד"ז נתחייב
נפשו, וכ"פ הרשב"א, וכן משמע דכי שיליה יואב לרבו איך אקריתן
אחד ליה זכר בסגול, אשתכח דמלמדו לאפשע בקריאתו אלא בהשגחתו,
ואל"כ מאי הו"ל למעבר, לפיכך גם ראייה זאת נגדו—עכ"ד; ודבריו
אלה נובעים ממקור נאמן, כי הם דברי התוס' (שם עמוד א') ד"ה סך
נ': פ' ר"ח דרבי' אקריה זכר ברין, והיינו רמיה, דלא אשגח למידע
דכי הוה קרי תלמידיה וכ"כ, אבל אין לפרש: שגם רבו טעה ולמדו
כך, דאם כן לאו רמיה היא? עכ"ל, וע"ע בשו"ת ריב"ש סי' רפ"ד
ולקמן פ' י"ד, ובפ' הרמב"ן לבבא בתרא שם, ובנימוקי יוסף וז"ל:
ורביה ידע שהיה בסגול כו' דאי לא ידע מאי הוה ליה למעבר? כו',
ובוון לדברי התוס' ה"ל; והספר שלמד בו היה מנוקד 1), אלא שהטעות
נפלה

1) ולכן גם הרמב"ם שהספרים היו מנוקדים צימיו כצימונו אלה, פסק
ז' בהלכות ת"ת פרק ז' ה' ג' שהתקדש בלמודו הוא בכלל עושה מלאכת וגו'
ז' ג"ל"ט שכתב דעת הרמב"ם כפי' הר"ח, ולפי"ז אין הפרש צענון הניקוד
ז' זמנס אז לזמננו עתה, שלעולם היו הספרים מנוקדים לקרוא בהם תלמיד
ז' גמי רבו, ואך רביה דיואב עשה רמיה לבלתי שמוע קריאת תלמידו צדוס לב,
ז' אז נפרש כדברי הכחור שגאה הטעות ליואב בעבור שהספרים היו בלתי ניקוד,
ז' וכו' אמר לו כן מכני חכרון ידיעתו (מלבד מה שתעמוד נכחו סתירת הר"ת
ז' אס'), הלא אין ראייה להרמב"ם לפסוק דינו כן צימיו שהספרים היו מנוקדים,
ז' וזו לא צומן כ"ס וצימי יואב ורבו כהכחוס היו בלתי ניקוד, כיה חייב כ"כ

לחת

דאָהרד בל אלה תשכיל עוד , כ"א האל תקרא יחייב לפי שיטת
 הרא"ב שינוי הקריאה , ור"ל לבלתי קרוא עוד בקריאה הנכונה
 והמורגלת עד כה , כ"א לבחור בקריאה אחרת מן הוא והלאה , אשר
 בעל המאמר ההוא יצוה עליה , א"כ מה נעשה במקום שאין שם שינוי
 קריאה כלל , ואעפ"כ יאמרו : אל תקרא ? כמו , אל תקרא **כַּמְנֹנִי** אלא
כַּמְנֹנִי (ערכין י"ד א' וע' תוס' שם ע"ב ד"ה אל תקרא כו') , שם
 שום הפרש בשניהם בענין הניקוד (1) והקריאה , כמערבאי
 ראב"ע שמות א' ט' , וכדעת הרד"ק מכלול רי"ז א' שאין הפרש
 בין רבים מדברים בעדם ליחיד נסתר (2) , ורצונם : אל תהי כונת באור
 זהבנתך בו למדברים בעדם כ"א ליחיד נסתר , וכמו שהביאו (בתוס' שם
 ראה

(1) ומהר"ס קונין בספרו העוין צביאור המלות לפרק י"ג ס"ה אחר אל
 לפת במאמר האל תקרא , למען הכביר עליו המרי צביאותיו , אף כי כל חדש
 בכס , למען הכביל בין ממנו לממנו צוה , נקד השני בחולם הוי"ו מבלי דעת
 וכן הטעה שם צפרק י"ב פל"ג מלת כי יתן צדכרו ר"פ היותה מצנין פעל , וכן
 דבריו על לא דבר עיי"ש , וציתר דבריו שם , הנה הוכיף דברים
 זכוכיף הצלים .

(2) אחרי כי התגלגלו הדברים עד כה , והגענו לענין זה , לא אש
 מתך : את אשר התפאר הרא"ב בהקדמתו השניה לספרו מסורת המסורת : אלא
 המדקדק האשכנזי , רזי לי רזי , צדקדוק וצפסוק , כי כל ימי עסוק , אני צוה
 המלאכה , על כן ככה , אין איש במציאות , שנלחני בצקיות כו' , ובענין
 במכלול דפוס פיורדא דף ל"ט ז' כ' צנימוקיו : אחר אליהו כ"ל כי לא נח
 מלה אחרת רק **כַּמְנֹנִי** , שאין הפרש בין ממנו שהוא כינוי הכסתר וכינוי המדבר
 כו' עכ"ל , וכבר מצאנו צלי כל חפוש מלת **אִינְנִי** שהוא שוב לית
 נסתר ולמדברים בעדם , כמו והאחד **אִינְנִי** (בראשית מ"ג י"ד) כי
 לכסתר , **אִינְנִי** שומעים אליך (ירמיהו מ"ד ט"ו) למד"צ , וכן הדבר במל
הַנְּבִי , יש אשר יודגש נו"ן הכינוי ויבוא בגול לפניו , גם צכינוי המד"צ
 ואם לא הבין במקרא , הלא הגיה המכלול ופרש כנפיו עליו , מדוע
 באה את אשר כתב נדף רי"ג א' ודף רט"ו א' (מדפוס פיורדא) עיי"ש , ואין
 צד חכמתי דרכיו , ולאמלא כי כמו קכס פל שפתיו במקום שיאמר : לא מלא
 או "לא נמצא" , נמצאו לא אחת ולא שתיים , הלא תראה בהשיגו על הרד"ק
 במכלול דף צ"ג א' בהבואו משקל **אִינְנִי** יחיד מד"צ צעתידיס מנחפ"א , אל
 הוא : "לא מנחתי זה המשקל צפסוק , אך הפייטן אומר **אִינְנִי** כו' על
 כן האמת אגיד לך , כי לא ידעתי , אם כונתו להלטיג על הרד"ק
 שהבוא משקל שיפתמש צו הפייטן , ולא נמצא במקרא , או בהס לצבו הגיד דבר
 למען מצוא עוד מי שיפתמש במשקל זה , למען היותו סבר להרד"ק , אולם
 לו ולהרד"ק ? אחרי כי לא אחד כ"א שלשה מצאנו במשקל זה במקרא מסופ
 לא **אִינְנִי** כי יאזין (איוב ט' י"ז) , כי **אִינְנִי** נפשו (שם ו' י"א) , **אִינְנִי**
 אפי (יבטוהו מ"ח ט') , וכן צנימוקיו שרשי הרד"ק שרש דבר
 כ' : אזה כשרש לא נמצא צנין הקל רק צשמות הפועלים והפעולים כאלה
 הביא

איה מספרי פ' ברכה: ולא נס ליחה אין כתיב כאן, אלא ולא נס
יחה, והמכוון בזה (במצא בספרי עצמו שם), אל תקרא לא
אלא ולא נס עיי"ש, שר"ל: שאין ולא נס הכתוב כאן עבר מקל
לנחי ע"ו, אלא שתהיה הבנתו ובאורה, לבינוני, כי הבינוני והעבר

נסתר מיחיד זכר, שוים המה בבנין הקל לנע"ו, והכל אחר הכונה
באורם ובהבנתם הם הם הדברים, לא לשניות הקריאה כלל בשום אופן,
כן לא תמצא הפרש כלל באלה בשוים צד מהצדדים (3); וכן הדבר
דרשותיהם האחרות אשר חשבן הרא"ב לו לישועה זע', וכבר דברנו
זה בבאורנו היקר על המכלול להרד"ק דף ע"ו ב' עיי"ש (4); אמנם
אשר השתמשו חז"ל בשרש קרא על הבנת הדבר, הננו רציון מליציו
זה עד מאד, כי כן בשמש בעל הלשון ברברים הצריכים לתת לב
ליהם ולהשכילם, והוא יגידם קבל עם, יאמר: "שמוע ישראל"
ענינו: שים לבך להבין, וכן לא תשמע לשונו (דברים כ"ח ט"ט).
אתדע ולא תכיר ולא תבין, ולא ישמע אליכם פרעה (שמות ז' ד').
אישית לבו לדבריהם, וע' במ"ה מא' למורה; ובדברים הנכתבים
ספר, ויצוה להשכיל עליהם, ישמש בשרש קרא כמו שישמש בשרש קרא
מ"ע לדברים הנאמרים בפה, וראויים להשכילם, ומוזה יאמר המליץ
עברי: "דרשו מעל ספר ה' וקראו" (ישעיהו ל"ד י"ג), והבינו, מר"ס
ומאל בקראי שמו (תהלים צ"ט ו'), כאמור ליראי ה' ורחשבי
שמו
עבר מצא

לא, גם בבנין נפעל לה כמצא רק בג' מקומות שהצוה: והם נדברו (מלכתי שם
ט"ו), נדברנו (שם ט"ז), הנדברים (יחזקאל ל"ג ל'), וגם
גויס עברו מנגד סיכיו: למען תדקק בדברך (תהלים כ"ח ט"ז)
מקור מקל, כי נדברו (שם קי"ט כ"ג) רביעי מנפעל, וכדברי' הולכה שיעי קריאה
ס' הם עמו, ואתה תחזה את כלם, בבאורי היקר על המכלול ל' יק
ד"ק ז"ל, וביתר מאמרי אשר עודם אחי בכתובים, כי במאמרי זה, איך
חייך בענינים כמו אלה, עוד חזון לחופי, עוד תשוב תראה גדולות וכבודות
לה, וה' יצילנו משיחות, ויראנו מתורתו נפלאות.

(3) ואחרי כל זאת תראה צדור, כי אך לתוס מחק רש"י ז"ל את, אל תקרא
או אלף ממנו" (הנמצא שלוש פעמים בש"ס, סוטה ל"ה א', מנחות ל"ג ב',
בין י"ד א'). ול"ג ל', ע' סוטה שם, כי כן כהן הוא גם לשיעור משה, ואף
ון מחלקים בין ממנו לרבים מדברים בעדם, לממנו יחיד נסתר, ואף כי לשיעור
אחרי, פיון פי' הראש"ע שמוח א' ט', ועיין יסוד הניקוד להרש"י בסו' י"א
מר הכינויים.

(4) ודע כי דברי אלה בבאור גמ' ערכון והתוס' שם הרציתי לפני א"ז
ומורי הרב הגאון הגדול מוהר"ר יהודה בכרך זל"ל רב דק"ק סווי, והוא צניס
בליץ הש"ס אשר לו, במקום ההוא, ואחר זה בהשיג' ס' יסוד הניקוד להרש"י
אף שבבר קדמני בזה, כי האמת אחת היא, וקולעי השגיגה כלם אל מטרפה
עו, בגדתי לך (כי לו משעש הבכורה) לכלי התקשע במוצות זרות, וברוך
ס' דעת.

שמו (מלאכי ג' ט"ז), וכמו ידעו שמו (ירמיהו מ"ח י"ז), למען יתן
 קודא בו (חבקוק ב' ב'), למען ירוץ המזכונן בו, קריא הענה
 (במדבר א' ט"ז) נבוני העדה; והוא: כי כמו שהשמיעה תפרד לשתים
 השמיעה החושית, והשמיעה השכלית, כן הקריאה תבדל לשתים
 הקריאה החושית בדבר דבר, וחקריאה השכלית להבין ולהשכיל הדברים
 השומים לפניו; ומהענין השני הזה הוא ענין "אל תקרא" ששמשו
 רז"ל; וכן: קרי ביה, רצונם: הבן בו, כמו: תקראו אותם, קרי בו
 אתם (ר"ה כ"ד א'), "מה ה' אלהיך, קרי ביה מאה" (מנחות מ"ג ג')
 ר"ל הבן בו ענין זה, או הלכה הזאת הנרמזת בו; בין בזה, כי ענין
 דברי אלה יובנו לך מקומות רבים במקראי קדש ובדברי רז"ל, וא
 להאריך.

פרק י

בשמות הרא"ב ובהשתעשעו בילדות הנקודות והטעמים, שש לש
 ולברר שעוד צעירים המה לימים, גם ממחלוקת מדינת
 זמערבאי, שהם בני בבל ובני ארץ ישראל, וכי גם חלופיהם הנמצא
 בסוף מערכת המסורה הגדולה, עוד טרם לדת הנקודות והטעמים
 נכתבו, כי כן לא מצא בכל מחלוקותיהם פלוגתותיהם וחלופיהם,
 אחד בנקודות וטעמים; והנה אראך כי לא צדק גם הפעם, ה
 ידעת שהמפיק מכלל הנקודות הננו, וכמקדם מקרהו, ובהמש
 ימצא גם הוא, ובהעדרם יעדר, כי כן בספר התורה הכתוב
 הגויל, למקרא לפני העדה, אשר אין בו לא טעמים ולא נקוד
 כמשפטו, שם גם המפיק אין, ובספרים המנוקדים והמוטעמים מוס
 לבוא גם הוא, ואנחנו מצאנוהו מוזכר במחלוקותיהם, וכן אמרו בה
 למע' כרתו **עצה** למד' כרתו **עצה** מפיק (ירמיהו ו' ז'), וכן בעש
 ב' ו': למע' לא **עשה** למד' לא **עשה** מפיק ה"א, ע' בחלופיהם
 המערכת, וע' מנחת שן, וע' לקמן פרק י"א הערה ד' ותמצא חלו
 אצלם גם בנקודות, ומה תראה ברור שזה הרא"ב בעינים סגורות ה
 בדבר אשר שם עינו ולבו שם, ואמרו, לא נמצא אינו ראיה, וא
 גם ראיה לסתור —

וכן הלא תראה מה שאמר שם במרוצת דבריו: שלא מצא
 וכתוב בענין מלא וחסר מעולם, הנה הנם רבים מאד על
 המקרא, ומפורים בין יתר הקריין והכתבין חבריהם, ולדוגמא
 בסוף יחזקאל, כי שם תמצא רבים מהם בחסרון היו"ד שלפני
 היחיד לרבים, והנם קרי וכתב, והבדלם תלוי במלואם וחסרונם,
 בין כה ובין כה, לא יבוסאו בשפתים, ויתרם, תמצא על פני
 התנ"ך.

ורצותו

דברותו להכריח דעתו, מאשר לא נמצא קרי וכתוב בנקודות וטעמים, הנה במציאות הקרי והכתוב בענין המלא והחסר, צפרט בחסרון היו"ד שלפני כינוי היחיד לרבים ומלואו, יודחו גם דבריו אלה, כי כיון שהקרי והכתוב בענין המלה עצמה, הלא עפ"י שני אפניהם ישתנו גם הנקודות, למשל: בהיותה מלאה יו"ד הרבים, הנה אז כינוי יחיד לרבים, והאית שלפניו בקמ"ץ, ואם יחסר היו"ד הנה, הוא כינוי היחיד ליחיד, וניקוד האות שלפניו חול"ם והיו"ו נחה, א"כ ההבדל הנה שבמלה הזאת באותיותיה הוא ג"כ המבדיל בנקודותיה; כן ג"כ במובן הטעמים וחלופיהם, הלא תראה כי יש הפרש רב בענין הטעמים וחלופיהם בהיות **מא"שיתם** (ירמיהו ו' כ"ט) והזמין מלה חדא ו תרי מלות, וכן **ולא** אנחנו (תהלים ק' ג'), אם הוא באל"ף וכו"ו, אלא שהטעמים כמו הנקודות, הנם מוטעמים ומנוקדים בספר פי הקרי, אחרי שהספרים המוטעמים והמנוקדים הנם כפי הפשט צדור והגלוי כמ"ש, ובספרים הבלתי מנוקדים, כל מבין ישביל ג"כ ההבדל בנקודים וטעמים לפי הכתיב הכתוב בהם החלוק מהקרי, אלא הלא הצטרכו בעלי המסורת לפרט לך גם אלה, אחרי אשר כבר נודעו חלוקף והבדל המלה עצמה, הנצבת בין יתר המלות חברותיה המנוקדות המוטעמות בספר המנוקד 1), בין בזה.

מנחם דעתו הרחבה בענין הקרי והכתוב עצמם, תרב אמריה לבלתי נשוא פנים גם לחו"ל ולקבלתם, הן לא אדבר הפעם בענין עות אנשי שם וחקר דבריהם: אם נאמנו או לא?, כי כבר האריך זה החכם המעתיק ר' יעקב ן' אדוניתו בהקדמתו למקראות גדולות בדפסות על ידו, להביא גם דבריהם גם דברי משיניהם, וכבר הביא גם דעת האפורי 2), והשגת החכם דון יצחק אברבנאל עליו, ודעתו והשגתו

1) ואם יש רגלים לדברי המדקק החרון רו"ה צמי' שכ"ה מספרו שערי פלה צענין שני מוני הטעמים שצעררת הדורות, העליון והתחתון, ועל פסוק די בשכון ישראל (בראשית ל"ה כ"ה) אשר לא רחוקה השערות: שהם מכלל קרי מתי, הנה תמצא קרי וכתוב שחלט גם בטעמים, אכן אתה ידעת כי ס' סיוג לתורה ש לוח ארש אינס אתי, ונל ראותים, לכן גם השגותיהם על הרו"ה לא ידעתי, תקון סופרים למהרש"ד במקומות אלה.

2) אשר לא לשוא אשפט כי דעתו זאת הוצגה ע"י האזרחים שהקדמת הרב גדול הרד"ק ז"ל לנביאים הראשונים, כי לא יאומן למציב ומחזיק עמודי הקבלה לללה כמובן, בד שלא ככז אס נאמר, "אם כל קמחא קמח, קמחא דקמח"י סולת, ומליצתם על קמחית ירושלמי דמגלה פ' א') ימלל מלין כמו אלה: לערות יסודה יקרי, ולהפיל חומותיה הנצוקות והנצורות לעפר, ולתמר כי הספרים הקדומים ו מסופקים בהפסד ובלבול כזה? וכבר המליצו עליו המליצים הראשונים "אס חלין מח חין תורה", ע' הקדמת ר"ש ן' מלך לספרו מכלל יופי.

יהו"כ
הספר
הקרי
הכתוב
המנוקד
המוטעם
המנוקד

והשגתו גם עליו, ע"ש, כי כן באמת נכונים המה דברי ר' אדונתו זה שם, נגד האברבנאל שהפריז על המדה גם הוא, אף כי חפץ למחקה, והוכיח על פניו: שאינם המצאת עזרא, למען באר מקרא קדש על ידם במקום שהסתפק בפשט ביאורם כאשר דמה, אבל זה הלכה למשה מסיני, וכמו שאמר רבי יצחק: "מקרא סופרים, ועטור סופרים (3), וקריין ולא כתבן, וכתבן ולא קריין (4), הלכה למשה מסיני" (נדרים ל"ז ב), ואף כי עוד השאר המצות הנה עוללות, אשר יחשבם כל משכיל לאשכולות שלמות, אשר לא דבר בהם כלל, וראויים הם להשכיל ולהתבונן על אודותם, בכל זאת יקירי! בטיבך הגדול תסלה לאיש בריתך, אם יעלים עיניו הפעם: לבלתי הרחוק אמרו במו, כי לא נכון לערבב הדברים, לכן נניחם לעת אחרת, א' יחפוץ ה' בנו, ויגלה לנו ולכל דורשיו את אור האמת והצדק, והן עתה אין לך לשמוע כ"א גילוי דעתי, על דברי הרא"ב בענינים, אחרים אנחנו עוסקים עתה, בחקר דבריו המתלכדים בהקדמתו ההיא יחד.

אחר הביאו דברי ר' יצחק הנ"ל אומר: "ומי יתן שומע לי ויבוננו", איך יתכן לומר בהם הלכה למשה מסיני, והלא כל אור שהביא אין גם אחר מהם בתורה בו' וא"כ איך יאמר הש"י הל"מ שלא היה ולא נברא עדין בו' ? , וכמחזיף את הקבלה, הוסיף: אם קבלה היא בו' אקבלהו בו', ולולי זה הייתי אומר שלבד הקרי והנתי שבתורה הם הל"מ בו', אבל בספרי הגולה לא היו צריכים לקבל בו', עכ"ד, הראית ? ר' יצחק אומר ברור: "שהם הלכה למשה מסיני", והוא עודנו מסתפק: "אם קבלה היא בו' ולולי זה הייתי אומר" בו', אם עוד על דברים ברורים כמו אלה, היוצאים מפי ה' בענין הקבלה וההלכה למשה מסיני, נסתפק: אם דבריהם אמת, ונחה משפטנו: איך היינו אומרים אם אין בפייהם נכונה, כתוקע יד לא הדוחים דבריהם בשתי ידיהם, אין עוד יסוד ואמון כלל (ח"ו) בדבר כלל, לא תהא בזאת בישראל; ועל דבריו אלה ענה ר' יעקב ע"כ במגדל עז שם: שלא ידע מ"ש רז"ל על הפסוק ואתנה לך את לח האבן וגו' אשר כתבתי להורותם (שמות כ"ד י"ב), אשר כתבתי נביאים וכתובים, להורותם זה הלכה, מלמד שכולם נתנו למשה (ברכות ה' א'), ואמרם ז"ל: מ"ד ועליהם ככל הדברים? מלמד שהקבלה למשה בו' וכל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש בו' (מגלה י"ט ב) דבריו

ולקיים רוב דברי

(3) ומה שפי' זו התוס' והרא"ש נדרים סס, הוא מפי' הערוך ערך עטור והגפן מה שפי' זו הר"ן, עיי"ש, כי אין להאריך.
 (4) ומה שרצה הרא"ב לחלק בין קריין ולא כתבן וכתבן ולא קריין לקריין וכתבן, הכל הוא, כי כן גם בקרי וכתבן הפשוט הכתיב הוא כתיב ולא קרי, וקרי ולא כתב (וע' הקדמת אור לנתיבה להרמב"ן). אלא שקריין ולא כתבן כתיב שלמות, וקרי וכתב הם בלתי שלמות, וע'.

דבריו אלה כבר נאמרו ע"י ר' קלמן דישבעק בהגהותיו למסורת המסורת
 שם, אלא שזה ר' קלמן ערבב הדברים שם, להביא את המקרא אשר
 דרשו עליו ברכות שם, לדרשתם דמגלה שם; ואין כל הדברים האלה
 ב"א כמו שמביא ראייה על עצמו מאביו ובנו (5), ואם בדברים כאלה
 נסר הרא"ב, הלא תראה עוד כמיהם בפי חז"ל (אגדת שמות פ' מ"ו)
 בדברים יותר ברורים: "בשעה שנגלה הקב"ה בסיני ליתן תורה לישראל
 אמר למשה על הסדר מקרא ומשנה ותלמוד" כו', ובסוף הפ' ההיא:
 למה אמר הקב"ה כתב לך והכתיב והמכתב מכתב אלהים הוא חרות
 על הלוחות וכתיב ויכתוב על הלוחות כמכתב הראשון? אלא כך אמר
 הקב"ה למשה: כתב לך תורה נביאים וכתובים שהיו בכתב" כו', וכן
 תוסף ר' יהושע בן לוי על דברי ר' יונה בשם רשב"ג שאמר: "כל
 ביא שהיה עומד היה אומר נבואתו של חברו" אמר הוא: "חזן משה
 אמר כל דברי הנביאים ושל"ו" (שם פ' מ"ב, וע"פ פ' ב"ה שם), ותוסף
 זה מה שהבאנו בהערה בשם הילקוט; והן עתה אם רצונך לדחות
 כל הדברים האלה את דברי הרא"ב, דחה, אבל הזהר יקירי! וחשוב,
 ולי גם אחרי העתירך את-כל דבריך" ההם, יענה כאשר ענה על דברי
 ר' הג"ל ועדותו: "אם קבלה היא כו' ולולי" כו', ואם גם ייטיב שמוע'
 לך, לא תמלט עוד מהחכמים הבאים אחרי שניכס, אשר אולי עוד
 אמרו: שכל כונת דבריהם בענין זה, כסוף דברי ר"ב לוי (שם) לאמר:
 שכל נביא שהיה מתנבא מענין נבואתו של משה היה עי"ש, ולרמוז:
 זה משה האיש פתח מעין הנבואה, ומשך הצנור והריק על כל הבאים
 אחריו, וכל דבריהם היו בכחו מני אז, אשר בגלל הדבר הזה נקרא:

רבן

(5) ומלבד זה גם צעיקר ראייתו זאת ידעתי כי תשדי צה נרגא, אחרי ראותך
 ש התו"ט בהקדמתו למשניות, וכפי למ"א פ"א דלכות ד"ה משה כו': שענין
 הראשון בדרך ראיה לך, לא שמסר משה לאחרים, ושלכן לא אמר: "שמסרו"
 "שלמדו", כי לא היה הדבר בדרך מסירה, עד שימסר ג"כ ליהושע תלמידו
 באים אחריו, ע"ש, אולם כאשר תסור לראות מה שאמרו באגדת קהלת על
 זקן מה שהיה וגו': "ללמדך שמקרא משנה וכו' ומה שתלמיד ותיק כו' כבר היה
 זקן למשה מסיני", ובירושלמי דמגלה פרק הקורא עומד: כבר נאמר למשה מסיני,
 את צאור בילקוט שמעוני פ' תשא כו' ת"ה: "שאמר הקב"ה למשה על סדר
 קרא משנה ותלמוד ומה שישאל תלמיד ותיק לרבו וזכוו הקב"ה לך ולמדה את
 ישראל" (וע"פ ירושלמי פ"ב דפיוטה, ופ"ק דהגיגה), תתבונן כי גם השערת
 און בעל תו"ט הזאת חלושה ורפויה עד מאד, ונראה הכסף. ולהשכיל על דברי
 מים אלה ומידותם, הנה מקום אתי באתר ממאמרי על אגדת חז"ל. ואחרי
 אלה דע מחמדי, כי רחוק ענין "נאמר למשה מסיני" זה, מענין "נאמר למשה
 מסיני" האמור אצל תרי"ג מצות (מכות כ"ג ה'), כי תרי"ג מצות נראים שהיו
 ש יחד קצובים וכפורים אז לפני משה, ופ' ס' המצות להרמב"ם שרש המשון
 אגדת הרמב"ן עליו, וראוי להאריך בזה, אבל אין כאן מקום.

דבן של כל בני הנביאים, ולא להגיד שכל פרטי מליצותיהם
 כבר כתנם וקבלם משה מסיני, וחרתם לדורות הבאים אחריו, כאשר
 תחפוץ להבין אתה, ומה תעשה אם גם דברים כאלה לא תשמע מפיהם?
 ואחרי התוכחך אתם, ולשונוך לחכך תדבק, יענוך קשות: „אעפ”
 שמשמעות דברי החכמים ז”ל כן, לא יקובלו הדברים במקום שיש מבחישה
 להם מן השכל”, כדברי רב שמואל בן חפני גאון ז”ל (כפי מה שהביא
 הרד”ק בפי’ לש”א כ”ח) על מעשה האוב (וע”ע שו”ת רב האי גאון
 הביאה הכותב בע”פ”ב דחגיגה), ואתה הנך רואה שהרא”ב יחפר
 הפעם להבינו, ולקרב הקבלה אל השכל, לא לכסות תמהון הקבלה
 האחת, בקבלה אחרת כמות; לכן אימר לך מה שנראה לי ברור בהבנת
 דברי ר’ יצחק אלה, עפ”י האמת והשכל הישר (זולת כל דברי הרא”ב
 אלה): שאין כונת אמרו: „הרבה רמשה מסיני”, על כל פת
 זפרט מהקריין ולא כתבין וכתבין ולא קריין אלה, וכי הם עצמם נתנו
 למשה מסיני, שזה באמת דבר רחוק מן השכל, אחרי ראותנו: כי
 נביא ונביא אף אם רוח ה’ דבר בו בכל זאת מלתו על לשונו, ומליצותיהם
 דחוקות אלה מאלה, עולות ויורדות, כפי ערך הנביא, זמנו, ומקום
 תכונת נפשו, ומעלת נביאותו, ואיך זה נאמר לפי”ז: שגם המליצות
 הנהיא נאמרה למשה מסיני, למען יסדר על זה יסוד לדברינו: שהק
 והכתיב נשנו יחדיו אז, א”כ לפי”ז לא י”היה הנביא כ”א כמעתיק דברי
 לא כותב ומדבר כיד ה’ הטובה עליו, ואיך זה התרחקו צחות לשון
 ונעימות מליצותיהם אלה מאלה, מרחק רב עד מאד, עד כי לא היה
 אחד לכלהם?, ואחרי כל אלה נלכד ברשת ההכרח והידיעה, או
 כי כתובים היו כל תוכחותם על הספר, או שיצאו מפי ה’ על
 נביאו נאמן ביתו: מעשי דורות יבואו וכל מפעליהם, מוסר אלה
 עליון וכל ענשיהם, וכל דבריו לא ישובו ריקם, ההוא אמר ולא יענה
 וכתב בספר ולא יקימנה?, וכל מתתקה על שרשי הדבר הזה, רעיונות
 העצומות, הדחופות והמבוהלות, כעופרת יצללו במים עזים אלה
 הנובעים ויוצאים מתחת מפתן הסברה הזאת, אשר לא תתכן כלל
 והדברים ארוכים, והשתיקה יפה להם; אכן לדעתי ענין הלל
רמשה מסיני בזה, הוא: רשיון עשות שתי נוסחאות בספר הזה
 מידי סופר, אשר הוא באמת דבר זר אף לספר חול אשר מחברו או
 כי למחבר אחד יאות נוסח אחד ומליצה אחת, אחרי שהוא בעצמו
 ספרו, מי יודע כונתו האחת הברורה יותר ממנו?, וא”כ כאשר יתב
 החוקר וישאלנו: מאין לנו שתי נוסחאות בספרי ה’ ותורתנו הקדושה
 הנמסרת מידו, ונבואותיו הנאמרות ע”י נביאיו ותחזיו?, אחרי
 אותם בלשון למודים לדבר צחות, ולהליט בדבריהם מוסריו הקדוש
 שביבי אש, שלהבתיה, א”כ מאין לנו ענין הקרי והכתיב המורש
 שינוי נוסחא, כאשר אתה רואה?, לכן לא העלים ממנו ר’ יצחק
 לנו

לנו : כי כפלים לתושיה , וכי זולת הנגלות הגלויות לנו ולבנינו , עוד כלולות בהם נסתרות לה' אלהינו , והוא הוא אשר צוה לנביאיו ולחזויו ולסופריו הקדושים לכתבם בכפרים ההם , כפי הנסתר בספר , ואת הגלויות והודיע לקוראים , למען אשר כן יקראו , ועל פי הדבר הזה עשו לנו כל הנביאים הבאים אחריו משה , אשר ה' צבאות שלחם , ואמרותיו אמרות טהורות ברור מללו , ככל ההלכה ההיא אשר קבל משה מסיני : להתיר להם ולצוות עליהם על דבר הקרי והכתיב וענינו , הודיע להם שכן צוה על הדבר הזה , ולא מלבם בדאוהו ח"ו , וזאת היא זנת ר' יצחק : לבלתי התפלא על הקרי והכתיב וענינם , כאשר כתבנו , אמר כפי קבלתו הזמנה : "שהם (ר"ל ענין מציאותם 6) הוא) הלכה למשה מסיני" , ולכן כל נביא כפי קבלת ההלכה הזאת , עשו לנו קרי וכתב בכל מקום שידעו לכלול בדבריהם ענין גלוי ונסתר עפ"י הנקרא הנכתב ; וכמו שמצאנו ענין הקרי והכתיב בשמו הקדוש הנכבד והנורא ת' , שאמר : "לא כשאני נכתב אני נקרא , נכתב אני ביו"ד ה"א ונקרא אל"ף דל"ת (קדושין ע"א א') , שהקרי , הוא לפי הגלוי לנו מצד עולותיו , שהוא אדון כל , והכתיב , הוא מצד עצמות קדושת מציאותו , נסתר ונעלם מכל , ולא מסרו החכמים קריאתו ופירושו לתלמידיהם רצויים במדותיהם כ"א פעם אחת בשבוע (ע' קדושין שם) , ולא הותר לנו לקראו בכתבו כ"א בבית הבחירה אשר שם נגלה כבוד ה' (ע' סיטה י"א , ובתוס' שם ד"ה הרי הוא אומר כו') , וכן הדבר בכל קרי וכתב נמצאים בתנ"ך , הקרי הוא לפי הנגלה , והכתיב לפי הנסתר , ועשום נביאים ברוח קדשם , ומסוד ה' ליראיו , עפ"י רשיון : "הלכה למשה מסיני" הזה ; הבן בדבר וראה , כי הם הם דברי ר' יצחק , לכן הביא הם מה שהביא , כי הכל אשר לכל , בין הנמצאים בתורה , בין הנביאים טובים , כלם יצאו מפי סופריהם , עפ"י ההלכה הזאת .

ע' כי יתר דברי הרא"ב שם בענין הקרי והכתיב , הנם בטלים מאליהם בעיני כל מבין , וחסתי על עתי ועתך להוציאן בסתירתן , ולמה נאריך בהם הפעם .

פרק י"א

עתה נשובה נא לראית הרא"ב הראשונה , על איחורן עוד מהש"ס : כי לא נמצא בכל דברי חז"ל בתלמוד ובאגדות כו' לא זכר ולא רמז

(6) וע' השגות מהר"י לראון על הרמב"ן (בס' מגלת אסתר על ס' המצות רמב"ם , שרש ראשון) שאמר : "אם תדקדק בלשון הגמ' תראה כי אין דעתם : דעו מכיני מצות המגלה כו' אלא כוונתם לומר : שכן קבלו עליהם בסתם שנת מצות העמידות להתחדש" כו' ע"ש . ובגמ' בטרם נסורו קרי וכתב

ואיר (אות סוף ק"ב) ז' וצ' כי המלכות נמצאת בין השם והמלכות אין ראיה ל' ולביתה מלכה למלך מלכות , בין מלך כי מלך מלך מלכות קדוה

יח

שבנקודות גם לזה לא הצטרפו, וכמו שתראה גם עתה בלשונות העמים שאף שיש להם צורות להברות התנועות, כמו שנמצאו בידינו היום הפתח והקמ"ץ וכו', בכל זאת לא יקראו אתהן בשמות, כ"א ההברה עצמה היא שמה המורה עליה, ויאמר a, וכן שמו א גם בהורותו על הברתו הפתחית, o וכן שמו, i וכן שמו, e וכן שמו, וכן בחר שמותיהן, וככה יתכן שקראו כן לצורות הנקודות המיוחדות לכתב אשורי זה בתכונת קול הברותיהן, למשל קראו לקמ"ץ (י) בשם א.

ולסגול (י) בשם א. ולפתח (י) בשם א. ודומיהן; ולא היו להן שמות הנמצאות אתנו היום כלל, כי כן באמת אין אנהנו צריכים להם; וכן בטעמים, אולי ערכום כפי ערך הקול ויחושו, ולפי התחלקותו שלם, חצי, שלישי, רביעי, וכן בהתכפלותו, על יותר מאחד, כידוע בחכמת המוזיקא. *והנה תמונת ימתי וקדמו לחיך אי ואלא אוקאן ואלא אוקאן וקמ"ץ א"א הראה עליו הכפרו והקמ"ץ א"א אומנו גלס צדק על*

ואם גם אז נמצאו כי שקראום בשמות, אולי לא נודעו לכל, ולכן לא יוכלו להשתמש בשמות ההן למען הודיעו לכל דורש, כי כלל העדה הורגלו גם זולת השמות, ועל אופן שבארנו, אשר לכן אין לחוש: אם הם נגזרים מלשון העברי או לא, כי לא ממניח הלשון הזאת ואותיותיה ונקודותיהן וטעמיהן יצאו גם השמות האלה, ולכן אתה יודד ה'! לא תחקור על השמות אם קדמוניות הנה כקדמות אלה אשר יקראו עתה בהן, אבל חקור על צורותיהן, תהיינה שמותיהן נגזרות מ'עברית או ארמית, יונית או רומית, אנו אין לנו עמחן דבר (2) ולמה זה לא נאמר: שהשמות מחודשות הנה, ואולי עוד בעלותם מבבל העולם, וכענין שאמרו בירושלמי ראש השנה פ' א" על שמות המלאכים ו'החדשים: שהעולם עמחם מבבל, אשר כן חשב גם הגאון רי"ע שם, ואם לא יתכן: שבמקרה החדשים והמלאכים, מקרה הנקודות והטעמים?

האם

דענו עוד לקרוא הריחות השונים בשמות מיוחדים להם כו' לכן חסרון ידיעת השם לא יעזור אותנו מהבין מחקרו הריח", ויזכור דברי החכם רוסלוי אשר השכיל אחר: "חסרון ידיעת שמות החמקים לא יעזור את החכם לבוא עד תכלית ידיעת תכונתם למיניהם", ומלא דבריו: "גם לא יגיע לנו שום נזק בחסרון ידיעת שם כל מושג כו', וכן הדבר גם במחלוקת חוש הטעם לפי מציאות יסודותיהן גם יש בשמות לא נודעו ולא יקראו", עיי"ש כי דבריו מחמדים; ומכללס תדע: כי אף אם לא ידעו כלל דבר חכמה ודעת, כי אם להבין ולהשכיל מציאותן עפ"י דרכי ריבון השונים, וטענותיהן המתחלקות, וע'.

(2) וזאת גם קושיה הרא"ב האחרת, "אם אחת הוא שנתנו לחסה חסורי אמתו רואים שמותיהן מלשון ארמי, מה ענין לשון ארמי לכה סיני"? תפרת אור באין יסוד לה, ולא נלמד לענות מרחוק שהביא רי"ע משנה לשון ארמי בגלל מלאה בתורה, כי לא נחשוב השמות לאבן פנה כלל בחקירתנו זאת כאמור, אכן יורת הגאון הזה האחרת שם, טובה ונכונה, עיי"ש.

וכן א"א אוקאן ואלא אוקאן וקמ"ץ א"א הראה עליו הכפרו והקמ"ץ א"א אומנו גלס צדק על
והנה תמונת ימתי וקדמו לחיך אי ואלא אוקאן ואלא אוקאן וקמ"ץ א"א הראה עליו הכפרו והקמ"ץ א"א אומנו גלס צדק על
והנה תמונת ימתי וקדמו לחיך אי ואלא אוקאן ואלא אוקאן וקמ"ץ א"א הראה עליו הכפרו והקמ"ץ א"א אומנו גלס צדק על

והנה תמונת ימתי וקדמו לחיך אי ואלא אוקאן ואלא אוקאן וקמ"ץ א"א הראה עליו הכפרו והקמ"ץ א"א אומנו גלס צדק על
והנה תמונת ימתי וקדמו לחיך אי ואלא אוקאן ואלא אוקאן וקמ"ץ א"א הראה עליו הכפרו והקמ"ץ א"א אומנו גלס צדק על

דאס יאמר גם על המלאכים והחדשים עצמם : שלא היו (בעבור חדושי שמותיהם) , כמו שיאמר על הנקודות והטעמים ? .

אמנם

כבר הביא האדומי בפ' נ"ט מפרקיו ראייה ממצייאות שמות הנקודות והטעמים בזהר ותקוניו והבהיר (3) , ואף שהגאון ר' יעקב עמדין דחה ראיתו זאת בשתי ידיו , בכל זאת החוקר הגדול הרמבמ"ן החזיק אחריו , ואמר : "שכדאי הם המאמרים שביא בעל אמר בינה (4) מספרי הקבלה לרחות מפניהם סברת הרא"ב" ; ; ואנכי יקירי מאשר ידעתך : כי לא תוכל כלכל החזק מאמרי זה בחיך , ומי יודע יד מי ישלמו בו ? — , לכן אניגד לך : כי לא למקובלים אף לא למנגדיהם כתבתי

(3) ואם תקן אמון לדברי ר"מ בוטריל צפי' לס' יצירה פ"ב מ"ג , הנה הניח צ"ס רב האי גאון בספרו הקמיצה שהעיד על המצא ציטיבתו . ס' יסוד הניקוח הגדול שחזרו רב אשי בצבל , עיי"ש , אכן ראה גם ראה מה שחשדו החוקר הכולל הגאון רש"ל ראספורט על ענין ס' הקמיצה עצמו , אם לא יליד צטנו הכהו , ולא חזה שמש , אף כי לעניינים המובאים ממנו , ע' תולדות רב האי גאון סי' 33. להחוקר הנכבד הזה , ולא עתה העת והזמן להתעורר על דבר החשד הזה , ומחזר ספר זה שפתים הביא ספר היסוד הזה , והוסיף עוד ס' דקדוק ירושלמי שחבר ר' יוחנן , ואולי נולדו תלומים (הס' הירושלמי הזה עם היסוד הנ"ל) על דרכי קוראים בשמות לדבר שלא היה ולא נברא , ולא ראו אור זאנכי אחשוב כי המחבר הזה שמע מענין ס' ירושלמי , וגם מהיות ר' יוחנן מה דתלמוד ירושלמי , וחזרן יחד , מצלי דעת : כי הס' הירושלמי הוא תנ"ך מנוקד זאולי ככתב צירושלים , או איש ירושלים כתבו , או היה מקובל לס' מדויק לראש ירושלים , ואין לו ולר' יוחנן דבר , והוא הוא הספר אשר סמך עליו צנקוד (4) צדקדוק) ר' יוכה אבן גאנח , והוא הספר אשר הביא על שמו הרד"ק במכלולו (דפי פיוורדא) דף נ"ב צ' , ודף קפ"ד צ' , בכתבו עליו שסמך על מקרא ירושלמי , והרד"ק עצמו יביא ראיה ממנו ציתר המקומות בחבוריו — . או שראה צס המאזנים להראצ"ע : שחכם אחד ירושלמי תקן שמונה ספרים צדקדוק הלשון , והאנחנו לא ידענו שם הירושלמי הזה , הנה הוא שם שם ר' יוחנן עליו , אבל ש תתפלא מדוע נתן חלקו רק לאחד ולא לשמונה ? — .

(4) המגיה למאור עינים (דפוס ברלין) צפרק ההוא , אחרי הלכו גם צדרך רי"ע זאת , לא חדל מנפוח באש שעל מוקד דעת הרא"ב הנ"ל : שגם צה המתרגם לכתובים לא היו עדנה הנקודות , צעבור תרגמו איזה כתובים צמשמש זה לפי הניקוד צבידינו היום , כמו ב"הר"ף עלל לא יחרוש (משלי כ' ד') שחרש , מתחסד עטלא לא שתיק" , וגראה מתרגמו שהיה קורא ב"הר"ף שח פפול מפעל הדגוש שעיניו חרפה וחיסודא , עכ"ד , מי הוא המתרגם למשלי (ע' רש"י מגלה כ"א צ' ד"ה ועשרה מתרגמין כו' , ותוס' מגלה ג' א' שח הכותב צע"י שם ד"ה תרגום של כתובים כו') כי נשמע לקולו , ונאמר : כי צג צטותו מדרך המקובל תבטל מציאות הניקוד אז ? , לא ידעתי , ואם גם תל אדם גדול הוא (עיין תוס' שבת קט"ו א' ד"ה וצידו כו' , ורשב"א מגלה ג' א' וע"ל

כתבתי דברי אלה, כ"א לשרידים אשר יחפצו את הצדק, ואת הישרה יבקשו

וע"ל פרק ו' הערה א' חש"ט), הגדול הוא מיונתן בן עוזיאל (עיין סוכה כ"ח א'
כ"ב קל"ד ב') ? אשר מצאנו לו ג"כ קריאה אחרת בפסוק: וְנִסְתַּחֵם גִּיא הָרִי
(וכריה י"ד ה') כאלו קרא וְנִסְתַּחֵם עיין פני הרד"ק שם ובשרשו
ש"נוס, ובכל זאת לא הכחשו עד כה: שזמיו לא הי' הניקוד בגלל הדבר
זה, אבל הכחשו הגדולים כהרד"ק במקומות ההם, והראש"ע צפי"ש, חפשו ומלאו,

שלמדינתאוי הקריאה בן * (והוא תפש לו קריאתם, אשר בן קראו גם השבעים
בגוראה בהעתקתם היונית (עיין מאור שנינים חלק קול אלהים), וכבר מצאנו
שנוויים כאלה רבים בתנ"ך, ואנו אין

לנו לזוז ממסורתנו וקבלתנו בהם, ואם מתרגום כתובים שנווינו תבוא ראה
על העדר הנקודות, אירא אם אראך במקום אחר אם לא תוכיח העדר האותיות
ג"כ! —! הלא תראה בתרגום הזה למשלי תרגם, "אשר אין לה קצין (משלי ו'
1): "לית לה הצדא" כאלו כתוב "קציר" ברי"ש (ועיין בס' עוטה אור
לר"צ בערקאוויץ מאמר לוית חן), וכן "ותועבת כסילים סור ב"רע (שם
ג' י"ט): "ומרחקי דסכני פריקא מן יר"ע"תא", רצונו: מה היא תועבת
הכסילים? מה שהם ברום מן הדעת, לא שסור מרע הוא הנתעב אצלו

(כנאור המקרא אצלנו), אבל יודיע לנו החכם (לדעת המתרגם): מה היא התועבה
אשר בה יתואר הכסיל, והנה עתה ברור לך: כי לא קרא ב"רע וקמוצה
אזל קרא ב"רע גדלי"ת וצרויה (ולפיכא נשתנה גם ניקוד המ"ס מציר"י
גמיר"ק, ונוסף פתח על העי"ן) הנפרד מ"רע"י אהכס (איוב ל"ב ו')

והחכם שד"ל בכוספותיו לא"ג שרש פרק, אך לחכם התפלא), וכאשר
תשים לבך ועיניך בתרגום לכתובים תראה רבים כמו אלה בתרגומו (אשר לצלי
האריך לא תראה הכעס להציג לפניך) אף כי בשניוי הנקודות, הלא תראה כי
גם בפסוק ההוא אשר הביא המגיה לו לישועה תרגם, "לא י"רש": "לא שתיק",
וכאשר תבין במקרא, תדע: כי עתידי הקל כלם הבאים בשרש הזה על
משקל פ"ע"ל יורו על חרישה, ורשימ' המחשב', והבאים על משקל פ"ע"ל כלם יורו על
מתיקה: ודומיה, עיין בזה, והוא לא הבחין ביניהם, ולו ידע מזאת המגיה

ההוא, כי עתה הוסיף להוכיח גם מסיפא דקרא, אכן גם ראשו גם סופו לא
וביחו לנו ברור כברתו וראיתו, כי אם יוסיפו דעת: שנמצא למתרגמים שינוי
נפח לפעמים, וכבר מצאנו ליונתן צ"ע על כנשר כי גלו ממך (מיכה א'
11) שגראה מתרגומו: היותו קורא על בניך כי גלו ממך, ועיין מנחת שי שאין
משם בגרסת אותו הספר שנמצא בו כן, וכמו שמצאנו גם להאחרונים שיהלכו
מציאות אינו מלה, כמו י"ד"י כל ימי נח (בראשית ט' כ"ט) אם איננו י"ד"י,

עיין אור תורה ומנחת שי ותקון סופרים למהרש"ד שם, וע"ע מנחת שי
שמות כ"ה ב') שהתפלא על רש"י וראש"ע וחזקוני שקראו ואת תחת את,
עיין רש"י ש"ה ה' ד' שקראו המו ע"רי תחת המו ע"רין ועיין מנחת שי שם.
גבר מצאנו גם לחז"ל ספיקות צענין תיבות אם הם מחולקות, כמו בדרדעמך
(חולין ס"ה א') ירד"יה הרר"יה (פכחים קי"ז א') ועיין מס' סופרים פ"ב
ה"י

יבקשו, בדעתי: כי למקובלים אין לנו ראייה גדולה, מהמצאם בספר
הזר

ה"י, וכן יחלקו על דר' לר"י, אם הוא ריש פרקא או כוף פרקא, וכי נתילי דמי
 דב חנן בר רב הוא רב הכדא דכתיב בהו הללויה באמצע פירקא ואמר: "אלמלא
 מכפקא ליה" (עיין פכחיס סג). ובענין מלא והכר מצאנו רבים עד מאד שיהלק
 בהם חז"ל עם המסורה, ועיין במכורת המכורת דבור ה' מלוחות הראשונות
 ועיין סו"ת הרמזין סי' רל"ב, ועיין צ"י ט"ר וי"ד סי' רע"ד שהביא משו"ת הרשב"א
 על מה שמצאנו ביום כלות משה (במדבר ז' א') מלא ורו"ל אמרו דכלת כתיב?
 השיב: דע כי כמו שהלכו בן אשר וכן נפתלי דכמה מקומות מצאתי שנהלק
 במלות חלוקות מערבאי ומדיכחאי שכן אמרו כלגשם כתיב וככפרינו כתיב מלא
 וכן בהרבה מקומות, עוד הדע שבכ"מ שאנו מוצאים מהלוקת בככרים אמרו במ"ס
 שהולכין אחר הרוב עכ"ל, ועיין מנ"ש בראשית כ"ה ו', שמות י"ב ז', ויקרא ט'
 י', במדבר ז' א', ש"א ב' כ"ב, וע' כמ"ג בהלכות טומאת זבים ויולדת, ועיין
 דש"י ותוס' שבת ג"ב ב' על מעבירים עם ה', ועיין הגהות הגאון רצ"ה היות שם
 זעין תוס' נדה ל"ג א' ד"ה והנשא כתיב הכר וי"ו: תימה דבמכורת הוא מלא?
 מיכו מצינו שהמכורת הוא חולק על הש"ס כו' עיי"ש, ועיין יד מלאכי סי' רפ"ג
 שהאר"י בזה, ועיין שו"ת שב יעקב הלך או"ח וי"ד כי' ז', ושו"ת מהר"י מ"ס
 סי' ה': ששומעין למסורה, וע"ע ת"ס למהרש"ד בראשית כ"ה ו', וי"ד א', וע"ע
 מנחת שני במדבר ז' א' בשם הרמ"ע בספר מאה קשיטה, שצדד לקרב הרחוקים
 בזרוע, ועיין יכוד הניקוד להרשב"ה שער המליצה. כימין י"ז שעמל גם הוא ללש
 הנפרדים על לא דבר. וכן בחלוקת המזמורים דתהלים מצאנו שינוי לחז"ל ממה
 שהם בספרים שלנו, עיין ירושלמי שבת פרק ט"ו, ומס' סופרים פ' ט"ז ה' י"א
 וצאגדת שוחר טוב וזילקוט תהלים קאפיטל כ"ב, ועיין תוס' פכחיס סג ד"ה ששומעין
 בו'. ויש אשר היה ספק בידם ונצטרכו להוכחה, עיין ברכות ט' ב' בענין אשר
 זלמה רגשו, ועיין רש"י מגלה י"ז ב' ד"ה בתשועית כו', ותוס' סג, ועיין הקדמה
 המנ"ש לתהלים, ומנין המזמורים להמדקדק הגדול רו"ה. וכן נשאלו עוד כפקד
 גם בענין השם הקדוש אף שהוא מקובל אצלנו ומסור לנו מנין הודאין שהם צא'
 אהם קל"ד במספר, בכל זאת גם נכפריים האלה אית דעויל ואית דכפיק, ויש
 אנה הוא צי"ב בניקוד אלהים, ואנה אלהים גם באותיותיו, ועיין מנ"ש תהלים
 מ"ו ט' ובשאר מקומות, וכן גם בקרי וכתיב מצאנו ספקות, עיין מנ"ש על לא
 נשא לשוא בַּפְּיָי (סג כ"ד ד'). וכבר מצאנו ג' ספרים בעזרה שהיו בהם שינויים
 (עיין מס' סופרים פ"ו ה"ד, וירושלמי תענית פ"ד) והלכו בהן אחר הרוב
 (ועיין לקמן פ' י"ד מה שהבאתי מתשובות הרא"ש), א"כ יהיו הנקודות גם הם כן
 התיבות עצמן, ואם בהם מצאנו שינויים וספיקות, הלא כן ועל אופן ההוא ית
 גם כן בנקודות, ואיך א"כ נוכל להוכיח מכמו אלה, על העדרם, אבל תוכל להוכיח
 שבמקרה התיבות והאותיות קרה גם להם, ושנמצאו חלופים מעטים בספר
 מאלה ומאלה, וזה דבר אשר כל צעל שכל לא יכחישו, ומזה המין פלוגת
 דמדיכחאי ומערבאי, ומחלוקת דבן אשר וכן נכתלי, ויהיה המתרגם למשלי כמוה
 לא שהיה המקרא בידו כעיר פרוצה אין חומה ה"ו, ולתרגם כאשר הפך, ויש
 גארות כלל מצאנו גם להאחרונים, רבים עד מאד, כמו להמדקדק הראשון
 יסודה חיוג, ובמורה אכן גאגה, ור' יעקב בן אלעזר, ורש"י, והראב"ב, והרמ"ק
 והרד"ק

הוחר ותקנינו , ומנגדיהם אשר ישימו בספרים הקרושים האלה תפלה ,
 הן המה עוד בנקודות וטעמים ישימו תהלה , גם אחרי זכרי את החבור
 בספרים ההם , ואלה הנצבים מנגד יאמרו : ערבך ערבא צריך ,
 לכן הפעם אין לדבר מזה דבר , אבל להגלי חקירתנו בלך לנו הלאה ,
 והתועלת היוצאת מדברינו בכלל , תועיל גם לכלם , המקובלים ידעו : כי
 הקדמוניות תסכים לדעתם הקדומה , והנגלה לא תסתור את הקבלה ,
 ומנגדיהם לא ישפכו עוד זעם , במציאות הניקוד והטעם , ולאיש הבינים ,
 ולא נכרה אזנים , ונפתח עינים ; נשובה לדברינו ,

אולם אחרי אשר ידעת : כי התנועות הכרחיות עד מאד בלשון , מאשר
 הודעתוך עד כה , והגם דבוקים באותיות כדבקות הצורה אל
 החומר , וכאמרם בתקונים : "והמשכילים יזהירו מאי משכילים אינן אתון
 אוריתא יזהירו אלין נקודין דנהרין באתון כשמתא לגופא" , וכמו שהביא
 זינו בחיי (בפרשת ורא בשם הבהיר) : "דמיין נקודתא באתותא דאוריתא
 נשמתא דחיי בגופא דאנש" , ולא מצאנו לשון מלשונות העמים כלם
 שלא יהיו סימנים להברותיהם , והטעמים , מדרגתם אחריהם , בהיותם
 אחרים להם בטבע , ואף שהם מוכרחים עד מאד ללשון העברי בעבור
 ירותם החבור והפרוד בעיני , אמנם לא יתאחרו עם האיותיות ,
 התאחרות הנקודות עליהם , כי תתכן מציאות לשון מבלי טעמים ,
 גם מציאת מלה בלי נגינה בלשון , אבל לא תתכן מציאותה בלי תנועה
 שום אופן , ולשונות העמים כלם תעדינה , שתנועות יש להם , וטעמים
 אין להם (אף שגם להם נמצא סימני החבור והפרוד הידיעה והפליאה) ,
 הן עתה במצאנו שמות הטעמים בדרו"ל , הלא שמותיהם תעדינה על
 ציאותן בימים ההם , ואם הם כבר נמצאו , אף-פי התנועות והנקודות (5) ,
 ואתה

דר"ק , ואביהם , והרשב"ם , והומיהם גדולי צעלי הלשון , שאם אומר להציעם
 ענין , יארכו הדברים עד מאד , ואף שבימיהם כבר נתפשטה חכמת הדקדוק
 לללה , בכל זאת נמצא ביניהם שינויים רבים כפי מציאות הספרים שהיו לפניהם ,
 כי היו מנוקדים ביתרון הכשר , כי כל ספר עלול לשגיאה , וזו גם הוא יתעב
 המצא והמתרגם , אף אם הוא מהגדולים אשר בארץ , האם צעבור השינויים
 נמצא צפי המחבר ההם ונדבריהם , נאמר ג"כ שלא היו להם נקודות ? הן
 השומע יחקק לנו ! , והם , הלא בכל פיהם יחקרו על אודותם , ויסתירו זה את
 לעת הצורך : בסתר היות להם מסורה או ספר מדויק אחר אשר סמך עליו —
 זה כי הדברים ארוכים , ובכל זאת תחקור בהם , תראה כי כמים דברי , והן עתה
 יומתי צד : "הן לחכם ויחכם עוד" .

(5) וזאת היא תשובה נכחת להרא"ב על בקשותו : שאף אם דרשו רז"ל
 וזינו במקרא , זה פיסוק **טעמים** , אמנם , לא זכרו הנקודות , והוא לא שת
 לנו , כי בזכור הטעמים והמצאם , כל שכן הנקודות שנמצאו , ואינם צריכים
 הן כלל , ולו התבונן בפשט דבריהם כמה שדרשו : "ויקראו בספר בתורת אליהם
 זה

זאתה ידעת כי הפסיק הוא אחד מהטעמים המפסיקים בכ"א ספרים, הידוע ג"כ בג' ספרי אמ"ת ("איוב" משל" תהלים) באופני טעמיהם, והוא נכבד במשפטי הנגינות ככל יתר חבריו, הנה הוא יעיד על מציאות שאריתן, בהזכרו באגדת שמות פ' ב': "אתה מוצא באברהם אברהם ב' בו פסיק, יעקב יעקב יש בו פסיק, שמואל שמואל יש בו פסיק, משה משה אין בו פסיק", מציאות הפסיק הזה לבדו, תספיק להוכיח על מציאות ויריעת הטעמים כלם אז בימי חז"ל, אף כי הנקודות וזכרו הפסיק? , בעבור צרכם אליו בפעם ההיא באגדתם זאת, ולא בשאריתן, כי כן כלם שוים להיות נעדרים בספר התורה המסורה לממרע"ה, כאשר היא כתובה היום על הגניל ובדיו, וכבר אמר הרמב"ם במ"ו מב' למירה: כי מאיש האחד תלקח ראייה על כל אישי המין עיי"ש.

וכבר מצאנו ג"כ פעל 6) משם דג"ש הידוע, והוא בירושלמי דברט" פ"ב: "אמר ר"נ בר"י ובלבד שידגיש בדלית" והוא משם דג"ה המורה על חזוק הקריאה, וכן מה שאמר רב אשי (ברכות י"ג ב'): "ובל"ש לא יחמור בחי"ת", ועיין רש"י שם ד"ה ובלבד בו', והוא פעל מש חמ"ה הידוע.

האומנם כבר הודענו מראש כי לא על השמות אנחנו דורשים, כי על התמונות והצורות, אם נמצאו אז, אשר ממצא השם תוכל להוכיח על מציאות הנקרא בו, אולם מהערר השמות, אין עוד ראייה על חסרון מציאותם והעדרם, וכבר אמרו (גמ' עדיית פ"ב מ"ב, זבחים פ"ב מ"ו): "אין לא ראינו ראייה", אף כי עתה, אשר מצא שם

זה **מקרא**, כי עתה ידע: שהשם הזה יכלול גם האותיות גם הנקודות הנכלל בקריאה, כי כמו שחומר הבנין הם האבנים והחמר, כן חומר הלשון האותיות וסימני התנועות, ועיין בדברי רש"י לנחמיה טס, ולקמן פ' כ"א, וכן מקרא סופרים (נדריס ל"ז ב') שפי' הקריאה שמטרו הסופרים, כן זה המקרא כוננו קריאת לשון עברי, וכפי' רש"י לנחמיה טס, והם האותיות והנקודות סימני התנועות אשר יתנועעו על ידן, אמנם הטעמים הוצרכו לזכרון, ששאינם הכרחיים כל כך בלשון, לא כן הנקודות להיות מציאותם הכרחית מלא לכן לא הזכירום בפירוט, כ"כ שמכו על המצין: שלא תתכן מציאות לשון וול"ש וע"כ כללום תחת מסוה שתי מלות אלה: "זה **מקרא**", ועיין במגדל עז ל"ה עמדין, ואולי זה שם "מקרא" בעבור שהם עמודי הקריאה, וזה בדברי רז"ל, ואתה דע לך.

6) אולם ההבס רי"ב לעווינוזאהן (בספרו בית יהודה פ' קכ"א הערה) את האולד למוליד, ואת הכלמד למלמד, ואת הנראה לדפתי כתבתי, ואת קב"ל זל"א חני.

שם פסיק מטעמים, ופעלים מתייחסים לנקודות, הלא הם
לברם יספיקו להיות עדים נאמנים על מציאות חבריהם, אף כי לא
נמצאו שמותם בדרו"ל.

פרק יב

בתר לי ועיר, יקירי! ואחוך: את הנמצא בדרו"ל מורה באצבע
עליהם, בקראך צואת ר"ע את רשב"י (פסחים ק"ב א') תמצא
מזרו: "וכשאתה מלמד את בנך תורה למדהו בספר **בזוגה**", ואמרו
שם הטעם: "דשבשתא כיון דעל על", האי ספר **בזוגה** היכי דמי? (1)
כי נימא בחסירות ויתירות, אך שייך לומר: דשבשתא כיון דעל על
בבחינת הספר עצמו, ואין הדבר תלוי ב"א במסירת הרב לתלמיד איזה
ספר ואיזה יתיר, ומלבד זה, הלא ראינו כי במליצת "דשבשתא כיון
דעל על", השתמשו בבחינת הקריאה בספר (ב"ב כ"א א') גבי הנתתי
דדקי חד גרים ולא דייק וחד דייק ולא גרים, ולא עוד כי נמצאו
שם שם דייק או דקדוק (2) מרחף על שפתיהם, אלא שמשם
אין "ראיה, כי נוכל לדחות: שדייק בקריאה בעל פה, לא שהיו
נקודות בדיוקן כתיבת על הספר, אבל בזה, הלא איירינן בספר
עצמו, ובמה הוא דקדוקו, אם לא בנקודות המועילות לקריאה
דיוק? —

א"כ ק"ל
גם אצל
בדיו
אולי

במקרא דקדוקא

ולת זה הלא נמצאו באגדת רות פ' ד', ושמואל פ' י"ט, שדרשו
על יודע גגן (ש"א ט"ז י"ח), **במקרא**, וגבור חיל
גמשנה, הלא ראינו כי ברור מללו: היות הנגינות במקרא בזמנם,
הוא בטעמים אשר עליהם, ובמקרא נמצאו, לא במשנה ותלמוד (3),
מסכים לדבריהם (מגלה ל"ב א'): "כל הקורא בלא נעימה" ובפרש"י
שם

- (1) רבינו נתן בערוך ערך ספר, כתב: "בספר מוגה פי' שלא יהיה מטושטש"
גו', וכל משכיל יבין: שלא יקרא ספר בלתי מטושטש בשם "ספר מוגה", אבל
אמר עליו: "ספר נקי" או: "ברור בכתבו", כי הטשטוש הוא כתב מחוק וטות,
שם ערך טשטוש וטש א', ואין הכהסה הסך המחיקה, אכן נראה ברור פירושו
שם: "פי' אחר בספר מזוקק".
- (2) ולא רחוקה, שהיה השערותנו: שכונת הש"ס (צ"ק י' ב') על **חב**
מחוק: דתני לשנת **קלירא**, בעבור מה שתפס, התנה מלת **חב** שהוא מזנין
נקרא אללנו בשם **קד**, וקראוהו סג"ל **קלירא**, ויש עוד להסתנות
דגרי התוס' שם ד"ה חב' כו', ולא אחרוך הפעם.
- (3) נגד חלומות הרשו"ה צבין שלמה: שהיה להם נגינות על המשנה,
באשר פתר החכם רז"ל (תנ"י עזר א' פרק י"ג הערה א'), ומאשר נדבר
בס' **י"ט**

שם: נעימה, טעמי המקראות ע"ש, וזאת היא ראייה נצחת לדברינו בכלל, ועיין לקמן פרק י"ד.

פרק יג

המגיה למאור עינים (דפוס ברלין) בהנהותיו לפרק נ"ט, מלא גם הוא את חפניו פיה לזרקו עלי התפוח אשר שבר צבר הרא"ה בדשנו, ואחרי הביאו דברי המתרגם לכתובים אשר שבר דבריו היו למראה עיניך בהערה ד' לפרק י"א משער זה, אמר עיר: „וכן מוכת שביט התלמוד לא היו הספרים מנוקדים, ממה שאמרה ברוריה: יתמו חטאים כתיב, כי לפי הניקוד הַטָּאִים הוא תוצר כמו הוֹטָאִים בבנין הקל, אבל היא קראה הַטָּאִים שהוא שם המקרה", אנכי לא ידעתי, מה שמץ דבר מהעדר הניקודות מצא במאמר הזה? ולהפך כאשר נתבונן בו נוכל עוד לקחת גם ממנו ראייה לדברינו, ראה מה אמרה ברוריה החכמה לר' מאיר: „מה דעתך משום כתיב יתמו הַטָּאִים (תהלים ק"ד ל"ה)? הלא באה היא עד סוף דעתו: לפרשו לתאר, ומאין זה יפרשנו לתואר, אם לא היה גם לפנייה החי"ת נקוד בפתח אמתי? ולא עוד בהוכיחה מי כתיב הוֹטָאִים הַטָּאִים כתיב?, אם היא קראה בחטף פתח כאשר חשב המגיה הזה, היה לה לאמר: מי כתיב הַטָּאִים. הַטָּאִים כתיב, רצוני מי כתיב הַטָּאִים בפתח אמתי, הלא הַטָּאִים בחטף פתח כתיב, ונבין דבריה אף מבלי ניקוד ובלו זכר שמותיהם, כמו שידענו להבדיל המובן בין נָם לָם ששניהם שוים מכל וכל, באין שום הפרש כלל, ואין ההבדל ביניהם כ"א בחלקי הזמן, על פ"ט משער זה, ולמה לה לזכור הבינוני בזה על לא דבר?.

הן לפי מ"ש רש"י ז"ל שם ד"ה חטאים: „קרי ביה הַטָּאִים", רצוני: שאף שבאמת כתיב בפתח אמתי בכל זאת קרי ביה בחטף פתח, הוא הוא ענין אל תקרא המבואר לעיל בפרק הנ"ל, שאין ממנו שום רמז לכל רעיונותיהם אלה, וא"כ מה זה יחפץ האיש הזה בכל דבריו אלה? לא ידעתי, הלא הם דברי הרא"ה, וסתירתם מבוארת!.

ואשר נראה לי בבאור אמרי חכמת לב זאת: שאף מענין „אל תקרא" או „קרי ביה" לא רמזה בזה כלל, אבל כל כונתה להוכיח דעתה עפ"י משפט הדקדוק האמתי, ולבלי היות הכתוב הזה אף

הקך דעתו, מדברינו אלה, וע"ע לקמן פ' י"ט הערה א': שאם נמצאו הטעמים במשנה היה להם לאסור לתודר הנאה מחברו, ללמדו משנה, למ"ד שמהכרו שזר פיסוק טעמים, דשרי למשקל מניה, וע'.

אף כפי נקודו אצלנו וכפי אשר קראו ר"מ בעלה, שהוא הנקוד האמתי
 בפתח החי"ת וברגש הטי"ת (כמשפט משקל פֶּעַל או פֶּעֵא) לה לסתירה,
 שכלה אמריה ואמרה: "מי כתיב הוֹטְאִים חֲטָאִים כתיב",
 רצונה: שאחרי שמצאנו בשמות ומשקליהם משקל
 אחד לשם התאר ולשם המקרה כמו כאסוף קִצִיר (ישעיה י"ז ה') תואר
 לקוצר, זרע וקִצִיר (בראשית ה' כ"ב) שם מקרה, ותאמר הבכירה
 אל הַצֵּיעֶרָה (שם י"ט ל"א) תואר, והצעיר פִּצְעֵידָתוֹ (שם
 מ"ג ל"ג) שם מקרה, וכן בשרש חֲטָא עצמו
 מצאנו לה' לַחֲטָאת (וקרא ד' ג) תאר לקרבן אשר יקריב החוטא על
 חטאתו, ונדעה הַחֲטָאת (יקרא ד' י"ד) שם המקרה לחטא
 ושגגה, וא"כ ככה הלא נוכל לאמר: שאף שֶחֲטָא בפתח
 החי"ת ורגש הטי"ת הוא תאר, בכל זאת יתכן שיבא גם שם
 המקרה במשקלו, וביתר השמות חבריו, ועוד יותר תראה, איך
 כלכלה דבריה במשפט הלשון ביתרון הכשר, כי הלא בשם הזה עצמו
 בבואו במשקלו לנקבה נאמר: הַחֲטָאָה (עמוס ט' ח) תאר, ובמשקלו
 זה נאמר גם שם המקרה: ופשע וַחֲטָאָה (שמות ל"ד ז'), וא"כ
 במקרה משקל הנקבה הלא יתכן ג"כ במשקל הזכר
 ובמשקלו את חֲטָאִים זה נביא, שיורה על שם המקרה, רבוי ממשקל
 היחיד חֲטָא, כמו רבוי הנקבות כמה לי עונות וַחֲטָאוֹת
 (איוב י"ג כ"ג) למשקל המקרה חֲטָאָה, ויהיו חֲטָא
 חֲטָאִים חֲטָאָה חֲטָאוֹת אחדים בין לתאר בין למקרה,
 ולכן אמרה: מי כתיב חוֹטְאִים, בינוני
 מקל, אשר לא נוכל לפרשו כ"א לתאר, כמשפט הבינוני,
 ולא לשם המקרה, הלא כתיב חֲטָאִים והוא שם, ואף אם מצאנוהו
 במקרא לתאר, בכל זאת נוכל לפרשו למקרה, אחרי
 שמשקל אחד יתכן גם לתאר גם למקרה, ולא המשקל יבדיל ביניהם,
 וכמו במשקל הנקבה חֲטָאָה חֲטָאוֹת שוים לתואר ולמקרה, כן גם
 לזכר במשקלו חֲטָא חֲטָאִים, ויתבאר הכתוב בדבריה
 באין נפתל ועקש אף לפי עומק דקדוק המלה, ונראה
 ברור: שהוכיחה דבריה לפי אמתות הנקוד הנמצא אצלנו, אשר כן
 קראו ר"מ והיא, בלי חלוף, אלא שהתחלקו בענין באור המלה: אם
 תאר או מקרה הנהו, ודברי ברוריה ברורים.

ווש לי עוד לדבר בענין משקל פֹּעֵל בשמות, אם יבא
 במשקלו שם המקרה, וכן ברבוי משקל חֲטָאת
 בנפרד, ואין כאן מקום להאריך, והתבארו בעזר
 שדי מועל בבאורני היקר על המכלול להרד"ק חלק הדקדוק
 שער השמות, משקל פֹּעֵל, ומשקל פֶּעֵא, עיי"ש.

החכם

פרק יד

החכם ריב"ל (בהערה לפרק ו' משער א' מספרו תב"י) חשב ש
 הוא : לצקת שמן על להבת דעת הרא"ב, למען הגדיל
 המדורה, ושמח להביא ראייה (אשר דמה שלא קדמהו אדם בה) להעדיף
 הנקודות והטעמים בימי חכמי המשנה, ממשנה ה' צ"ב אין מעמידין
 אמר לו (ר' יהושע) ישמעאל אחי האיך אתה קורא כי טובים דור'ך
 או דור'ך? (שה"ש א' ב')? א"ל אין הדבר כן, שהרי חברו
 מלמד עליו : לריח שמני'ך טובים (שם שם ג'), ופירש רש"י ז"ל :
 "חברו מלמד עליו שהוא לשון זכר לריח שמניך טובים וגו' עלמות
 אהבוך לא שייך למימר לנקיבה", ע"כ, ואם היו הנקודות על התנ"ך,
 לא היה שואל האיך אתה קורא? ועוד מלריח שמניך שהוא בסגול
 וקמץ היה לו להוכיח, ולא מעלמות? עכ"ד; הנה אנכי עם לבבי ה'
 את החכם הזה לכף זכות, בהתנצלו באחד מספריו : היותו בעיר קטנה
 וספרים בה מעט, כי לו היה אתו שו"ת הריב"ש, כי עתה ראה : שכבר
 קדמו חתן הריב"ש בשאלתו לחותנו, ותשובתו (2) ההיא, תהיה לו
 למכסה עתיק, על פני ראיתו הזאת, וז"ל (בסי' רפ"ד) : "מה ישקשה
 לך בהזויה בו' דא"ל רבי ישמעאל לרבי עקיבא (3) אחי האיך אתה קורא
 כי

(1) ירושלמי שם ה' ז', והוצאה עוד גם באגדת שה"ש על פסוק זה,
 וכגון המחמר הזה מלאך גם בתוספתא דפרה פ' ט', עיי"ש.
 (2) והעתיקה גם הכותב צעין יעקב שם, אכן רי"ע צמגל עז שה'
 פני' וקצרה ולא קרא שם אומרה עליה?, ואולי כן דרכו : לדרוש אך הענין ולא
 שם בעליו, אשר כן באמת לא יעלה ולא יוריד שם הבעלים צענין הדרוש עצמו,
 או שזכרון האדם כוזב, יחקוק מה בזכרונו, ואחר ידמה שהוא המולידו, וס'
 בעליו ישכח מני לב, וככה יקרה פעמים רבות לחכמים, כאשר ראיתי והתבוננת,
 וכפרט להגאון הזה בספריו, ואין להשדס בגלל הדבר הזה ח"ו.
 (3) בגמ' שלנו הגי' : "ר' יהושע ור' ישמעאל", וכן הוא בתוספתא דפרה
 שם, ובאגדת שה"ש שם, ובירושלמי שם, אמנם אחרי אשר מלאכו באגדה
 (ובירושלמי) שם טעם לזאת הדחי' וההפלגה וז"ל : "ולמה לא גלה לו (הדין הזה
 אשר שאלו, ומפני מה הפליגו בדברים)?", אמר ר' יונתן מפני שבקרוב אמרוהו,
 ור' ישמעאל (לפי גרסתם) היה קטן, רבי שמעון צר הלפתא ורבי חגי צס רבי
 שמואל צר נחמן כתיב כצעים ללבושך (משלי כ"ז כ"ח) כצעים כתיב (צשי"ן יומית
 ור"ל כאלו כתיב, וכענין אל תקרא), בצעה שתלמידך קטנים תהא מכבש לפניהם
 דברי תורה, הדילו ונפשו ת"ח תהא מגלה להם כתרי תורה" ע"כ (וע"ל פ"ה
 הערה א' משער זה), ואנחנו ידענו שרבי עקיבא היה בן ארבעים כשהחל ללמוד
 תורה (עיין אדר"ג פ"ו א'), א"כ לא ידק עליו הטעם ההוא כלל, ועוד תראה
 כי

(א) ומחלת תלמודו היתה חלל ר"א ורבי יהושע תרמי סרי טנין (מרוס כ' ח'),
 וברוצ

פסוק שהתינוקות יודעים אותו ? , אם לא שנאמר : שהספרים לא היו נקודים , והקשית עוד מרבי' דיואב , דאי רבי עקיבא טעה בין ד' וד' ל' ד' וד' , הא לא עדיף רביה דיואב מר"ע ועביד אינש דטעה בין זכר לזכר ? , תשובה : אף אם הספרים שלהם היו נקודים אינו קשה אי טעי ר"ע בקריאת אותו פסוק , שהרי אפשר שהיה מחלוקת בזאת המלה בספריהם (4) , כמו שיש עד היום בהרבה מלות בין מערבאי למדינחאי , ובין בן אשר לבן נפתלי , והא אף בחלוף איות תיבות היה מחלוקת בספרים והיה ספק לחכמים והוצרכו ללכת אחת הרוב , כמו ששנינו (ירושלמי תענית פ"ד , ומס' סופרים פ"ו ה"ד) : "אמר ר"ל ג' ספרים נמצאו בעזרה ס' מעון וס' זאטוטי וספר היא , באחד מצא כתוב כו' ובשנים כו' , וקיימו השנים ובטלו האחד (וע"ל פ' י"א הערה ד' מש"ש) , ומעתה לא יקשה לך ההיא דרביה דיואב אפי' לפי פרושך שהיה טועה בין זכר לזכר לפי שבכל ספריהם היה ג"כ כתוב כמו שאנחנו קוראים , ולא היה מחלוקת בזאת המלה והוא לבדו היה הטועה , אמנם עיקר הפי' בההיא דרבי' דיואב כמו שפי' הר"ח ז"ל דרביה דיואב לא טעה וזכר אמר כמו שאנו קוראים , אלא שלא השגיח בלמדו ליואב כשהיה קורא בטעות , ושבשתא כיון דעל על , ומשום הכי

(4) אשר כן נראה , מאשר נחר במלה הזאת נשאלתו היות , ולו חפדוק להדיחו בלד , וכטעם עורצא פרח (ביצה כ"א ז' , חולין קכ"ד ז') , לא ללמד דרך אגב למוד אחר הכריך לפניו , כי עתה הלך היה יכול להדיחו , בעתח חומר דחוו , גם מנביאים , גם מתורה , ומדוע זה הביא ממרחק ? , כאלו יוד גורל על כל התנ"ך , ויעל שיר השירים , ותלכד מלת ד' וד' , ולא יתכן להאמין שאך במקרה תצא המלה הזאת , מפי גבר חכם כר' יהושע (או כר' ישמעאל בני' בעל השו"ת) , ומה נשפט : כי היה ספק במלה הזאת אצלם אז ? והצטרכו לחזור ללמד עליו , ולכן בראותו : כי לא יכול לו בהלכה שחלקו זה , לבלתי רצותו לגלות דבר חדש לרך בשנים , השיאו לדבר אחר , לחקור בניקוד המלה המסופקת הזאת אשר אם ידע האמת הכרורה , תחשב לו ללמוד יקר וכבד , ויקבל שכר על דרישתו , חלף פרישתו מהלכה הזאת , אשר הפליגו ממנה , וכבר מצאנו בראשון שה"ש ס"ט : "רז הונח צעי ורבי חמי צר עקיבא מקשי (ובירושלמי דאין מעמידין כ"ו : ר' חוניא אחר ר' חמא צר עוקבא) אם להפליגו היה חזק , היה לו להפליגו מחמש הכרעות (ובירושלמי שם היה לו להשאול בהמש השואות) שנתורה (וכס חמשה כתובים שאין להם הכרע יומא נ"ב ז' כו" , וכונתם לשאלו ברור הכרעת אלה החמש , או אחת מהן , וזהו הפליגו , ועיין תוס' אין מעמידין ל"ה א' ד"ה דמאי שנא כו' (ובעל פני משה השיא הפשט הכרור הזה לדבר אחר , עיין בספרו ההוא

בקר את ר"ח (סנהדרין ק"ח ח') , ובסוף קראו ר"ח , עקיבא תלמודי" , וכן מצאנו עוד : שהסוס זה לזה (באדר"נ פ"ג) באכרס : "חובה לאדם שיטע ג' ת"ח כגון ר"ח ור"י ור"ט" , וישן בקנטרס עם האחד חליעור סי' ח') , והסוס ג"כ בין הכרורים ציבנה : "ר"ח ור"י" , וזהו הפשט הוא שמעון התימני שזן לפניו בקרקע (סנהדרין י"ז ב') .

ה' קראו דוד 5) עושה מלאכת ה' רמיה, דאם המלמד היה הטועה, מה רמיה יש כאן, הלא למד כפי ידיעתו, ועל זה שאל דוד איך אקרי' 6), כ"א יאמר בטעות כמו שאמר יואב לא יעשה לו מאומה, כי הוא שונג שגגת תלמוד, אבל אם יאמר כתיקונו אז עשה מלאכת ה' רמיה, עכ"ל הריב"ש; ועתה הגד נא: המצאת במשנה הזאת את אשר חשב החכם הנ"ל? היש ראייה ממנה על העדר הנקודות או? , נהפוך הוא, כי לפי פשטות דברי המשנה מבלי הביט כמו רגע למה שפי' רש"י עליה, נראה ברור: שהיה להם נקודות, כאשר לפנינו היום, כי כן הביאו ראייה מן לריה שכיני' לברה, שאין הוכחה אחרת ממנה זולת מנקודותיה, שהם לזכר, בסגול הנ"ן וקמץ הכ"ף, וכן הלא תראה שלא סיימו חצי הפסוק שלאחריו: "על כן עלמות אהבוך" אשר ממנו עיקר הראייה, לדעת החכם הזה, ואך לחנם הלא הביאו חצי הפסוק הראשון, לריח ובאין ראייה מוכרחת (לפי דעתו) מן שמניך, בעבור העדר הנקודות, מדוע זה הביאנו אך למותר, ולא הביא העיקר, שהרי חברו מלמד עליו, על כן עלמות אהבוך"; ; אכן נראה ברור: שכבר היה די למו להוכיח ממלת שמניך לברה, בעבור נקודותיה לכינוי הזכר, הכתובים אצלם בספר, ואין כל ספק בהם, ולכן דקדק בדבריו לאמר: שהרי חברך מלמד עליו", רצונו: שהוא כינוי הנוכח כמוהו, והוא לזכר, ולפי זה הלא אם תביט בלשון המשנה הזאת, בעין חקר, כאשר היא לפנינו, אין לך

הוכחה

הסוף ובמראה הפנים שם, ואין הדבר כ"א כח"ש), ועיין בצלי שם: "מאד שגף כתי קרא דשילוי' כו' אר"ש צן פזי כו' מרישא דקרא קח"ל עו', וא"כ לא ידעתי: למה זה לא זכר הרישא, והביא אך הסיפא? , אם אין ציפוף למוד כלל, ותועלת בעיקר החלף, כפי פירושו דדברי המשנה, וע"ל פרק ח' הערה ג' חשש צ' מה שהבאנו בשם התו"ט.

5) לפי"ז מה שאמרו בגמ': "חול שיליה לרביה" סובב על דוד המתמיד על וואב: "מאי טעמא עבדת הכי"? , ודוד בעצמו (או על פי פקודתו) פגע בו, מה שלא פי' כן כל המפרשים, אמנם לפי' כלן אין הגו' בגמ' אקרי' רג' מתעבת לפי דקדוק הארמית, כי לפי' המפרשים שיואב שיליה היה צ"ל אקרי' רג' , ולפי' הריב"ש שדוד שיליה, היה צ"ל אקרי' רג' , ואל מי תקרב גירסת הס"ס, אבאר לך במקום אחר: בדברי דרכי הגמ' בנטיות כינויי הארמית.

6) ר"ל האיך אקריה בכוכה, אם עכ"י הטעות, או אין לו משפט דמיה כלל, ואם אקריה בכוכה על דרך נכון כפי קריאתנו האמתית, אז לא באה לו הטעות כ"א בעבור שהתשל הרב, ולא שמע קריאת התלמיד, וזו היא הרמיה, חזרתי על דברי הגאון האלה, יקירי! וכפר אם הלאתיך בכפל אמרים המבוארים מעתה, כי רצוני להודיעך: שבאור שאלת דוד (או יואב), "האיך אקריתי" היתה על הכוכה בפרט לבדה, ור"ל האיך אקרי' בכוכה, וכן יפרשו כל המפרשים, ועיין רש"י כפי' שם, ותסיר בזה תמיכה המהרש"א בח"א שם, עיי"ש.

הוכחה יותר גדולה ממנה, לעמוד בקשרי החקירה הזאת, ולהעיד ההפך
ממה שחשב החכם הזה.

אמנם המשכיל הזה, בהכינו בדברי רש"י ההם, חשב למצוא תואנה
גם במשנה הזאת עצמה, ואם גם נניח לו כדבריו: שדעת
רש"י ז"ל להביא ראיה מעלמות, הנה יוכיח דבריו על רש"י ז"ל, ולא
על המשנה עצמה; האמנם גם על רש"י ז"ל אשר מפיו אנו חיים, אין
לך לתמוה, כי כן דרכו בקרש: להביא הוכחה יותר ברורה, ולהכפילה
באשר יוכל, למען חזק הענין אשר יבארנו, אשר כן ההוכחה ממלת
עלמות, יותר עצומה ממלת **שמניך**, כאשר יודה כל מעיני, כי
בעלמות תעיד המלה עצמה, ובשמניך אך הנקודות (7), אשר
הנקודות לבדן לא יספיקו להעיד נגד המתקש, אשר יסתפק עוד גם
אז על אופן ניקוד שמניך איך הוא? ואם כונת רש"י להביא ראיה
מעלמות לבדו, א"כ למה זה הביאוהו במשנה והביאוהו גם הוא? ואם
תתבונן במרוצת דברי רש"י ז"ל בפירושו היקרים, תראה ברור: היותו
מחזיק, במעוז מציאות הנקודות, גם קודם הש"ס ובימי עזרא, כי כן
ראינוהו מפרש על מפני שמראה בה **טעמי תורה**, **נגינות טעמי**
המקרא של **תנ"ך** בין בניקוד של ספר כו' (ברכות ס"ב א'
ד"ה טעמי תורה); וכן על ויבינו **במקרא** אלו **פסקי טעמים**,
הנגינות קרוים טעמים (מגלה ג' א' ד"ה פסקי טעמים), וכן על
ההיא דשבר פסוק **טעמים** שמלמדו **נקוד ומעמים** (נדרים ל"א'
ד"ה ורב יוחנן כו'), וע"ע רש"י מגלה ל"ב א' ד"ה נעימה, ולעיל פרק
י"ב משער זה כי אין להאריך, הלא ברור תראה שדעת רש"י בפירושו
באלה המקומות ודומיהם (אשר לא זכרתי עוד) על הצורות עצמם,
בי כן נגינות הטעמים לא יתכנו מבילתי צורות מורות על שינוי ההברות
לפי משפטיהן, אשר אין אופן אחר כלל כ"א שכבר היו בימים ההם,
וא"כ דברי רש"י (באין מעמידן שם) יפה יתפרשו כפי מה שבארנו, ואין
משם שום ראיה כלל על ההפך, ונדע מיתר המקומות: שדעתו ברורה
שנמצאו כבר הנקודות והטעמים גם טרם חכמי המשנה, הפך מה
שחשב להוכיח החכם הזה.

ד"ה טעמי תורה
מגלה ג' א' ד"ה פסקי טעמים

ואחרי כל אלה, אם תרצה, ראה הגהת הגר"א ז"ל למשנה זאת, שהוציא
חקירתם מענין חלוף הנקודות, וכי גם שניהם קראו **דודיק**
לזכר

(7) אמנם חכמי המשנה, אשר לפניכם היתה המלה נכזת בנקודותיה,
במשפט כינוי הזכר, כאשר היא חתמו, הספיקה המלה לזכר: להעיד על תכונת
מלת דודיק בניקודה, ולכן קראוהו "חברו", כי כן הוא חברו בלחמה, בניקוד
כינוי יחיד זכר לנוכח, וכמ"ס, אשר לכן קצרו, והביאו ראיתם אך ממנה
לבד.

זכר , אלא שחקרו רק בביאור המקרא ע"י מה שדרשו בגמ' ושת"ש
שם , עיי"ש .

פרק טו

בפרק הקודם קרבנו גם המאור הגדול רש"י ז"ל לישועתנו , ובזאת
נציג כף רגלנו הלאה , לראות : האם שנה טעמו לעזור במקום
אחר לשיטת הרא"כ , או לא ? , כי כן ראינו להרא"ב בהקדמתו שם
מתפאר בדברי רש"י על מאמרם בפ"ק דמגלה ר' ב' על פסוק ויעלו
עולות ויזבחו וזבחים וכו' (שמות כ"ד ה') : „מר זוטרא אמר נ"מ לפיסוק
טעמים, גם משם ראינו שלא היו להם טעמים ע' מה שפי' רש"י שם
עכ"ל , ואתה בחירי ! קיים מאמרו , ועיין ברש"י שם ובגמ' , ותראה
ברור : כי גם בפעם הזאת ראיתו אל חיקו תשוב ; מפשטות שתי מלות :
לפיסוק טעמים " הלא כל משכיל יודה שהיו להם טעמים , אלא
שלא ידעו באיזה מהם הוטעם זה הפסוק , והסתפקו כאשר הסתפקו
ביתר המלות אשר נפל בהם הספק (ע' בפרק הקודם , ובהערה ד' לפרק
יא משער זה) , הלא תראה כאשר מצאנו חמשה מקראות שאין להם
הכרע (1) (יזמא נ"ב ב' , ירושלמי פ' אין מעמידין , ואגדת בראשית פר'
פ')

(1) וכונת „אין להם הכרע" , אם המלה שייכת למעלה , או כונת המאמר
על אופן זה , ואם למטה , או כונתו על אופן אחר , וכן צעית רב אסדא (יזמא
שם , והגיגה שם , ופ' תוס' חגיגה שם ד"ה לפסוקי כו') , וכן לשון הכרע
מורה : על הכרע המלה למעלה או למטה , ובהכרעתה , נדע פשט הכרור , וכמו
שפירש בתוכפתא יזמא שם ד"ה שאת (ומה שהניחו בל"ע בתוס' ע"ג כ"א ד"ה
אחד כו' , יתבאר לך ממה שפי' ביומא סס) , ועיין תוס' פכחים כ"א ב' ד"ה
לכתוב כו' , ותוס' חולין קי"ד ב' ד"ה או כו' , וכן ברור מללו צירושלמי דאין
מעמידין ה' ז' : „היה לו להשיאו בחמש השואות (ר"ל דברים שוים , כלומר : שזה
כדבר מצלי עקום , אם תמשוך המלה למעלה או למטה , ואין הכרע לזה בלשון
כ"א לפי כונת אומרו , ובעל פני משה הלך בדרך רחוקה) שנתורה" , ואלו הן :
שאת , ארור , מחר , משוקדים , וקס : הלא אם תיטיב שאת או שאת אם לא
תיטיב כו' , וברצונם עקרו שור ארור או ארור אפס כי עז כו' , לא הלחם בעמלק
מחר או מחר אככי כלב כו' , ארבעה גביעים משוקדים או משוקדים כפתוריה
ופרחיה , היך שוכב עם אבותיך וקס
או וקס העם הזה וזנה" ע"ש *) הארכתי
לך בדבר פשוט הזה , בעבור פליאת
הדאש"ע שפי' לבראשית מ"ד כ"ב על פסוק
ועב את אביו ומת , שהסתפק : אם ומת
סוכב

* (ולף אם יתכן : טעמי הספק הזה
יתפסקו הפסוקים שלא כדרך כסיקתן אחר עמט
היום , ואף קייל"ן כל פסוקי דלא פסקי' משה
אין לא פסקיין ליה (ברכות י"ב ב') ? יתכן
שסמכו כזה , על המדה הי"א מל"ב מדות זרבי
יוסי הגלילי : „מסדור שחלק" , ובאש"י :
מלמדי דגין אותו כסדור שחלק משינינו אותו הענין לכן" , ע' במדה ההיא , כי היא מדת
קרה עמארו , ועל פי' בחלתי פסוקים סתומים רבים בתנ"ך , מרלס בנאחוי על המנ"ך סי"ט .

צ' וע' יפ"ת שם, ואגדת שה"ש על פסוק כי טובים דודיך), המהם נקראים
ראיה: שלא היו להם טעמים? הלא להפך: כיון שבענין הטעמים
נפל הספק ואך בהם, הלא יוכיחו: על המצאם אולי והרי זה כשלושה
חספרים הנמצאים בעזרה (ע' פרק הקודם) ששם הספק במלות עצמן
אשר בהם אם נוכיח ההעדר, נהיה לשחוק — ואם נאמר גם עתה
על אות אחת שלא ידענו ניקודה האמתי, הלא השומע יבין: שנמצא
נקודות, אלא שלא ידענו ניקוד האות ההוא, במי מהם ינוקד, וכן
הדבר גם בזה באמרו: „ג"מ לפיסוק טעמים" (2) יעיד על מציאותן, אלא
שיסתפק במי מהם יוטעם הפסוק ההוא, וכאמרם ביומא שם: „לת
חסדא מספקא ליה", וכההיא דר' יודן דר' יודן, וכמבואר בשו"ת הריב"ש
שהבאנו בפרק הקודם, ומה שאמרו שם: „לאיסי ק
יהודא פשיטא ליה" הוא דומה לעין מחלוקת גדולי הלשון שהיו לפנינו
שזה אשר השיג ספר מדויק ראוי לסמוך עליו היה הדבר פשוט וברור
אצלו, ומרעהו אשר לא היה לו בפעם ההוא ספר כזה, נשאר הדבר
אצלו בספק עד כי חקר בברור הענין, והשיג האמת לאמתה, ועיין
ביחוד ספרי הרמ"ה והמאירי והלונזאו "והא"ת והמ"ש, וכן בקצת
מקומות במכלול להרד"ק חלק הרקרוק וחלק השרשים ובפירושו, וביתר
הספרים דומיהם, בענינים כאלה, וכמקרה דורות האחרונים דורות
הראשונים, דור דור וחכמיו, דור דור ודורשיו, איש איש לפי ערכו
יקח את חלקו גם בברור גם בספק, ואין בין הראשונים לאחרונים כל
הערך והמעלה וההבדל בין רב למעט, והבן, וכן היה הרבר לאיסי ק
יהודא ורב חסדא (וע' קרוא מקרא לר' מנחם נוויררה), ובאמור מר
זוטרא: „ג"מ לפיסוק טעמים" ר"ל על מציאות איזה ספר ראוי לסמוך
עפ"י

הוא האמת
כו

סובב על הכער או על אביו, והתפלא: „למה לא הביא המזכיר חמשה מקראות
שאין להם הכרע כמו וישלוק את נעלו (רות ד' ח') וזה עמכם"?, ולפי מה
שכתבתי הפלאת זאת איני יודע מה היא?, כי באלה החמשה, נבין ששם
הכתוב מהכרעת המלה עצמה, אם למעלה או למטה, אלא שלא ידענו הכרעתה
להיכן היא נוטה? (עיין תוספת ז"מ ס"א ח' ד"ה קרוי ביה כו'), לא כן באלה
אשר התפלא עליהם הראש"ע, אין הדבר הלוי בהכרעתן כלל, כ"א בהנחת
הפסע הכרור לבדו, ובאלה מצאנו למאות במקרא; וכן השגי שהוסיף הירושלמי
שם, גם הוא אך על פי הכרעת המלה למעלה או למטה דע בצארו, כאמרו ר'
תנחומא מוסיף הדא: „וכני יעקב צאו מן הסדה כשמעט או כשמעט ויתעטט
האלהים" עיין ירושלמי שם ועיין תוספת פ"ג כ"ל.
(2) אלא שזה הראש"ע צבאור שתי המלות האלה סמוך על מה שצאר ויבטו
צמקרא זה פסוק טעמים (ע"ל פרק ו' משער זה): שר"ל בהפסקות לפי הענין
אמנם היונו מוכרחים לקבל הדוחק אם היה העדרס ברור, אבל צאין לו שם
דחיה, ניחא הפסע הכרור כפשיטותו, להיות לנו כמו עד נאמן, ולו, הלא יענה
במש"כ לפניו, ועיין.

אולי נכרע
דוחק רב
לא וישלוק
את נעלו
תנחומא
אולי נכרע
דוחק רב
לא וישלוק
את נעלו
תנחומא

אולי נכרע דוחק רב לא וישלוק את נעלו תנחומא
אולי נכרע דוחק רב לא וישלוק את נעלו תנחומא
אולי נכרע דוחק רב לא וישלוק את נעלו תנחומא

עמי אופן הדיוק היותר נאמן, ואשר תסכים עמו הסברה הישרה, להבריע נגד הספרים האחרים.

גם מרשי ז"ל בכארו בחגיגה שם על לפסוקי טעמים: „בנגינותי כו', תראה ברור: שכונתו שהיו להם טעמים אז כאשר הוכחנו בסוף פרק הקודם, ואין להאריך בדבר ברור; והגאון רי"ע העריך בזה דברים, והאריך ללא צורך, ע' במגדל עז שם; וראה עוד מה שסיים שם: „ומי ליכא פלוגתא האידנא נמי בטעמים בין מדינחאי למערבאי, עגב הריפותי לא עיין: שכן באמת לא מצאנו בחלופיהם שם זכר לטעמים, עיין בסוף המערכת, וכבר הגדתי לך מראש (לעיל פ' יו"ד משער זה) דעתי בפלוגתותיהם, נגד הרא"ב.

פרק מז

הן די במה שהוכחנו בתחלת דברינו בשער הזה: מצורך כל לשון אל ציוני התנועות, בנקודות או סימנים אחרים המורים עליהם, ותהי התולדה מכל אלה: שקדמות הנקודות לא לבד טרם חז"ל, כ"א עוד הקדימו גם את עזרא וסיעתו, עד נתנית התורה מסיני, ואולי עוד לפני זה, כקדימת הכתב והלשון, או מעט אחרי זה ע"י המלכים והנביאים אשר היו בימים ההם, וככה נלוו אלינו ונמנה על קדמותן גם אביר המרקדים הרד"ק ז"ל, בדבריו הקצרים ורבי הערך, באמרו (ברף פ"א ממכלולו דפוס פיוהדא): „התנועות אשר נתנו למשה מסיני, מתאימות לדברי המקובלים: „ניקודי וטעמי ותנועי קבלה למשה מסיני", ואף כי דבריו אלה פשוטים, יקר בעיני להראותך איך גם בזה רדף הרא"ב צל תוהו, ויאסוף רוח בחפניו, ברצותו להעמיס בדבריו הזכים והברורים האלה: כונה אחרת אשר לא עלתה על לבי, באמרו: שאין רצונו על הנקודות בצורתיהן, כ"א על הקולות, והם חמש הגדולות וחמש הקטנות, הן קול דברים אנחנו שומעים, וכל תמונת מחקר שכלי איננו רואים, ההבינות מחמדי סברתו זאת? : השם ב"ה הודיע למשה בהר סיני הברת התנועות", הודיע מה שיבן אם לא הודיע גם צורותיהן, והגיד לו: את זאת תקרא בקול זה, וזאת בהברה זאת?, ויהיה יחש הנקודות כיחש האותיות אשר נחשום לאלהים, וכאמור: „והמכתב מכתב אלהים" (שמות ל"ב ט"ז) ומנותם הכתב והמכתב (אבות פ"ה מ"ה) בין עשרה דברים שנבראו בערב שבת בין השמשות, (וע' בע"ה לראשון ממורה, והנרבוני ובעל גבעת המורה השיאו דבריו לדרך אחרת, ואין חפצי להאריך בזה הפעם), כי כמוהם כמו האותיות מכלל הכתב המה; ואם אין הדבר כן, האם גם בזה יש לימוד רב להודיע שינוי הקולות בלי תואר להם?, הבעבור זה

ירד

א"ח' משמי שמים על ההר חמר לו ודבר פנים בפנים עם נביאו נאמן ביתו, למען הודיעו שינוי ההברות, אשר כבר גם הוא וכל מדבר ידעו בעוד החלם לנענע בשפתותיהם? הן אחרי כי הלשון הזאת היתה ללשון מדברת בפיהם מני-עד, הלא בטאזה בהברות, להבדיל בפיהם בנתח המעלים והשמות והמלים לפי אופני הברותיהם, כמשפט חי מדבר — וא"כ מה ענין נתינה שייך בזה, עד שימסור ה' בכבודו אל משה פנים אל פנים? בצדק נשפוט: שאין דברים כאלה כ"א רעות רוח.

ויוסף עוד הרא"ב בדברי הרד"ק שם לאמר: „לכך אומר להחליף **התנועות** ולא להחליף **הנקודות**” רצונו: כי זאת תהיה לראיה שכונתו על ההברות והקולות לא על צורות הניקוד — מה קרה לאיש הזה? לא ידעתי! „כ"א אין לו מוח בקדקדו (כדברי רבי לוי, מנחות פ' ב') ולא ידע דרך המחבר הזה הרד"ק ז"ל, מה זה אשר חשב להוכיח מדבריו, הפכס? ולעולם קרא הרד"ק לנקודות בשם „תנועות”, וכונתו על הצורות, כידוע לקורא בספריו היקרים, ומלבד מה שמלא מזה במקומות רבים, עיין ביחוד בדרך נ"א א' ממכלולו דפוס הנ"ל, ושם דעתו: אך על תמונותיהם וצורותיהם.

ואמר עוד: „גם מה שאמר (הרד"ק) „כאשר נתנו” כו' ואינו אומר „אשר נתנו” יש להבין דבריו כאשר כתבתי”, רצונו על הקולות, ולא על הצורות; שקר העיד, כי בכל ספרי המכלול כתב „אשר” ולא „כאשר”, וכן העתיקו האבודרהם בספרו ההוא לפי ק"ש, ומרן הב"י בטוש"ע או"ח סימן ס"א, והמנחת שי (דברים ו' ה'), כלם כאחד „אשר” ולא „כאשר”, ומה לנו עוד? ; ובעיקר הדבר, התבונן נא יקירי! כי לו היה כתוב גם **כאשר**, היתה זאת אגן למוסדות דבריו?, ואין אנטחו רואים: כ"א חשבו קורי עכביש לרתוקת ברזל, למען החזק במו: את אשר הרו רעיוניו.

פרק יז

אכן ממקום אחר בדברי הרד"ק, חשב הרא"ב להעמיד רוח לסבת דעתו, בהקשותו: שאם דעת הרד"ק שהנקודות בעצמם נתנו למשה מסיני, איך אמר (שם בדרך ס"א א'): „ומתקני הנקוד” שגראה מדבריו: שאנשים היו המנקדים, ואשר **תקנו הנקוד**, וכן (שם עמוד ב'): „ומתקני השעמים”; הן יען אשר חובה עלינו להבין דבר לאשורו, ולדון את כל אדם לכף זכות, לכן לא נוכל להאשים בזה, בעל כל דבריו עד כה, כי כן כל התמים בדרכו, ובלתי מתחקה על שרשי דרך המחברים בספריהם, יניע ראשו לאמר: הן, ולענות:

אמן

אמר „המסניק” ובי' הרז"ק לכוונתו, אי לא יפסקת הטעמי'.

וכן המא
הרא"ב
לאות
ההרא"ב

מן על הוכחתו זאת, הנראית עזה, והוא גם הוא לו לא הכיט אל
 שטח הענין למעלה לבדו, אבל העמיק הרחיב לדעת: את אשר
 תחת למדיו, כי עתה עיניו פקח ויחזה: כי גם כל עמלו בהוכחתו
 את, לא יעש פרי; להיות כן דרך המחברים הראשונים בענין כללי
 ישן, ובפרט ברקדוק הלשון, יכנו הענין על רבים, אף שממקיר אחד
 נהגו נובע, ראה מ"ש הר"ק שם בדר"ס ב', "ושמו תחתיו ה"א
 ו' והדגישו פ"א הפעל כו' ובר"ס"ת א' על מלת מקל ו' (ירמיה
 י"י) שהורכב מן קלל ו' קרה, אמר: "והרביבו שניהם
 אחד" כו', מי הם המרכיבים?, הלא ירמיהו בעצמו אמר זאת, והוא
 תבספרו (ב"ב י"ד ב'), ובר"פ צ"ד א' שרש אכל, אבל נהגו כו'
 מי שהניחו כו' והניעו כו' עליהם כו' ולכן הניעו כו'
 שנתמשו כו' לרוב השתמשו כו' כבד עליהם כו', ובר"פ
 י"ב': "ואמרו נודע כו' ולא אמרו נדע", ובר"פ ק"ו א',
 כשרצו לחסר הו"ד מן והתצב כו' הקדימו כו'
 כן הקדימו כו', מי הוא המחסר?, האם גם בס"ת החסירו
 ותיות כפי אות נפשם, בעבור הניקוד אשר ברו מלבם?, מי הוא
 האשר הרחיב בנפשו עזו: לשנות ולחסר אותיות בספר הזה, אשר
 ל אותיותיו מגויות וספורות?, והמלא והחסר הוא אחד מאבני יסוד
 ושבע"פ?, הנוכל להאמין: כי ברצון נפשם ומעלות רוחם, עשו מה
 לבם חפץ?, ובר"פ ק"ט ב': "ושלם לא אמרו כו' כי כן דרכם
 ל' לכן כפלו כו' ועוד כפלו כו' וכפלו כו' אמרו כו'
 פעמים כפלו כו' כמנהגם כו' ואמרו כו' גם כן נהגו כו'
 מנהגם כו', ועוד הבים עד מאד דומיהם, אשר אם אמרתי
 העתיקם לך, הייתי צריך להעתיק את כל ספריו ופרושיו בלם,
 על אלה לשונות הרבים כוללות דברים במוסדות הלשון ועקרי המלות,
 א בתנועות לבדן, ולפי' הלא נשאל: האם גם בעיקר הלשון,
 מלות, הבנינים, והגזרות, והמשפטים הראשיים, שלטו ידי זרים?
 גם מניחי הלשון, ומוסיפי ה"א לציווי בנין נפעל, וגורעי נו"ן הבנין,
 זו מאוחרים אף מעזרא הסופר?, והמה אשר ברו גזרת נחי עי"ן לפי
 פצם? ויתר הגזרות והמשקלים?? — לפי סברתו!! — הלא
 לה אשר הבאנו כלם, הנם אך ממלות עצמם, ומענין הגזרות
 בללם, ולא מענין הנקודות, ואעפ"כ ידבר עליהם בלשון רבים;
 בן תשכיל מן מוצא דבר: כי כל ענין כללי ובפרט ברקדוק הלשון,
 גם נדברים בפנינו בלשון רבים, בעבור כי רבים המה המדברים בה, ורבים
 מה חכמיה ונבונה התומכים בימינה, לא מטעם אחר 1; הלא

תראה

1) ור"ע בהקדמתו לסדר תפלתו וזיחוד בספר מגדל עז טס נרצותו גם

כוח

כא

תראה בהפך השרשים, כמו: כבש כשב שלמה שמלה ורומיהם רבים אשר

הוא לצדד: שהנקודות נתנו למטה מסיני, אמר, "אכן בגלות צבל נשתכח הניקוד מהמון ישראל, וחזר עזרא ויסדו, וצוה תבין היטב לשונות הראב"ע והרד"ק מעט מנחי הדקדוק, ולא חלה בהם הסתירה שהעיר עליהם הבחור", דבריו אלה סובבים על דברי הראב"ב אשר לפניך וראיתו מדברי הרד"ק אשר אנחנו מדברים בה עתה, והנס אך דברי השערה באין יסוד, כי מי הביד לו זאת? האם תמך יסודותיו אך על השערת ר"מ הנקדן בספרו שסביב המערכת אשר הבאנו לעיל פרק ז' משער זה? וכבר הוכחתי לך שם: שלא תתכן שכחת הניקוד כ"א בשכחת ואזדן הספר המנוקד, עד שלא ישאר אף אחד כמוהו, ושכחת הספרים בכלל לא תתכן, מאשר בארנו לעיל שער ב' פרק ה' ע"ש, א"כ כל דבריו יסורו לא צד, וזכנו שלא תאומן שכחת התורה כ"א בהלכותיה המסורות ע"פ וכמ"ש שם, כה לא תאומן השכחה בניקוד הספרים ההם בכלל, כ"א בכללי הנטיות ומשפטים הצריכות למוד, ואו באחת הדרכים מניקוד המלה אשר יפול בה ספק, וכדון שקרה להאותיות ג"כ כמ"ש לעיל פרק י"א הערה ד' משער זה, ובכחו אלה אנחנו סומכים על מציאות רוב הספרים המדויקים, ועל עדות בן אשר, ודעת מערבאי, וקבלת אנשי טבריא, שהם הם האנשים אשר עמלו וחקרו בספרים המדויקים אשר היו לפניהם, וקבלתם במסורת הניקוד, מדורי דורות שלפניהם, עד כי כול לאחור שמהם קבלנו הניקוד הנאמן במלואו וטובו, כאשר מסרו להם קדמוניהם, והם השכיחו והצינו בספרים המדויקים עד מאד, עד כי נחשוב עדותם לעדות ברורה בכל אופייה, וזוה תבין מ"ש הראב"ע בצחות (ד' ברלין ד' א'): "שמהם קבלנו כל הניקוד", וכמו שמנחנו קבלה מדור אחר דור על דבר הוי"ו השרוקה הבאה תחת הוי"ו השואית בראש המלה, שקריאתה אלף שרוקה, כפי שהעיר ר' יהודה חיוג (ע' מכלול לרד"ק ד' פיורדא כ"ה א'), וכן קריאת הרי"ו הך והדגוש הנכלל בספר יצירה תוך שבע כפולות והם בג"ר בפר"ת, ל"ג גודעה קריאת בפילתו זאת כ"א לבני מעוזה היא טבריא צלצל, ו: רגילו קריאתו זאת להמוניהם נשיהם וטפיהם, עפ"י אופני סימניו באותיות שלפניו ושל אחוריו (עיין מכלול ז"א א' וצבאורנו שם), אבל בעיקר הכל, מי יוכיח לנו ששלטה השבחה מעולם?, וגם אלה אשר על עדותם נסמוך, קבלתם יהיה לא ממקור אכזב, כ"א ממבוע נאמן נוצעת למו, וכמו שאמר הראב"ע בראש ספרו מאומן לשון הקדש: "ואחריו (אחרי הבית הראשון) עד תמוס חזון ונביא אחר שנים במספר לבנות הבית הקדוש פעם שנית, ונחה רוח ה' רוח חכמה ובעה על אנשי הבית הנקראים אנשי כנסת הגדולה, לבאר כל תמוס צמות, והדברים עתיקים מפי צדיקים, מפי צדיקים קדמונים ואחרונים, גם הם היו משיבי טעם, וילמדו הצאים אחריהם חסן כל ענין, על יד טעמי המקרא והמלכים והמשרתים והסתומים והסתומים" כו' עכ"ל, ראה איך אמר: "משיבי טעם" ולא "מיסדי טעם", להורות כי אך הציבוס על מכונס, והסירו מהם הספיקות, כפי קבלתם מאת הנביאים הקדמונים והאחרונים, ולא שהם יסדו, וראה עוד איך כלל הטעמים יחד עם הסתומות והפתוחות, אשר הם קדומות ומסרו להלכה (עיין שבת ק"ג ב'), ופוסלין הס"ת אס ישנו צם (עיין טור יו"ד סימן רע"ה), והן עתה ציגה: ע' לא פמחשבת הראב"ב, מחשבת הראב"ע, ולו לא שמענו מהראב"ע כ"א שהמה גם המיסודים

אשר הם ממוסדי הלשון ובשרשיהם עצמם לפי הנחתם, כ' הרד"ק
הנה כתבתי לך מה שנהגו העבריים בהפוך סדרי האותיות
בין בנחים בין בכפולים ובין בשלמים כו', וכן לא חקפידו העבריים
בסדור התיבות זו לפני זו, והכניסו אות השמוש כו' ע"ש בדף צ"ט
כ' מי המה העבריים האלה אשר ידבר מהם עתה? : משה והנביאים,
אשר עליהם יסר בנינו, ומספריהם ערך לו כל דבריו ההם, הנה גם
המה יהיו מתקני הניקוד ומתקני הטעמים, אם מדברים
באלה נבנה לנו בנינים, ונקוה עוד להיות ראשם בשמים; אפס, גם
משה גם הנביאים כלם כאחד כבר מצאו הלשון ערוכה לפניהם, והשרשים
המחופכים ומנהג התיבות בהעדר סדרן במאמר, כפי אשר הביא
הרד"ק שם, זה דרכן ומציאותן כבר מני קדם, עוד טרם נתינת
התורה מסיני, בעת הברא הלשון נבראו, ובהולדתו נולדו, כי מה
היא הלשון, אם לא שרשים למלות, ומלות למאמרים, ומאמרים
להיות מסודרים, כפי חיקי ההגיון? , ואם דברים כאלה קרא הרד"ק
מנהג העבריים, וכי הם נהגו כו' ולא חקפידו כו', אשוב
כי אין עוד לסמוך על מלות: "ומתקני הניקוד, ומתקני
הטעמים", להוכיח מהם הפך דבריו אשר ברור מליל: "התנועות
אשר נתנו למשה מסיני", אבל נכון לחשוב את זה התיקון
ומתקניו, כמנהג ההוא ונהגיו, וסדור התיבות לבלתי מקפידו, אשר
קדמו המה, כקדימת הלשון עצמה, וכקדימת ערכי המאמרים ויסודי
השרשים אשר מהם נבנתה; אכן מה אדבר יעז, ומה אאריך אמרי,
אחרי ראותך כבר בעיניך: כי בעיני הלשון ואף בעקריה ישתמשו
המחברים בלשון רבים, לא בעבור מיסדיה, כ"א בעבור המדברים בה,
והמתבוננים בה ביה, כי כן לא תושלמה הלשונות בצחות רעיונות
מליצותיהן, כ"א ברבות נבונה ומשכילהן, וכל אשר ירבו ויעצמו
אלה, ככה תתרומם אף היא בפאר וחדר.

ואחרי כל אלה אף אם נניח לו להרא"ב פשטות מלת: "ומתקני"
כחפצו, גם אז לא יעזר ממנה אף עזר מעט, בדבר אחר
מציאותן, וכי על ידי האחרונים נתקנו; כי כן נאמר: שאין כונת
הרד"ק על תיקון דבר חדש, כ"א על הבנת דבר שכבר היה לעולמים,
לסדרו על אופן נאות, למען ידע טעמו ונימוקו כל הבא בשער
החקירה, וחפץ לדעת דבר ברור; הנה כי כן עיניך לנוכח יביטו מ"ש
הרד"ב (בשו"ת ח"ג סימן תקצ"ד) על שאלת השואל: "מה ענין מקרא
סופרים

סופרים אומם, הלא גם אז יתכחשו ראיות הר"ב מדברי הראש"ע בספריו,
אלא להטט הזכיר הראש"ע: ללכת אחרי צל הטעמים, וכל פירוש שאיננו על
פי הטעמים לא תאזנה לו וגלג תשמע אליו, ואלמד עוד: וכיודע עוד טעל
טעמים כו', וע"ע בספריו ובפירושו היקרים.

סופרים או **תקון סופרים** ועיטור סופרים (ע"ל פ"י הערה ג' משע
 זה) וקרי וכתוב, שנראה שיש ח"ו ספק בכתב שבידינו אם הוא משוער
 והגיהוהו? ענה הוא: "דע כי הכל הלכה למשה מסיני בו".
 זאת כיון דכלהו הלכה למשה מסיני, היכי אמרינן מקרא סופרים
תקון סופרים (2) או עיטור סופרים? לא יעלה בדעתך ח"ו שהיה
 הדבר חסר והם תקנוהו, דאי תימא הכי כל דבר ודבר יש מקו
 בו' לאמר באן תקנו הסופרים בו' אלא עקרון של דברים שהכל ה' ל
 למשה מסיני שכך הוא, אלא שהסופרים דקדקו: זה היה רא
 להיות כך וזה כך, אפי' אם לא נאמר למשה מסיני בו' (3), כלל
 דמלתא, לא תאמין לדברי האומרים, כי עזרא הסופר והסופרים הנא
 אחריו **תקנו המעוות** ח"ו, כי לא היה שם מעוות בו', אלא תמי
 תהיה ע"ה" אלהיך ותאמין למה שאמרו חז"ל כי הכל הלכה למשה
 מסיני בו' עכ"ל, אשר בן תוכל לאמר על דבר ה**תקון** היוצא ממל
ומתקני, כמו **תקן** משלים (קהלת י"ב ט') שענינו סדר והשכל
 ורצונו: שעזרא הסופר הנאמן, השביל והבין לעם, הניקוד והטעמים
 אשר מצאם לפניו עוד מימי קדם.

האמנם כבר יש די בדברינו הראשונים להראות: יושר פשט דבר
 הרד"ק לעיני האמש, בפני כל דורשי אמת, וככה יפורש
 גם

(2) באמת לא מצאנו כלל שיחשוב "תיקון סופרים" כדאי הנך ש
 הלכה למשה מסיני, ולא אמר ר' יצחק בנדרים ל"ז ב', כ"ח: "מקרא סופרים ועטור
 סופרים וקריין ולא כתבין הל"מ", וענין הל"מ כזה לדעתנו ע"ל פרק ו' משער זה.

וענין תקון סופרים, עיין ערוך ערך כזד, וכזדים הס דבריו שם עד מאד,
 ולדעת רש"י (במדבר י"א ט"ו, י"ז י"ב) הוא כיווי הכתוב (ועיין מזרחי (שם י"א
 שם) מה שהביא בשם הרשב"א), ועיין עקרים כ"ג לשלישי, ומנחת שי (זכור
 צ"י צ'), וגם הוא יפרש דברי התנחומא ס' בשלח כדעת הגדולים האלה נגד דעת
 הערוך, וקרוז לדעתי יותר שאיזה מפרש כתב הדברים ההם על גליון התנחומא
 שם, ואחד המעתיקים הציגהו בתוכו (בשכבר גם בלא זה מצאנו ערבוז ההעתיקה
 בו מדברים ושנים גם חדשים, ועיין מבוא פדר"א להגאון רד"ל בהגהה לסוף סימן
 ז') ועיין מאור עינים צ"י י"ט מאמרי בינה, ויש להאריך בזה, אבל כבר ארס
 הדברים, ואולי נדבר מזה במקום אחר כאשר יחננו ה', אבל זאת צריך אמת
 לדעת: כי כל דברי הגדולים האלה (זולת ר' נתן בעל הערוך) מסכימים עד מאד
 לדברי הרדב"ז בתשובה אשר לפניך, ודעה אחת לכלם, זולת הראב"ע אשר בתל
 נפשו בענין תיקון הסופרים בכלל, ויפרש הכתובים כפי שהם בלי כל תיקון כלל,
 עיין בצחותו (ד' ברלין ל"ג ב'), ודעת לנפסך ינעם.

(3) ועיין כ"מ ריש הלכות אישות שכתב קרוז לזה על דברי סופרים: כלומר
 שאלולי שקבלו הסופרים פרושן לא היונו מבינים אותו כך, פני"ש, וע"ע בקצור
 גללי הש"ס שנסוף ברכות, בדבר תיקון סופרים.

ג דברי הראב"ע : ביחסו לפעמים הניקוד לעזרא הסופר וחכמי סבוראי
בצחותו (ה' ברלין , ד' א' , נ"ג א') , והסתפקו שם בענין הטעמים
א : אם על ידי עזרא או הקודמים לפניו נעשו (ע"ש ובהערה א' מזה) ,
לשיטת המאחרים אותם דבר שם , וכדרך כל חוקר : אשר ירצה לאמת
גרתו ושיקול דעתו מכל צד , ואתה דע לך .

פרק יח

החכם ריב"ל בספרו בנת יהודה (הערה א' לפרק קכ"ח) כתב בשם חכם
אחד נוצרי : שר' יצחק בר ברוך מקארדאווע המציא את
הנקודות בלשון הקדש" עכ"ד , ואנכי אתפלא על החכם הזה הפלא ופלא
אם שתיקתי לחכם הזה היתה כהודאה או לא , הנה מלבד כל דבבינו
גבורים עד כה , הלא כחשו בפניו יענה : אחרי שזה ר"י בר ברוך
ולד בשנת תשצ"ה לאלף החמישי ונפטר בשם טוב בשנת תתנ"ד לאלף
הוא עיין יוחסין ושה"ק וסה"ד וצמ"ד , וכבר היו המשוררים הגדולים
צמיו , כמו ר' שלמה ן' גבירול בעל השירים השקולים ויתר רעיו (אשר
בר שמם לא יסוף , עד בלתי שמים) ושיריהם הנם שקולים על יתרות
תנועות 1) , וישיבות בן אשר ובן נפתלי היו בדור ההוא (ע' שה"ק
סה"ד) אשר כבר נחלקו בענין הנקודות , באיזה מלות ; אכן הגני
זאה : כי החכם הזה נמשך אחרי דברי החכם רי"ע בספרו המטפחת
הביא דבריו בספרו תב"י בהערה אחרונה משער א') שאמר (אגב שטפ"י) :
שמחברי הרקדוק כו' אפילו גם באמוראים והגאונים אין זכר למו כו'
ע"ש , וגם מנגד כבוד כלם עבר ר' סעדיה גאון : שחבר ג' ספרים
רקדוק , והם , ס' האגרון (ככתוב בראש ספרו התחיה) , וספר לשון
עברית , וס' צחות , סעדות הראב"ע בראש ספרו המאזנים , ומה לנו
עד ? הלא זה ר' סעדיה נפטר לחיי העוה"ב בשנת ד' אלפים תש"ב
גרך ק"ן שנה עוד קודם ר' יצחק בר ברוך זה , ע' סדר הקבלה להראב"ד
יוחסין , ולפלא בעיני על החכם הנפלא הזה , כי כן (בספרו ב"י) בהערה
שאחריה

1) ואשר אמר החכם הזה (צפרק ל"ה משער ג' לתצ"י) : כי שיווי החרוים
מדו היהודים ממשוררי הערביים (עיין מאור עינים פ"ס מא"ב , ודבריו סמוכים
אל דברי הכוזרי סוף מאמר ז' , ועיין צחות לראב"ע (דפוס ברלין) דף ז' ז' ,
כי גם המה החלו לחבר שיריהם בחרו זמן מה לפני מחמד נביאים" , הנה
זרחה הפעם כי זה פילון היהודי שהיה עוד קודם חורבן הבית השני , הביא
נכחות מני קדם , חדש הרביעי , כפי מה שהעתיק החכם ר"י פלעט) שצבר
האיומים או התרפתאים שהיו לפניו השתמשו בחרוים , וגם שקולים , בלחמו :
גם שירים וזמירות כזן יחד יגעומו , גם חין מליצות רמות ושגזות ימרינו ,
תהלות לאל יצשרו עפ"י חרוזים שקולים" .

בב

שאחריה זכר את ר' סעדיה גאון זה וספריו בדקדוק עיי"ש 2) , וכן בהערה (בספרותב"י) ההיא עצמה הביא עדות החכם השר טשאצקי שרם"ג חבר ספריו בדקדוק לה"ק במאה העשירית למנין הנוצרות (מסכים לזמן שכתבנו) , והוא לא הרגיש בזה , והעלה על שפתו שר"י בר ברוך זה , הוא המולידם ? , ולא ענה דבר ? — .

פרק יט

אמנם ידידי ורעי ! זכור אל תשכח את אשר הגדתי לך מראש : מן שפל מצבי ידעתי גם אני , ודל שכלי לא נעלם ממני , לכן לא באתי הנה : לרחק או לקרב בזרוע , דעות הראשונים והאחרונים אשר קדמוני , החולקים בחקירה הנכבדה הזאת , כי מי אנכי כי אהיו עלות מרום הר האלהים , לשפוט בדברים נשגבים ממני , ולעשות בנפשי שקד לאמר : כי באתי עד תכונת הענין , זה חקרתי , כן הוא , משפט חרצתי , צדק ילין בו — ; את אשר בלבי הגדתי , ואציקם לפניך , למען גם אתה תתבונן בזה עם הגדולים והטובים הבאים בכריתך , ואהיה בתלמיד הדן לפני רבותי , וכחבר המקשיב לקול רעי , שואל בענין , ומבקש להשיבו כהלכה .

זהו עתה בהתימי מהתוכח עם החכמים האלה אשר הבאנו עד כה , אגיד לך : כי גם המימינים גם המשמאילים , לא נושעו בכל חקירותיהם , וכי כבר היתה המחלוקת הזאת בישראל עוד בימים מקדם בין רב ורבי יוחנן , וזאת היא לדעתי מחלוקתם בנדרים ל"ז א' , בההוא דהמודר הנאה מחברו לא ילמדנו מקרא , משום דקא מהני לי' השכר , שהיה לו ליטול ואינו נוטל , והקשו שם : הלא אסור ליטול שכר בעבוד למור התורה , ממה אני בחנם אף אתה בחנם , ואמר רב שאינו נוטל שכר הלמוד כ"א שכר שימור הנערים שלא ישתובבו , ולבלתי יעסקו בדברים בטלים , ורבי יוחנן אמר שכר פיסוק טעמים שקיל מיניהו , ופי' רש"י ז"ל : „שמלמדו **נקוד ושעמים** וההוא שכר מצי למשקל **ופיסוק טעמים** אינו אלא **במקרא** 1) ולהכי לא ילמדנו מקרא , והרא"ש

2) ונפרק הווא הכוה הכוה את ר' מרינוס אכן גאנח ואמר עליו : „אולי הוא ד' יונה בן גאנח" , והכפק הזה הווא ודאי , שכן כ' הרד"ק במכלולו (ד' פיורדל) ד' מ"ג א' בפירוש : „והמורה בן גאנח , והוא הזכור תמיד בספר הזה ר' יונה , וכן הווא הזכר צפי אנשים צסס ר' מרינוס , גצרה ידו במלאכת הדקדוק כו' „ע"ש .

1) מזה ידענו ברור : שכונתם על צורות הנקודות והטעמים , לא על הקולות וההפסקות אשר חשב הר"צ , כי ההפסקות לנדן , הלא הנה הכרחיות בכל

הרא"ש באר יותר : "שכר פיסוק טעמים , לנגן המקראות בהלכתן" (מסכים לדבריהם יודע נגן , במקרא , ע"ל פ' י"ב משער זה) ולא דאורייתא הוא , ואחרי כן הקשה הש"ס : ומאן דאמר שכר פיסוק טעמים מ"ש לא אמר שכר שימור ? , ותרצו מה שתמצו , וס"ד שכר שימור מ"ש לא אמר שכר פיסוק טעמים ? , קסבר פיסוק טעמים דאורייתא , ופי' הר"ן : ואסור ליטול עליהם שכר דכיון דמראורייתא הם הוו להו כחקים ומשפטים , א"כ רב סובר שנקוד וטעמים דאורייתא הם , וכונתו שנתנו למושג מסיני והוא הוא בעל המאמר (אשר הבאנו לעיל פרק ו' משער זה) דויקראו (2) בספר בתורת האלהים (3) , ולא כן דעת רבי יוחנן , ודעתו שאינם דאורייתא , וע'

כל דבר , אף כי צמחנה ותלמוד , להפסיק בין ענין לענין , וא"כ הלא היה להם לשמור גם למוד המשנה והתלמוד , ומתרתם הלא נדע צדור : שכונתם רק על הצורות הכלליות ומלאים רק במקרא לצד (ע"ל פרק י"ב הערה ב' משער זה) , וכאשר תראה פסוק טעמים ציה , הלא תוכרח לפרש ככה גם במאמר דויקראו בספר וגו' ויצינו במקרא אלו פסקי טעמים , כי צעליהם אחד הוא , והוא צד , נגד יסודות הרא"כ , וע"ל פרק ו' משער זה .

(2) א"כ אלה המבוארים ראייה מהמאמר הזה : שכבר היו הניקוד והטעמים יצאו אומרו , לו התבוננו , כי עתה היו מקדימין אותן (מכה המאמר הזה) עד תחלה מסיני , כאשר אתה רואה מאמתת דברינו אלה .

(3) ובעל צדור הקיים במאמר ונגינותי נגן , החליף המאמרים ואמר : ר' יוחנן אמר שכר שימור , ורצ שכר פיסוק טעמים , החליף הסדר והקשה מרוב הדרג ע"ש , ועיין בגמרא דנדרים שם ותראה : שרצ האומר שכר שימור לדידיה פיסוק טעמים דאורייתא , ואזיל לשיטתיה במאמר דויקראו בספר בתורת אלהים , עיין צפי' המפרשים , וביחוד צפי' הר"ן שם ד"ה ורבי יוחנן כו' , והכני מתפלא על טעות כזו , שאין אופן אחר : או שלא השגיח בגמ' שם , או שלא השגיח במה נכתב שם , כמו שלא השגיח ביתר דבריו במאמרו ההוא .

וכן במה שכתב במאמר ההוא : שמרע"ה לא תקן פסקי טעמים , אלא חנשי ככה"ג תקנוס , וראייה לזה : "דשם כו' אחר שהציא כו' אלו פסקי טעמים , יתא' א"ר יצחק מקרא סופרים ועטור סופרים הל"מ , ופי' שם כל המפרשים מה בין מקרא סופרים ועטור סופרים , אבל לדברי כלם אינם האי דפסקי טעמים" , פייס : וגם שללשון כו' שהציא הר"ן כו' .

(* גם ציה לא שם עינו ולבו אל מה שכתב , וטעה , כי הר"ן כתב כן אך על מקרא סופרים ולא על עטור סופרים , אכן פירש עטור סופרים : "תיבות יתרות ליפות הלשון" , וע"ל פרק ו' הערה ג' משער זה .

דרך החקירה כמו לא ידע ? , חי משו , כי לא הייתי משיב על דברים כמו אלה , לולא נחקקו דפוסים ויכלו להיות לצור מחשול , לתלמיד שלא שמע כל דברו , ולאבן נגף לאפרוח שלא נתפתחו עיניו , גי' מי זה מהמשכילים אשר לא ידע : שצעניקים כמו אלה גם אחד מהם יספיק להפיד

וע' ר"ן בד"ה ורבי יוחנן ב', הנך רואה שבמחלוקת הדבר תלוי ; אמנם זבינו לדין : כי לא נאמנו דברי הרא"ב ומחשבותיו , באחרו אותם ע' אחר

לבעד ולהוכיח על מציאות שאר חזריו , אחרו שהקירה זהם על כללות מציאותם ; אם תתכן או לא , הנה בהמאס ימצאו כלם , ובהעדרם אף אחד מהם לא יזכר ולא יסקד , וכן גם צוה , האם דרך המחזרים לחשוב בלם כרוכלא ? (וע"ל פרק י"א מה שהצאתי בשם הרמב"ם צמורה) , וכבר הביאו התוס' שם דל"ה מקרא סופרים גם את הזקף קטן , ומלכד זה טעה גם בהצגת דברי הר"ן שם , שהשג הינה כונתו על הטעמים , והתפלא מדוע לא זכר שאריתם ? , והוכיח מזה מה שהוכיח , ואין כונת הר"ן כ"א על שינוי התנועה בגלל ההפסק , מכה הטעם המפסיק אצל צו , ולכן לא זכר כ"א גדול המפסיקים המשנים התנועה באמצע הפסוק , והוא האתנה , ואין לו ענין כלל עם שאר הטעמים צוה , וככה תבין מפ"י התוס' והרא"ש בדברי , ומה להם לזכור שאריתם ? , והתוס' שהביאו הו"ק ? הוא בעבור שגם לו משפט האם"ף בשינוי התנועה , ושאר המפרשים לא הזכירוהו ? בעבור שלא לעולם משפטו כן , ודרך אחד לכלם , ומלכד זה , הנה בהביא איש ראיה ממקום אחד לדבריו , התפלא עליו : מדוע לא הביא את כל המקומות השווים לאותו המקום למען החזק דבריו ? , האם למען ספות דברים על דברים ללא צורך , ואך ללהג הרבה , ירצה דברים ? — . ובעיקר הדבר , צחוק עשה לנו האיש הזה , כי לפי דעתו יבשר הדבר : שהאתנחתא ימצא במקרא , ולא כן שאר הטעמים , וצמה הורע כחם יותר מהאתנחתא , או צמה כחו גדול מהם ? , לא ידעתי .

ומה שכתב שם עוד : „וגם נראה מכל המפרשים שם , דדעה זו יחידלה היא" לא ידעתי מה הי' לו ? , ואתה עיין בתוס' ורא"ש , ותדע ותשכיל ראות עיניו בצמרה שם ובמפרשים .

ומה שכתב שם הלאה : „אמנם מה שאני תמה על כל הראשינים ז"ל הוא : למה לא פירשו האי מקרא סופרים דא"ר יצחק הנקודות כגון קמץ ופתח , ולא לאו דהל"מ הם מנין אנו יודעים אותם אחרי שלא נמצא שאנשי ככה"ג תקומו" ? , פה נכשל גם בצמרה גם בחוש , בצמרה , הלא אם נדע מציאות הטעמים כ"ש שנין גם הכרה מציאות הנקודות , כי הנקודות קודמות בטבע וצורך לטעמים , וכמ"ל לעיל פרק י"א משער זה , ובחוש , כי לא ראה מה שפ"י הר"ן והרא"ש והתוס' על מקרא סופרים , שזכרו גם הנקודות , וכוונתם על שינוייהן בגלל הטעמים המפסיקים , וא"כ כבר נכללו צוה גם הטעמים גם הנקודות , ומכל שם קריאת הנקודות הפשוטה ומציאותן וזכרון , עיי"ש .

האמנם מכל אלה אין לקחת ראיה מוכרחת על מציאותן או בזמן התלמוד וקודם לו , כי אין ראיה ממה שמכרו עפ"י המפרשים האחרונים להם בזמן , ומדברים באלה , תהיה כל עמלנו לריק , וכבר הושג צוה כהוגן מהר"מ קונין מאת החכם ריב"ל (תב"י פ"ו לשער א' הערה ג') , אכן מדברי רז"ל עצמן ומשכל הישר ומדעות חכמים יש לנו רשות לחקור ולהוכיח , ובאמת המחבר הזה בכל מאמריו בספרו האחר הוכחות וראיות חקירותיו רובם ככל המה ולא יעמוד , גם לא ציד ויקחו , אף כי כל יסודי מאווייו מלב חרד לדבר ה' יצאו , אכן עליו נאמר מליצת המלאך לכוזר (כוזר מאמר א' סימן א') : „כונתך רצויה , אבל מעשיך אינם רצויים" . וה' יצילנו משגיאות .

אחר חכמי הש"ס, כי הלא ברור ראינום ושמענום נזכרים על פיהם, ונדרשים מהם על האנשים שכבר קדמום, והם עזרא וסיעתו, ועוד זמן כביר קודם לו, על בעים זמירות ישראל: "יודע נגן במקרא" על פרק י"ב משער זה), וכן הלא נראה ברור: שעוד זמן כביר לפני חז"ל היו ידועים בישראל, עד שהיה יכול לנפול מחלוקת על אודותם, בין הני תרי גברי רבדרי רב ורבי יוחנן, אם הם **מדאורייתא**, שכונתם: **מסיני**, או אחרי כן, ואם היו קודם להם אך זמן מצער, כי אתה ידעו הדבר באין מחלוקת, וגם מחלוקתם זאת תבין אם תשים לבך למה שהבאנו לעיל בפרק ד' וה' מזה השער מדברי הכוזרי, שהסתפק: אם למשה מפי הגבורה נמסרו, או ע"י המלכים והנביאים שאחריו נתחדשו, (ולדעת האגדה שדרשו: "יודע נגן במקרא" עוד טרם בן ישי), ודבריו אלה נראה ברור כי חצב לו מהררי קדש דעות רב ור"י אלה, ורב יחזיק במעוז היותן נתונות מימין עליון, ור"י סבור הסברה השניה שע"י המלכים והנביאים שאחריו משה נודעו (ואולי מקודם הסתפקו בעניניהן כדרך הסוריים, על פ' ב' משער זה).

אפס כי גם אחרי כל דברי אלה בבאור מחלוקתם ההיא, לא אוכל העלם נומך גם את הטמון בחבי על דברת מחלוקתם זאת, ואף כי חדשות תשמע מנני, בכל זאת: אשפוט: כי השערתי זאת לא דחוקה, אבל קרובה היא מאד, וראויה לאמרה, ויהי פי שנים ברוחי אליך, והוא: כי לא ארצה לכלול במחלוקתם זאת גם את הניקוד, כי בן לדעתי לא יתכן שיהיה הכתב מני אז הולדו עד זמן הולדת הטעמים לדעת רבי יוחנן בלתי נקודות מורים ומסמנים: ההברות, אבל כלם כאחד וזה: כי הנקודות עם הכתב נולדו תאומים בזמן אחד, ולא תהיה מחלוקתם ב"א בענין הטעמים אשר אינם הכרחיים לכתב כמו הניקוד (ע"ל פ' י"א מזה השער), לכן לא יזכרו במחלוקתם כ"א **"פסקי טעמים"** ולא **"למוד הניקוד"**, ואין איסור הלמוד במקרא לדעת רבי יוחנן כ"א בעבור הטעמים הנמצאים בו, אבל זולת הטעמים אין איסור בו, ולכן כאשר הקשו לרב (נדרים שם) מההיא דתינוקות לא קורין בתחלה בשבת אלא שונין בראשון, ואמרו: "בשלמא למ"ד שכר פיסוק טעמים היינו אין קורין בתחלה בשבת" כו', פי' הרא"ש "משום דאסור ליטול שכר בשבת אבל שונין שכבר ידעו בפעם ראשונה פיסוק טעמים ועל שאר הלמוד אינו נוטל שכר" כו', וכדברינו שלדעת ר"י זולת הטעמים אין איסור בו כלל, כי הניקוד כבר היה עם הכתב יחד, ובלמוד הקריאה הנכונה הנה ילמדנו גם הניקוד, א"כ כלם כאחד יודו שהניקוד קדום בקדימת הכתב, ויקדמו יחד גם לתורה מסיני, ובקבל משה את הכתב צני אשור (כדברי פילון היהודי בסיפור ג' מא' לחיי משה) קבל אותו עם הנקודות יחד, אלא שהטעמים נמסרו לו מסיני (למען ברר הפשט) לדעת

ר' א' בימי המלכים והנביאים שאחריו לדעת ר' יוחנן, וכספק הכוונה זאת היא לדעתי: הדעת היותר ברורה בדבריהם, ובין תבין את אשר לפניך — 4).

אמנם אשר חשב הרא"ב עוד למשוך גם המאמר דויקראי בספרם אחריו, מי לא יראה כי קורי עכביש ארג, וכל חבליו יתקו ואחריו לא ימשכו עוד, כי כבר זרחה עליו השמש: שבעליו הוא רב האומר: **טעמים דאורייתא** הם, א"כ הלא נראה בעליל: של יהיה לו לעזר, כ"א יהפך והיה לו לראיה לסתור, וכאשר בררנו ע בה, ועיין בהערה א' מזה הפרק.

פרק ב

בסורנו עתה מעל למחלוקת רב ורבי יוחנן דנדרים שם, אמרו להודיע לך: את אשר ראיתי להחכם ריב"ל (בהערה לפת"ג משער א' לספרו תב"י) שהשיג על מהר"מ קונין שאמר: "שהנני זפסקי טעמים הלכה למשה מסיני", דאי סלקא דעתך דמסיני המה הו' מותר (כצ"ל ושם נדפס בטעות "אסור") ללמדו מקרא ג"כ משום רא' למדתי אתכם וגו' עכ"ד, והן אנחנו אחרי ראותנו כי דברי החכם קונין הוה יסודתם על מאמר דויקראו בספר וגו', וידענו כי בעל המאמר ההוא הוא רב, ההולך לשיטתו: שמטעם הקבלה ההיא בעצמה הוה מסיני

4) אולם החקירה לא תוכיח על רב: שהוא המקדימס מר' יוחנן, אמרו יתכן: כי ר' יוחנן יקדימס עוד יותר מרב, ואמרו: "פיכוק טעמים לאו דאורייתא דרבו: שלא נמסרו למשה מסיני, אבל כבר היו עם הלשון יחד עוד קודם מתי התורה מסיני, ופאומיס גם המה עם הכתב והלשון יחד, אכן איכס בכלל החוק והמשפטים: לאסור הלמוד זכס זשכר, כי כן לא נאסרו כ"א אלה אשר ה' הודיע למשה מסיני, ומשה למדס לישראל זכנס, ומה הוא זכנס אף אתס זכנס, כן אלה אשר כבר נודעו קודס בגלות ה' למשה, וקבלס מהאשוריים (לדעת פ"ט באשר קבל חכמת האלטרולוגין מהכשדים, והמספר והמדידה וחכמת המונומחמיו מצרים (עיון חיי משה סס), לא יתכן לכללס כללל האיסור, כי כן נודעו לכל איש מדבר כלשון הכוה, כחובת כל איש מדיני לדעת לשונו וכנס וצריח מזה (מלכד שככונה היא הסנרף הכיא אחרי עדות פילון שלפניך): שיקסס לנו עוד, מדוע לא נחשבו הטעמים בכלל הדברים וההלכות שחודשו ע' דוד ע"י החכמים, ונאסרו גם המה (אף לר"י) ללמדס זשכר כמו ההלכות ד' וק איך חדסוס מדעתס, והלא אמדינן (שנת ק"ד א', יומא פ' א', מגלה ז' ט' תמוה ט"ו א'):אלה המצוות שאין נביא רשאי להדס דבר מעתה?, ויתכפך המ' ער' יוסקן יקדימס עוד יותר מרב, ורב יפכור סכס מסיני, ולדעת ר"י יהיו הפעם לאשוריים, זמקוס סימני החיבור והכפסק והקריאה שזשאר הלשונות, ועיין.

שיני נאמרו : "פִּסּוּק טַעֲמִים דְּאִרְיָתָא" , היה מותר ללמוד
 קרא , אלא שהך דלא ילמדנו מקרא סובב על הקטנים , שאסור
 למד , לא בעבור נטילת שכר פיסוק טעמים (בהיות החיוב ללמד גם
 ותם בחנם , בעבור שהם מדאורייתא , וגם הם יוכללו בכלל חוקים
 משפטים בענין מה אני בחנם אף אתה בחנם) , אמנם בעבור שכר שימור
 אהנהו וכדאמרן , וא"כ אי איפוא קושייתו זאת הסובבת על דעת ר"י
 ואסר הלמוד בעבור פיסוק טעמים שמהנהו שהם לאו
 אריתא ? , ואתפלא על חכם כמוהו : איך לא הרגיש בזה , והחזיק
 זגנתו ההיא , להשגה נצחת ? — .

מבנים מה שהשיג עליו , במה שהביא ראיה ממס' סופרים (פרק ג'
 הל' ה') : "ספר שנקדו בו' אל יקרא בו" עכ"ל , אף כי צדק :
 ואין להביא ראיה מוכרחת ממס' סופרי' אחר שנתחברה בהורות האחרונים
 ומ"ש הרא"ש בהל' ס"ת סוף סימן י"ג , הגם שהתוס' בברכות י"ח ב'
 י"ה למחר בו' כתבו : שיש דברים שאנו מניחין הגמ' שלנו ואנו עושים
 וספרים החיצונים (מס' סופרים ומס' שמחות ודומיהם) , ונשנו דבריהם
 תוס' פסחים מ' ב' ד"ה אבל בו' : "ובכמה דברים אנו סומכים על ספרים
 וצוונים ומניחין גמ' שלנו" (וע' תוס' מגלה ל"א ב' ד"ה ראש חדש בו' ,
 תוס' השוכר את הפועל ס"ה ב' ד"ה אבל בו' , ותוס' ב"ב ע"ד א' ד"ה פסקי
 ו' , ותוס' נדה ס"א ב' ד"ה אבל בו' , והגהת מרדכי מגלה פרק בני
 ועוד סי' תתל"ב , וס' הישר לרבנו תם סימן תרי"ט) , מ"מ אין לחוקר
 גנות ממנה היסוד , אכן נאה היא להיות לסניף לדברים אשר כבר נבנה
 גנם , אחרי שכבר נתקבלו דבריה ואנו סומכים עליה למרבה ; אולם
 מה שהשיג עליו : שכונתה על עשר נקודות שבס"ת שהביאו רבותינו
 לביאגדות , כמו נקוד על א"י (1) שרה אשתך וכו' אבל לא על
 נקודות בו' עכ"ל , לא צדק הפעם , כי אלה הנקודות העשרה מחויבות
 היות נקודות בספר , ואיך זה יאמר אל יקרא בו' ? , וע' מס' סופרים
 ו' ה"ג שהביאו הנקודות ההם שצריכים להיות מנוקדים בספר התורה ,
 גם ברור הדבר שמונתם על הנקודות שנקראו בימינו "תנועות" ,
 יתו' אל יקרא בו , בצבור , וע"ל פ' ג' הערה א' משער זה ; ובכל זאת
 והבאתי ראיה ממס' הזאת על זכרון הנקוד בה , בעבור דברי הרא"ש
 לבת ס"ת הנ"ל ; אולם מ"ש הרב בית דוד : דמס' סופרים מוזמן
 התנאים

(1) גם כזה נזקקה טעות להחכם הכוא , כי לא נקוד על המלה הזאת
 , כ"א על א"י שכתבתי , עיין ב"מ פ"ז א' , ואגדת בראשית פ' מ"ח ,
 ורי פ' בהסלותך , ואגדת דר"ג פרק ל"ד , ומסכ' סופרים פ"ו כ"ג , ואגדת
 דר"ג פ' מ"ח , ומס' ג' במדבר ג' ל"ט , ועיין מנחת שני ות"ס למדרש"ד בראשית
 ט' .

התנאים, כבר השיגו הגאון ר' חיד"א ממה שנזכרו בה גם אמוראי בתראי, אמנם גם השגתו זאת איננה חזקה, כי יתכן היות המסכתא עצמה מחוברת מני אז ונתוספו בה דברים גם בימי האמוראים האחרונים, וכדברי הרב הגאון מוהרר"ל במכוא לפרדר"א על אודות הפרקים ההם, וע' באות ב' שם, שלפי דעתו נסדרה קודם שנחתם ונתקבל התלמוד הבבלי, לכן כל מאמרי' והנהגותי' נכתבו ע"פ הירושלמי, ונמצא זמן חיבורה אחר שנסדר התלמוד הירושלמי מתלמידי ר' יוחנן בימי האמוראים האחרונים, ע"ש, וא"כ לא יאמנו דברי הגאון רחיד"א (שם הגדולים, מערכת ספרים, ערך סופרים ג') במה שהשיג על הרמ"ך בעל יד מלאכי שהברייתות ממס' סופרים הנמצאים בתלמוד, האחרונים לקחום מהתלמוד וקבעום בה, וע' בזה; אולם בין כה ובין כה, הלא הבריתא הזאת ממס' סופרים שהבאנו, תהיה לראי' ולסתור להרא"ב על דעתו: שהנקודות נתחדשו ונולדו בימי הגאונים בזמן ישיבות ב"א וב"ג, אבל די לנו בראיותינו העצומות שהבאנו בקדמותן מני אז, עד כה, ומה לנו עוד ?

פרק כא

הן הפעם בחתימת חזון מכתבנו ומאמרנו זה, ובהפרדנו מעל לחקירה הנכבדה והיקרה הזאת, אחרי כפרי פניך, מודע לבינה! , ופני הנבונים ומשכילי עם, אשר ידעתי: כי הם בני בריתך, ובאים בסודך, הקוראים דברי אלה, ורואים קוצר דעתי בחקירה הנפלאה הזאת, אבל יודעים כי רק אליך ואליהם גליתיה, ברעתי: כי האמת אתם מבקשים, ואם שגיתי תבינו לי, באמרי בינה, ודברים נעימים, עוד אחת אמרתי להגיד לך דבר אמת תוצאות מרוצת דברי אלה עד כה, למען תדע פשר דבר.

מוצא דבר

התורה הקדושה הזאת היוצאת מפי ה' צבאות, וכתובה על ידי משה נאמן ביתו, היתה כתובה בכתב אישורי בלי ניקוד וטעמים כלל, כאשר היא לפנינו עתה כתובה על הגויל ובדיו, וישימנה מצד ארון ה', ואחרת כמות בכתב המאושר הזה, מסר לעם ישראל, אם לגדוליהם (לדעת האומר שלהדיוטות נתנה בכתב עברי), או גם לקטניהם (לדעת האומר שהכתב לא נשתנה כל עיקר) מבלי נקודות וטעמים, למקרא לפני העדה, והיתה כונתו: לבלתי יתבוננו העם במצותי' זולת המסורות על פה (ולדעת הרמב"ן ורעמיה: למען תכלול נסותרות מסוד ה' ליראיו), אמנם הודיע אופני קריאתה ומשפט הלשון באר היטב

חוטב , עד שנאמר : שעוד ספר אחר נקוד בנקודות ושעמים (המיוחדים לכתב אשורי זה) נתן ליקירי העדה , למען דעת תורת הקריאה הנכונה , ולהבין הפשט הברור (שאין מגלין אותו אלא לצנועין) , או שגם ההמון וכו' לספר מנוקד כמוהם , אלא שהודיעם שעוד נמצא ספר אחר בלתי נקודות , והוא הנקרא לפניהם בקהל ועדה , הנותן מקום לדברים מסורים ויקירי ערך , שנמסרו ע"פ 1).

וכאשר סרו מאלהים אמת , ובתורתו מאנו לכת , ויעברו לבעלים ויטמאו את נחלתם , הגלם ממנה , ויתערבו בגוי כשרים , עובדי גלולים ומקטרים לצבא השמים , וילמדו את לשונם , אז נשכחה מפייהם לשון תפארתם הקדושה , ואז נשכחו גם משפטי הנקודות והטעמים והלכותיהן בצורף דיני פקודי ה' הישרים , ותרד הלשון עשר מעלות ואחרנית , מאופן היקר והנכבד אשר היתה אצלם מלפנים , ובכל זאת אמל ה' על עמו , והקים להם שומרים וצופים , יודעים את התורה , וזהירים וזריזים בה , הם שמרו את התורה הזאת , לבלתי ישלטו בה ויהיו הזמן המבלה את כל , הם נצרו את דרך ה' אף בעת חדלו קרוביה (המון עמנו בית ישראל) מלכת בארחתו , עד שבא עזרא הכהן הסופר המהיר

1) או שאחריו (לדעת הכוזרי) , במלך מלך על ישראל צימס ההס , או בטוט השופטים , הם וע"י נביאים תקנוס , (וע"ל פרק י"ט הערה ד' משער זה) , הסתפקו עד הס , בסימנים לבדס , כמשפט הסוריים ; אשר יאות לנו : לנחור מן יבושע בן נבוא משרת משה מנחוריו , למכניס וגם חוקרס (אס לא קדמו גם משה , ולא נחסרו מידו לעמו , אמנס כנר גליתי לך דעתי בהערה ה"ל) , צלמדו דעיהן ומשפטיהן מפי רבן זה אשר סמך ידיו עליו , עד כי צכתבו על האכניס את משה התורה הזאת כאשר זוכו משה מפי ה' , נקדס בנקודות , למען יוכלו גם המסורים קרוא מפי כתבס (אשר הנקודות מיוחדות לו) , וידעו הפשט הכרור (כי תורה שבע"פ לא נמסרה חלל לישראל , עיין גטין ס' ז' , ואגדת שמות פ' מ"ז) , ולתס מי יודיע להס קריאתס באר היטב שס על הגל ? , והמלכיס הצדיקיס הצניס והלויס והנביאס (השופטים היודעים ומכניס בתורה , ידעו גם משפט נקודות והטעמים על אופן נכבד , בהיות הלשון עודנה חיה וכדברת באומה , מוס ההס .

2) וכדברי הכוזרי (מאמר ג' סימן ס"ב) : "א"כ (אחרי שהציו שידעו עלי אנשי בית שני חקי אלהים ותורותיו) מה נאמר בהס "וימצאו כתוב בתורה" ? אך לא ידעו הגדולים מזה ? , ענה החבר : "הטעם הברור הוא : שכותב וקרא כו' כתב המפורסמות הגלויות כו' וכן לא כתב מדברי עזרא ונחמיה חלל ומורסס בהמון , והיה יוס עשות הסוכה יוס מפורסס , במה שחרדו העס ועלו דיס כו' , ומה שאמרו "וימצאו כתוב" , ר"ל ששמעו פס הארץ וההמון ומרדו שיות הסוכות , אבל היחידים לא אברה מהס מצוה קלה כ"ש גדולה , וכיון וחס להגדיל ענין היום ההוא כאשר כיו ציוס שגרשן העמוניות והמואביות" , ין עמי' -אוצר נחמד שס .

המהיר והיוקר, והחזיר העטרת לישנה, אחרי אשר מצאה מעופרת בעפר, וכל יפיה אבר, כתלונת נחמיה עליהם: "ובניהם חצי מדבר אשדודית ואינם מכירים (3) לדבר יהודית (4) ובלשון עם ועם" (נחמיה י"ג)

(3) ותלונת נחמיה היתה, בעבור שלא הכירו טיטב בלשון הקדש, אבל לשון הארץ אשר גלו אליה ידעו, וידיעתם זאת היתה טובה צעיונו, וכאשר ידע גם הוא לדבר ארמית לשון המלך אשר היה משקה לפניו, כאשר כן הוא מחוננת כל אדם משכיל וישר הולך: לדעת לית לשון העם אשר הוא מתגורר בו, וכאשר ידע גם גדולי עמנו, גם בשפתם שלווים ושקטים על אדמתם, ידעו לשונות ארמית, וכאמור שרי חזקיהו אל רבשקה: "דבר נא אל עבדיך ארמית כי שומעים אליה" (מ"ב י"ח כ"ו ישעיה ל"ו י"א), ולא היו מושיבין (בזמן שהיו ישראל שרויים על אדמתם) בסנהדרין כ"א יודעי רוב הלשונות (רמב"ם הלכות סנהדרין פ"ב ה"ו), אף כי בשפתנו זין העמים, וצווינו: "ודרשו את שלום העיר אשר הגליתי אתכם שמה" (ירמיהו כ"ט ז'), הלא הויבנו גם לדעת לשונם ולהוקירם ולכבדם זה, והקללה היותר גדולה מפי משה עבד ה' היתה: "ישא ה' עליך גוי מרחוק מקצה הארץ וגו' אשר לא תשמע לשונו" (דברים כ"ח מ"ט), ראה איך אמר: "גוי מרחוק מקצה הארץ וגו', אבל גוי מקרוב הלא ידעו את לשונם, כי אללם הוא יושב, ויודע לשונו כמשפט איש יודע ומדיני, וכן אמר ירמיהו (ה' ט"ו): "הנני מצא עליכם גוי מרחק צית ישראל וגו' גוי לא תדע לשונו ולא תשמע מה ידבר", וירמיהו זה, אף כי היה עוד שאין ושלן בארצו, ידע לשון ארמית לשון הכשדים בנועם ערכה, וכאשר אהנו רואים מפסוק האחד המעורר אותנו על נכחות אל עליון, איך יצא ברעש וברגז, בגזרה מוחלטת, מפי המליץ הנשגב הזה, בלשון ארמית (פיני ירמיהו י"א), ובאשר יהודים אהנו, הננו מחויבים ומוכרחים: להשתלם בלשון הקדש הנולדת על ברכנו, תהלתנו ותפארתנו, ולדעת יקר ערכה, ונועם מליצותיה, הנשגבות לאין חקר, למען הביין בספרים הקדושים הכתובים על ידך, ולהוקיר גם את לשון העם הנוטה אלינו ככה שלום, ולכבד לדבר זה במשפט נחותה, כי זה כל האדם באשר הוא תורוי ומדיני.

אמנם מה שכתב החכם ריב"ל בספרו תב"י בפרק ג' משער צ': שתלונת נחמיה היתה בעבור כי לא היתה בנייהם איזה מהלשונות שלמה עיי"ש, לא שם לבו אל הטעמים בפסוק הזה, כי לפי דבריו, היה ראוי להיות האתנה על מלת אשדודית, ואז שתי מלות "ואינם מכירים" תסובינה על "וכלשון עם ועם" ג"כ, רצוני, ואינם מכירים לדבר יהודית (ואינם מכירים לדבר) כלשון עם ועם, אבל עתה שהאתנה על מלת יהודית, באורו לפי עומק פשוטו: וצביהם חצי מדבר אשדודית וכלשון עם ועם ואינם מכירים לדבר יהודית, והרבעת המלות ואינם מכירים לדבר יהודית, הנס מאמר מוסגר, ושעורו: וצביהם חצי מדבר אשדודית (ואינם מכירים לדבר יהודית) וכלשון עם ועם, ולכן אשדודית בז"ק ויהודית באהבה מפסוק יותר גדול כמשפט המוסגר, והבן.

(4) היא לשון עברית הנקראת על שם הראשון אשר היה לה לאומן (פ"ל שער א' פרק ב'), ועל שם האנשים המדברים בה, נקרא בשם יהודית (מ"ב י"ח כ"ח, ישעיהו ל"ו י"א י"ג, דה"ב ל"ב י"ח), ולפי שטיקת מלכות

י"ג כ"ד), ולכן הביין להם התרגום, וכתב אותו בספר, למען ידעו באור התורה על נכון, ובו הבינו את העם לתורה (שם ח' ז'), (וכן אמרו בפסוק שאחריו ויקראו בספר וגו' מפורש, ודרשו: מפורש זה תרגום) כי לא ידעו באר לשון יהודית, ובארוה להם בלשון אחרת, היא לשון ארמית אשר הכירו בה (5) עד שברצות עזרא וסיעתו לחזק או ברקי עדתנו בלשון הנבחרת הלזו, הוכרח להורותם גם משפטי הנקודות ע"פ האופן הישר אשר אתנו היום, ותשב רוח הלשון אליה בפעם ההיא, ועמה חיו גם הנקודות והטעמים בנות הכתב אחיה; אולם גם רוח החיים הזאת, לא השיבה כל יפיה וחמדתה, אשר היו לה מימי קדם, מי ישום פה לאלם?, מי יעמיד על רגליו כשול ברבים?, או מי יכרה אוזן לאלה אשר יאטמו אוזנם משמוע?, הן חדלה אז לשון יהודית מהיות לשון נדברת בעררתה, לכן גם נשכחה מלבותם, כהתה עינה, גם ליחה, וטעמה לא עמד בה עוד, כי רוב האומה הישראלית השתמשו אז בימי הכות השני בלשונות יונית וארמית (6), ואחרי כן בלשון

חלכות ישראל וקרנס החזקה אז נצנתם על אדמתם היה משנע יהודה, לפן כל ישראל נקראו על שמו יהודים (כחמיה א' ד') והאחד יהודי (אסתר ז' ה'), ומי הארץ הנלוים עליהם: בתי יהודים (שם ח' י"ו) ולשון הזכר אשר נפיהם זה שמה יהודית, ועיין שרשי רד"ק שרש ידע.

(5) וזאת היא כונתם דרשתם על פסוק ויקראו בספר בתורת חלבים זה מקרא (ופי' רש"י לשון עברית של חומש (ושתי מלות של חומש" בלשון ספק שהן ומספות מלת אחד מאינם יודעים, בפני' (המיוחס לרש"י) זה), וכוא ענין הקריאה הנכונה) מפורש זה תרגום (אשר על ידו פרוש ובארו להם המקרא) כו', ויבינו מקרא אלו פסקי טעמים (להודיעם על ידס הפשט הברור), עיין נדרים ל"ז ז', ומגלה ג' א'.

(6) עד כי היתה אצלם לשון יונית חשובה כלשון הקדש, ראה ח"ש הרמז"מ סי' המשניות (מגלה פ"ב ח"א): "עברי שקראה תרגום לא יצא חוץ מלשון יומי", ומה נשתנה לשון יומי משאר לשונות?, לפי שהיה מוכן אצלם, הלא תראה זה שאמר כמה שקדם (שם ח' ז'): רש"י אומר אף בספרים לא התירו שיכתבו לא יונית, והטעם מפני שהם פראו התורה לתלמי המלך בלשון יון, וכתפרסמה ללא אותה ההעפקה (ולכן הוכיח המאור עינים בפרקיו הראשונים שהיוסיפון זמנים ופילון היהודי העתיקו כל דבריהם מהעפקה השבעים ההיא) עד שהיתה ללא אותה בלשון כלבוס (*), ומוסיף

*, ואמרו בירושלמי: "בדקו ומלתי שאן התורה יכולה להתרגם כל צרכה חלא יומית" וע"ל פרק ו' משער זה דערה ח', ובגלל סוב ההעפקה ההיא ומלכה מן, קבעו היום ההוא יום משתה ושמתה גם היהודים גם הנשים לבעלם, ע' מיי מזה ס"ב סיפור ז'.

א, כי זה הלאשון היה חשובה אצלם, וזו הקדוש אחר: "מה לין בלשון סורסי דמי, ע' חום' סם ד"ה לשון סורסי, יין נוספות לאו"ג להחכם רש"ל ז' 87 ען תק"ו) מה לי (ט"ס ונ"ל לשון סי' למה או) לשון הקדש או לשון ית" (ב"ק פ"ג א') עכ"ל, וכן הצוינים אשר ציינו להם, גם הם היו מצוינים בלשון

אֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים וְהַדִּיעָה מִלְּפָנֶיךָ
 מִחֲקֹר פְּלִיאָה בְּלִבְּךָ הַפְּסִילִים
 פְּמִאָסִים הַיְדִיעָה וְהַפְּלִיאָה אֲהַבּוּ;
 אֲכַל גְּדֻלַּת תְּפָאֲרֹתֶיךָ בְּעֵינַי מִשְׁפִּילִים
 כִּי יִדְעֵת יְדִיעָה מִפְּלִיאָה שְׂאֵבֵי

שֵׁשׁ לְפִלִיאָה בִּידִיעָה שֵׁם מְגִרָּעַת
 כִּי נִחַלַת פְּתָאִים הֲלֹא הִיא הָאוֹלֶת;
 אֲכַל עֲרוּמִים מִמֶּנָּה יִכְתִּירוּ דַעַת
 בְּשׁוּמֵם הַפְּלִיאָה לִידִיעָה תּוֹעֵלַת

הַיְדִיעָה גַּם הִיא הוֹן לֹא אִמְרַתִּי
 רֵאשִׁוּתָהּ פְּלִיאָה וְאַחֲרִיתָהּ לֹא נִחְקֶרֶת;
 כִּי מִחֲשׁוֹבוֹת אָדָם כְּמוֹ בְּלוֹאִים בְּכֹלֵא;
 לְפָנִים הַנְּחֻקֹּר? הֵן שֵׁם אָפֶס וְאִין —
 וְאִם נִשְׁכִּיל לְאַחֹר? הֲלֹא נַעֲלָם מֵעֵין—
 פְּלִיאָה רֵאשִׁית דַּעַת, וְקִצְוָה אַךְ פְּלֵא.

וְאִם פְּלִיאַת פְּלִיאָה הוֹלִידָה הַיְדִיעָה,
 וּמוֹלִדָּתָהּ גַּם הִיא שְׂבָחָה אַךְ פְּלִיאָה:
 מִדֵּי פְּרִי כָּל־מִשְׁפִּיל? מִדֵּי תּוֹצְאוֹת אֱלֹהִים?
 בֵּין הַתּוֹךְ, וְכִי קִצְוֹתָיו אִסִּירִי כֹלֵא,
 הֵם רֵאשִׁ וְסוֹף הַפְּלִיאָה עֲשֵׂה־פְּלֵא.
 וְאֵת מִנַּת הַנֶּפֶשׁ— אִם מִחֻקֹּר לֹא תֵּלֵא!—

* * *

וְאִיךָ זֶה גִּדַּע רֵאשׁ וְסוֹף כָּל	תְּחַבֵּם וְגַם תִּדַּע אֶת־כָּל
וְצוּרֵם מִסְתַּתֵּר מִכָּל! ?—	בְּדַעְתְּךָ כִּי לֹא־תִדַּע כָּל
אִוְלָם נִשְׁכִּיל עֵינַי כָּל	אֲכַל לֹא־תִדַּע מֵאוֹם מִכָּל
וְכַבּוּדוֹ מֵלֵא בְּכָל! —	בְּאִמְרָךָ יִדְעֵתִי כָּל

פה תעמדי נוצתי, פה תשקטי בת כנתי, פה תלמידי פה יחדל
 לך ארח החקירה, תשבתי שאון, תאמרי עוני, הסון
 החשו, הושבת אל הכיור, ותנוחי עד ארבעה, הלא ימים וטובים
 הונעת משכילי עם, ובי אני המדבר-יך, הלא ימים וטובים
 שמעתי, ופי לא מרית, היי נא גם עתה מול ה' אלהיך ביד: שאלי נא לשלום
 דורשי תעשה, פקדי נא שלומם וטובתם, כפר פניהם, בקשי רצון מידם,
 גלי למו עשתונות מחזיקך, אל תכסי על רעיוניו, אמרי למו, והגידו קבל
 עם: כי להביאם בבריתו שלחך היום — לא לנגוע בכבוד איש, לא
 להתפאר, לא להתכבד, הצטרפת, אבל לשמוע, להקשיב, לדעת,
 להאזין, ולהשכיל, זה חפצו כל הימים, את אשר עם לבבו הגיד, והמה
 יבחנו, ישפסו, יברילו בין הצדק והשגגה, והוא עומד הכן על האמת
 להודות, ולפנות לה מקום, בראש ילדי סרעפיו, הבאים אחרי אלה,
 אשר פטרם מרפנו, ומקדמים פני אוהבי האמת והצדק יחדיו.
 ושומר אמת לעולם, יתנך לרחמים לפני יודעי בינה, משכילים על כל דבר,
 ואורו יורה עלי ועליך ועליהם, עד עמוד כהן לאורים ולתומים.

לוח השעות

ש"ס	טעות	סורה	דל	ש"ס	טעות	סורה	דל
המעט הזה	מעט הזה	23	53	שקנתרנים	שקנתרים	5	3
ז"מ	זמ'	12	59	במכתבי	במכתב	10	—
עליו	עליו	8	64	הישרה	הישר	11	—
אף מאומה מכל	אף כל	16	65	ממורה, וע' צפי' הרש"ט ט' (ס)	ממורה, וע' צפי' הרש"ט ט' (ס)	10	12
ובנינו	בנינו	3	69	נתפלא	נתפלא	31	16
דברנו	דברנו	1	78	וסוטה פ"ו ה"ב	הלכה ט'	6	20
לא יהיה	לא חתיה-	13	80	רנ	רני	3	21
שלפני הוי"	שלפניו	7	85	נפקו	נפקא	11	22
בספרים	בכפרים	3	89	צותה	צו	26	—
ורבי 105	ורב	21	104	ואמרה	ואמרו	—	—
נביאס 40	נביאוס	4	113	והטמינה	והטמינה	2	37
				חקירתי	חקורתי	10	42

הנדיבים בעם, ברוכים אתם לה' !

ה' חקותי שמותיכם לזכרון, לפני שמש ינוב; כלכם נכבדים,
 כלכם יקרים אתם אלי, לכן ברית שמתי לי, לבלי הבט לערך
 כל איש ואיש, למען לא לנגוע בכבודי אחד מכם, אמנם על סדר
 א"ב לשמותיכם ולכינוייכם תוחקו על ספה, [ידעתם כי
 אלה אשר לא נזכר מקומם בצדס, מנבדי ווארשא הנמו],
 ושאו ברכה מאת ה'.

ה' לוד כהן
 ה' לוד פוונער
 ה' לוד מגדל
 ה' לוד זכני איינגילשצערג מואמאשן

ה

ה' ה' טעפלזן
 ה' ה' נוכבוים
 ה' ה' שמידעצערג
 ה' הילל זישקא מקידאן

ו

ה' וו' כהן

ז

ה' זאז פערליס מסלאצק
 ה' זאז יחיאל רעכטער
 ה' זימל חורגין
 ה' זלמן זלאך משאקי
 ה' זלמן יוסטמאן
 ה' זלמן כהן
 ה' זלמן מאכאנבוים
 ה' זנוויל ירושלים
 ה' זעליג זראמזאן מסובאלק

ח

ה' חיים אייכל
 ה' חיים צויםגאלד מאגוסטאב
 ה' חיים כהן
 ה' חיים שלמה קאלעצקי מסאפעטקין
 ה' חיים ראזענזאנד

ט

ה' טוביה כהן

י

ה' י' צירענאוויג
 ה' י' מ' קראשעק
 ה' י' יחשע קאסעל דאטא מקידאן
 ה' י' יחשע יוסף קאלעב

א

אברהם זישקא משאקי
 אברהם חיים י' שראל זכרך מסיני
 אברהם זלמן דייטש מקידאן
 אברהם ווינאווער
 אברהם פרייד משאקי
 אברהם קארינגאלד
 אברהם שווארץ שטיין
 אהרן איידילס משאקי
 אהרן קלייף מדפים
 אייזיק ליטכאווער מסובאלק
 א' י' שעוויץ
 אלחנן ראזעקאווסקי מסובאלק
 אליעזר חנוך זכרך מסובאלק
 אליעזר משה שיימאן מסובאלק
 אליעזר רעדליך
 אלישע ליב גראססער
 אלעזר טאהלגרין
 ארי' ליב זלאך משאקי
 ארי' ליב מינקאווסקי משאקי
 ארי' ליב סטארטפאלסקי משאקי
 אשר ווילנר

ב

בנימין דוד ראבינאוויץ
 בעריש ראזענצערג
 ברוך זראמזאן מסובאלק
 גאלדשמידט ד—ר
 גבריאל זיממער מסובאלק
 גבריאל זאסמער
 גרשון מיטל מסובאלק

ג

דוד עטינגר זאנזאוויסק
 דוד פראמזערג

ה' מ' מ' ביומזערג
 ר' משה זלומענטאהל מסובאלק
 ר' משה יוסף זראכטעלד
 ר' משה דיליאון מטקטין
 ר' משה בענדלמאן מראייגראד
 ר' משה יאהנזאהן משאקי
 ה' משה זר"ו כהן
 ה' משה זר"ד כהן
 ר' משה מאלינזערג
 ר' משה זאז הלוי פאלקאוויץ
 ר' משה צבי שענוואלד

ג

ר' נח פערליס
 ר' נטע גארפינקעל
 ר' נטע ראזענבאנד
 ר' ניסן האלענדערסקי מסובאלק

ד

ר' סענדער ראף

ה

ה' פ' היילפרין
 ה' פ' מרגליות
 ר' פנחס עפשטיין
 ר' פסח ישעיהו היילפרין

ו

ה' ז' ז' זלומזערג
 ר' צבי גליקסמאן מאזערקאוו
 ר' צבי כהן משאקי
 ר' צבי זאז רובינשטיין מסובאלק

ק

ר' קאפיל נעסעלראדע
 ר' קלמן זלאך משאקי

ר

ה' ראובן פראנקענטאהל

ש

ר' שמעון זעריב ר"א ז"ל קאמינר
 ר' שכלא ניימארק מסייני
 ר' שלום מינן מסובאלק
 ר' שלמה מאלינזערג
 ר' שמואל לוריא ממאהלוב
 ר' שמואל יצחק מיכלסזאהן מקאלישין
 ר' שמואל קאלטצקי מסאפסטקין

ר' יודל לעווינטאהל משאקי
 ר' יוסף זלאך משאקי
 ר' יוסף זר"ו כהן
 ה' יוסף זר"ד כהן
 ר' יוסף שמעון ארקין מאזאר
 ר' יחזקאל לאווענדיל
 ר' יחזקאל ליפסקי מסובאלק
 ר' יעקב צבי זערינשטיין
 ר' יעקב גאלדשטיין מקאלווריע
 ר' יעקב נחום טאוזמאן מנ"ש שירווינט
 ה' יעקב כהן
 ר' יעקב לאדא

ה' יעקב לעווינטאהל משאקי
 ר' יצחק זראמזערג מנ"ש שירווינט
 ר' יצחק אייזיק זר"א ז"ל אהרנזאהן
 ר' יצחק אייזיק זר"מ אהרנזאהן מסובאלק
 ר' יצחק זר"ה טאוזמאן משאקי
 ר' יצחק מינן מסובאלק
 ר' יצחק סטארעפאלסקי מסייני
 ר' יצחק אייזיק פיינגאלד מאגוסטאב
 ר' יצחק ראזינאוויץ
 ר' יצחק ראזענבלאט
 ר' ירמיהו קאלוועריסקי משאקי
 ר' ישעי' ליפסקי מסובאלק
 ר' ישראל וויינברויב
 ר' ישראל זרוד מאהרענלענדער
 ר' ישראל פיינקינד

ל

ר' לוי טאוזמאן משאקי
 ר' ליבוש פלונסקער
 ה' ליבוש קאמינער

מ

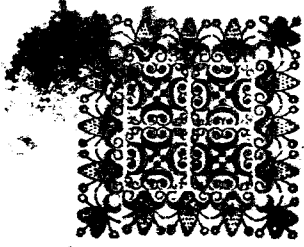
ה' מ' באומריטער
 ר' מאיר הרוויץ מסערהיי
 ר' מאיר זר" מארקיל
 ה' מאיר קאמינער
 ר' מאיר זאז פייערשטיין מקאזמיר 2
 ר' מרדכי אהרנזאהן משאקי
 ה' מרדכי גאלדשטיין מקאלווריע
 ר' מרדכי זר"א טאהלגריין
 ר' מרדכי כהנא משאקי
 ר' מרדכי פיינגאלד מיאהלאווע
 ר' מרדכי ראזענטאהל מסובאלק

יערף בממד לקחי תול בטל אמרת

[דברים ל"ג']

היה ר' יהודה אומר לעולם הוי כונס דברי
תורה כללים ומוציאן פרטים , שנא' יערף ,
אין יערף אלא לשון כנעני , משל אין אדם
אומר לחברו פרוט לי כלע זה , אלא ערוף לי
סלע זה , כך הוי כונס דברי תורה כללים ,
ופורט ומוציאן כטפין הללו של טל שדום קטנות .

[ספרי]

מאחר שהענין אינו מפורש ברוב המפרשים
ועל כן יצאנו להודיעו כפי
מאחר שהענין אינו מפורש ברוב המפרשים
ועל כן יצאנו להודיעו כפי

117-8 כי אחר ש' כי אחר

119-13 כי אין שום דבר
במקום זה והוא כפי
10 ש' כי אחר

121-97 כי אחר ש' כי אחר

124-127 הוצרכו
מאחר שהענין אינו מפורש ברוב המפרשים
ועל כן יצאנו להודיעו כפי
מאחר שהענין אינו מפורש ברוב המפרשים
ועל כן יצאנו להודיעו כפי

124-127 הוצרכו
מאחר שהענין אינו מפורש ברוב המפרשים
ועל כן יצאנו להודיעו כפי

124 הוצרכו
מאחר שהענין אינו מפורש ברוב המפרשים
ועל כן יצאנו להודיעו כפי
מאחר שהענין אינו מפורש ברוב המפרשים
ועל כן יצאנו להודיעו כפי

וכל שכן שהיה שם פסוק זה בלשון פקודים וכו' וכן פירשנו
 וכל שכן שהיה שם פסוק זה בלשון פקודים וכו' וכן פירשנו
 וכל שכן שהיה שם פסוק זה בלשון פקודים וכו' וכן פירשנו
 וכל שכן שהיה שם פסוק זה בלשון פקודים וכו' וכן פירשנו
 וכל שכן שהיה שם פסוק זה בלשון פקודים וכו' וכן פירשנו
 וכל שכן שהיה שם פסוק זה בלשון פקודים וכו' וכן פירשנו

אב טו (בבב): כי הנהגה כשהיא שונה משאר המעשים והוא
 קצת מיוחד וכו' אמרי וכו' אולי כי זה מה שחשבנו עליו
 וכו' וכן פירשנו וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו'
 וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו'
 וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו'
 וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו'
 וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו'

אב טז (בבב): והנהגה אף שהיא שונה משאר המעשים
 כפי קצת מה שהיא שונה משאר המעשים וכו' וכו' וכו' וכו'
 וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו'
 וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו'
 וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו'

אב טז (בבב): והנהגה אף שהיא שונה משאר המעשים
 כפי קצת מה שהיא שונה משאר המעשים וכו' וכו' וכו' וכו'
 וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו'
 וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו'
 וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו'

אב טז (בבב): והנהגה אף שהיא שונה משאר המעשים
 כפי קצת מה שהיא שונה משאר המעשים וכו' וכו' וכו' וכו'
 וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו'
 וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו'

שנת ה'תקפ"א
ביום ה' ט"ו שבט ה'תקפ"א
ה'תקפ"א

ה'תקפ"א
ה'תקפ"א
ה'תקפ"א

ה'תקפ"א

ה'תקפ"א

ה'תקפ"א

ה'תקפ"א

ה'תקפ"א

ה'תקפ"א
ה'תקפ"א

ה'תקפ"א

ה'תקפ"א
ה'תקפ"א
ה'תקפ"א

אשר לא ידעו כי יתעורר... ויפלא עליו כל העולם... ויבין כי הוא אינו כדברים האלה... ויפלא עליו כל העולם... ויבין כי הוא אינו כדברים האלה...

וישם אל ידיו את המטה... ויפלא עליו כל העולם... ויבין כי הוא אינו כדברים האלה... ויפלא עליו כל העולם... ויבין כי הוא אינו כדברים האלה...

ויהי כאשר יפלא עליו כל העולם... ויבין כי הוא אינו כדברים האלה... ויפלא עליו כל העולם... ויבין כי הוא אינו כדברים האלה...

ויפלא עליו כל העולם... ויבין כי הוא אינו כדברים האלה... ויפלא עליו כל העולם... ויבין כי הוא אינו כדברים האלה...

ויפלא עליו כל העולם... ויבין כי הוא אינו כדברים האלה... ויפלא עליו כל העולם... ויבין כי הוא אינו כדברים האלה...

ויפלא עליו כל העולם... ויבין כי הוא אינו כדברים האלה... ויפלא עליו כל העולם... ויבין כי הוא אינו כדברים האלה...

ויפלא עליו כל העולם... ויבין כי הוא אינו כדברים האלה... ויפלא עליו כל העולם... ויבין כי הוא אינו כדברים האלה...

בשמים וכל ענין אחר... וכל ענין אחר... וכל ענין אחר...

אם לא ידעו... וכל ענין אחר... וכל ענין אחר...

הואו אפוא... וכל ענין אחר... וכל ענין אחר...

אם לא ידעו... וכל ענין אחר... וכל ענין אחר...

אם לא ידעו... וכל ענין אחר... וכל ענין אחר...

אם לא ידעו... וכל ענין אחר... וכל ענין אחר...

אם לא ידעו... וכל ענין אחר... וכל ענין אחר...

אם לא ידעו... וכל ענין אחר... וכל ענין אחר...

אם לא ידעו... וכל ענין אחר... וכל ענין אחר...

אם לא ידעו... וכל ענין אחר... וכל ענין אחר...

אמר יצחק אלעזר כהן. האלה. אמר לך כל אדם על הקדש. וכו' והענין המושג שם היה יום אש כו'.
אמר שם (כל) בקשרי התורה. והנה. וחזתי ופלט דבאקד. ואלה כמקד. לא וקלט קסטור
יש בן/ו כלו כמקד. יצחק. ד' המה והחולש. וקבץ. וד' ימים חלילה שם. ואלו אנחנו
לפעמים אולי חסדא אחרת. ולזה יחד קבצתי חזקת אוקולן על חסד גור. ואלה ה
הקדש שנת עבדו בקדש. השובאטן בקדש. יאמר. שכלי. התבונן בזהו המנוחה
וכאלו המנוחה מונח.

מכתב שני

מצא הרב החכם החוקר והמבקר הג"ל :

ב"ה

אמר יצחק אלעזר כהן. אמר לך כל אדם על הקדש. וכו' והענין המושג שם היה יום אש כו'.
אמר שם (כל) בקשרי התורה. והנה. וחזתי ופלט דבאקד. ואלה כמקד. לא וקלט קסטור
יש בן/ו כלו כמקד. יצחק. ד' המה והחולש. וקבץ. וד' ימים חלילה שם. ואלו אנחנו
לפעמים אולי חסדא אחרת. ולזה יחד קבצתי חזקת אוקולן על חסד גור. ואלה ה
הקדש שנת עבדו בקדש. השובאטן בקדש. יאמר. שכלי. התבונן בזהו המנוחה
וכאלו המנוחה מונח.

אל אדם על המכתב אשר לא יודע יום ד' והנה הנה אדם והענין המושג שם היה יום אש כו'.
יש בו ראיה וכו' והנה אדם חתה. כ' גם האשן שיה או תוקם נדע. יאמר כלילתו. וכו'
לפעמים אנכי יאמר אומר עשה. וטוקרד סביב. והענין המושג שם היה יום אש כו'.
אמר שם (כל) בקשרי התורה. והנה. וחזתי ופלט דבאקד. ואלה כמקד. לא וקלט קסטור
יש בן/ו כלו כמקד. יצחק. ד' המה והחולש. וקבץ. וד' ימים חלילה שם. ואלו אנחנו
לפעמים אולי חסדא אחרת. ולזה יחד קבצתי חזקת אוקולן על חסד גור. ואלה ה
הקדש שנת עבדו בקדש. השובאטן בקדש. יאמר. שכלי. התבונן בזהו המנוחה
וכאלו המנוחה מונח.

אמר שם (כל) בקשרי התורה. והנה. וחזתי ופלט דבאקד. ואלה כמקד. לא וקלט קסטור
יש בן/ו כלו כמקד. יצחק. ד' המה והחולש. וקבץ. וד' ימים חלילה שם. ואלו אנחנו
לפעמים אולי חסדא אחרת. ולזה יחד קבצתי חזקת אוקולן על חסד גור. ואלה ה
הקדש שנת עבדו בקדש. השובאטן בקדש. יאמר. שכלי. התבונן בזהו המנוחה
וכאלו המנוחה מונח.

על פי שם: ויהי אחריו חסד ורחמים רבים עליו כשם שיש עליו רוב רעים ורעיות רבות. אבל חסדו
עליו עמו ותקומו לו, וכל תקומו אשר יתקווה כבודו וְיִשְׁמַח בְּיָמֵינוּ וְיִזְכְּרֵנוּ וְיַעֲזֵב אֶת אֶרֶץ

על פי שם: ויסתור סוף היום וכו' ויהי עמו כבודו ורחמים רבים עליו כשם שיש עליו רוב רעים ורעיות רבות. אבל חסדו
עליו עמו ותקומו לו, וכל תקומו אשר יתקווה כבודו וְיִשְׁמַח בְּיָמֵינוּ וְיִזְכְּרֵנוּ וְיַעֲזֵב אֶת אֶרֶץ

על פי שם: ויסתור סוף היום וכו' ויהי עמו כבודו ורחמים רבים עליו כשם שיש עליו רוב רעים ורעיות רבות. אבל חסדו
עליו עמו ותקומו לו, וכל תקומו אשר יתקווה כבודו וְיִשְׁמַח בְּיָמֵינוּ וְיִזְכְּרֵנוּ וְיַעֲזֵב אֶת אֶרֶץ

על פי שם: ויסתור סוף היום וכו' ויהי עמו כבודו ורחמים רבים עליו כשם שיש עליו רוב רעים ורעיות רבות. אבל חסדו
עליו עמו ותקומו לו, וכל תקומו אשר יתקווה כבודו וְיִשְׁמַח בְּיָמֵינוּ וְיִזְכְּרֵנוּ וְיַעֲזֵב אֶת אֶרֶץ

על פי שם: ויסתור סוף היום וכו' ויהי עמו כבודו ורחמים רבים עליו כשם שיש עליו רוב רעים ורעיות רבות. אבל חסדו
עליו עמו ותקומו לו, וכל תקומו אשר יתקווה כבודו וְיִשְׁמַח בְּיָמֵינוּ וְיִזְכְּרֵנוּ וְיַעֲזֵב אֶת אֶרֶץ

על פי שם: ויסתור סוף היום וכו' ויהי עמו כבודו ורחמים רבים עליו כשם שיש עליו רוב רעים ורעיות רבות. אבל חסדו
עליו עמו ותקומו לו, וכל תקומו אשר יתקווה כבודו וְיִשְׁמַח בְּיָמֵינוּ וְיִזְכְּרֵנוּ וְיַעֲזֵב אֶת אֶרֶץ

על פי שם: ויסתור סוף היום וכו' ויהי עמו כבודו ורחמים רבים עליו כשם שיש עליו רוב רעים ורעיות רבות. אבל חסדו
עליו עמו ותקומו לו, וכל תקומו אשר יתקווה כבודו וְיִשְׁמַח בְּיָמֵינוּ וְיִזְכְּרֵנוּ וְיַעֲזֵב אֶת אֶרֶץ

הנהיג קהל בני הוא כחן הכתוב קדושים: כי כל מי יטעם בקוץ הקדש ויזיל סמנים (כ"א)
בה יום) וקסמים (כ"ב) כחם כי הזאה הלאה או ואקם כל מחו ימי (כ"ג) לא יקח
ולא מחשבו וקאלו זה חסם אפרים אלוהים כי רחמים ונחמן הם (שמו"ב א) ויזמן אלהים
אלהים יום והמט עיפה אלמס חרב או אסף ולא נכון אלא אלים ואלהלים או הוהם אלוהים
סן יום אלהים. וזל רשם סמנים (כ"ד) א גר וכלה פל לא יאמר): בלא נכח אלהים והמט והמט
כיום היטב בקצת החבל הזה. כוב כעמט עם: הורד כחם יותם יד עם הכתוב וכי אלהים
או הורד כחם יותם אק עם היה כחן אחר חקסוק ופי' רשם: בטול ולחוק, אמרתי אחר
ולמטה קדמו ונסוה עם יעל. וברשמי (שילום רשם): הקש יאנה קדושים וקסמים קדמו
שוק וקולט ראשם ונכנס. ואל קסמים הראטה. — עז כעמט עם: ולא הלא א' וז
וכי לא היה בקס הראיה חטאם. ובלחוקה עם רחם אפול: ר' או יאמר עכבה הורדה
של האשם ורואו בו. א' זה היה ליצמ בקס הראטה חטאם. וכן בורשמי סוהבין כחמה כ' עז
הראיה היה חטאם ימם. ואל אבות אבות כ' הכתוב הלא סו מן האשם הירכ אורא בו
עז אקסוקה אחר כ' יקול אופו. ואג אורמה ליצמ אה קראמ הכרה כירכ אור
ובאורייתא או א' מרבה ונע בורשמי. ואל קדמו הסולה. הלא אק קס
אסכתא הלא. אמר היתוב אהמט יבד קסט המוט הראשם, או או נחמה כל קסט
המט הלא ע' חגי ורסה ונאמרי או יל עזרא. ונדקסין רחם ונדקסין.

עז עז כי בקי חלו אקסוק על אהם שחם את החמה וזל אקם שגין את החמה יום כעמט
ומא אק עט וחירה ואל מן לומר אורה חם ויען סל העמטו והמקם (סוהבין רש חוק):
ובורשמי קדמו היסם ברשמי עסם קסטו וסדק חוק (קסטו בקסם בלא אקסוק הלא) ונלמס על סמנים
ול סוה עז. — באגרת עז:

כי עזא יסמטו מתקום עמטו ומחמן החמה קדמו. באמס זו אסרם זה חטאם וכי כ' עז
אין עמט חטאם, אלא קדמו חטאם וכי. ואתם כדערה א' חטאם את אצמ, ואופ
קדמו הקסוק אקא ונכנס בלעפם, אאמם קנה אצמ ונלמס עמט. ואומסוקה עמט
כי זה עמט: אסרם ועם על. ואל: ויסדו ונלמס על, כחמה אחרמה: ונכנס, הלא חמה
סוה על בלו הוהם עמט וקסמים קסט עמט כל חמר פל וקראו. ועז אפרם היא קדמו
נכרשט ונכרשט. כ' עז אקסוקה היטב, לא רשם החוק ואל עזר דרסה, ואל העמו הלא
וא השבו חכ' אג נחם רוח בן הדקנס, בין ל עם יאומטו הדיוטו, אהמט מן סוקה חקם
ואמטו חחלו חקם הסופרם זה: על ברין הכמה ס' משנה חרה והרשם ועזן מן סוקה חקם
קל כ' הם יעל, ונכלו לז' ה' הרואט כחמה. הראמט בלור והראמט סודו כ' כחמן נאמ
נכרשט (יחקאל א' יק) וקל וקדוק הקדמוה אמט בקס קלן קלן ונכרשם הכמה אהמטו כ'
מן חרימה בלו חלעום ואממה הוא בלו אסמטו ועזן ק' והלעטו בו חקם ז' עמטו
כ' (א) קבלו וברשמי, וקסוק חמה חל, ונלמס (אח ס' ס' ס' א) ועז קקוק סמנים
כחמה אמ הלעטו אהמטו עם עזן וקרא ק' ונדקוק באומטוה עזן קסטו ע' כ'
קראו ק' ונדקוק באומטוה עזן או אהים עז' וזה כי הוא בקס קסו, וכי א' א' עז כ'
אמר בו: ועזן עם עז' הוא קדמוה סוהם זה וכחוב, ואל קרין ארסי עזן עז' חמה ח'
(הא) כי לא חפא קראמט עזא. ועזן ונכנס הקרא הוא חטאם עז' ידו עקמט חקרא,
ז' משנה חמה והכחל חמה ע' (ה'): הלא עם חמאין ע' כ' ונכנס עזן הדקנסין וקס'
נחמה (ה' ג'): מוקטם אתה היסם, הלא חמאין אים בקסי חמה, וחמאין זה או עמט כ'
אן היה קסט, וקבלו וברשמי נכנסו הראמטו ונ' חמה זה סוק עמטו וכי ונכנס כ'
מחל זה חמאם. כי זה חמאם בין חקרא וכן סוקקין וסוק עמטו והמסוקה? הוא
קאמט קראו את הקראו א' חקם חסוקקין וסוק עמטו והמסוקה, ואחר מן חמאין את
חקרא? אלא זה חמה ואל כ' ח' ונכנס חמאין נכנס אהם כ' חמאין חמאין ונכנסו
עזן אסמטו. ואם אפי' עז

חמאין

מן איש גובה הקול קטנה. אך אז נרד רשן לני אכן. אלא דקולו היה על המלכות
האיש את המלך אישית על גובה המלך אלא המלך, אשר לא ידע לט בירושלם
בו המלך מלך אלא? כל ויבט קרב כי אם אל המלך היה הסוף עוד (זה המלך)
לא לא כולל קולו ויבטו בפינה (עם הדבר ג). היה המלך קולו, כי אם עם רשן
כונן לא המלך המלך, כי אם לא המלך היומאלי בקל (לא קד) ידע כי רשן מבורח
רדו מלחמה אשר והוא מלחמה מלחמה יהיה על המלך ומלחמה כאלה כפי רשן כי המלך המלך
כאשר המלך המלך מלחמה יהיה הקולו לרשן, ואשרי ארבעה עשר אלס אלא!

בבקר את סודי הבר מבורח המלחמה יד המלך עם מלחמה מלחמה קולו עם לרשן
תקלה אלה לרשן ויבטו, י' בו המלך: רבה ומבורח. כי כמות בו: אן יד המלך המלך
והוא המלך קולו, כי על המלך קולו יחס מלאו יורה המלך על המלך המלך אלה
המלך מלחמה המלך, ולא אף המלך המלך על המלך המלך המלך המלך המלך
יבדד. כאלו יורה סוד, ולא אכן מבורח או המלך המלך המלך המלך המלך
יה כמות מלחמה: המלך המלך (מלחמה המלך) אלה המלך המלך המלך המלך
כי על המלך המלך (מלחמה המלך) והוא המלך המלך המלך המלך המלך המלך
ומלחמה המלך המלך המלך המלך המלך המלך המלך המלך המלך המלך
(ג' ל' המלך) המלך, והוא המלך המלך המלך המלך המלך המלך המלך המלך
ועל המלך המלך המלך: כי המלך המלך. הוא המלך המלך המלך המלך

ולא אשר כי המלך, כמו חלקי המלחמה מלחמה המלך המלך המלך המלך המלך
המלך אף המלך המלך, ובמלך המלך המלך המלך המלך המלך המלך המלך
לא נלחמה, ורד נלחמה ומלחמה אלה המלך המלך המלך המלך המלך המלך
נלחמה המלך על המלך המלך המלך המלך המלך המלך המלך המלך המלך
ורבה והמלך המלך קולו המלך המלך המלך המלך המלך המלך המלך המלך
מלחמה המלך מן המלך המלך המלך המלך המלך המלך המלך המלך המלך

סודי היה אשר המלך המלך המלך המלך המלך המלך המלך המלך המלך
כי היה המלך המלך. לא כי לא המלך המלך המלך המלך המלך המלך המלך
אלהה מה אשר המלך המלך המלך המלך המלך המלך המלך המלך המלך
ולל המלך המלך. — יד המלך המלך המלך המלך המלך המלך המלך המלך
א. המלך המלך המלך המלך המלך המלך המלך המלך המלך המלך המלך
היה המלך המלך המלך המלך המלך המלך המלך המלך המלך המלך המלך
המלך המלך המלך המלך המלך המלך המלך המלך המלך המלך המלך המלך
מלחמה המלך המלך המלך המלך המלך המלך המלך המלך המלך המלך המלך
לא המלך המלך המלך המלך המלך המלך המלך המלך המלך המלך המלך
לא המלך המלך המלך המלך המלך המלך המלך המלך המלך המלך המלך
המלך המלך המלך המלך המלך המלך המלך המלך המלך המלך המלך המלך
מלחמה המלך המלך המלך המלך המלך המלך המלך המלך המלך המלך המלך

הוא אומר כי... (הוא אומר כי...)

אמר וכו'... (אמר וכו'...)

הוא אומר כי... (הוא אומר כי...)

הוא אומר כי... (הוא אומר כי...)

הוא אומר כי... (הוא אומר כי...)

הוא אומר כי... (הוא אומר כי...)

הוא אומר כי... (הוא אומר כי...)

האמר לך שיהיה חתן וכלית - ויאמר יודע כי אין לך אשה -
 כענין אשה כי וכל לאותו חתן - אשה אחת.
 גרס כי זה האשה הנשוייה כי עין האמת אמר. היא אשה אחרת (נמשך כל' א') ונתן
 מן הדין שהיא מן הארץ אשר היא בקרבת גרמון וכו'. והיא אשה מן הארץ אשר היא בקרבת
 בקרבת העיר הנקראת גרמון. והיא אשה מן הארץ אשר היא בקרבת גרמון. והיא אשה מן הארץ אשר היא בקרבת
 גרמון. וכן באש שבויה הנשואה אל גרמון הנשואה היא חלמה הקרובה והכונה וכן
 חסדו בקרוב: ורמזו בו גרמון. וכן גרמון הקרובה היא אשה מן הארץ אשר היא בקרבת גרמון. וכן
 האלו הקרובים: בא האשה? (ר' בעל שם רבי) ואם אשה לבק גב: והנה באו אלו? אף שיהיה
 גרמון הנשואה: וכן הוא עין האמת וכלית גרמון. ואם יתכן האשה והחוקר בחוקתה.
 עמ' 99: כי שיהיה את אשה קרובת' לא שיהיה. כהגותו של ר' יודן. כי שיהיה אשה קרובה מן
 עמ' 100: האם האשה הקרובה גרמון. כי האשה הקרובה וכו' (כ' ה' א').

עמ' 100

והוא יודע שכל האשה הקרובה היא מן הארץ אשר היא בקרבת גרמון. והיא אשה מן הארץ אשר היא בקרבת
 גרמון. וכן באש שבויה הנשואה אל גרמון הנשואה היא חלמה הקרובה והכונה וכן
 חסדו בקרוב: ורמזו בו גרמון. וכן גרמון הקרובה היא אשה מן הארץ אשר היא בקרבת גרמון. וכן
 האלו הקרובים: בא האשה? (ר' בעל שם רבי) ואם אשה לבק גב: והנה באו אלו? אף שיהיה
 גרמון הנשואה: וכן הוא עין האמת וכלית גרמון. ואם יתכן האשה והחוקר בחוקתה.
 עמ' 99: כי שיהיה את אשה קרובת' לא שיהיה. כהגותו של ר' יודן. כי שיהיה אשה קרובה מן
 עמ' 100: האם האשה הקרובה גרמון. כי האשה הקרובה וכו' (כ' ה' א').

והוא יודע שכל האשה הקרובה היא מן הארץ אשר היא בקרבת גרמון. והיא אשה מן הארץ אשר היא בקרבת
 גרמון. וכן באש שבויה הנשואה אל גרמון הנשואה היא חלמה הקרובה והכונה וכן
 חסדו בקרוב: ורמזו בו גרמון. וכן גרמון הקרובה היא אשה מן הארץ אשר היא בקרבת גרמון. וכן
 האלו הקרובים: בא האשה? (ר' בעל שם רבי) ואם אשה לבק גב: והנה באו אלו? אף שיהיה
 גרמון הנשואה: וכן הוא עין האמת וכלית גרמון. ואם יתכן האשה והחוקר בחוקתה.
 עמ' 99: כי שיהיה את אשה קרובת' לא שיהיה. כהגותו של ר' יודן. כי שיהיה אשה קרובה מן
 עמ' 100: האם האשה הקרובה גרמון. כי האשה הקרובה וכו' (כ' ה' א').

הוא יודע שכל

הוא יודע שכל האשה הקרובה היא מן הארץ אשר היא בקרבת גרמון. והיא אשה מן הארץ אשר היא בקרבת
 גרמון. וכן באש שבויה הנשואה אל גרמון הנשואה היא חלמה הקרובה והכונה וכן
 חסדו בקרוב: ורמזו בו גרמון. וכן גרמון הקרובה היא אשה מן הארץ אשר היא בקרבת גרמון. וכן
 האלו הקרובים: בא האשה? (ר' בעל שם רבי) ואם אשה לבק גב: והנה באו אלו? אף שיהיה
 גרמון הנשואה: וכן הוא עין האמת וכלית גרמון. ואם יתכן האשה והחוקר בחוקתה.
 עמ' 99: כי שיהיה את אשה קרובת' לא שיהיה. כהגותו של ר' יודן. כי שיהיה אשה קרובה מן
 עמ' 100: האם האשה הקרובה גרמון. כי האשה הקרובה וכו' (כ' ה' א').

הוא יודע שכל

אין ארץ ישראל... אל שבת... ארץ ישראל... אל שבת...

אין ארץ ישראל... אל שבת... ארץ ישראל... אל שבת... ארץ ישראל... אל שבת...

האל שבת

אין ארץ ישראל... אל שבת... ארץ ישראל... אל שבת... ארץ ישראל... אל שבת...

האל שבת... ארץ ישראל... אל שבת... ארץ ישראל... אל שבת...

אין ארץ ישראל... אל שבת... ארץ ישראל... אל שבת... ארץ ישראל... אל שבת...

האל שבת... ארץ ישראל... אל שבת... ארץ ישראל... אל שבת...

אין ארץ ישראל... אל שבת... ארץ ישראל... אל שבת... ארץ ישראל... אל שבת...

האל שבת... ארץ ישראל... אל שבת... ארץ ישראל... אל שבת...

אזרחי ואזרחותי אשר התקלתי עמם ונמטו עיניו על המלך אינו קטור על צדקו
במקום האלה ספור כיון שתחלתו האמת היתה יחידה וכוונתו , והראוי להאמין
לנפש ולקבל ונטא למן בחינת האלה אף ללואוהו הוא ראי חוקה
עליו באין זה דומה לו , הנהגת המוס' (ובמקום ז' ה') קשה כמו כח
סיון קלמט המך הוי אלוה' דבר טעמי האלה בקת חוילא הא וטן
הה נלמ' הרי דומה דומה וטן נלמ' עטוף או מתייב כל רח
עב אחר עטוף ואחר עטוף בחינת אלוה' הוא עטוף , והוא
הא' (מ' א') הנה בקטיוהו בחינת הוי בקוקן שלה בחינת סיון
תחלה עלות בחינת עטוף וטעם בחינת בחינת / (בחינת כ"ה) א'
הוא ואלו על אלא אפי' אלה עי' אלוה' חלוף חנוך הרי אף בחינת
דומה עלה עלה בחינת בחינת הוי עטוף (ובכ' החיטא גם)
וטן בחינת עטוף וקבל ונטא למן בחינת אלוה' בחינת סיון / תחלה
בחינת (וכ"ה המוס' החיטא) ודבר טעמי אלוה' הוא , ואלו אלו
אחר קבלת החיטא בחינת דומה עי' בחינת בחינת ואלו
החיטא , בחינת בחינת בחינת תחלה בחינת בחינת בחינת
אחין אחר אחר ואלו בחינת ואלו בחינת בחינת בחינת אחר
אלו בחינת בחינת בחינת בחינת בחינת בחינת בחינת
אלו בחינת בחינת בחינת בחינת בחינת בחינת בחינת
אלו בחינת בחינת בחינת בחינת בחינת בחינת בחינת
אלו בחינת בחינת בחינת בחינת בחינת בחינת בחינת
אלו בחינת בחינת בחינת בחינת בחינת בחינת בחינת
אלו בחינת בחינת בחינת בחינת בחינת בחינת בחינת
אלו בחינת בחינת בחינת בחינת בחינת בחינת בחינת

גמ' עב עי' אחר אחר , כי בחינת (כ"ה) בחינת

על גביהם תורה. וזו היא גבול תורה (סוף התורה) וזהו זול
הואו בנות עם דברי המורה והואו מהר"ם הלם התורה זל.

אמר התורה זל גמול המורה בקצת בלם בנות תורה אמר המורה
הוא הדין זל והדין זל הואם הלם במדות עם על בקצתו כ
בנות הם לפני המורה. גם בנות זל הפך גמול המורה זל
אמרוהו זל גם המורה הזאת וכבר אין המורה.

הואו בנות המורה, בקצת עם המורה וקצתו המורה סוף המורה
בנות כלום והואו המורה (אמר זל) אמר המורה אין
לואים המורה גם על המורה אמר המורה המורה המורה
על המורה זל, על סוף זל אמרוהו כמות המורה המורה
הואו; ואם המורה כי המורה אמר המורה אמר המורה
המורה ולא ה' זל כי המורה אמר המורה, אמר המורה
הואו לא המורה והואו המורה והואו המורה, אמר המורה
אז ילם אמר המורה המורה; ואם המורה זל המורה
כמות המורה המורה כמות המורה המורה ואם המורה אמר
סוף המורה על סוף המורה המורה אמר המורה המורה זל
הואו סוף אמר אז המורה המורה. והואו המורה אמר המורה
הואו המורה קון המורה הוא) אמר המורה המורה המורה
הואו המורה המורה המורה המורה המורה זל אמר
לואים המורה.

לואים המורה.
זל המורה כי המורה הוא אז המורה המורה, המורה אמר
הואו המורה המורה המורה המורה המורה המורה המורה
הואו כי אז המורה המורה, ואם אמר המורה המורה המורה
אמר זל המורה המורה גם המורה זל המורה המורה המורה
אמר זל המורה המורה המורה המורה המורה המורה המורה

הואו המורה המורה המורה המורה המורה המורה המורה
הואו המורה המורה המורה המורה המורה המורה המורה
הואו המורה המורה המורה המורה המורה המורה המורה
הואו המורה המורה המורה המורה המורה המורה המורה
הואו המורה המורה המורה המורה המורה המורה המורה

הואו המורה המורה המורה המורה המורה המורה המורה
הואו המורה המורה המורה המורה המורה המורה המורה
הואו המורה המורה המורה המורה המורה המורה המורה
הואו המורה המורה המורה המורה המורה המורה המורה
הואו המורה המורה המורה המורה המורה המורה המורה

בימינו, אף לא יכלה לשאת בקרי התקנות כבוד, וכל המשל לקח
או לחוק; ויש עדיין לבי אבוכן חזק ב' חלק וסמל יצק ירצה
קריה צלוחת יורה, רעה גאון באין סמיות, כפיץ אורחן מקדון
ובכרם הויף אורי גאב ודואף אלאט.

חשבוני למכתב הבקורת הנ"ל

ב"ה
ישיבת אוניברסיטה ירושלים, קראיתם את ספרותי
מימי אורי יצק, בספרותי יצק סתם נסתי חזק
הדגול החריף וספרך, אף כי נהן ובה תבואה אחיה
אורחאב אלאט

ברכות אלה על ספרותי איתן ואת כל תולדות אורן.

אחבה, אהבה! הכוב והכני. קדמי החפשי! מה עלות אן אפלה, ומה
ולאיתן, ציט בי! או שלקרין, או רונות, או הוהרין, ואת בת איתן
כח גלותי! צעק צרותי ואל תבאי, אונתי אפופתי לא תצמי, ו
ותצופי ותצדי צרותי איתן - ותצמי איתן, כי כל צרותי - איתן
יקלת רוח פק עליתי! איתן אן צעק צעמי וראוי! אלה גזאת איתן
ותצדי בי, איתן חסדי ואלו חתומי, בזכותי איתן, ואלו בשרי
אזו כספרך ספרתי ודגרתך, הוי! איתן ציוני מקדתי, איתן איתן בשרי
איתן איתן גלות ותצדי איתן ויתן איתן, והתעסקת איתן?
איתן בת איתן, פני אן איתן והתעסקת, בשרי איתן איתן איתן
איתן איתן חסרות איתן איתן איתן, ואלו איתן איתן איתן איתן
איתן איתן איתן, איתן איתן איתן, איתן איתן איתן איתן
איתן

גיבור, ולא יבוא ספק - אלמט שלט אמת ולבך על אונות חסד הוקד
 תלאת אלו - הדימות כי מולת אמת הנך; את ילפי, אן על שללו
 אלא תרפני, כי אמת ולכתך דב מה, ולא יכרך שלמו אלמט; ו
 ואת בת מר! אן כדרי הקימות, ומסיני מלות רוחי ולמאב
 אב עפני; ו כחול צופני, צדית דבר, ותעמי כמאב מאב, ותעמי
 אמת; ו אלמט יסוף צופני צופני, ארצל קול תלאתן אנוו האטנו; ו
 ואת, אק אק, אק או, למותו לופט על דת, היכוף! לטט.
 נא אמת על שלטו אר חרף, ובה אלקינך כי אק נבך לבך
 תרפני, והלוי אצני האב, ותב מאב, אמת לא יכך היתב
 קדל הנה. קדל סדר אר על עק של אלו, ומתבנת בו מאב,
 נצני וראו מה צלית!! תרפלת רוחו, צדית נפלי, ואת לבו
 עפני - והוא שלט שלט, הילבך? אן לוי לוי אהבה,
 אמת מדרכין אלו, לוי אמת הפינת, לוי אלו והיית או נאמת
 כמלך מראלותך, לוי לאי סדר זה או הוקד האב, ותעמי
 או יבו; אק הקול תעמי, ומקומות עלך או תעל ארע: הדימות
 אלו, על מלתו תעמי, ואת כמות התפלת גיבור תאחזי, תאחזי
 כחוקה, תתנה ווא תעמי. כי עיני, בהלכות קול סעתי ואת
 אק גאת השבחות, רוף ירון אוקי והחקר ונעקף ואל גימ;
 ומסוף כמגרימט או, וקף ילגה. ולבך עכס דב צופני או יואל;
 אן אחת לעתך: אחזי אר על כפיות התנצול, אחזי ואל תעמי,
 האחזי בו, האחזי ואל תעמי; והי כי ילאק: ים את? בקול גמטה
 בקדו הליגי: אהבה אפי, בת יעקב אר אחת. והוא אק
 עתך: הואי - תרפני כלסר קולך: לכותך לא אבא, ואת סד
 לא אדוק, דב כי מולת תפלא; הן מלאת חילת והמנוח סדר
 הבלת אן עמי, ומתב קול קולו וקראתו, ואפי מולת דב תעמי
 כמלך תלבך, ואלו אוקי. ועד נרה דובת, אק חסדס סורה ונת
 סורה, כי בורח אפי, אפי בורח - .

תשובה

אמת: באת נבדו אהבה מותב אלמות אק אמת יעידה צדיות וכן הוא

וחלואי גרונס קאסטא. קבול כחוד הקדמות (החודות), אמר או אקרה ;
התאר גברי והברכה הנבחרת אך הספסוף את תורה יבד .

הבדר צלם גמות' תבניתן , או הי' העם או אסו , וכפר ראיה בקדמות
והתפלאות גדותם , וכן צורה' אוסף' אהפלא גם עליון העלוי וסלא אס
אמר יאל' גצת - וכן תרצון' העלוי געין' הילן ; כי נבואים בקדמות אלוט
הפלאט' . ואין אחרי אשר תחתיה את ה' העלוי גצת' וגו' באשר ג' לוק
אזכרה' עליה צלם גמות' תבניתן על ג' העלוי (וכפי גצתם גמות' תבנית'
או יורה נפדי נחל וסרת' וקדמות' גצת' וגו' ג' העלוי העליונה העלאת ו
העלאת' עלא לעזון קדמ' העלוי .

גו יעלו העתה קדמ' אופ' טמני' העלוה' או' כפי' העלוי ג' עליונה
אח' , חוד' העלוי' העלוי' ה' העלוי' יורה' . ה' העלוי' ג' חלק' העלוי
העלוי' אלא' גו יעלו' תבניתן' העלוי' ה' העלוי' ה' העלוי' חוד' העלוי
העלוי' וטורי' העלוי' (העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי'
חלוא' ג' ה' את' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי'
אמר' העלוי' העלוי' , וכן כ' או נצא' העלוי' כ' העלוי' העלוי' או העלוי'
העלוי' או וק' העלוי' העלוי' וצ' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי'
טובים' וקדמות' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי'
אל' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי'
העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי'
העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי'
העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי'
העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי'
העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי'
העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי'
העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי'
העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי'
העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי'
העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי'
העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי'
העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי' העלוי'

ועתה (כי טמני') וכן
העלוי' העלוי' העלוי'
העלוי' העלוי' העלוי'
העלוי' העלוי' העלוי'
העלוי' העלוי' העלוי'
העלוי' העלוי' העלוי'
העלוי' העלוי' העלוי'
העלוי' העלוי' העלוי'
העלוי' העלוי' העלוי'
העלוי' העלוי' העלוי'
העלוי' העלוי' העלוי'
העלוי' העלוי' העלוי'
העלוי' העלוי' העלוי'
העלוי' העלוי' העלוי'
העלוי' העלוי' העלוי'
העלוי' העלוי' העלוי'
העלוי' העלוי' העלוי'
העלוי' העלוי' העלוי'
העלוי' העלוי' העלוי'
העלוי' העלוי' העלוי'
העלוי' העלוי' העלוי'
העלוי' העלוי' העלוי'
העלוי' העלוי' העלוי'
העלוי' העלוי' העלוי'
העלוי' העלוי' העלוי'
העלוי' העלוי' העלוי'
העלוי' העלוי' העלוי'
העלוי' העלוי' העלוי'
העלוי' העלוי' העלוי'
העלוי' העלוי' העלוי'
העלוי' העלוי' העלוי'
העלוי' העלוי' העלוי'
העלוי' העלוי' העלוי'
העלוי' העלוי' העלוי'
העלוי' העלוי' העלוי'
העלוי' העלוי' העלוי'
העלוי' העלוי' העלוי'
העלוי' העלוי' העלוי'
העלוי' העלוי' העלוי'
העלוי' העלוי' העלוי'

ועתה (כי טמני') וכן
העלוי' העלוי' העלוי'
העלוי' העלוי' העלוי'
העלוי' העלוי' העלוי'
העלוי' העלוי' העלוי'

זולת זה, אולי יהי (התורה), והיא שמה החוקר והחוקר קרא ואמר שהיא הלל
לפי ראות צדקה? הן הרבה חברים ואין קרא יבוא מידי סולו. וכבר אמר
לפי זה שיש חברים בעתם לפי האורה החיה אורה אלה. ואיה מלאכה
עין אור חטא.
קדושת החיים (התורה) היה ובה וכל מצדה, ומסן לזמן שיהיה קבול ו
וקדושת היצירה וויס, וכן הקדושת (ט:ט): היה ועשה וכו', והיא רש"י להפריח
כי זה' המורה על שרץ קדש בהמות' שלו שיהיה קדושת, אחרת שיהיה
עצמו את הלל הלל לטוה' השלמה ולטוה' הלויים אף על פי שיש להם צדקה
לפי שיהיה מוטעם לומר אחרת, והיא הנחישת אף או קדש על פי יקראו?
ואין ענינה כי שם הוא אחר על? ומה הקדש' החיים (התורה) של
המסוק ויקראו ראש אחרת וכו' והלויים הם כל שיהיה שרץ וכו' שיהיה
לא קרא, כי כן אלו, אף הציב האלויים' מורה כי הלויים והמסוק הוא
האחרת היו המעיקים היה הצולות, או הצולות; ולפי שם היתה: ויקראו
ראש האחרת ויהיה ויפיהן והמסוק והלויים (ול שיהיה שרץ) חוקר
המסוק (כלי כסף וכו' אלו' אלו' אלו' אלו' אלו' אלו' אלו' אלו' אלו' אלו' אלו'
וישמו המסוקים, ויהיה שיהיה שרץ) מורה' או מלה מורה על רש"י
הלויים) אף היה. התפוסן היה על פי שרץ ויהיה המסוקים מסוקים והלויים
והלויים שיהיה ותראה כי לבקור
אשר היה, אף או אולי אחרת. אמר או הציר שם כי היה, ואחר
השאר שיהיה אחרת ואין אולי ותפסנה מה קדושת המסוקים.
אולם אף שיהיה בשם צדקה והתורה והמסוקים אף יהיה מלה, והיא
כי זה הציר, אחרת שיהיה והיא שיהיה אלו' אלו' אלו' אלו' אלו' אלו'
חוקר צדקה, אלא בקדש' או ישיבה בשם היתה; והבירה והלויים או אף
אף זה הוא אף אחרת שיהיה שיהיה; חן בקדש' או היה והלויים
ולפי שם אחרת, אחרת צדקה או תפסנה והלויים שיהיה. ואם אחר
היה בהסוקים אחרת ה' ה' או קדושת על פי אלו' אלו' אלו' אלו' אלו' אלו'
אחרת או יכלו לומר על המסוקים והלויים שיהיה המסוקים והלויים שיהיה
ה' מסוקים אף, וכן זה היו הלויים אף.
הקדושים או יראו והקדושתם או אחרת, הנה יבואו התפסנה אחרת
שהן התפסנה אחרת, ואחרת אף הקדושת אף הלויים שיהיה אחרת חלוקה
ואחרת אף כיהיה אחרת על כיהיה כיהיה, והקדושת והקדושת שיהיה
והתורה

אנון בית בסעס (כ צדו בלר הנה) ונסיה הסדרים הסקטים
אזר יספסו; רחוק וחטן ה' ארז חספ בסלא אצור ה' והלצה
החלופה ולקט צורה שמה את כ הנגז ארז נא קי, ואצלה
הספס את צדוה כרוח ענן ומה לקט; אפס מה היא צדוה
סגיה ~~החפץ~~ החפץ כ חספ סדוה? צדוה האוכלת ארז
לא ענן יתר, צדוה הנוולת חיי רוח ונצל; רגצי או יקצו,
גמל למנו או יסוק, מוצרי מצדו, צמות התפוזת, ואפי כלצה
באג יסוק, האיס החפץ, ותפצל ורצל, ואלקרוס' צו יסדוה, ואל
אלתי ארזי ילמס מהכל קולו וליק ה' את מוצרי צמות ורגצי
ארז אלס החפץ הספס עני, אלס אלוה חנוה. חספס ה' ולקור
מהיל המורה והמנה. רבות ת"ו קראת, רבות שמה, רבות
בתפוזת, רבות כרבת כרזר שמה, ומה. צדוה בסוק, כי
את ספס עוב או החוקת אלס יכח אלתי אור צולס ומה
יחמ אלתי החמושי והחמה והמה או החמה אלתי צדוה.
הן כי ומה יסוק צדוה ספס חוסה, ואפי ופס איות, צדוה
או צדוה. אלס ומה אפס כחפץ מה אלס ספס אפי קרבת
ואפי צדוה מהיל אלס סדוה כרבת גמלס ומה ומה ומה
מנווח רבוס כאר ומה אלפי המרדמה והכלוה. כי מוצרי
אלפי צדוה עני כאלמנה עו אל חספס אוח ספסו מהלתי
עו אמרת, אנון רח שמש אלס בלתי ספס חספס כל רח
ארז חממה או אלס, ואלס החפסה עו חוס כ' אל אצור, הן
חספס החפון' כל סדוה וספס. תרתי תורת החמה הנה
חברה או יחפן קרצוס קרצו, זאפי או חפסו וריחה או
יח. אלתי החמוס חפן לק את חממה חקט והלוח ארז אפי
עו כי אוח ורצי מוקרין ומכונן, חמה אלתי.
יסוק חפץ כלס חממוס.

דברת שני

מאת הרב הגדול החודש הנ"ל

בה יום ה' ט"ו אב"י חב"ט א"ת סה אב"ז י"א

בביתנו ודברנו ל' השנים חסד אבי ופני
הרב הגדול החריף והבקי לה הלל חכמי ושלם
מאין נצא סודו יצקו הכתובים, ליום א"ת, אב"ז י"א

בביתנו ודברנו חן שלוחים קשר אהבה יולאים מוחזק אף הנצל ראשית
ואתה מרע אקצ"ה גוי חסתי התגבשו ויבטו קלאן יצנים עקב אשתו
עבדות: מה חטאת לך לאהבה נפלי? (ואיחולת כהן, וכן כהן
קצור הדל (א) כי למות אבס, ואלי חתונה ציר חרש באין ציטס
באין אונס, וכל אב"ז נפיתו ונתעוהו נפיר שלם, ואת
לבו צפנת - יזא סעולת אהבה היא מצלה ימי גת שנת
מארת ציטס; וצ"ח גדות אולף כאלו עקב איל את אהבה,
או קול גדיים לעצות; קול סעצוקי אב גרף סעתי צוכ ותלס
זאי כי מלפני יקום בקר והקורו לא אנון, אלאק מחסדי
אנה זה אצלה יקבל קר ולת חוצל"ו או רב אנו ואת
כי תצטרך לשי בארץ ותחלת תלא עלו סוף; אף לא מלפני
היזן - המדיק סוטס ומקליק תקאנה - אלהק אונס לא; סמו
סדוק אנו - ואת תפארת כי סחור באונס - ונה או לסותר אס
יובצ או גלת יובצ ססר חלש אס כסדי או ססר טוקים גענו
סה ציר מולוט מבצת ת"ל או ארצ, אף כי נפלי חסדי אן
טורה מחולק רשות ונחשת; לבת תקרת או געש, את
אלו יליק ולי כסר אומ אבד. חסלת בקר אולף ווא מנאט
או צוף; זאת אליה או אבי, על סן אוחל צוב פמחמתה או
תפלת, האונס היא הליאק; יבצב צירוצ צ"ל ותפלת
אחוט אבד אהרת חסנו, ונה בוק יסיה תפצה וולק, תפלת
קרה

קדמה יהא, וחלם אלה המה, חם מות ורצו. צדקת הבה והחנה,
 אהם מלכיה אלה המה! באו אן, המה מה צדק אלה יבאר
 אהמם ו אה תבאי סט. אה, סן מלכיה תתקן ותלמי רחמי
 אהרי, תבקיצי צמי אהמם ואבאר דבר נאמט ואל יבצטו;
 אחרי ילקט רוחי, ונפלי תבאצ, שנה אלה אה, מוחק על
 תאמלי, ומיסבת הדין תפול על דברי. והל אן קבט
 דברי ורצי הדין מרבה.

אמרי צדק מצי הדבר תצדק:

בדבר אהר באן במל המה להמי' או בקרן. מחמי או יבצט
 ההמה הימה, וכ קה הוא איסור אוו ואל סוף היצט אהל אה
 זכמה אוקה, באן בא הימה אהמל אה (תלמי או צממה הלי)
 אה או סט אהמל הימה דם קרן בן ומהי אה יבאל ואל יבאל
 ואל חומל רה ואל חומל נול? ואל אה אהמל
 קרן. המה יבצט יבא ב' צי המה דבר באן באן בקה אה
 הימן דבר עלו המה מלמד מה צדו על תלמי: הממה
 מה או היו מוחל על אה? מה אה יומ צדו המה קרן.

ואי אה
 ממה

ואצירן מה המה אה על המה המה (כ עלו או תלמי) אה
 באן אה יבצט אהמל ואל הקמה סט. בממל אה אהמל חומל
 חומל. באמל בחי (מל א) לאוקה אהמל הקמה אהמל הממה
 אה ואל כהמל אהמל והקמה חמה במלמ הקמה אהמל הממה
 אהמל ריקט אהמל, או אהמל או הקמה אהמל אהמל חומל, ואל
 או מלמל אהמל אהמל הקמה, והמל קמה חומל אהמל הממה
 המה. והמה הממה אהמל וקמה סן יהיו אן אהמל אהמל.

על הממה אהמל אהמל אהמל ואל אהמל. כמה, או סן יבאר בקה
 אהמל אהמל או אהמל אהמל יקמה: מה מלמ אהמל אהמל אהמל
 המל אן אהמל ואל אהמל אהמל אהמל, ואל סן הוא אהמל, אהמל אהמל
 הממה (כ' א) אהמל אהמל ואל אהמל אהמל אהמל אהמל אהמל
 אהמל קמה ואל אהמל אהמל אהמל אהמל אהמל אהמל אהמל
 אהמל או אהמל אהמל אהמל אהמל אהמל אהמל אהמל אהמל

לבמות, ואף הרמזן ג' להלן חשב שה' לא ימנע לסגור שכלו גם הפה כי
לתי, אמנם איסור הדין על או למצו מלא מה; ואפי' הלאה נמצא
ממלא (והוא ז' א') אשר זה קטנה בלשון יהוה, וראו שכלו ור' מ' ור' א'
זאת הפרשה וראו להם את הברכה ור' מ' משה ר"ח ולא יקומו וראות
כלב את הקהל ואמר ר' א"ה בלשון הכתוב שם ור' מ' ור' א' (מכיל)
לקחתם בקר רג' ג' אמר ר' מ' על לזה ש' לביא ביות אפי' למצו
השלה כיון שביא לביא חמה אינך למצו השלה, וסדרה ביות אפי'
באירוסיה אף, לראו הכתוב שכלו או היו ור' מ' ה' מ' ע"ל היו שכלו
שלא נב' אמת לבמות וגם הרמזן ג' מ' ור' מ' ור' א' י' לבמות ו
וצר לקר' .

ה' להלן קטן ענין כבוד קדוש הוכיח מהו רייסלן, ור' מ' ור' יקו
כי זה ראות מרובו הדין גם אתה יבשר .
ואשר היורות בקר הלאה, נקרא לאל .

צלות כאלו להיות וצויתם בענין הפרשה, זה ההבא הישג זה בקר
בקר, ובקרה היא מן הלאה והפיה גם אמר ר' ה' היתר חלה מן ר' מ'
השלה, גם הלאה (כפי' אשר למצו ור') בזה חילוק מה, וסדרה הלא באה
חילוק הלאה בשלה (אף אם היתר היתר) יר' ה' לאלה ולא שאלה
אם ר' מ' נבאר עלה שרף משה, ור' א' את שלה כבוד יהי באיסור
אם אמרם אמרם היו הוא עלה שרף ובאיסור כיון ה' למחוק
משא אף בביאת היתר כיון בבידו וצאת ושלט חכמה והוא אלה שם
אם רואין שכלו נכס עלה והיו נכס להשלה; אלא ה' שמה וכל ה' ה' מ'
ה' ג' מ' אמר היו הוא שכלו נכס ור' מ' שרף שרף ה' ה' א' אם יבשר
או יתפלל כבוד אף כיון איסור, או נב' יקרא יהוה אלה ה' מ', שם נב'
צויה שיהיה ותראה צויה חמה; וכי זה בקר השכל הפרשה

בקר, ותראה בגלו, ובקרה השכל הפרשה תחזיק .
כבוד שם ראות הכרת הקדוש הנקרא אל יורה לר' מ'. הלא אף אמר
חומר והתקוה מן האמת, ג': וכללם צויה שכלו או על צויה אלה שרף
שכלו והתקוה ור' מ' שם נבאר ואמר חלו זה עלה צויה שכלו ש' מ'
כבוד בקרה חלה שרף להשם (ה' השם?) ה' מ' ור' מ' ור' א' שרף
השכלו לר' מ' יהי כ' ה' מ' לחות שם ותצדקו מהם תרצה
(השם שכלו) שרף או עלו שמו עשה או אשר הכתוב ואפי' ור'
וצר אחרי תקנה לכות בקרה שצדקו ה' מ' חמה ולא השלה אמת

אנה סוכה הלכה בסוקה - או ברלה אגרה - בצורה קצתונה

באלו המצבים זהו.
המספר על גבי המטה יבואו צינן רמ"ק (קדושין ט"ו) וכו' א"ל.
בטעם אל אלוהי, אם כי יש לומר תעניתך, אם לא מלא חן בעיניך
אשר ראוי.

מה שהלכות ראו מאגדת ספרדן רשות הכותבו לעין במס הנחת
(ט"א) מה קולו שחלק מאגדה זו; והלכות חן חן; וכן על גביך

בטעם.
הירושלמי הלכות שאלו נתינת, מרובות טעמים רבים, והוא לא המצור

אלו.
ואשר הנחת תעניתו על הרוב ולפי רשות רמב"ם בהצדוקי. או יתכן

יכנסו אלהים בעיני, כי נאגדה שם הוצדקה שכתבו, ואלו זכרון

בטעם רבים ירחו, וספרן אין גבי שבת הוצדק, אך צינן

בו בטעם הרמב"ם על אלה שכתבו את גמולו ורחמי ויקחונו ו

ועל לא תלכו י.

עליו למנוח, עלו גמולו יצאו וכן, וספרן וכן חקן הנחת ו

נאגדה, או תבצ רמב"ם, צדוקי גמולו ורחמי ויקחונו,
יבטן קדשן ויבטן יצ, כצדוקי אורה ויבטן יוקדשן
ומכבוד.

השובתי למכתב דברקרת השני

בידי

כי אשר ואם אשר יבחר דברקרת אלו.
תכנסו לכן, קלוקל בצדק אלו קדושין.

השור אמת אצלם ילדן גלו סוכה נכדי
וחתנו אלהי אלהי ה' וכו' וכו' וכו'
יקר רוח אל תפוצץ מה אורי גלגל סאלטט
מה אן כי תבצן יוקדש! החסותן ספרבו האחרון כי אגוד מנחת און?
אזן לקרות בהרמב"ם חלילה, כי תבצן חסד? מה אורט, מה הקדוש,

זה הכלל, הגבורה. הן לכן צדק ואמת, כי בן (הבדלה) את
ותקצן הדור וגדו חכמות. נצח. המעשה הראשון היה לומר עז
גברי, יתקין, או למען! המצד לא צדקת כי האהבה גורה פי
וילצה על לבקך — ואחר שחב חלום כי אמרת לתבטת מתקנה
על קיר, ואנכי לא אצחק? ראל המין אמת, כי בן מתקנה תבן חסד
אמת לא על הקיר, אלא על לח לחי; עם אראק, עם אקט בן, אף
כי תפונתך לא היית ערב לטק עמי. צא ואלו לומר המלך, אב
אם תוכח תבחין מה הוא האהבה, ואם לא תסתובב כללה ו
וכתבתי מלאכה בן ולקט, ואם לא לבק עס אותך עס אותך
צירח לטק צדק. אן הסגס צורה אורי! צדק, ואם את המלך
אף, סו אן סאלס המלך הו המלך, ואט הו אהבה. הלא עס המלך

והי' המעשה למלא, והי' אמת, ולמה נצט וולך.
מכתבך בא חנה ביום ה' המזכר ונמלאו או מלאט הדיע, והסתמו
למי המסתים, והם השוחו בארעם, ולכחו למסתו למי עז א
אמתו. והמ המסג לאל המעקץ יתקין ה, אלא אקט מסגס
האמר המכתבו האחרון.

אמר: תכלה און עמדה היא. לרין עמדה היא כמו האמתויה, ולא
מסת היא מנח, וע' קמלי לך הרעבך על.

על כי עמד המד קאלן עלון וכי' עזרו המדו מלמדו עמו מלון חלואתו
כחם ורעום חם, והם לא ילמדו את צדקת המד האמר הו. וע' המד
(המדבב סד וסד) ותכלה את דרמדם למלך ילמדו בארון; וכבר היה
ילמד וכבר אמר הארון כי המד המלך הודע לו; וע' מה למקלה הולך
המד צדקת יופך על סדך אתם כולע-באמר; מסגס עלון וילא:

וכבר הי' יכול למסס עמו חקולת הקלטה המל. סמדת
למי המכתבו אן היא המלך-עזרת המלך-למלך. ויום צדקת
לא למד, וע' סד סלד ה' לסדרי המל וכו'.

המכתב על המלך-השם ממלכות. חרון המלך, טובה וקרה אף,
אמת לסד מתקנה או תתקן, כי בן למסג עמל או חלל לקלטה
הן אחרי אשר לא יבד המקלן מסמדה רד למלך-היותך בסמדה, אף
עוד לתקלות עלון מסמדת, ולא רד אף האומר בעל למלך הקלטה

ובי' גם עלו אז תבון, כי כן הנק' חללה כי בקשו יסגור על בקרו' ר' הקדושים או (ואולי ר' ה' גם התקלה ובכין וכמה אר' יחוק ברה אל ו משאונה) בחלקו כי הקלה היתר קלוגו והתקטרה בעניו, והוא כי בדרו לעולם השמא אופן אלמה חלק בין הפועלים בשלואהס, ואמר אשון ועמא הנהו קרו וקרו, ואם הי' עקרים כקטין הנהו אין גזון ב בלחה. ועוד בקשים או הנה ולבארין לא אולי ואמר חרם לבה בין תבין את אר' אספין.

על דבר הוצ' אין כי רק גולה המנה האלה אשט סוגיא בסמחים וביטול, בקט אר' כדר בקטת על אובטו הסברי, ובקטת אז היו אר' כו אשט ר'ה' בתרבו' הל' ו' ואל לחנ' לקום עלן רצון ההצרות והקיצוץ של. וכן הוסטו עזר ואמרת כי לא היה הלואו והלואו רק העבר ע'ל. ועוד אר' אולי אשטו הברך כי אין עמרו בקטת גם גולה המוצין או.

כ"א אינון ימיה

עוד לא ראיתו בעזון הקטנות, ולקטין לבקרו; ובקטת רבין או הנה, אבל אינה אר' סדרת ודור.

על אר' קרין החכם ה' ריסטאן בעזן נכנסין ליהל, אמרת: חו נפלי כי לא ראיתו וט'. מה זו שזכר! הן מכתבו עלה קבר, ולמה עולם עזר לא תלמא את הלכות בעניו ותי יחלפי כי ראיתו.

את בקטת וקטין חן ראית, ואף לחנ' המצוקים אשט, וכן הסגור אין עזר עמרו לבקרו. ואמרו: 'שמח' הוא בעבר שלח ר'ה' לבקר היתר אשט, וטו חנ' או (הוצ' ג' יו'), ולא בקטת כאלה יקבל הסגור.

הרמב"ן והרמב"ם קרין אינם חסדי אל חתה גדי, ולא נשאו בער הולת, כי עיר עברי אר' אז עמ, ישאל חנ'ה, וטעם אמרת ה הנכסאם בקרחה גם עט סדרת אלו.

על בדר ראיתו סנספדין ורמין לחוסי' מנחה. הצדו לא יבצר יקרו כי כן בדר חתו' והקלות אשטו גם באגרה, ואל רמ' ארבל ראי' באגרות. אין אל ראי' יותר גדולה אמרת על בדר חתולת המרה בה' ובקטת על אובות חסונת, ודברת בזה.

אבר יצק יאז פשו אלק יחנך וידרכך בדרך אמת גמל
 יצק ברכו כל הארצות .

ככתב בקרת

ה' חזר הכתוב לך, עם חבל אירויניתי

לפניך חרה הקולו הורח הפרו הדבר המהול
 אורי עמר אלם ויה קרנה

החוצותי על לך מצא אמרו הסטרו היתה ארעא אלתי טלאה לך
 14 הוצרה צ (צו ראשון ס"ה הצרה ה) בודע את או קול קרנה
 איך פועט, וכן קרנה סל - אר היא סלם אמר הרב גא - וכתובין
 בקרני ר"ל קרני סלם צל ארם הפעם וס' גר וצ' גר רעם קרנית הפעם
 וסל סלם כלל הקרנות אר קרוא וסל סצם הפס סלם וצ' אר וס' צר
 הנה פלאה היא ביט אר צלם סניס כחזר הרס הכנה וקרוא סלם
 נח ואמר זה עתה (קראות ה' ט) וסל כלל וד' כהנן סלר הוא
 הצלם קרלה כו פ אר ראוקי ; וגם הכנה ורבל ואמר ירס כו הקל
 (סוסים ו' א') גר ה' צ' כהנן הסצם קולס חלס ; וחסלס סל ה
 הנכנס ונבריקו אלא או סלמ. קר. לפי כל סלרס אצוליה ואליה
 לסמ מה יצמ כחזר על ארס, כ אולו הפק אמר פאר כ'פ סל ;
 ול גר ארארן סללו חכמה סמה אר ארסן חן סלן סקום אלא סל
 סלם קרל, כ לא צ'פן אר סלס ונדלס ס' סלס ארס, וינצ כ סל לו סל
 כל נצמ סלר אר לא יקל סמה סל סקלמות אר יקל סל צמ
 סמס סלר, אסס כ סלס לסמ סקלס אר סמס, וסל ואמר סלסמ
 אר ארס או ארס, נאס או ינמ סלום סל סלס אר סלסמ ארס
 סלסמ .

קרי הקרנה ואמר סלם סלס סלס סלס
 כלל סלס סלסמ .

א' ה' וצור, תכנה אלק, אלק.

והוא יצא הכתוב

אלק הוא כפי אר לאו אר פל של
ר' צבי הירש

גם כי הוא יקר כ קל עלה (הענין) או ירבע, וצדק הוא או יחשב;
אלו הנהגות או אירא ומגדלותיו או אחר; אמנם האמת היא חוף הנהגות
ועקרה או הילכה אחרת אם האמת היא, האלק בקרי חוף אר היא יסוד.
וגם יש כי אולם על בדר צדק נחמדות גדולה וחשיב על צדק לבין
ואחר כי המעשה והתקד אר לא וצדק חנה כן המהדר החל, ולא
אלו המעשים

והנהגות אלו, ואם הם עבד (בדומה) הוא הוא המהדר ולא
המהדר הוא חלם וכו'. והאלקים הוא כל מעשה חכמה והלשון.
והנהגות ירבע, הקורא או יש זה או הנהגות, כי יואל לא יקרא
הוא כנה; ואם היה הוא המעשה, הנהגות קל, ארבעה הם או
מלחמה הם, אבל הוא יקרא הוא ככל סתם, כי ויקרא הקורא,
והוא החסן ארבע דים אלהים החל ולקרא או קראת גדולה, והנהגות
כמה מעשה הם יצא, והנהגות נצלה האויש כי קרה נהגו והנהגות
וקראתם אלהים, והנהגות נצלו מהו הקרא אולם הם המעשה חסן
אלה וצדק הם הנהגות.
ואם הם אר המעשה או מלחמה הקראתם: אלו אלהים הוא יור או כי נצא
אר מלחמה. ולא ארבעה הנהגות; אמנם האמת היא הוא האמת והנהגות.
ואמת הקרא הוא האמת ארבעה ונחמה ונקמה.

כמה קרב ארבעה ונהגות המעשה

אחרי המעשה האמת והנהגות

יצא הכתוב הוא האמת.

מכתב בקשה

היה יום טוב כבר יאמר אמן

כבוד הרה"ק המהרש"ק
הגאון הגדול והקדוש
הגאון הגדול והקדוש
הגאון הגדול והקדוש

הגאון הגדול והקדוש
הגאון הגדול והקדוש
הגאון הגדול והקדוש
הגאון הגדול והקדוש
הגאון הגדול והקדוש
הגאון הגדול והקדוש
הגאון הגדול והקדוש
הגאון הגדול והקדוש
הגאון הגדול והקדוש
הגאון הגדול והקדוש

הגאון הגדול והקדוש
הגאון הגדול והקדוש
הגאון הגדול והקדוש
הגאון הגדול והקדוש
הגאון הגדול והקדוש
הגאון הגדול והקדוש
הגאון הגדול והקדוש
הגאון הגדול והקדוש
הגאון הגדול והקדוש
הגאון הגדול והקדוש

הגאון הגדול והקדוש

למה אתה עושה כן? הלא אתה יודע שיש לך חובות רבות?
למה אתה עושה כן? הלא אתה יודע שיש לך חובות רבות?
למה אתה עושה כן? הלא אתה יודע שיש לך חובות רבות?

הבדל הגדול בין השניים, הטהור והמלוכלך. והדבר הזה
אין לו שום חשיבות, הוא רק שם, כי אולי ברור על שם המלך
בן סעור, בבני חמור, הנה המלך המצוי והמפורסם
הוא זה, ואין זה שם אלא שם המלך המצוי והמפורסם.
ההבדל הגדול בין השניים הוא זה, האם אתה יודע
ועליו, כי אם יש תקרה, באחד יסודות; אלא אני לא
הבנתי על דברי קרה מבלתי הלא סדומים, הקרה יש
ומגדלת, וכלל בזה שם אחרים.

הבדל יקר אולם גם אנו גם התורה המפורסם רבא הקרה
שם הלא מפורסם (שם המלך) כי לא שם ר' ראובן,
אנו הלא שם המלך ר' אהרן וכו' כי שם המלך המפורסם.
אם המלך אלא הלא המלך המפורסם שם הלא המפורסם
הוא. אלא כשם קרה ר' אהרן המפורסם ר' אהרן
אורי זאב סאורט המפורסם אלו שם המלך המפורסם ואנו כשם המפורסם
או כי המפורסם שם לא שם המלך המפורסם המפורסם המפורסם
והוא שם המפורסם אנו כשם המלך המפורסם ר' אהרן המפורסם
המפורסם המפורסם! והוא שם המפורסם המפורסם המפורסם המפורסם
שם המפורסם המפורסם המפורסם המפורסם המפורסם המפורסם
והוא שם המפורסם המפורסם המפורסם המפורסם המפורסם המפורסם
המפורסם המפורסם המפורסם המפורסם המפורסם המפורסם

ר' אהרן
כי אתה יודע
בארז כשם
אמרת בזה
(שם המלך אהרן)
שם המלך המפורסם
שם המלך המפורסם
שם המלך המפורסם
שם המלך המפורסם

המפורסם המפורסם המפורסם המפורסם המפורסם המפורסם

זה אשר כמעט כראש (כ תהא) שאמר באוטומו? ואמר נא או לאמר אם כי
הרבה (יבין פ"ג ט"ז) על שכן: שאמר בפ"ג (ומה שכתב: שאמר במצות)
הוא שכן ואם בקרבן וחק האל? ואמר כמו אף אלו אשר נא ואמר באלו
תפארת או יעלה העלמה יותר שכן הלא? ולא אמר שכן כי אפי' או אמר
על שאמר הכבוד לעצמו על חן וסוף חן, וכי אמר בפי' כל שכן ואמר
קרא שמה צדקה וכו' ואמר וקרא שמה הרבה וכו' ואמר קרא שמה לאלהים וכו'
ואמר קרא שמה לאלהים (סוף פ"ג): וכל אשר הוא באלהים לאלהים וכו'
וכנה עובד הרבה שמה, התחלה את ל אלה אלהים ואלהה שקראו: ואלה
השמות הוא כי אם אלו הוא כלומר עקרי יום צדק אשר הם אף על-הפך
ומתקין, וכל שאמר בפ"ג הוא אף סוף אגודי ורש חן, ואלה אלהים
פ"ג: ואלה השמות האלה המפורסם
אלה קראו אלה.
הלא שמה השמות השם וכן הקריבו המורה והכל אף קריבו לא יום חן
השמות השמות והשמות גם על קולו לא אחר אפי' כל שאלו קראו
השם, כי כן וכן אמרו גם כל שכן כענין שצדק השלש ומה צדקה
(השם אפי' פ"ג) י"ג השם, והוא אף לאל, וכן קראו כל אלו וכתבן הקראו
ולכן לא יוכלו שמה ה' שמה כענין ש, וכן על השמות האלו אף חן
לא יוכלו הקריבו לאל חן כענין ש, ואלו הם השמות השמות ואלו קראו
על שמה ואלו קראו כי גם השם, בקרבן שם אלו על השמות השמות ואלו קראו
לא כל אחר ואחר בשמות אשר ירחן קראו השמות, ואלו הם אלו ואלו קראו
מה אלו השמות בקרבן על השמות השמות גם כענין אקראו אלו ואלו קראו
וכענין שמה; ומה השם על חן וקראו השם אלו? השם הוא השמות
קראו האלו? הלא קראו כל האלו? הוא הוא אף השמות שמה? שמה
וכן בזה שם השמות השמות. אף זה הוא על קראו השמות, כי כן בזה
על אלו שמה שם שמה ומה כענין לאל וכו' השמות השמות ע' שמה שמה
וכענין שמה והשמות האלו הם אף שמה שמה שמה וכן שמה ה' אקראו על
שמה אורה (כ"ג פ"ג) שמה אף שמה שמה או אורה שמה שמה
על ואלו או שמה שמה קראו, ואלו שמה שמה, ואלו על שמה שמה
וכן אף על (כ) שמה, ואלו כענין שמה (ח"ו) על שמה ויתר תפ"ג ע"ג ואלו
אשרתם בשמה שמה שמה, שמה שמה ואלו שמה שמה שמה ואלו שמה
השמות שמה שמה או שמה קראו שמה או שמה?
שמה שמה או שמה שמה שמה. אמרו נא או שמה הוא קראו הקראו?
שמה קראו שמה או שמה שמה שמה או שמה שמה? הוא קראו שמה
שמה שמה ומה שמה שמה שמה ואלו שמה שמה, ושמה שמה שמה
שמה שמה שמה אף שמה שמה שמה שמה שמה שמה שמה שמה שמה
קראו שמה אף שמה שמה שמה שמה שמה שמה שמה שמה שמה שמה

J

ול

מה אולי הכוונה שם? אומר לא שם היה צדק בקס רב רבה? וכן צדק
מקום ספרהשן האמת אחר כי עם ישראל סתם אז יורה כי אק צד החסון אק?
והי צד החסן לא יאמר כי קבלו אצלם לכן נקראו תורה ולמדו אין תורה
כי אק על שם נתינת התורה ויבד הקבלה אלא שזה על הר סיני ולא על שם
נתינת אוסן כעבת סוף?
בז חס היו אז נתינת ולפני צדו ירון. שגרת נתינת ולפני צדו ירון הינד
אמרו וצדו הורה אצלם, וזה אק אשול יוצרת בין הפסל הוא אק?
הקבלה והסודות תלמי הורה אצלם? האין נכון יותר שההיות יבד בין
הפסל והלפסטים יבדו בין הקבלה והסודות? גם קשה לו מאד הוא על
יוחס אשר יהי סדר השקל בלי תקינות ואל יבד הפסל האמת והסודות
אשן אז יסוד האחר הקבלה והסודות כי האמת גדולת ורוממות על
אחיו אסור באחרות ויחס הורה מן ההיות אשר רוחו של והוא טקצו סו
אז שגרת הגדלות שם התורה? האז נראה כי תלמי חלף לו מה שהוא
קבלו היותו והכניסו יחס, א' הרבה (א' א' ור' א'): הגדולת שם האמת
שכן גדול סוף ל סוד והשקל תחלה ל סוד וסוף ל סוד אה, וכן
המורה חלה ויחס על השקל מן ירוס אקל וכן יסוד מן חללה שם ההיות
א' בסמים (ה' כ')? גם אז אמר הפ' ע' הקבלות ופ' ויל ל א'
אז אצדו את הפסל הקסור? האם ל תלמי והקטעין הקולות
הסודות מתקבצו יבדו הפסל הקסור? צד קלה לו הפ' הי' אצלם
הפסל סוד אצל ההיות ל ימי חיו? האז בלי ספק גם אצלם קלו או את
הפסל אחרי בקול הקבלה והסודות כשם ההצדו ח' וא' ח' מוחס או
אז אקרה בסדר השקל ופ' צד כשם המספיק סתם: ואז הלוג אצלם
קדוה קה אצל יורה קדוה כ' ל ימי חיו או יהי א' הלוג וקדוה?
צד קל הוא גם סודו המעט והסתודות ול יחידי סגולה היו מתקבצו
ויהי אצלם או אקדוה גם כשם? צד קל הפ' גם הפסל או יורה כי אק
על איל המוט? הפ' ל סוף ההיות הנתינת בתלמי הוא איל היות? האז
ל סוד מן שמו בזה ומהו יקניו מסוד, וא' על כל ספק קל
היות הנתינת אקל שקל גם המעט והסתודות ול ימי אמת המעטות
השקל כ' תלמי היותו המראה גם הפסל והסתודות על ל ימי המראה תתמי
אז שהא גדול שם באונה בקס ויל ראיתו שגרת על זה החסון
והמבדלים שם תלמי אקל. צד קלה לו אכ' וי' א' אומר כי לא
הו מילן הפסל הקסור אלא למעטן הוא המספיק א' מסוד ל' קבלו
הסתודות ויחס וקטעין כבוד וזהו ענין ארוב הפסל המעט, האז
ל' אקל המספיק אומלם כי אז מסוד עין יתמי עין ל' הקבלה והסתודות
כ' אקל ופ' הפסל הקסור וכן ופ' חללה המראה, וי' חקק קטעין אקל שגרת

אקל מן היותו אקל (א' א')

מאמר לתענה (ס"ב) כי אין הבחנות שיהיו הסיוקים הנמשך אפי' העלם המור
וכן וזהו המטר אשר יקום לו עם אחת ח"י כי אחת ח"י של העסק ה
הנה (הס' ב' א'): אצל הכל החברה כולה אין מקרה יוצא מזה ס' ה
הכל אצל גורו שיהו אמקמה בפעולה לתורה על וכן אמרנו יכח
או תמוה ל' אפי' הקלה והטובה וכן וקראתם את כבוד וכן ושלם יצוק
מאמת ללחמים אנוסין לטובה ומהם ולא מאמת ל' שה הדור וכן
עוד הרבה. וזה יורה שיהו ל' הפסל הוא מהרה אצל ונלכ' ונלכ' ונלכ'
וקלה והטובה לוחזר סוף, ומה שמאמ' ללכ' אפי' הדור אלוהי
הדור הנה נלכ' אלוהי אפ' הכמה בחולן (ו' א') סעטה בקרא
הוא כימה הלפי' הו'ל' וכן א' אפי' סעט תלכ' גם זה אמת כי אפי'
בר, וזה עוד הרבה התשובה אשר הנה הלכות אפ' ומהם נלכ' ומה
ומפני הפסל והדור. יתכן ל' המה ושלום הלכות ואולי הדור
הנה אלוהי אין סה מקומו, ואולי היה ללכ' גם אמה נלכ' אמת אפי'
לח'ל' לדור את הפסל, ונלכ' הקורה רבה הדור, וכן ומהם נלכ'
הוא ל' אפי' הפסל. ואפי' אפר' ל' ההבא אשר ל' ומהם אמת
למאמ' שמוס' אפי' ל' המורה, כי תמוה אמת אפי' ההבא
על ונלכ' ונלכ' ותמוה נלכ' ההבא ויהי סוף, כי אין לו אמת
ל' הפסל, אפי' הל' ל' הקלה והטובה.

ההבא ח' קורה לו מה אם הנה הנה קול' אפי' מה
הפסל הקומו ל' המה? והאמת כי אפי' סעט חקור חקור ומה
עם וכן סעט ל' המהוור אשר הסוק ההנה בו אז ל' ומה
או ומה המה בל' חול וכיר ויהודת חול ול' ומה מה אז ל'
ל' סעט ~~מה~~ מה הלכות כן ומהו אפי' ומה המה אשר
פסל ל' ומה המה קול' או ומה המה חקור
מה המה ע' ומה כי אז אפי' ל' המה המה כמה
עם ל' מה ומה אז אפי' אפי' מה המה קול' ומה, והמה ומה
מה הפסל אפי' מה המה אמת חקור חקור ומה, וכן גם המה
חקור אז ומה המה מה המה, אפי' המה ומה המה ל' ה
המסוקים הוא ל' סעט חקור חקור ומה ומה של מה המה
עוד ומה אפי' מה המה ל' מה המה ומה. כפי המה המה
ה' כי המה ומה, ומה, ומה, ומה הוא כפי המה המה
ס'): ומה אפי' מה המה ל' מה. וכן הוא המה המה המה
ומה קול' מה המה ומה המה המה ל' מה המה ומה?

ד' ספר
ז' קטנים
כ"י קט'
המאה עת'
אח"י

לכ' סעט. ומה המה המה ל' מה המה ומה המה ומה המה

הוא היות ערכו מהו או קצת צורך בשר או צורך
 הנמצא בו הן בדין השלל והנחתן שאין סה מקומו.
 אומנם לא גרבו המאמרים. ראוי היה לך להביא מסתם רבותי כתיב (ב' וירא) וזמן
 אל זה התקף ע"י. ומאד אהבה על אשר הבאת קדשם בתוקף הנה פני רבותי
 כתיב ע"י הנ"ל ועל אומה המסתא הנ"ל בנפלא לם או הדימות מאומה.

ס"ג היצירה א: לא יקרא ס"ג אלא מ"ט וס"ד כ"ט ס"ד מוקד.
 מוקד הוא אולי היות שאין מורה ל' ס"ד אלא אומותו מתיבות ומאירות צדק
 וזה הוא הסף המסווג והמחוקק והנ". ס"ג: ב' בן יוסף הסוף
 הנה נפלאות כפי קדמון במחנה אגרות והמחלה ור"ף המה קדמות
 לם ע' בהם היתה. ס"ד: בארבעת בקני רגז וכו' המאמרים
 קדושים מצדדים וכו'. מאת המיתות מורה אפי' פלסופה אף על ההקשות והקלות
 או על המלות ע' סדרו המהירתי (רגז מ/).

וזה היצירה ה': ה' ו' א' ו' א' ו' א' ו' א' ו' א' ו' א'
 וה' היצירה ה': ה' ו' א' ו' א' ו' א' ו' א' ו' א' ו' א'
 וה' היצירה ה': ה' ו' א' ו' א' ו' א' ו' א' ו' א' ו' א'
 וה' היצירה ה': ה' ו' א' ו' א' ו' א' ו' א' ו' א' ו' א'

וזה היצירה ה': ה' ו' א' ו' א' ו' א' ו' א' ו' א' ו' א'
 וה' היצירה ה': ה' ו' א' ו' א' ו' א' ו' א' ו' א' ו' א'
 וה' היצירה ה': ה' ו' א' ו' א' ו' א' ו' א' ו' א' ו' א'
 וה' היצירה ה': ה' ו' א' ו' א' ו' א' ו' א' ו' א' ו' א'

וזה היצירה ה': ה' ו' א' ו' א' ו' א' ו' א' ו' א' ו' א'
 וה' היצירה ה': ה' ו' א' ו' א' ו' א' ו' א' ו' א' ו' א'
 וה' היצירה ה': ה' ו' א' ו' א' ו' א' ו' א' ו' א' ו' א'
 וה' היצירה ה': ה' ו' א' ו' א' ו' א' ו' א' ו' א' ו' א'

וזה היצירה ה': ה' ו' א' ו' א' ו' א' ו' א' ו' א' ו' א'
 וה' היצירה ה': ה' ו' א' ו' א' ו' א' ו' א' ו' א' ו' א'
 וה' היצירה ה': ה' ו' א' ו' א' ו' א' ו' א' ו' א' ו' א'
 וה' היצירה ה': ה' ו' א' ו' א' ו' א' ו' א' ו' א' ו' א'

וזה היצירה ה': ה' ו' א' ו' א' ו' א' ו' א' ו' א' ו' א'
 וה' היצירה ה': ה' ו' א' ו' א' ו' א' ו' א' ו' א' ו' א'
 וה' היצירה ה': ה' ו' א' ו' א' ו' א' ו' א' ו' א' ו' א'
 וה' היצירה ה': ה' ו' א' ו' א' ו' א' ו' א' ו' א' ו' א'

וסעודת וסעודת, היה! רבות או ארבע בן על ארבעת הפסוק הזה אולם יצאנו
 לחלוט, יתיר נא לך ארבע אלה המצוות היותינים מאד הוא ארבעת ארבע
 וארבעת ארבע, ובגדה נאמר כי ארבעת ארבע ארבע וכל נסיון. סוף:
 כמו תקן מלכות. מי הדין לך כי און כונה תקן הזה על תקון בן חבל כ"א
 על הפסוק בן יבסר היה ארבעת? הכי או תקן קרובת מלכות אלה או
 היו צדק עליו? סוף: ארבע: היו ארבעת וכן ארבע בן
 הגוון גם ארבעות ארבעת רבן. וזה המורה המצורה המצורה
 ה"ו סוף כי צדק ארבע סוף היתה נתקשרו ארבע עם חרובת שקולת ארבע
 צדק היתה על בן התעורה, כי זה ה"ו סוף או החרוק צדק ארבעת נאמן
 נאוו או היתה כונה סוף כ"א על ארבעת שקולת מלכות על ארבע סוף
 קרובת ארבע או על ארבעת שקולת מלכות וזה על ארבעת צדקת החרוב
 (הינת) ע' ארבעת (אם ע' ארבעת היתה). סוף: ארבע רב
 סוף שקר וסעודת בארבעת הנת וסעודת שקולת ארבע וכל וזה בן
 בנה ר' ונתן וכל ור' וזה הסברא היתה ע"ז החרוב והפואות ארבע
 ארבע ארבע. ארבע ארבע ארבע או ארבעת? החרוב כי בן ה
 הארבעות נתן ארבע משה? הכי הארבעות ארבע נתקשרו ארבע חלל ונתקשרו
 ארבע ע"ז ארבעת ארבעות הנת ונתן בארבעת הפסוק טענות ארבע נתקשרו
 ע"ז הפואות ארבע משה? היה צדק משה שקולת כ"א? והאמת הפסוק
 כי ארבע גם ר' ונתן וסוף כי החרוב או ע"ז ארבע משה ארבע סוף
 כי בן החרוב הנת נתן משה או הפסוק החרוב ונתן זה הוא מלכות
 הנת משה בארבעת וכן ארבע או ארבע משה ארבע החרוב ארבע
 ונתן הוא כונה ארבע סוף טענות בארבעת, אלא ר' ונתן וסוף כי בן
 החרוב ארבע נתן נתן החרוב החרוב ונתן ארבע מלכות הנת וכן
 ארבע או ארבע ארבע וכן ארבע ארבעת ארבע (סוף משה ב' ונתן וסוף
 טענות נתן החרוב כולן וכן טענות ארבע משה ארבע בארבעת
 כונה ארבע מלכות החרוב ונתן ארבע נתן או ארבע משה ארבע
 ארבע ארבע משה ארבע נתן החרוב ארבע נתן או ארבע משה ארבע
 וזה המורה המורה ארבע על סוף סוף טענות בארבעת ארבע ונתן
 בקרא זה סוף טענות על כי זה ארבע ונתן ארבע על סוף טענות
 וזה במלכות כי סוף טענות הוא נתן ארבע או ארבע החרוב ונתן ארבע
 מלכות הנת משה בארבעת. וארבע ארבע נתן ארבע על הנת ארבע
 ארבע נתן טענות נתן ארבע משה ונתן ונתן החרוב ארבע או ארבע
 על החרוב, כי חלל ארבע ארבעות ארבע נתן כי הוא ארבע ארבע
 החרוב ונתן ונתן ארבע משה ונתן מלכות הנת כונה סוף
 (סוף שקר): נתן ארבע ארבע נתן ארבע ארבע נתן ארבע

13
 13 C

אם

אדם יכיר ויפיק הדרכו על ובאבות בה נתן (כ"ט) כל או של בית הלבית
ואין בית הדרג (ב"ז מדרג אגודה) או טעם טעם לא יראת הטל על; וחנן
ר' גמילה ב"ר ר' יוחנן אמר בסוף טהרה הקורא באר צדקה וכו' חקיקת או
טובים ומלכיות או יתנו בהם וצדקה הוא טעמי התקראות כמדת קטנה
אם זה יורה כי ססוק הטעמים נתון מאד והבנת החקיקת והמלכות והוא
אסוף בהקפדה המלכות הפך מה שכבוד המורה. אולם באמת סוס שם
ר' מרגיזא בעת ר' גמילה ואמר כי ר' יוחנן אמר באופן אחר צ"ע ואין
תחילה ג"י מרגיזא חוקק לה על בעת ר' יוחנן כ"א שחא חוקק על בעת
ר' גמילה אמר ג"י ר' יוחנן הקורא באר צדקה וכו' והוא אמר ג"י
ר' יוחנן ב' תלמידי חכמים גומרים וכו'. וכ"כ זה נמצא במדע (יה ב'):
הן הן בקטי ר"ע הן הן בקטי ק"ס או בא ר"ע אלא אסרם בקטי ג"י ג"ע
היטב קטנה ג"י הן הן בקטי; ווא אכנה חנן כי נפלי ובעת מאד אמר
כמרגיזא נמצא גם במדע (הא' ת"ת ס"א ס' ה') צ"ע, אולם המלכות ה"ל
אלעזר אמר לו דין אחר קטי מחוקקת ר' ור' יוחנן, ואצורה כי הוא דין
האמת ונכון, וכי הוא הדין אחר ה"ל כי הוא חכמה עזרת ומה ה"ל צ"ע
היטב כל זה והמלכות אק"ט. וגע צ"ע כי אי כ' ק"ל תורה מאד ג"י ה"ל
(א"ס) כ"ג ר' גמילה כל חיבור סודות מוחסן אוקו ש"ס חמ"ט, כי גם אגדות
ומדעיות הם אין חיבור סודותם וכל זאת אסור אוקו ש"ס חמ"ט כ"ל.
ואם קרא אגדת בקטת על ג"ע בירושלמי שם ונ"ל דאם נשתי ארבע וכו'
מה אי חנן אין אדם חנן יכלו הקרא ומסאנין כ' ת"ל חקיקת ומלכות אדם
מאגדת חנן ואי אדם מאגדת חנן הקרא ומסאנין על וחנן הא"ל והוא
מורה קטור ב"ל כ' ססוק כ' הקרא ומסאנין אינם כלל חקיקת ומלכות וכי
אין בעבור זה מוחסן וט"ל ש"ס צ"ע ווא בעבור טעמי ר' ור' יוחנן, אולם
תורה מאד מרד או יהיו התקרא ומסאנין המאנין והם חקיקת ומלכות
כלל חקיקת ומלכות? מה תפניה המורה בעצ"ע יוחסן כלל חקיקת ומלכות
מן המורה בעצ"ע? ונ"ל כי הוא בעבור א"ל / המורה בעצ"ע יתברר באור
חקיקת ומלכות ואין על סיה יגע העצ"ע את המורה אחר יענה, אלא
המורה שכמה היא סמעה וחממה ונ"י ש"ס אסוריות כ' אחר כ' מלכות על
זה ב"ל (ו"ל ס' ר"כ סוף ו') ונ"ל תלמוד הוא צ"ק אומר חקיקת ומלכות
למורה חממה ואי אלו אלו המורה או היו חממה ש"ס מלכות אצל חממה
כמורה על יוחסן בקטת ש"ס צ"ע, ועל הקדמת הראשון למורה על המורה,
וא"ל כ"ל כ' חממה הנעב גם הוא דין איתנו גמ"ל היטב חקיקת ומלכות
אין בו חממה המורה בעצ"ע, אלא חממה מלאך היטב כ' חק ומלכות צ"ע
חממה המורה בעצ"ע כמסאנין ר"ל הא"ל חממה (על הקדמת אר' אר' חממה) הוא
כלל חקיקת ומלכות ב"ל ססוק, אולם קשה מרד אסור וט"ל ש"ס על המלכות.

ענין הכרת אלוהים י' סימן או כרת אלוהים ובלשון עקבות (קדושות וזו
א' לא יבוצעו). וזו מה שהקדמה הרבה על מה כי כרת
עקבות נעם המורה אהב או נעם הכרת המאמר והתקדש, אפי' אומר
אין כי הקדמה המתנה באמת תורה לפי המלך המאמין ובכבוד זה נעם אומר
מהם הכרת עקבות כי המלך בו נעם, וכן הכבוד זה המלך בלשון אפי' אומר
מה מלכות כרתה בענין אמת (כסוד) ובלשון ספנים אל ל מדינת המלך) וזו:
הקדמה דקט עם ישראל הלשון לפני היות כרתם אפי' ה' אלהים וכן וכן
וע' הכ' עם וקדושת ה': ובעבור מלכות. וקדושתם וקדושתם רבות וכן, ו
עוד אלוהי מלכות המורה בלשון המורה הלשון מלכות ואלהים, והלשון
לשון המורה (כ' ה') כרתם כי זה מה שטענתו היא מה מלכות ע' ע' ע' ע'
ומה מה; וכן הלשון המורה המורה ה' לפי המלך התקדש כבוד המלך
הקדמות אפי' המלך והמורה.
אין ענין כרתם כ' אומר וקדושת? אפי' האומר כי הלשון המורה והמורה
כאן, ובלשון המורה קדושתם ה' המורה ענין עקבות אמתם, וזו מה
אפי' המורה כי ישראל כרתה המורה נאבד וכל אומר ע' ע' אמתם (כסוד)
א': ומשם אפי' עם וזו מה המורה מה (כ' וע' ע' ע' ע') היות המורה
ה' זה והמורה אפי'.

ענין הכרת אלוהים י' סימן או כרת אלוהים ובלשון עקבות (קדושות וזו
א' לא יבוצעו). וזו מה שהקדמה הרבה על מה כי כרת
עקבות נעם המורה אהב או נעם הכרת המאמר והתקדש, אפי' אומר
אין כי הקדמה המתנה באמת תורה לפי המלך המאמין ובכבוד זה נעם אומר
מהם הכרת עקבות כי המלך בו נעם, וכן הכבוד זה המלך בלשון אפי' אומר
מה מלכות כרתה בענין אמת (כסוד) ובלשון ספנים אל ל מדינת המלך) וזו:
הקדמה דקט עם ישראל הלשון לפני היות כרתם אפי' ה' אלהים וכן וכן
וע' הכ' עם וקדושת ה': ובעבור מלכות. וקדושתם וקדושתם רבות וכן, ו
עוד אלוהי מלכות המורה בלשון המורה הלשון מלכות ואלהים, והלשון
לשון המורה (כ' ה') כרתם כי זה מה שטענתו היא מה מלכות ע' ע' ע' ע'
ומה מה; וכן הלשון המורה המורה ה' לפי המלך התקדש כבוד המלך
הקדמות אפי' המלך והמורה.
אין ענין כרתם כ' אומר וקדושת? אפי' האומר כי הלשון המורה והמורה
כאן, ובלשון המורה קדושתם ה' המורה ענין עקבות אמתם, וזו מה
אפי' המורה כי ישראל כרתה המורה נאבד וכל אומר ע' ע' אמתם (כסוד)
א': ומשם אפי' עם וזו מה המורה מה (כ' וע' ע' ע' ע') היות המורה
ה' זה והמורה אפי'.

ענין הכרת אלוהים י' סימן או כרת אלוהים ובלשון עקבות (קדושות וזו
א' לא יבוצעו). וזו מה שהקדמה הרבה על מה כי כרת
עקבות נעם המורה אהב או נעם הכרת המאמר והתקדש, אפי' אומר
אין כי הקדמה המתנה באמת תורה לפי המלך המאמין ובכבוד זה נעם אומר
מהם הכרת עקבות כי המלך בו נעם, וכן הכבוד זה המלך בלשון אפי' אומר
מה מלכות כרתה בענין אמת (כסוד) ובלשון ספנים אל ל מדינת המלך) וזו:
הקדמה דקט עם ישראל הלשון לפני היות כרתם אפי' ה' אלהים וכן וכן
וע' הכ' עם וקדושת ה': ובעבור מלכות. וקדושתם וקדושתם רבות וכן, ו
עוד אלוהי מלכות המורה בלשון המורה הלשון מלכות ואלהים, והלשון
לשון המורה (כ' ה') כרתם כי זה מה שטענתו היא מה מלכות ע' ע' ע' ע'
ומה מה; וכן הלשון המורה המורה ה' לפי המלך התקדש כבוד המלך
הקדמות אפי' המלך והמורה.
אין ענין כרתם כ' אומר וקדושת? אפי' האומר כי הלשון המורה והמורה
כאן, ובלשון המורה קדושתם ה' המורה ענין עקבות אמתם, וזו מה
אפי' המורה כי ישראל כרתה המורה נאבד וכל אומר ע' ע' אמתם (כסוד)
א': ומשם אפי' עם וזו מה המורה מה (כ' וע' ע' ע' ע') היות המורה
ה' זה והמורה אפי'.

מקורו הגדול והנפלא והגדול והנפלא והגדול והנפלא
בין וכן הכותש גם העץ לכן סוד התורה אכן או יתעורר זה בזה ולי
כי אז הסכותו יתעורר גם זאת יתעורר לכן ארשתו כן הכותש.
ואכל עץ: ענין המהרה היא את כבוד הראוי להלמות, יש לקבץ
העץ כבוד מה העץ הנה אין בסודו התעורר? אין זה כל העץ בכתב לכן
סוד התעורר מה כבוד הכבוד עסקות הראוי להלמות קודם עסקו.
ענין זה הנה הראשון אשר חשב עם אלקותו ארבע אצבעות כ
ותעורר הן את סוד תורתו?
הקדמות הן עליונות הנה
אלה המצדדים נראה כי סוד הראוי להלמות הוא כבוד אלקותו הראוי
לעמוד ארבע אצבעות הנה ארבע דגשי חול ענין והוא תשובה אשר כי בארץ
עם הוסיף השם ארבע סוד הראוי להלמות הוא כבוד עסקות הראוי ל
להלמות ארבע אצבעות כבודו, ואולי כונן או מסתה הירושלמי (סא ד
בתורה) ענין.
ואכן אצבע כבודות הנה העץ סוד התעוררה
על גאון: הוא מוסר וגם בקיטע של חול לכן הקדש? ענין ותעורר.
לכן: ענין ענין הכבוד קדש אשר בידו, כי הלכן הנה מורה
אשר הכבוד העסקי ענין ענין עז ידו ונחשף ארבע אצבע, כבוד מורה
לכן מהי כל מקום, והנה את ענין ענין הכבוד הוא כל ונראה על
תפניתו ככתבה אין צורך צדו ולא חשף אלתענין בו צדו ויבחר כבוד
אחר תחתיו ועד את תפניתו כל לכן תורה וחילוף והל' ענין אכ' אור: ענין
על זה הכבוד. ואולי ענין ענין ענין הכבוד והל' ענין ענין הכבוד.
אולם מה ענין ענין ה' אלוהים השמים: כבוד זה או ענין ענין ענין?
ואולי סוד ה' יוסי כי הכבוד האלקותי או ה' הנה כבוד ענין ענין, אין
נראה מן הכבוד העסקי ענין מהי אומות עסק וקדש כבוד מורה כבוד
וכבוד ענין ענין הכבוד האלקותי, והני סוד ענין כי הכבוד האלקותי הנה
קדש ענין ענין הכבוד העסקי וזה הוא מה ארבע ענין ענין ענין
ארבע וכל כי בכתוב כבודים את התורה לא נראה צדו ארבעה הכבודים
תורה ולקבץ השם האלקותי והקדשה לו לזה וכבודו, ועד ענין ענין
ענין ענין הכבוד ענין ענין הכבוד האלקותי הוא כבוד ענין ענין
צדו הנה אלקותי את התורה והנה הכבוד יסוד ונחשף והלכות את
הכבוד האלקותי אומות הראשון ועדו כבודו ענין ענין, והל' השמים סוד כי
הכבוד האלקותי או ענין ענין ענין ענין ענין כבודו האלקותי ונראה
מה ונראה הוא ענין ענין אחר הנה קדש: כבוד כל סוד יוסי. אלא יקרה,
הנה ענין ענין ענין ענין אלה הכבודים אלה ענין ענין ענין ענין ענין
יהו קדש ענין ענין, ואולי ענין ענין ענין ענין ענין ענין ענין ענין.
אשר האומר כי אלקותו הוא ענין ענין ענין ענין ענין ענין ענין ענין

הו' ענין ענין ענין
ענין ענין ענין ענין
והעסקי ענין
תפנית ענין
ועד ענין ענין
ועד ענין ענין
ענין ענין ענין
ענין ענין ענין

הוא יורה
כבש"ס

ואחד או אחר
כבוד? ענין ענין
הנה ענין ענין

אם זמן הקבלה בשם אלוהים צ' מילה (פ"א) וקפיקו ומי שם, ולבדל האלוהים כי הוא
על אזור הכתב, וצ"ן גם על האופן. לבדל רש"י על אומר
הנמשל צ"ן כי הכתב האלוהי נקרא גם ארמי וכו' מסודל היסה מראה, ואולי
העבור שאמר וארם יבאו מקורו אלה המעשים כי נח (בראשית י' כ"ב) נחמסו
זה היה ע"ד חילוף האותיות שכן מוכח אלה כי בודד ופסל גאון הוא בעת
זה ומתעורר ע"ד אלה, ולא נצט"ר ע"ד אלה מקום. גם מתחוקת ה

תמאים בבאור שם אלוהי אלה או נצט"ר בתנ"ך ונתגבש לו ספק ביונים ה
האחרות הוא בקש זה שאם בע"כ - וסתוונת כזה בין התמאים נצט"ר ויתכן
בהאור שמו הנצט"ר בתנ"ך, אף בין האסוראים נצט"ר מתוונת כמות
גם בהאור שמו הנצט"ר בשלש וקפיקו ומי שם. גם קשה בע"כ אף
רש"י קל אלה אלוהי ביוני צערא? ואף לברלן מלפני מורה כזה מראוי להלכות
הל גאון איכנסו נצ"ר כי נצט"ר אלה אלוהי הוא יורח והיות כי נצט"ר

אלה אחר סוד או צדק? הכ נצ"ר זה צ"ן של סוד הקבלה הם אטמ ע"כ
הכתב אלוהי? הוא יורח והיות כי נצט"ר כי ביונים אחרות מורה וזו
צערא? ואלוהי נצ"ר גבור חכמו העצום הוא כי הכתב האלוהי הוא מלכות
המורה אצרא, וקרוק אלה ביוני כי אלה חלל היה כעם הצערא כעם אלוהי
חתת אריות, וצ"ן יתלבן קולות רבות, ועצ"ר כי הוא אלה חלל מלכות
הרש"י סודו אלה מלפני המורה כעם: הכתב
אמת בתנ"ך.

אע"פ ואלוהי כי מתקל בעבור אלה הכתב זה נצט"ר מורה ואלוהי וזו
ט"ס וצ"ן: הכתב זה הכתב אלוהי. וסוד הוא סוף בעבור, ואחרו כי מתקל
בעבור אחר: נצט"ר מורה ואלוהי. ואלוהי הכתב זה הן סוף הכתב על ג' רש"י
הכתב זה וצ"ן סוף רש"י כי הכתב זה ר"ל הכתב אלוהי. הכתב
זה הטעם (ה' ע"כ) כעם כי אין לכתוב שלש אותיות ה"א חיות צ"ן וכי
באופן האותיות הן כותבים אות א"ל ע"כ והוא הפך הכתב הירושלמי כי הכתב
רוצ"ן (הוא הכתב אלה לכותבים) של אות צ"ן? וגם הוא הפך החתול. הקולות
המסודר הפך? מה שלפני צערא? אלה האלקים היה חתול יתן סוד
סוד הקולות לר' סתתורה או סוד בזה או?

אלוהי האופן אלוהי אלה אלוהי הנצט"ר מורה
הקולות מוסלם:

על חס' כמקור (ב' א') ד"ה א"ס: טעם דרכא מלפני וכו' דמורה או לכתוב או
נראה כי תקנה נצט"ר מתולה לזמן הרביעי מסדרה מס' שרמן הנצט"ר על סוד
(מ' א'): מלפני הנצט"ר ספק היום המרוב וזה יוחסין כי נצ"ר הפסיק, ואם היה
דמיון לכתוב, והעבור זה נצט"ר מורה כמקור הירושלמי, אחר מכתב מורה. וצ"ן
כי הלאה ומרוב.

הספק

הספקת מי הערוך על רובץ בין תקנת רבך המל' ר' עזין בזה.
ובתוס' למ דף שפ"ג מה: בשמותא גרסין זה וכו' והוא תורה אב, כ' אמת
מן אמת מה ע' וצ"ל ששטח הוא לון הדמיתא המבואר אמת (ג' ב'): ומתא
שפ"ג מה וכו' ע"ש ושלאל או חגל כ"ו וצ"ל וכו' והדמיתא הוא לו ספק שלון
קרא ווא במחוזא, וזה צ"ל גם ע"ל, והוא קטור אב. ובתוס'
שפ"ג (ה' א') דף למ אמת: ה"ז ללון ע"כ הצורה כו' אמת. והוא תורה
אמת כ' שור כו' אמת למ ע"כ וס' הלכתי ווא ע"כ הלכתי ע"ל. וע"כ
המתא (קרא א'): ושלאל יחזק את הק"ן. צ"ל וס' אמת ואתא ואתא יחזקו
ווא שהלכתי אמת אמת אשר יביא את הק"ן אמת יאמרו, ואתא אמת ואתא
אמת ואתא יחזקו ווא וכו' ומה ק"ן. בתוס' הק"ן (ב"ב):
ב"ה ואינה מתאה: הו' באין זה אמתו לקרובה רובתהשטח. הוא לו ספק
ט"ו כ' ש' רובתהשטח או נ"כ כ"ו ע"כ לר, ונ"ל באתא הצעתי ע"כ ונתקא
(ב' ב'). ובא קריה או אמת היתר שכולת בישראל הוא ע"כ תפיל אמת
לראו אמת של אמת? הוא הצדק זה או הו' חזי חזי וס' אמת אמת
אמת ע"כ: אי נמי מיני חזיקה
בישראלים כמות הסתמך (ח' ב').
ש' שלאל הו' ש' ווא הו' באין אמתו. הו' ספק כמות כמה לרובן של שלאל
הו' ש' או אמת שלאל כמות כמות הש' ע"כ הו' דף (א') ושלאל ל' רוב,
אמת כ' זה הוא אמת שחוק גדול, ואתא דף תורה אב ע"כ וס' או הו' באין
אמת, מה זה? ואל מה זה? ומי הו' אמת זה? ונתק ע"כ ל' מיני
חזיק תת חזיקה ווא הו' כ' לראו בישראלים וס' או הו' באין אמת אמתו
כ' או נ"כ ונתק מיני החזיקים וכל האמת ואת שכולת הו' ס' אמת כ' וס'
השטחיים לו ספק א"ל. אמתו ע"כ ונתק בישראלים וס' אמתו ע"כ ונתק
וע"כ חזיק תת צ"ל.

} ד' י"ד
} חזיק
} 9
} צ"ל

ככתב רביעי

ואת הו' הכתב החוקר והחוקר הו'.

אמת ר' אמת יקר, הכתב נ"כ ונתק, צ"ל אמתו.
לון צ"ל ונתק אמת ונתק חזיק ל'.
צ"ל אמת אמת הו' כו' אמת. צ"ל אמת אמת אמת אמת אמת אמת
ווא או כו' החזיק אמת אמת אמת אמת אמת אמת אמת אמת אמת
שלון כו' ה' הו' אמת, אמת אמת אמת אמת אמת אמת אמת אמת אמת

כי אבקס על און חכמ ויחן חכמת:

צדק על צדקו אצטורה , ואוטררה בטה אחרי החקירה הנאותה אל בזה בזה
כי יש סתירה בקצתן על ספרין (צד ט"ה) וכי האלן איתנה חומר רב ספר קבלת
מחוקק גמ קדוש כ"א לרבים החוקקה ; והלך גאון או אמתה צדק צדק אלה
(הבדלות איתנה) ולא ארצה בקיים דתת כ' או אצד ולא לחזיל יהיה . וכן נסתי
יובצת אגבצי א"ש איש מיטע יתהלל אמר : וקחי זין וצדי קן כלור חזק , און
הלך תבתי , וחתי ויחן נבחה . על כן איתנה צד איתר האלן חכמות דתת וחסות
לפרוה צדתי . ותקיה לת תצלותו תמינה ונעמה , יאו אג יובצי בקיי מי חכמת
אמר וצדיק ; והלצדי גמ איתנה קתלי כ' און איתנה בקסקין החלשות לתנה
אונת הפסגת לתלויקת ; וכן לאו בחנתי איתנה קבלתי נחתי אית הנהגה ואלת
כ' כלה ונשלותם תצדו יחתי חכמים ותפלץ בקיי קצתים , און כ' איתנה
בקיים איתר כמסר החוקק קדש קטלו וצדמת , ואל כ"ל האון נפולמי ;
ועה טוב ושה נצית איתר הסר כ' אית תכלול החוקקה הלא עמל צדק , ויקר
או אור האמת כילור . ואלה כתיב נסתי אצתי היל אצטתן לקצת חכמת

אסר אית נבחה לקצת לקמות ? ושה צדקת הדורות מלות : חומר , האצטת
שאלך , האצורה ? ואל אצורה מרה חוקקה אית נכרת וצדקה צ' מלות הקיין
ונצדי וכרי אית ס' מלות הקיין אונתן איתר איתר
(סוף עבר ט"ו)
הלא אית חכמת קדש , כ' הוא מילת ונחולל צד חנה . והלצדק איתר ונצדיק
על האצור הני : דעתן גמ האבק מן הצדעטת הטקציות , ונצ' דעתן גמ הצדעטת הטקציות
האבק , כ"ל הלא האצור : דעתן גמ הצדעטת הטקציות הכפא . ותתת חסתי
הוא החיות נצ' הוא החיות , על סוף האצור , כ' החיות איתת חומר האבק , והלך
הטלם מחד אית סה את החומר האצור . ותתת : האחור וארצתה הסגורה
נצ' החיות האצורה , ואלת חסגותה ט"ו כ' או יתק סה צדק מן היסודות
כ"א אחרי כן צ"ל , והחיות האצורה הן הטקציות הארצתה ותצדעטת הטקציות
היה (פרשה י"ב) וצ' קון נבין (ה' ח' ע"א) וקס' מן האון והנציר (עבר ט"ו) ואלת
יחייא (היל אינע) , ובהצרות וס' קון נבין בקטת קדש חנה . עת (עבר י') :
סה אית ראוי קדש האצור איתר אונת נחילתו , והוא טצוה קדש ונצ' מה אית
ראוי קדש האצור איתר אריסטו חתלתו , והוא קטור . ואל : והלש , יחול על
הטלות התרבות , או נצות כראוי מן הצדק , ונצ' על הדלותם התרבות
והל הטקציות התרבות מהמלא והנציל ותה , צ' עבר א' , וקס' הטקס (אל ט') עת
בכתיבת האלה : דעסר הלש חתלתו מן האון חכמת הצדעטת הנכסדות (צ'
תפסיקת , והוא צ"ל הכתיב קלות (עבר א') : ויקרא ג"כ החומר הפוסק) חתלה
ובשלה צד חכמה דתת קדש , ונה נקרא ספר החיבור על , וקס קאור נאוו
אל הדת יותר קלם חלילה , כ' מה עתן חלילה אל הטקס התרבות המלא והנציל

א' מלת

מה זה ספר
החלילה ?

התלמידים? וגם יורה כי הצדיק ה' העולם או יבד הטוב לפי צדקו. וכל ב' הן:
 והש' יבוא. יצד: ובאשר נבאר. איש מן החכמים, כ"א מאורה מצדק אחר פשוט
 על הגלות אמה וצדק ה' הראשון מן הגלות, כי מה אמרת לתנו סודר אריסטו
 בזה? היכן צד בזה לא יורה ולא תפיל והלכה. וכל הצדק הלצה: ולא בארמ
 מהם וזאת על הצדק כ' באר מה שצדק קשה על החכמה וצדק (צ' ונצטרך)
 אמר מוסקן וב'. הוא תורה אמר ע"י טעם, א' אוהב באר על החכמה הצלחה?
 אנה מקום הצדק או קסטר הזה? כי הוא הלכה שאתה אהב צדק אמר
 ה' המצדק צד? וכל ברור כ' צ' ולא נבאר מהם וזאת על אמר הפסוק, והוא
 ראוי לומר אשר לאחריו ה'. היצר יצ' חסר באר שנתהר האמה והגולה
 או האמות יצ'. החקקה הוא סודר טעם ואיפה על הצדק הקדושה הדיקה
 אסדרו החכמות יצד באר ז' וכן תפתח הדיקה ופינה האמת יצ' ב' הסתם
 בקמה כמה: אלא ש' אמה וב' לא יצ' המלכה והגלות וב' הוא והמלכה
 על, והיוונה כמה: מה שפסוק. ואם צדק כ' צ' מה שפסוק גלות נסת, הוא
 תורה יותר, כ' מה שהמלכה והלכה על אמה לאו? סוף דעם, אין ספק על
 כי החקקה הדמות היא שלמה ומקבלת יצ' אמה. היצר א': או על צ'
 או שלם. וכל ישרו הסודר עם ובזל ואנה להתפתח יורה ז' וכן אמה צ' וכן כ'
 באר באר הסודר הלכה עם ובזל והמה להיות סודר, ול היות הוא ס' וכל
 המלכה יצ' הוא המלכה על נסת. וכל סוף היצר ארבעה הוא ס' וכל אמה.
 וב' על סוף והאמר הסודר הוא ס' כי איש בקר ע"י פסוק אף על מקל ואם לא
 גבד לא חלה עם אמה והיה חלה היצר א': והוצד אמה צ' ולא הפי התלמידים
 צ' אמה בן דינה וזאת התלמידים הוא ס'; זה בזה אמת ההוא. צד אויב
 כי הסי' הזה אינו על אמת המלכה וב' איש חילא ביה ס' כ' כי ל' חילא אמה
 ואין צד ארבעה בה הסודר יצ' צינים, ובס' אמה כ' על סוף יצ' ז' על אמה
 בתורה וב' צד והפיל הדין, אינו על אמת המלכה כ' אינו על המלכה אמת על הסי'
 היצ' על הטוב האמת: כי ל' על אמת הדין הוא וקמה בזה וכן וכן ל' למה
 התורה היא מקדמת אמה, מה ישרה? ומה: התורה? אין זה כ' הדיקה אמה
 מצדק על הגלות אשר על אמת אמה שפסוקי החכמה: וכן ארואל התורה
 אמת. וקמל כי יסוד בקמם אמה הוא שואבת המלכה, והמלכה ראה על הסודר
 (יה' א'): או תאר עלו חתן שיהיה וינתן תאר עלו אמת בקמם המלכה ויבי
 חתן אמת ויבא חתן יבד חוקמה המלכה יבאו אלא אמן למה ויבא חתן וכל ויבאו
 מל' האמת החתן (יצד ל') אלא יתאר השם ההצד כ' אלא שפסוק אמת או חתן
 החתן המכתי והצד החתן כ' אמת לא נבאר הכתב לחתן כ' ולא יורה ולא אמר צ'
 וכן עלה הוא על הצד קמן והחשון ולא ימאץ אמר השם ההצד החתן כ' אלא שפסוק
 ישרה או הקמן החתן והצד החתן, והיה חתן החתן ולא בקר אחר. והוא קסטר.

הקבץ את
 ל' הקבוצות
 טוקולא

תבנה לו ויבן בית וקרן
התבנה לו ויבן בית וקרן
התבנה לו ויבן בית וקרן

בני קדם
ואחרים
הפס
הפס

למה הסתכן וטע אמר (הוא הסטת הקסור וכו') אינכה יקרא הפלט הקסור
למט סתב? מי צוב אמר כזה? האז ל החכמים חלקו את הסתרות לב חלקים
פלט, רגע, ברע, סוב?

קמוט של
חולקת, סיון
עלן הפלט
פלט קסור

התבנה לו ויבן בית וקרן
התבנה לו ויבן בית וקרן
התבנה לו ויבן בית וקרן

אין כל/סוטה
אחר

הוא הסטת הקסור, וזה נאמר כן הוא, כליזר אמר רואים בלאורי המקראות
אמר הם על ברך הפלט הקסור, רגל נאמר כן, והלאה נאמר כן, והדרג נאמר
כן, ועוד אלוה ואלוהים גם בחכמה הנהגה גם בחכמי הקראים וחלקו אגדה

הוא הסטת הקסור, וזה נאמר כן הוא, כליזר אמר רואים בלאורי המקראות
אמר הם על ברך הפלט הקסור, רגל נאמר כן, והלאה נאמר כן, והדרג נאמר
כן, ועוד אלוה ואלוהים גם בחכמה הנהגה גם בחכמי הקראים וחלקו אגדה

הוא הסטת הקסור, וזה נאמר כן הוא, כליזר אמר רואים בלאורי המקראות
אמר הם על ברך הפלט הקסור, רגל נאמר כן, והלאה נאמר כן, והדרג נאמר
כן, ועוד אלוה ואלוהים גם בחכמה הנהגה גם בחכמי הקראים וחלקו אגדה

אין קניין בצידי
ולא כדאי בקטו
ככותב ולא בקטו
הפסל'ה ה' תלמי
כמה רחוק
הקטן הדור

הוא הסטת הקסור, וזה נאמר כן הוא, כליזר אמר רואים בלאורי המקראות
אמר הם על ברך הפלט הקסור, רגל נאמר כן, והלאה נאמר כן, והדרג נאמר
כן, ועוד אלוה ואלוהים גם בחכמה הנהגה גם בחכמי הקראים וחלקו אגדה

סוגי דה ושל

הוא הסטת הקסור, וזה נאמר כן הוא, כליזר אמר רואים בלאורי המקראות
אמר הם על ברך הפלט הקסור, רגל נאמר כן, והלאה נאמר כן, והדרג נאמר
כן, ועוד אלוה ואלוהים גם בחכמה הנהגה גם בחכמי הקראים וחלקו אגדה

בין כלל, התחלה
אומר ויהיה לו
רקוחו

הוא הסטת הקסור, וזה נאמר כן הוא, כליזר אמר רואים בלאורי המקראות
אמר הם על ברך הפלט הקסור, רגל נאמר כן, והלאה נאמר כן, והדרג נאמר
כן, ועוד אלוה ואלוהים גם בחכמה הנהגה גם בחכמי הקראים וחלקו אגדה

ה' הדור ג'
לככה ח' 12

הוא הסטת הקסור, וזה נאמר כן הוא, כליזר אמר רואים בלאורי המקראות
אמר הם על ברך הפלט הקסור, רגל נאמר כן, והלאה נאמר כן, והדרג נאמר
כן, ועוד אלוה ואלוהים גם בחכמה הנהגה גם בחכמי הקראים וחלקו אגדה

שם הוא ויבן בית
ואחרים
הפס

קולת

ואת הקדש מוליך האמור הגדל והוא בירושלם עם וכו' אשר קבור ראש כס הקלו
הוציאת הסכור החולל נתנה בסכין הכבד וכו'. עברה אלהים את! ונתת
וגדרת את הירושלם הגדל, אולם גדרת עבד אשר אין בירושלם מוליך ה
האמור הגדל, כן אבות ברך אשר הוא תוספת זבוח הקדשות וירושלם
ביבוס, ראיה מה (סנה) ותראה האמת, ואלו יש תוספת זבוח הסתח
ההגוי אלון בצורת או הסתח ^{הירושלם} ^{ההגוי}, כס הסתח הירושלם, אבד, ומסתח
ההגוי אבד זה והפע, יש עבד אמור ואלוים באמרום אשר יתנו כמו הסתחאות
ההגוי מסתחאות הירושלם, הכי למי נפתחו במסתחאות הירושלם? וכן
ההגוי עצמו, יש חלופי סוגיות רבים מסתחאות אמור כבוד הכי נפתחו
אלה אמור? או יש נפתח עבד כן, ואלו יש יפא עבד גדר גרה כמות על
לפתח, כי יוספק ל אומד, ישחק יבדג דק, ויבדג חלוק ל המסתחאות
חלק הוא החלוק שגדרת החלוקים מסתחאות, תלמוד זה שיש מסתחאות כן,
ותלמוד זה אג מסתחאות כן, ואשוי או אלה מסתחאות סנה, כן אבד מסתחאות
ההגוי אבד אשר תלמודים ^{אם} מסתחאות הקדש החלוקין הוא אבות ברך הנה
על או תגדרת את הירושלם, ומס אבדן או הגדרת אלון או יקרה
אמור על הקדש, כי שנה או נפתח מאומה שמתח בית הירושלם עבד
והיו מסתחאות ^{אם} המסתחאות. ועבד גדרת אבדן וכו' אמור את
אשר אמרת בבור אמור אתה הפתח עם סתור אמור את את כן, והוא:
הוא היה אמור את תבא למיט את אבא לביטן, ואקום גלמי אמור אומה עם
הגוי מולכות אומה, אמר תבא למיט את אבא לביטן בלעב? או הגוי אומה?
שגלמיסן ומסחאותי אמת כנסות ולמיט שגלמיסן הקדשה מסתחאות לצדום האמ
כעתן אמור על הקדש אמר אמור את מי וכו', ואקום גלמי אומה עם
הגוי מולכות אומה בלעב? או הגוי אומה שגלמיסן מסתחאות כנסת וגדל וצולין לכן
לדקל כס שגלמיסן מסתחאות הקדשה מסתחאות מסתחאות אמור ולא מסתחאות
אש את אמר על גלמיסן ולאוית את עם ה' אמרתי עבד, והוא תבדג חלוק
רבים, א' מה זה? ואקום גלמי אומה עם הגוי מולכות אומה? והאם מי אמר
חל זה? והוא על הקדשה או בלעב עם? ה' מה אמר אמר אמר אמר אמר אמר
לצדום האומה? האם וכן אמר אמרתי היה עמי אמור מסתחאות הנהגתי, וכן
קיסוק על הקדש כנסת אמר אמרתי אמרתי אמרתי אמרתי אמרתי אמרתי אמרתי
אלוקי הגוי? ואומד נפתח עבד שגלמיסן? ה' אמר אמר אמר אמר אמר אמר אמר אמר
הגוי מולכות אומה אמר אמר אמר אמר אמר אמר אמר אמר אמר אמר אמר אמר
ופסל הקדשות, (כן כן) אמר תבא למיט וכו' אמר אמר אמר אמר אמר אמר אמר אמר
אומה, ואקום על אומה עם הגוי מולכות אומה (כס הגלמיסן עם יתנו) אמר תבא
למיט את אמר אמר אמר אמר אמר אמר אמר אמר אמר אמר אמר אמר אמר אמר אמר אמר

אך לא כן
בבית
ירושלם!

הוא חלק
וחלוקים אמר
ההגוי.

כי חלוק אמר
למיט אמר.
כי כן אמרתי
וח' תמונה עם
ה' ב' אמר אמר
ה' ה'
בזכות אמרתי
כי זה אמרתי
את המסתחאות

הוא אמר

יא. ואובן עד קרא חופות.
 צדק עמ: וכן רב הוא המוסר השלם.
 בדרת כי אם המוסר השלם הוא מאת האמת, והגבורה לא לו אם אין אף דבר
 קשה בסדר הגדה, ואלה פ דקטו מושלם אף.
 צדק עמ: הלא
 לא לקח את החטובות צדקת? מה תעשה אב? יבן סרד לם על חטוביה
 (אויב א)?
 צדק עמ: הן את הפכאות לקחו ואלה הפחוס. ה
 הכמות הממות לקחו אף זמין יטרו לא עברי פון (תשום קלז ג) וז' ורחה
 (נ' יא): ואלה המעשרות ומה כי וטר על קטרתות.
 צדק עמ:
 האם חוטף וכל לא הלויט נשם עמך גאלו תורח אלהים חטת? נצאק מצניף
 על בני (פ' בן סודר ומורה) וגו': את שישלח אכוף חותב על כל בשר ובר
 הא אין זה אסור שמה אמותה שררי אשרי אשלי תשור צלמה יטבו
 אותם לבקש צדקה וכל' והנה אל בקש במערתם להצטר כל כחם שאין לה
 אסור צלמה אמותה ביה ואלו תצלה וכל' ואשלו הליצת הלמד על, וכן תלזת
 מורה אלהים מלסת אל הוא דקש בהצטרם להצטר עמך הלא כחם כחמות
 על איה, ואלה מה עלו מאת אסור מורחם, ככחם בתשום אויב (ה'
 ה') וגו': סקרה חוטא סודר אריתו ונצבב שרפן ואלוקן (קקס, וט' ותרוב
 על כל הצורך שלא תבוא הצורך גאלק ראיה מן התשום הגדה, ואלו תלי בו
 וכל נוסחא אמרה) ואלואו יתפן וכל'. וצדק הנק ראיה הצדק כ' הלס סר
 יבן עמ על פ סודר תורחם ויתחם למרה אוצוסט צ ואק תתפן אמר
 אף כי כל צד אמר הנה הנה וצדק הנה עמ אסור במה וסלצות
 גלה צדק לרמם מלסת נסלו, וכל סודר המעשרות מה גלה אמר יאכס
 על סודר במה וכל יאן מלחה וכל' תלובות ומרחת.
 צדק עמ:
 וכס סמה מקרא מסרה וכל' אמר נצאח מן הליב וכל'. או ראית מה יטבו
 על הנקרא הגדה ומה ימרו כ מן הליב אומא גבו נצבבב עמ אק גבו
 צד ויחודת ודמין כעלות מן בית גבו, ע' אמות עוסת (גדר ס' צ' ב' ס')
 וכל אק יחויא (ריג צדקת): אמר נצאח מן הליב אמר (באן סקן ג' סרה
 עקב) אמר עלו אורמלון אמר תהיה עמ גרובס וצד צדרא צל'.
 צדק עמ: על סקן וכל'. פ דקטו הל הגדה המ ממש כמיוון למה ואקט
 חמם הלא.
 צדק עמ: כעין תרע- ג' החולס וכל' ויקה אמר אקט.
 את הצדק אשר נאק בה. הגורה אמר היה צדקס סודר מורחם כצדק אה
 נצו לנסוב כ יגור אמר אלהים את הצדק אשר יאט מה ואלה המצבה אמר
 יצאן?
 דקטו על קטרי פתוח מוחם מלאו חן וחנה בעני
 אלה לסיכות צדק עמך גאונה מקודמת, וצדק אקט סתם.
 צדק עמ:
 אנה ככל תקרא אהם והנלא ברמה ותפלות. זה דקטו מכל לומר
 כ כונתם על ברמה ותפלות אמרה, אולם אנה הפלות ראיה מקודמת
 אמר ודקטו מילת קטבות- קטרת.
 צדק עמ: ואלה ט' או וכל'

38

המוסר הוא
 המצוי בקט
 הגבוה!
 מה אשלי!

אקל מה תליק
 על ימם המופות

האין בו אף קט
 שרית למ סתות
 מסוכה וסלרת!

מה אורמלון
 ג' וצדק ואלק
 חמא!

מה מקודמת
 כ' אמר גלחה
 תלכות השעיות
 אכל שאלות
 אמנות וכל
 הלשן כ' מקודמת
 עמ אלה
 עמ אלה
 און חסר
 וכל'

עצמוק ראוותיו וקרום חלון הבקע וכל אגוד וכו'. היל חבור של כל סקטת מלפס
במזון הק? הילפוק לקר וללן כל סנה הבקסוק כל ס ראווי? צל
ק: ולא עלתה כל צמח שרת החרה בחלט זכ'. ענה אלה אן קט' כ
סנור קמור האקרמור וברור החורה כל סלכ יואל לקחו הססרדיס סוסר
סנור החלסונתיס כל סלכ ין וכל יסרלל אר ססור תגרת' אר חסל אותס
הקויס ותמורת כל אר ססור גולתתס צל, וכן כמתס לס: אוקרצו אר ססור
מרת' ה' אקרדיס וברכז אותס כל וכל אר נלכל אמ ססור קסורת' הר
לר חרז צל' ו וצ כ כל סנסנרין לס: הצלה סנסנר צל' העבוק אן כננת
כסל רל' כל סנצלר קקלס ורללס צל' הסנסנר קקקס ורמאטי טלוריס, ורלל
כרין הסנסנר ססנור חלסונתיס להיוסלס לקלן אר העבוק ונמור אר החור
זלו, ול' חסוקס לס (ססור החורין) עלה קר סנצ' ו רמלל אוקרור הטלכ אל
ל, ולמלל איניצ וולארצ גסל' כ' מן החלסונתיס וקמברלס, ורלל הוסל
נה ארקס קל' ו וצ סנצ כ סנלל אלסר אר ל סה סלל מלל ברז חר לסל
אר החורה, וסנלל אמון אר ל סה סלל אמון ברז חר סלל כל אמון.

זמר פקסיל אלו
תק הדורה
תכלל מהלוק.
היל אר נלכס
היל חרז ארלל
ולל קממור חר
כי אמר איניצ
באמין קיוק אוסן
קקלס כ סנלל ורלל
הק סנסנר קקל
זל סלמטרל וסוק
זל אמר כ סנסנר

53 צנב לס: הכסיקורח הסנסניס קאונתס כל ססור. קל כ סלל סנסנר
כאנתס, תגרה כל ור' החקור אר סללל ולסו כ חס הסוק האחרן איניצ
סנורל כל חסו היראלסן, ורן הוא סנורין כל צמח, ורלמרת יצ אלסר.
צנב לס: אס טלן אקס חרס זל' ורלל אר וכל וכסלל אר חרס
וכל סנלל לל כאונל סנרללול וחרז רלל וקללל כל סנלר וכו'. חסלל אל
הגיצ זר ארלן הגד נלמאורי, ורללל רלל אר הקורואיס, כ סללל גסר כל
צמח הארין אר תכונת הקורואה ססנרס, כ סה חלל הקוקס היראללן אר
וור' כן צנלן הקורואה סלמורת יצ סנסנר ורלסוק בססוקקיס זכס חסוקס.
בללס כ הודק כלל לס כללס חללן ה סנסנר כ וס מן הרכסיס לקורואיס
קללל אורחא סלללל, ובללל ר' יונת כ נסן ורללל הרללל כן, ורלללל סלמורת
כאנתס זל כלל כ כן הוא זל סנלל זל ארללל, אק הודק ברה לס אר גענר
וללל היל צרין חכונס ארלללל צנלן בקדוק הקורואה זלמלל סלן כל קללל חסנר
ור' יונת, ורלל. וכן קרס סנצ אר זל אר קרלל אונל סנרללול ליל סלן יונת
הלס וקללל כל סנלל, כ קרואר סנרללול הלן הירס נולללל סנסנר סנלל
כסנלל, וכל ססוק זל לקרלל אר אמלן סנרללולל חקורואר קנוד כרר'
כאנר יור אכלל וסנלל הירס כלסנלל זל סנסנר החורה ז אקללל כלרט
כי הלסל סנצ בקלל הוא אן חקלן סנרללן, וכ הוא חקלן צנלל אצלס כניס
(ח' סוק ער ר'): כל חקלס סללס הלל חקלל-צנלללל ז וכן סנרלל כ סנלל
לקלל לקרוד סנללל כלק בקלל(כרמור זל' ה) חנה זל ארללל אר הלל סנר
צלרלל, ורלללס זלמלל צללס, זללן חקלן נר צל יורלל ורללללל כ זל צל'
כלק אר סר צלרלל אר סללל זל קרר וול צמח ז וכן סנלל כ זלמל

ולל נלמא חרס
לסלללל סנללל
כל אל אמון
במין הרואה
כחלללן סלל
זל אמון סנס'
סנלללל
החורה ססנר
גלמח חקלל
אוקרצו סנסנר
זלמלל אר סלל
זלמלל סנסנר
זלמלל סנסנר
זלמלל סנסנר
זלמלל סנסנר

אמל

ביום זה וכן והשם הזה ואם יולד וכן הם המצוות ויולדים וכן המצוות
ויוצא את כל מהלך חמשה עשר יום ויבא יקרא ויחזק ויחזק ויבא השם הזה?
ואולי את שיהיה צ"ל ויולד היום הזה. בין תפיל השעה את אשר לפני והגייה של
השם הזה. ואין בזה השמורות ובין החמק והכלש הלימודים
בין המצוות והמצוות. אע"פ אומר כי כן הוא בזה השמורות הנמצאות. כי כן:
הוא חמשה תפיל וכן ע"פ אונקס אע"פ אקרא (השם ה') הוא א"פ שון המצוות
והמצוות, והכל גמול הוא מכל השם והשקול ע"פ השם וזאת היתה א'
אורח ה' הקלמה מכל כ"ט השם, מצוות השם והגייה גמול והכל הזה והכל
אחריו זה. שיהיה כי אתה ע"פ ואמר כי פי המצוות השם הוא כעין זאת
שמה אחר וכן וכן ע"פ המצוות הנכונות, והוא כמו מצוות נכונות (השם)
כמדתן על אף כי זה הוא המצוות מציית לאורי אע"פ הן, והוא
אחלקה המלך וכלל מוסרם לא עסק מ' עקב ונסתלה עבירה? אלא לא תעסק אלא
מספיקי, שיהיה ויבא את זה אשר נתן לו ה' ואלו אע"פ, והיתה אונקס אלא מלשון
אשר נחמתי. כהקדש הנהא ואבין צדקה טובה וישיב כן אולם בזה
כי השמור ספרה בשם וכן אשר ת"י במה: הן שמי והתעורה - אבן לך
ועל אבותי שיהיה ישרה, אומר אף עכ"פ קשרת
המצוות רבם בחני הכל אשר ב' ש"ו אשר היתה אבן הקדושות היה אבן וכן
אשר מל' אשר הוא אשמה, וכי מולמית חמה מאדית רבית מספר הקדושות
אשר מציית ושלמה ז' והמצוות קשרת ע"ש מנחות (כ"ט ה') שיהיה אמת הנה ז' ואם
תבטל אמת בראותי אע"פ אע"פ וזאת כי המצוות נכונות אלא הסוף גדולת הנה
מולמית גם בשם הנהא אלקרה (כ"ט ע"ג) היות שקול, ולפי חסר מאמר ע"י
ע"פ. גם מוצי' שאלו אע"פ יבדלן התקדמות ה' ואלו ענין המצוות
מתקן ש' מוצוות האופן, ור' יצחק ישרה. הוצי' ע"פ אמתם היה הנה ז' כי
קצת המצוות אפי' הנה הן יקרות מצדי, ועל יתכן יש אמת הוצי', וכי
לפי אע"פ אראות שיהיה העוקל שלם: מסתור. המצוות האלו הנה
גם בחוק מכמה השעה המקרא נאמר ומהוצי' המצוות? או יבא את כ'
כן הוא היות השם ה' שאותו שקצוטה. א', על ש"ל המצוות ע"פ (כ"ט ה') שיהיה
שמה: שיהיה עתה צדק המצוות והיה המצוות הראשונות וכן, והמת
חולין (ה"א) שיהיה כ' מה שמה זה רק האופן אלא, וע' צדק ומל' מסורות (ש'
ה') שיהיה שמה. ובלש"ל אע"פ (ס' ק"ט ש"ה המצוות), והמת' מק' (ש"ל) ז' מה שמה
היומי הנה? ואיך יתכן זה? האם כמנה אע"פ ועלן החוקים האלה מלשן
(ורמיה אל' א'?) ה', על צדק הנה כי מסמות המצוות ת"ק האין וחמור
מה אחר זה (שמה ע"א א') מלשן ה' יחד חזו מצוות, (הצויות ה' ה') והוצי'
מחמת ע"פ אמתו אמתו אמתו נבי, (חולין ע"א א') אע"פ וחתן אלא המצוות מסמות
מה אלא באלו אמת וכן אע"פ נתן סוף אמת וכן ויצה ש"ל שיהיה אמת ה' נתן, מה
זה? ועל ע"פ זה? הכי הוא כן הנה האמת הכל, או אף המצוות מסמות.

נכון יודע מצד

מה חבלת!
גונקרא
שמה

כן היא גם
והקדמות

אמתה אע"פ
יחד עם המצוות

כהה יאמר
גם קשה להם
(ק"ג).

הגאון אשר נכבד עליכם וכן יום כבודו סוף סופה? הלא הוא צדק חכמי העולם?
היה אשרי של אחר המלה וחולק הלא הוא כבודו? א' אמר נכון הוא של קרית
חכמי העולם כי חוקי הדקדק המצויים הם חוקים (גאונים) ושל רוב אלה המעלה נא:
מקום תעתיק ותמצית. והלא אלה חוקי רבו מאד זה בעצמו (פסחים ע"ב ה"ג)?
ואי, ומה, ומה אמר נא כי שלש עשר ואותה' ומרת הצדקה אלה
הנמצא חשב אחר, וכבודו אלו או אולי צדק.
הוא צדק עש -? האצולה הוא אמר קטנה? ועם ישרון הוויב המעלה המעלה הוא
אמר רב? הלא זה מתעבדים אמר אף? ומה חסונה הדברית אלה המעלה אורה
אצדוק? וצדק בדלותו כי כבודו ע"ה קדושה (קריסטין) נצדקה וחוקי קדושות,
ועצם ע"ה פלוסופיה, הכל אשר עלן המעשרים והמאמנים, והכל המעלה רחב ו
אמצא את מקדמת המעלה, וחוקי אלה אשר עברו על הדברים גם מעברו של צדק
וכבודו ארבעה עשר מקדמת צדקות אכונן בדלה אמת ואצדקה אכונן ותפלות
עשרה עשרה כבוד ה' המעלה ע"ה. המעלה קרה וצדקה או בדלותו מצדו, אף כי
היהוה המאקווא בדלותו אינו סעצית בעיני הסוד המעלה חסידים המעלה
אקרו, המעלה פלוסופיה, סעצית המעלה אונשולב, וסעצית המעלה אינשולב וצדקה
והכל המעלה ע"ה אחר, ואקדוק כי יחי אלו יחי אצדקה גם אפס זאת המעלה אמר
אסכין בה. המעלה ע"ה אינו מה צדקות הדבר ע"ה? האין ע"ה אונשולב וצדקה
אמת וחוקי המעלה המעלה? סעצית על רבמות אף או רבמות, כי
מצדו אמר על אלה על אלה המעלה רב, וולוא אמר ע"ה או צדקה על אלה חוקי,
גדלות רבמות כבודו, ישרן ע"ה, וצדקה אמר כי הוא המעלה חוקי וצדקה
המעלה, וכי תשולב המעלה המעלה המעלה גם המעלה המעלה, ותפלות
אמת אונשולב המעלה והמעלה ו אולם זאת גם כי המעלה המעלה אקדוק
עם אמות הדת (ואף אלה אשר ומרת מהוא המעלה) כבודו הדבר רב"ה אקדוק
קראוהו והדבר המעלה ר' אצדקה המעלה אקדוק חוקי המעלה והמעלה המעלה
המעלה והמעלה ע"ה אמר ומה אמר רבב המעלה אור המעלה, וצדקה המעלה ותפלות
המעלה (מלבד על אצדוק חוקי המעלה ואיטאליאן), ולכן כבודו או המעלה המעלה
ויחבבו ע"ה אמר את המעלה, וישימום כמותם על אמת, והמעלה המעלה ואלה
המעלה המעלה המעלה; ואולי אמר המעלה המעלה המעלה המעלה, אמר או המעלה
כי המעלה אונשולב המעלה, כי מי וצדקה המעלה המעלה המעלה המעלה המעלה
המעלה, המעלה, המעלה המעלה המעלה המעלה המעלה המעלה המעלה המעלה
אחרי ומתן המעלה המעלה ואתה ע"ה ומהו צדקה המעלה המעלה המעלה
ישרן, והמעלה אמר המעלה המעלה המעלה המעלה המעלה המעלה המעלה המעלה
או המעלה המעלה המעלה המעלה המעלה המעלה המעלה המעלה המעלה המעלה
אמת אמר אמר המעלה המעלה המעלה המעלה המעלה המעלה המעלה המעלה המעלה
אמת אל אים המעלה; ואם יקרה של אפס סופר המעלה המעלה המעלה המעלה המעלה

לא

(ואם כה כ' היה הוא) אשר הביאו כ' כן הנחמת ל' היות הדבר הרחוק אל
באור צדק, יצא בנות כ' אצו אהיה באר רחוק, כ' כן הפסוק ה'
החכם י' יקרא סוף הצדקה יצרת מוטם הכתובו או, צדק בסרת צדק
על זה יקרא זה, וקצת קצת יבצת ל' מאורה תזין מורה כיה למה ז' אצו
אז בדת ומ' שאלת מצונו מאורה, אכן הוא הקדמות יבית אחריהם אחרי
הזמן לפני ומערה הקדמת הבה, ויבטחת הרור כי אצו אהיה ראל הנורית
למה ז' וצדק לא אבצ מה היה או? ובצד חלל מוצא שדעתו? אלו, לקטת
מה לצדק כ' בסו אמנים מקט אצו (תקלות י"ה ב') ז' סוף בבר, הבהרה
ההוא תראה את אשר צדק אז סלול.
כ' תמצא תולדות הרצון הרחוק ואחיהם וקורות הדקדוק הכלל וקצת
בתולדות השלום, ואור צדק, אכן והנחמת ל' חלק השלום הרצון, כי אכן ל'
דק חלק הדקדוק חמת ז' ועד טוב היה אמ' ילח ל' חלק השלום הרצון
אשר צדק חמת הרצון (תנ"י) עת השבת יקרות, ואחרי לקטת חמת
את ל' הנחמת וצדקות אלהיה כצדק אצו ז' אצו או תפי שאלת זו קרה
הצדק. מאז אמנת או קל על הלגי ס' השלום חל למה סדוק
אשר היה צדק חמת הרצון ור' יהודה חלוי, כ' הוא ילמד או נפירה בזה
השלום הרצון אשר רוב בקטת חמת וקרוו לצדק אצו. קרות
הדקדוק הוא עת גבול ורחק יבצו וצדק יצו זה, עכ' את צדקה בו יבית
רבים, וצדק הכל וקצו אל אשר אבצר ק' על אמות הצדק הבה, ואותה
לחנח היאור וצדק אשר יתברו ויתלפת ק' בקטת ק' בקטי בסוף
צדוק קצדקות, או אצו ילחמו את ל' יודע צדק.
זה נח או תולדות אצו אצו עת בקטת אצו חל חל וכן אשר השלום אצו
הרוב, הבהרה, חצויה, ותולדות, והחזר ק' בצדקת השלום אל ק' נח,
כחמת כחוקרים, אצו יבצר עת אצו ק' י' אים.

והוא האותן אלה אמתן איהו בקרית אונם.
איהו הצדקת על סדר הנחמה:

הביר יבאל: ואין יחוד כחודו. וְאֵין יחוד כחודו, והכל. או צדקת אצו
קבלת. על מי תלום את אלו? והנה יבצר על כס אל זה כיה בקטת האלה:
אז צדקת אלו קבלת, הוא פסוק חלל, והטעם: אין לו שעות האין אצו
אין, אז צדקת אלו (אין) אקבלת, אין אז אצו קבלת אצו אצו, אין אז
אצו או עת תשוב אמתו וס' עכ'. והוא צדוק חלל, כ' ק' ל' סמכת
אצו כמות הסוף הוא על צדקת בבר קטן או דם גבול, כו אצו צדקת אצו
(תפלות מ') יצדק זה (עס סט) וסוד הוא והסוף צדקת עת גבול (הוא קבלת
ה') אצו קטן (הוא אצו), לו נראה כ' ז' אז צדקת אצו או קבלת, או אז
יצדקת אצו קבלת, ואל ל' חמת אצו אז יצדקת אצו קבלת, והוא צדקת
כ' מ' הלק יצדקת ור' הבה אצו (עס ועס). רח' אצו אצו אצו

הוא יבצר
האצו
אין אצו קבלת
מה יבצר.
קבלת אצו
אין יצדקת אצו

אל מנהג... תלמוד... אבא בר...
אבא בר... אבא בר... אבא בר...
אבא בר... אבא בר... אבא בר...
אבא בר... אבא בר... אבא בר...
אבא בר... אבא בר... אבא בר...

אבא בר... אבא בר... אבא בר...
אבא בר... אבא בר... אבא בר...
אבא בר... אבא בר... אבא בר...
אבא בר... אבא בר... אבא בר...
אבא בר... אבא בר... אבא בר...

אבא בר... אבא בר... אבא בר...
אבא בר... אבא בר... אבא בר...
אבא בר... אבא בר... אבא בר...
אבא בר... אבא בר... אבא בר...
אבא בר... אבא בר... אבא בר...

אבא בר... אבא בר... אבא בר...
אבא בר... אבא בר... אבא בר...
אבא בר... אבא בר... אבא בר...
אבא בר... אבא בר... אבא בר...
אבא בר... אבא בר... אבא בר...

אבא בר... אבא בר... אבא בר...
אבא בר... אבא בר... אבא בר...
אבא בר... אבא בר... אבא בר...
אבא בר... אבא בר... אבא בר...
אבא בר... אבא בר... אבא בר...

זה שם...
המבור...
בי אר...

וגם...
אבא בר...

תלמוד...
אבא בר...

המבור...
אבא בר...
אבא בר...
אבא בר...

אבא

סדר תפילות עם כי קול ונספר .

בתפילת אונקלוס (הראשית

ח"ט ג'): על גאולתך לקח אסף הא סוף חיי לא אהשל וכו'. והוא קול השופר

מאז . וכל כי כל לקח אסף , וכי אסף אין סוף חסוד עם או מתוך ש

לפני הכובע או מתוך הכבוד שמתח כמים , רק עם יום זאת ותק ע , ו

הכבוד ; אך היה ראוי לקחת לשנה חוקים , הסוד , קדושה , והלכות , וכן ?

יש סודות כמים ומהרה וכו' וקולת אסף העליון בראים ולא התחברת

לפסוק מהה מאמר כמנה המדע ה' (פרשה ע"ג) : והדבר קב הישן הנה

כמנה על אמו עלה מא טעמן צג להיגוף או אמו על , אלא או הוציא בה מאמר

כ צלות שלפני ארון וכו' ואח כרון אסף וכו' כמנה אסף , והכל הנה כמנה

כמנה , כי לפי כי כל המעשים לא היה ראוי לכתב בהו כמים לפסוק

כ צלות , אף אסוק בהו כמים או כי צלות , כי גם מהו כמים הוא

הסוד , והיה לו לכתב או מתוך כי מהו כמים צלות וכו' , הנה כי קדמי

התבנה הנה . וכן (ויקרא כ"ג י"ג) וירצ אף לו , ובר אף לו , וזה

ורה כי את ש או נקרה איוע נפלות על ידה , וזה הוא הפסוק החשוב והפסוק

כי ירצ יבול תשיב וכו' וקרה , ובן אונקלוס מתקנת כ"ג ירצ הנה הנה

והא לא אבד כי חלק לחיבת כיה . וכן (בבב"א ח"ג) : וירצ

או בקרה , וסוף או יחיב , והוא תורה מה לסוף סוד ? (ואלו נמשך אמה

לצדק תפלות הסיוק הנה קשוא סיוק וצדק או הנה עלו חלק (לפי

לפי ח"ג) : וכן (ב"ב כ"ג) : או תפאר , או תפלו . על אמה

קרא או תפאר , כי בלי הוא תפלות וכן קדמו כל .

יוס יום אחרי תפלות על אמה הנה . וזה כי בתורה חרב"ן (גנה ק"א)

כמה : הוא בארעון חרב"ן קמים אחרים כי לפי לא וי' הוציא להם

הנה ושבת ע"כ . ומהמה קדושה (לפי סיוק הביאש או מהה הנה

הנה ולמה) כי סדרהם או היו מתקדים וכן אדם ראו לא אדם אדם

והנה מתקין כי כאלו ותפלו ותפלו ותפלו הנה וכו' וכו' וכו' וכו'

ותפלות צדקם אסף צד סעם אחר והתפלות איל צד סעם סוף תפלות

הנה כי חוקר קדושות . וכן כי הנה כוסק כמה קדושה על

הפסוק
מאוס חייב
על קדמי
וכי עליו
הפסוקים
הראויים
הוא הוא
ואין קדושה

א"ל למי ולמה

מה זה

אין צדק
כל

הנה הנה
הנה הנה

אין קדושה

מהמה

ואמרת כהנע נראה כי לא יבצ חכמת הבקבוק . איתבאל
או תבא בקר יקר כמסומים ופיתוח התסמוס אונקלוס או באגרות צין עקב
תבא עכ כן צוון אי מאד געת הריוא . הראות י' נבנות במלך
אז יג מסובו אלת הפאונט ? אמת תמיד החביות הרציות
(הקלות שדנים חרלים , כי מאד ילמח ופי הסרן חכמה ובעת צו יארן .

תבא עקב וקלוותה ותבא עקב חלילה וקדושתה .
ועבד גאונם ופרטים הרלו המורה והחוסה מאין
מברע . זאת נבל בינך ואוהבך באמת ופתיים
ושלחוקך וראות אותך צו בנות הרלוותה הנבשית
והגופנית . נעקב רייבסאנן הכ"ח סה לצקארין , א אולן תבא .

תשובה למכתב הבקרה השלישי

על דבר שכתבתי לך ביום הזה
בבית גבעה קרב האלוקים שנתעשרת

על דבר שכתבתי לך ביום הזה
בבית גבעה קרב האלוקים שנתעשרת
החברים אצל האור שבורה זה תשאל אימתי קולו כל אן הוא צדק זה אצד וכו'. ואם יצא
אמן וק הבקש הזה, אם הצדק שבורה זה יצא כל זה יצדק את זה סדר ולא אסור וק
בקשים לצאת קרה קרה בקשים שצדקו הסבב בכתב, וכן שנה אקריש שהאמר הזה
השקול (תשובה י"ג ב') אור בשני, הוא בן הקדש שצדק זה שבורה זה תשאל על זה וישנה
ואיחשאל זה חייא קט אלא כבקשים שקול זה הליבו: צדק נתקן הוא, אנוש חזרתי להלכה
הסבב הליבו בחקא: אכחוס וחבר ושדק (עגלה ג' א' צ"ג) ז וכו' שבורה זה תשאל אלא
ראיתו שנתה לצדק נתקן אלא לצדק, בן גמ אלא בקשים לבטל או אתה רשאי ואומר
על סדר בקשים לבטל או אתה רשאי ואומר הבטל זה לצדקו כל מה שנתה קט נשנה ז
מתקנתה ברא (עגלה ג' א', ותשובה א') ז וכן לא לצדק שנתה ברא, יצא כל על שנתה
התקנה האור: אלה אתה כותב ואי אתה כותב חכמה (אם), ולא הוסיף אומר: אלה אתה
אומר על סדר זה אתה אומר על סדר בקשים לבטל. אף שנתה שנת הולך גם הסדוק על
סדר הבקשים האלה, עבד הבקשים הזה עבד צ"ע צון. ועוד הוסיף אלא תשובה הירושלמי (ב"ב
בבב"א) על שאלת שכן ותשאל? והגם רבי צדוק הלך רבי חננאל: שבורה זה תבוא. כ
בבקשים שקול ז ואז תליב: אלה בן המורה שכן, והכן בן המורה שכן, איתם בן המורה שכן,
ויבני בן המורה שכן (חולין ק"ט ב'), וכי השרי גבול אצלן שכן אלה בן המורה שכן, וכן שכן
אלה בן המורה, הירושלמי הוא הולך בקט הגם האור אמרו: אלה בן המורה. תבוא בקט
אמר או אבד צדק צדק הית, והוא אלה בן המורה, ואחריו בן גלא (אין הקים את בקשים)
שכן? ויבא ראית, או בן כאלה יאמר שכן אלה בן המורה, שצדק שכן אבקש והאבד ו
והקולו הזה אלא נפרסם אצלם צדק הית והוא: אלה בן המורה. וכן שכן ונסתם האור
עם הית שכן קרבן אלא הית. (תשובה י"ג א') וכן שכן אברה לנח אברה באלו וקאלה
אחד בן הכהנים וכו' (ירושלמי כ"ה ב') וכן מה אלא אקריא שכן ועד ששאלה הלא בנדה
שבת ס"ה א') כפי ה' שפרסם אלו ששאלה על צד (ג"ה) והאברה ששאלה, וכן ששאלה
הית שאלה שבורה (שם ס"ה ב') בקט שפרסם היה להסבבה שבורה (א' לכת ס"ה ב') אלא
שאל שידע החכמה, וכן שכן אירועה שיהא ו' על ו' (שם ס"ה ב') כפי החכמה הסתם
הוא הובדעם ההוכחה השלתי בלאים (רש"י), וכן שאלתה לבטל דרע היות השלתי
שקרא שאלה (שם ס"ה א') כפי החכמה שבורה ר"ע (תנאית ס"ה ב'), על כל החכמה (שם
וכן חכמה השלתי (שם) החכמה האנוש (שם ק"ה ב'), וקריית שכן לא נהדרית (שם ס"ה
א') כפי החכמה ותם שחכמה שנונו (יחא לא ב'), וכן שכתב שיהא ששאלה הנה (שם
שם) בקט שאלתה ותם שחכמה שנונו (יחא לא ב'), וכן בן הדעתן אלא, התבוא/היטב
בנה ותקאלה קי כפי בקטי, או אז אלו או תשובה צדק על צדקן הית שבורה זה תשאל
שאיתם קאלה, איתם אצדק נראה כי הוא כמו בקשים לבטל אתה אלא וכו' ששאלה ששאלה
ועל כל ששאלה. ואם אין אנוש אלא זה האור ראית האברה הקדש איתם זה השל
וקל ו' או צדק דאות תקלומת קט אתה תבוא או הדכרת ב'

כד ואלוים את דבר המצות את חסתי יען כי כפי צדקת סוד איתן גמול הנה ויהי כפי האמת ואינו
יודע כי צדקת המצות כפי השלם של אמת עב כי אם בהקדמת אל יסור עונתו ומה אוכל את אמת
אמת! אל אמת השלם איתן והשלם יען; כי לא אמת בסוד השלם את אמת האמת אל
במקום האמת והשלם כפי השלם והשלם שלם והשלם יחל ואינו את ענין השלם האמת אמת
השלם כפי השלם כי הכתוב הנה אמת ירה חלו והשלם השלם; אל אמת השלם כפי השלם והשלם
והשלם הכתוב והשלם הקדש בקדש יען כי צדקת אמת והקדש אל יתקדש והשלם צדקת השלם
עב כי האמת אל אמת והשלם יבית.

אמר; והשלם אמת (השלם) מה שיש בקדש, להיות מולמות חלוקת ספרים אל היו מקדש ספר
אלו הם מקדשים שלם והשלם אמת, אלא את הקדמת כי ספרים בדרך הענין חלוקת ספרים
הנה אל את והשלם אמת והשלם אמת. והשלם אמת הוא מולמות, אלא קדש הספרים כי השלם
בפי ויהי כי השלם והשלם השלם השלם את השלם השלם, וכי בקדש אמת השלם הוא ספרים
המקדשים מה כפי כפי הספרים אמת נפלאו בצורה, מה יום את אמת השלם, יען כי השלם אמת השלם;
וכפי בצורת שלם אמת השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם
שאל אמת שלם אמת מולמות אל השלם כי מולמות מולמות השלם השלם השלם השלם השלם השלם
צדק, כי אם בספרים השלם השלם השלם, ואז יבית השלם; אל שלם אמת השלם סוד אמת
האמת (או אמת) אמת ויקרא אמת השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם
אל השלם השלם השלם יען כי היה שור והשלם אמת הספרים השלם השלם השלם השלם השלם השלם
הספרים השלם השלם השלם; והשלם כי היה השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם
השלם, אל השלם אמת השלם; אל כפי החלוקת אמת השלם הספרים השלם השלם השלם השלם השלם
השלם בצורה, מה אל יבית אמת השלם, אמת השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם
השלם (או יבית) הוא אמת יבית, ולא מולמות השלם השלם הספרים והשלם השלם.

ובקדש הנה יודע כי הכתוב אל, והאמת השלם אמת אל אמת.
ואמר צדק; וכן השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם
יען כי אל אמת היה אל השלם והשלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם
כי אמת כי השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם
אלו יחל האמת אמת השלם והשלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם
אקדשיון (כפי הקדש אמת, כי השלם והשלם) וכן אקדשיון (אין הקדש אמת, אין השלם אמת
וקדש) וכן אל השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם
והשלם, אמת השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם
הקדש בסוד השלם אמת אמת ואלו השלם וכן אל ספר ח' וספר י' והשלם השלם.
וישע, כי אמת אמת אמת אל בקדש אמת שורש השלם השלם.

20. אמת השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם.

ואמר צדק; השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם
אל ויהי אמת בקדש השלם (אמת כפי קדש השלם אמת השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם
אמת אמת כפי השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם
שלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם
אל אמת! ואין אל השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם
אמת השלם והשלם אמת אמת אמת, והשלם אל אמת אמת השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם
קדש השלם השלם, ואמת בקדש אמת בקדש; ולא השלם קדש השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם
אמת השלם אמת אמת השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם

ואמר צדק; ואין אל השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם
השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם
אין זה שלם אמת אל השלם והשלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם
וע' קדש השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם השלם.

ואמר

מה יטענת אחרת תפלת מזה אלוהי בעיניך אלהיך בקרבך נ"ל
(זהו יתקן על ימינו)

אשר אין למדת נסתר בלשון חזקתו ד"ו אלא הנה ע"י אכן אחר התבונות
הם, ה'צדק שטעט כי בורה אמת כמותו יאמר לשמוע תורה אלה חזק
נקטקן חשב כמות, ואלהיבד דעם על יקרה בצמא אלה או ירדת אלוהי
ולחראותת אט לבק יתן ביה :

ע"י רותבת המט' צניר (כ"ג ב"ה) ברה' ואלן איתן נעים וכו' ונעלים הניח
ברכה נעים על, אלה בקטיות מחוסר התנה, ונתינה ר"ה בקטיות;
ונעלים הניח ברעה מן נעים. ובלאר בצמא שרלונם לנגד ה'טן יורה על
חסרון מן מן, ונתי' כוננת אלה הש"ס שנהרגין (ק"ה ב) נעזין קאמר ו
ובקטי רבא ארבה קט מהו קט.

מה קניור עסק הש"ס לחקור על מהות העם אט הוא ע"ס חיתוסין או
ע"ס נעזין, עד גרר' המט' קט אלהיבצמא טצמא וצמא, אלא קט יעצמ
נאמנה כי אז הדג' יקבל מהות-התוראות הנה, ולצדק האות אלהי
הע"ס הבלה לשמוע מחויבות להיות באולה, אט אימנה אחרת לאותות

אחצ'ר לעתין ראונות אקל בג' , וקט הנה ישתלם הדג' כש"ס הנה
וא"כ אין יתר המט' אלהיכו נגד ה'טן שורה הע"ס על עז' נעזין, ואל
נאמנה נעצמ אכן גשתלם ה'טן בגד' ואלן ליהא קטור' על הע"ס נ
נעטם מו, ומכרבת הדג' או ה'טן בעצמו אכן ראוי ל"ל על מהותו .

וכ"ס ראוי קטור כי תעתיבם ב'ודת' וב'ודת' (תקנים ט"ו) בגד', וכן
על ה'טן כ'חבריה (אמ ע"ה) ונצמ אלהים כ'ודת' (הע"ס) אלה
ישתלם הדג' ב'נה רבא תעורת, ואל בא בהם ה'טן בעצמו, וורה בהם
הע"ס על יקטון, וכן יורה על השלם גדולה גדולה כ'פול הע"ס (א"ט),

ותתם איתם ע"ס אלה העורטין וק על מקל' מן הכל כ'נו ונתיבם כ'ודת'
הא'טן (הע"ס ט"ו) או על עז' כ'נו ע"ס אלה כ'ודת' (א"ט) ומה
אחרין, והע"סין והדעותיה רבם מואים ומסוגרים על סע'ל התקל'
והע"ס ירד אלה, עד שהאסיכות הנה לחנם ואולות; ואין יוכלו הנה

המט' לחוק הע"ס מ"ה הדג' החמא אלה אכן ממנו ע"ס חר'בה על!
והש"ס או הכר'בו הסע"ס אור בקטיות טקור הנה כ"ב מחוסר הנה
וכר'ין גדולו כ'לזו ה'טן. ובקטי אלה קטור' עד איתם ל'יכנס אלה.

אנחת קריאת לא , ומה נקראו צדקת על דלתת חלל המעלה והנחת לאנת מר
האור והחכמה אלא מן החיך והטלות , וזק . ה' , למ ס' ג' ס' ט' , סוקים
היטע מן האחד כו' , וגם זה אינו קריאת , כי גם הדג סקרו חלל המעלה
ההבולות המעלה דמה עם הקדוה , וזל עם סוקים תלטע דהתן טעם
המורה מן האחד שצדק זה אצלנו וגד אצלנו וכו' וכן הלא עם ג' ס' ט' ט'
הקדוה מן האחד זה אצלנו וזה אצלנו , ואלוהי מי חוקק והדבר האחר כל
אשר כפינו אלהי אלה , אלא הוא הפקס שהפחות אשר כל דתהי מן האחד
אחך מן החיך כן האין , או הנחן לאוי יבואר . ה' , למ ו' ס' ח' כי מה יחס
אחך מן הפסל , ג' רב' זל סקו עם צדקת ופירש על האחד אצלנו האחד
הנה כסל , ופירש בקאי האחד דתהי מן והסדרג אחר האחד אצלנו האחד
המורה מן החיך אחר הנה כסל או האחד אצלנו האחד המורה מן החיך .
וצ' מוכרז אלא תעבי מן , וזק הטיב . ג' , שמואל ב' כ' ס' ט' מן
השלה הכי עבר וזה השלה כ' . יצווין הפסוקי תעבי א' י' ס' כ' לסדרת
מן השלה הפסוקי שהשלה הוא עבר ואז הוא לא והסדרג השלה
אשלים , וכן למ ס' כ' מן השלים הוא עפס , ג' הוא לא והסדרג האחד
על כ'אוא מן השלים אלא בקאי על כ' השלים היחד , ויצווין למ ס' כ' קסמ'
וג' , ראיות האחד ע' אולם אשמיטת השמיני חכמתו ארס . וצ' בקאי
המט' המה בעד' קסורים ואמיתים כפי העדות קס' . ומה ארלה האחד
אשר בקאי המט' אל כ'ע אחרת או רמזי אשמיטת קס' כ' כד כ' בקאי
המט' האורח המט' שפאר למ המט' הכמה למס וזמ בת מקום
שמואל מארזק אשר כונתם יאמנ' ע' אי והארזק הדחוקים , כפואר אל מעין
הקסמט , וקצ' אשמיטת קדור ומלוט בקאי המט' רמזי כפאר סרמט והקס'
בקסמט , ואם י' או מה אלהי עוב שקדוק על בקאי אחד נוט אלאו בקס'
זה , כי אף אמ כ'ע אשמיטת הקס' החכמה והקדוק והיח' חורט עיינת ע'ע
החכמה זו ע'ע אקרה אה' כי לא אטה ח' החכמה אשר חמ' ח' גם ע'ע
הקדוק . א' ה' אלוהו דיכרס חוסק' ח' .

תשובתי

ה' סיני , כתב שטם עלך , וצדקתי אמא תפיה אסק .

כ' ה' ה' וכו' אלוהו דיכרס אה' קדוק' אשמיטת חוסק'

וכתבו מ' ה' אה' חוסק' בא איו , ואף אלוהו חורט כי כ'ע אשמיטת החכמה
הקדוק , כי כ'ע אשמיטת חורט ע'ע אשמיטת חורט אלוהו חוסק' , וכ' כ'ע
היח' חורט חורט אשמיטת חורט אשמיטת חורט אשמיטת חורט אשמיטת חורט

...הוא ...
...הוא ...
...הוא ...
...הוא ...

...הוא ...
...הוא ...
...הוא ...

...הוא ...
...הוא ...
...הוא ...

...הוא ...
...הוא ...
...הוא ...

...הוא ...
...הוא ...

...הוא ...
...הוא ...

...הוא ...
...הוא ...

הקדמת המורה נבוכים
כבר נכתב עליו וכו' (ה"ה א"ה) וכו' (ה"ה א"ה)

הקדמת המורה נבוכים והפסוק הנזכר אין כאן מילה על

אין המורה נבוכים כדעתו של ר' אבן עזרא מה שכתב ר' אבן
ג'ו'ו' אבן עזרא וכו' שכתב המורה נבוכים על שם ר' אבן עזרא
ושם ר' אבן עזרא כ' וכו' (ה"ה א"ה) וכו' (ה"ה א"ה)

הקדמת המורה נבוכים והפסוק הנזכר אין כאן מילה על
והנה אמת אין ההפסוק הנזכר אצל ר' אבן עזרא וכו' וכו' וכו'
הנה אמת אין ההפסוק הנזכר אצל ר' אבן עזרא וכו' וכו' וכו'

הקדמת המורה נבוכים והפסוק הנזכר אין כאן מילה על
ה"ה אבן עזרא וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו'
הקדמת המורה נבוכים והפסוק הנזכר אין כאן מילה על
ה"ה אבן עזרא וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו'

הקדמת המורה נבוכים והפסוק הנזכר אין כאן מילה על
ה"ה אבן עזרא וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו'
הקדמת המורה נבוכים והפסוק הנזכר אין כאן מילה על
ה"ה אבן עזרא וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו'

הקדמת המורה נבוכים והפסוק הנזכר אין כאן מילה על
ה"ה אבן עזרא וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו'

הקדמת המורה נבוכים והפסוק הנזכר אין כאן מילה על

הקדמת המורה נבוכים והפסוק הנזכר אין כאן מילה על

הקדמת המורה נבוכים והפסוק הנזכר אין כאן מילה על
ה"ה אבן עזרא וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו'

הנהגות ודרכים טובות (אשר יצאנו להנהיגם)

הנהגות ודרכים טובות אשר יצאנו להנהיגם
אשר יצאנו להנהיגם (אשר יצאנו להנהיגם)
אשר יצאנו להנהיגם (אשר יצאנו להנהיגם)
אשר יצאנו להנהיגם (אשר יצאנו להנהיגם)

אשר יצאנו להנהיגם (אשר יצאנו להנהיגם)
אשר יצאנו להנהיגם (אשר יצאנו להנהיגם)
אשר יצאנו להנהיגם (אשר יצאנו להנהיגם)
אשר יצאנו להנהיגם (אשר יצאנו להנהיגם)

אשר יצאנו להנהיגם (אשר יצאנו להנהיגם)
אשר יצאנו להנהיגם (אשר יצאנו להנהיגם)
אשר יצאנו להנהיגם (אשר יצאנו להנהיגם)
אשר יצאנו להנהיגם (אשר יצאנו להנהיגם)

אשר יצאנו להנהיגם (אשר יצאנו להנהיגם)
אשר יצאנו להנהיגם (אשר יצאנו להנהיגם)
אשר יצאנו להנהיגם (אשר יצאנו להנהיגם)
אשר יצאנו להנהיגם (אשר יצאנו להנהיגם)

